

בבלי ירושלמי תוספתא

חוברת שבועית ללימוד בי"ת
ביחד עם **תכשיטי הבית**
פרק נ"ך ליום

בעידודו של מו"ר הרה"ץ שליט"א

פרשת
וישלח
ז' – י"ג כסליו תשפ"ה

יוצא לאור ע"י חסידי ברסלב
יבנאל עיר ברסלב – עיר השמחה

ניתן להשיג בתיבה בכניסה ל'היכל מוהרא"ש'

או שלח צרף למייל: breslevsheli1@gmail.com

נדפס לזכות נשמתו הטהורה
של כ"ק אדמו"ר עט"ר
מוהרא"ש
ר' אליעזר שלמה בן
ר' מנחם זאב זי"ע

לזכות מורנו ורבנו הרה"צ
ר' יצחק שמואל אהרן לעזער
שליט"א

יהי רצון שימשיך להנהיג את הקהילה הקדושה מתוך
בריאות איתנה ונחת מכל יצ"ח ותלמידיו

לזכות נשמתם הקדושה והטהורה של
רבי חייא ובניו חזקיה ויהודה
ולזכות
רב המנונא סבא ורב הונא ריש גלותא

טוֹב לוֹמַר לִפְנֵי הַלְמוּד :
הַלְמוּד בָּבְלִי, יְרוּשַׁלְמִי, תּוֹסֶפְתָּא וּנְבִיאִים כְּתוּבִים יִהְיֶה לְעִלּוּי
הַשְׁכִינָה הַקְדוֹשָׁה וּלְהָקֵל צַעֲרָהּ, לְעִלּוּי כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל
שֶׁנִּפְטְרוּ מִן הָעוֹלָם, גְּאֻלָּה, יְשׁוּעָה, רְפוּאָה וְהַצָּלָחָה לְכֻלָּל
נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּרוּחָנִיוּת וּבְגַשְׁמִיוּת, גִּלּוּי מָשִׁיחַ צִדְקֵנוּ בְּרַחֲמִים
וּבְנִין בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ וְתִפְאַרְתֵּנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

פריטי דהכא לא עבדי אינשי — בשום אתרא. **והלא בתרי דינרי דהכא פריכא** קאמר ליה — כלומר, "וזהב בדינרין" — תרוויהו בזהב מיירי, אלא שזה מטבע ואידך הוי דהבא פריכא, והכי קאמר: דהבא פריכא בשזה שני דינרין זהב לזה פלוני מפלוני, **אי הכי ריישא נמי** — בין לאידך בריייתא קמייתא דקתני: "כסף בדינרין" אין פחות מבשני דינרין דדהב כסף — נימא יד בעל השטר כו', והוה לנו לפרש: גרוסאות כסף בשני דינר כסף. ובין דדך מתניתא דקתני: "דהב דינרין" ו"דינרין דהב" אין פחות משני דינרין זהב — נימא: אין פחות משזה שני דינרין כסף זהב **ריישא דכתב דינרי** — דמשמע דינרי זהב, אבל "דינרין" סתם משמע של כסף, **ומנא תימרא דשאני לן בין דינרי לדינרין** — שזה דינרין של כסף וזה של זהב.

&דתנן — בשילהי פרק קמא דכריתות: האשה שיש עליה ספק חמש לידות — חמש פעמים הפילה, ספק רוח ספק ולד. **ספק חמש יבות** — בגון מקולקלת למנינהו, וראתה חמשה חדשים שלשה ימים רצופים בכל חדש, ספק בימי נדה, ספק בתוך אחד עשר יום שבין נדה לנדה שהם ימי זיבה, וחיבת בקרבן. **מביאה קרבן אחד** — ליתלר מטומאתה: תור לעולה ותור לחטאת, ואינו נאכל, דתטאת העוף בא על הספק ואינו נאכל, כדנפקא לן ממתניתין דרבי יוסי ברבי חנינא במסכת נזיר (כט, א.) **ואין השאר עליה חובה** — שבקושי התירו להביא חטאת העוף על הספק, כדי לטהרה מספק טומאתה, משום דהויא חטאת אזלא לקבורה. ובין דמיטהרא בקרבן אחד, כדאמרינן במסכת כריתות — דנויא דאשה טמאה דמיחייבא חמש טבילות, ובטבילה אחת מטהרת — תו לא מייתי חטאת מספק, להביאו לבית הפסול. **והשאר עליה חובה** — וכגון שילדה לאחר מלאת. אבל על הלידה שבתוך מלאת — נפטרת בקרבן אחד על שניהם. ומ"זאת תורת היולדת" נפקא לן בפרק "ארבעה מחוסרי כפרה" (כריתות ט, ב). **המעון הזה** — בבית המקדש נשבע. **עד שיעמדו בדיניין** — של כסף. כלומר, שיהא בזוז. **ואין השאר עליה חובה** — כדעמדו שמעון ורבי עקיבא דאמרי התם: תאמר על אחת ותיפטר, מפרש התם בפרק קמא.

ועמדו

ורבינו תם פירש בתשובתו דנסכא גריעא. ובין הכא ובין בכתובות (קי, ב) פריך: ואימא נסכא, מכח דיד בעל השטר על התחתונה. וקשה בדפרישית. ואומר רבי: דנסכא חשיבא טובא, כיון שכתב סתם — אימור דזיינו נסכא, דמסתמא כך רצה לומר, כיון שלא פירש המטבע. ושיעור הזה לנסכא פחותה, [אפשר] שהיו יודעים כמה הוי. ולא תקשה הא דקאמר התם: פריטי דכספא לא עבדי אינשי, והכא קאמר: באתרא דלא סגי פריטי דכספא. התם הכי פריך: ואימא פרוטות של נחושת, ומשני: פריטי דכספא לא עבדי אינשי, ר"כסף" התכוונו בשטר משמע שכסף ממש הלוה לו, ולא שוה כסף. אבל הכא פריך: ואימא פריטי — פירוש: מעות ופונדיונין ואיסרין וכל שאר מטבע של כסף הפחותים מדינר קורין פריטי, ולא פריטי ממש. ומשני: דמיירי האי תנא באתרא דלא סגו פריטי כלל אלא דינרי זהב ודינרי כסף, שאין הולך מטבע של כסף פחותה מדינא באותה מדינה. והך סוגיא איתא נמי במנחות. **אי** הכי ריישא נמי — פירש רבינו חננאל: ריישא נמי — היינו בריייתא קמייתא: "כסף בדינרין" אין פחותין משני דינרי זהב כסף. וכן נראה לי. ואף על פי שהתלמוד רצה לחלקו לשתי בריייתות, שאמר בכל אחת "תנו רבנן". אף על פי שבתוספתא שלנו בריייתא ד"זהב אין פחות מדינר זהב" שנויה תחלה קודם ההיא דכסף — נראה דההיא אינה שבתוספתא, והתלמוד היה יודע שכן היא מבריייתא אחת שנויה. ובעין זה נראה לי בתחלת ראש השנה (ב, ב) שמחלק התלמוד בריייתא דתנו רבנן, ואף על פי שהיא אחת. והכי פריך: אימא דהבא פריכא בתרי דינרי דהבא. כיון שהזהב דינרין, ו"דינרין זהב" הן דינרי זהב — כמו כן "זהב בדינרין" יהא של זהב, כיון שבזהב משתעי שטר. כי למה יש לומר שלא יהא הדינרין זהב מאחר שכתב בשטר? ועוד, כמו "כסף בדינרין" שהן דינרי זהב, אם כן סתם דינרין הן של זהב! אמר אבי: יד בעל השטר על התחתונה — לכך יש לו לומר שהדינרין של כסף, אף על פי שיש זהב בשטר. אבל רישא דבריייתא בתרייתא, אף על פי שיש בה נמי דינרין, דמשמע נמי של כסף, וסתם דינרין של כסף הן — כל כמה דלא אמר "דינרין" אין לומר שם שיהיו של כסף, ד"זהב דינרין" ו"דינרין זהב" מוכח בהדיא שהדינר של זהב. ופריך: רישא נמי, דקתני "כסף בדינרין" — יהיו של כסף! בשלמא אי לאו סיפא, הוה אמינא טעמא דרישא — [דסתם] דינרין הם של זהב עד שיפרש דינרין של כסף או זוזים, אבל ביון דאמר

1 ואֲמַאי: פְּרִיטֵי דְּדַהֲבָא לָא עֲבְדֵי אֱינָשֵׁי.
2 "זָהָב בְּדִינָרִין" - אֵין פָּחוֹת מִבִּשְׁנֵי דִינָרִין כֶּסֶף, זָהָב.
3 וְאֵימָא: דַּהֲבָא פְּרֵיכָא בְּתַרֵי דִינְרֵי דַּהֲבָא קָאָמַר אַמַּאי,
4 אַבַּיֵי: יַד בַּעַל הַשְּׁטָר עַל הַתַּחְתּוֹנָה. - רֵישָׁא דְּקָתָנֵי:
5 "כֶּסֶף בְּדִינָרִין" - אֵין פָּחוֹת מִשְּׁנֵי דִינָרִין זָהָב, כֶּסֶף;
6 אַמַּאי? אֵימָא: כַּסְפָּא, נַסְּבָא בְּתַרֵי דִינְרֵי כַּסְפָּא קָאָמַר
7 אָמַר רַב אַשִׁי: רֵישָׁא - דִּכְתַב "דִּינְרֵי", סֵיפָא -
8 דִּכְתַב "דִּינָרִין". וּמְנָא תֵּימְרָא דְּשָׁאנֵי בֵּין "דִּינְרֵי"
9 ל"דִּינָרִין"? דְּתַנְיָא: הָאִשָּׁה שֶׁהָיוּ עָלֶיהָ כֶּסֶף חֲמֵשׁ
10 לֵידוֹת, כֶּסֶף חֲמֵשׁ יְבוֹת - מְבִיאָה קָרְבָּן אֶחָד וְאוֹכֶלֶת
11 בְּזָבְחִים, וְאֵין הַשְּׁאָר עָלֶיהָ חוֹבָה. הָיוּ עָלֶיהָ חֲמֵשׁ
12 לֵידוֹת וַדָּאוֹת, חֲמֵשׁ יְבוֹת וַדָּאוֹת - מְבִיאָה קָרְבָּן
13 אֶחָד וְאוֹכֶלֶת בְּזָבְחִים, וְהַשְּׁאָר עָלֶיהָ חוֹבָה; מַעֲשֶׂה
14 וְעָמְדוּ קִינִּים בִּירוּשָׁלַיִם בְּדִינְרֵי זָהָב, אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן
15 בֶּן גַּמְלִיאֵל: הַמָּעוֹן הַזֶּה אֵם אֵלִין הַלַּיְלָה עַד שֶׁיִּהְיוּ
16 בְּדִינָרִין, נִכְנַס לְבֵית דִּין וְלִימֵּד: הָאִשָּׁה שֶׁהָיוּ עָלֶיהָ
17 חֲמֵשׁ לֵידוֹת וַדָּאוֹת, חֲמֵשׁ יְבוֹת וַדָּאוֹת - מְבִיאָה
18 קָרְבָּן אֶחָד וְאוֹכֶלֶת בְּזָבְחִים, וְאֵין הַשְּׁאָר עָלֶיהָ חוֹבָה.

ועמדו

דדינרין הם של כסף — אפילו כשמכיר בשטר של זהב, משום דיד בעל השטר על התחתונה! ולא גרסינן נמי "ברישא שנא נימא הכי". **אמר** רב אשי: "דינרין" משמע בין כסף ובין זהב, ולהכי מוקמינן ההוא דסיפא בשל כסף — משום דיד בעל השטר על התחתונה, כדמשני אביי. ולא גרסינן בספרים "אלא אמר רב אשי", דלא קאתי לשנויי דאביי. ונראה לומר דאבולא בריייתא קמייתא קאמר רב אשי דכתב "דינרי" — אפילו הכי "כסף דינרי" ו"דינרי כסף" מוכיח דדינרי כסף קאמר, שאין לפרשו בענין אחר מדלא קאמר "בדינרי". דאי מדהה רב אשי דברישא דקמייתא לא מיירי בדכתב "דינרי" — אמאי [מפליג בין ב"ת ללא ב"ת? ליפלוג בין "דינרי" ל"דינרין" אבל אין נראה לומר כן, בין "כסף דינרי" ו"דינרי כסף" לא היו דינרי כסף — כי הא לא היה דיבור, ואין שום אדם כותב כן. אי נמי, "דינרי כסף" ו"כסף דינרי" בלא ב"ת אינה אלא לספוקי, ויחלוקו, אף על פי שיש לנו לומר המוציא מחבירו עליו הראיה בכל ספק ממון, שהרי יש ספק שתיקנו חלוקה, כי ההוא דרב אשי דאמר בבכורות (מה, א): מחצה יורשין ומחצה לקוחות. ואפילו לא היו חלוקים היכא דלא תפס — היכא דתפס לא מפקינן מיניה. לשון רבינו יצחק.

לפי הספרים שגורסים "עד שיהיו בדינרין" ולא גרסינן "בדינר של כסף", לא ידענא היכי פשיט מינה ד"דינרי" של זהב ו"דינרין" של כסף, דלמא האי דקאמר "דינרי של זהב" גבי זהב — מדמתו הדביקות היא, אבל בלא דביקות יאמר לעולם "דינרין", ולא "דינרי". וסתם "דינרי" של כסף, עד שיפרוט דינרי זהב. ולכך שנה גבי זהב "דינרי [וזהב]" — שהוצרך לפרש שהן של זהב ולבא בדביקות. אבל גבי כסף לא הוצרך לפרש שהן של כסף, ושנה "דינרין" סתם, לפי שאינו דבוק אפילו אם נפשך לומר כי כמו שיאמר "זוזי" בלא דביקות בלשון הלמוד במקום "זוזים" בלשון משנה — [אם כן] בלשון הלמוד אי אפשר שיהו "דינרי" של כסף, שלאותם קורא זוזי בלשון הלמוד, ולהכי קים ליה ש"דינרי" הם לשון זהב — הא ליכא למימר, שאם מטעם זה רוצה להוכיח — למה הביא מתניתין דכריתות (ת, א)? ועוד, כיון שהביא ראיה ממנה — אם כן רוצה לומר שבלשון משנה שהיא עברי היו "דינרי" של זהב ומצאתי בתורת כהנים "עד שיהיו בדינרין של כסף". ולפי גירסת תורת כהנים מוכח שפיר, כיון ששנה "דינרי" גבי זהב ו"דינרין" גבי כסף, אף על פי ששניהם דבוקים. ונראה: לספרים דגרסי ברישא "בדינרי" לחוד — אין צריך לגרוס בסיפא "כסף", דהא לשון "בדינרי" הוא של זהב.

הכי גרסינן: נכנס לבית דין ולימד האשה שיש חמש לידות עליה ודאות מביאה קרבן אחד ואוכלת בזבחים ואין השאר עליה חובה — וכן כתוב בכל הספרים הכא ובבריתות בפרק קמא (שם), והכי איתא בתורת כהנים. אבל יש תימה: מאי לימוד הכא טעמא דרבן שמעון בן גמליאל דפליג לפי גירסא זו אבית שמאי ואבית הלל, דתרוייהו מודו במפלת יום שמונים ואחד שהייבה על כל לידה ולידה? ורבי יחנן בן נורי ורבי עקיבא פרק קמא דבריתות הכי איתא להו, שישאר עליה חובה. אלא שרבי יחנן בן נורי אומר: תאמר על האחרונה ותהא מותרת בקדשים. פירוש: ותו ליכא למיחש שתהא טבורה ליפטר, דדאי האחרון אינו פוטר את הראשון. אבל אם לא אמרה על האחרון — איכא למיחש שתהא שבורה שהראשון פוטר אפילו לידה דלאחר מלאת כמו במלאת, ואתי למפשע שלא להביא יותר. ורבי עקיבא לא חייש לפשיעה, ועל אילה שתאמר מותרת בקדשים. אבל לתרוייהו תשאר עליה חובה, כריישא דהא משנה דהכא, ועוד, דהיכי מייתי מעשה לסתור? אי משום דמעיקרא הוו קיימי בדינרי זהב — דהיינו מעשה לסייע, דהא משמע שזה היה טעות שהיו מחמירין, כמו שמוכיח ההולך, שרבן שמעון בן גמליאל ביטל אותה חומרא ועוד: כיון שהיתה מותרת לאבול בקדשים — למה היו עומדים בדינר זהב, כיון שיכולות לאבול בקדשים? מיהו: יש לומר משום "בל תאחר" היו דוחקות.

ובספר

ובספר רבינו תם מצאתי במשנה כריתות במילתיה דרבן שמעון בן גמליאל: השאר עליה חובה. ומתחלה היה כתוב "ואין השאר עליה חובה", ומחק "ואין". וכן היה נראה עיקר. אבל יש תימה, שבכל הספרים הוא כתוב "ואין" בין בכריתות בין בתורת כהנים בין בבאן. עוד יש לדקדק: דלא גרסינן "ואין", דאי גרסינן ליה, כי מוקי טעמא "ואין" — לוקי טעמא דסבר כרבן שמעון בן גמליאל, ולא שייך פשיעה לדידיה. מיהו, יש לדחות, דמדקאמר תאמר על אחת מהן — משמע שכולן חובה עליה. (הגה"ה. ובפירוש אשכנזים ראיתי כתוב: רבן שמעון בן גמליאל ורבי יוחנן בן נורי ורבי עקיבא מודמי להו לטבילתה, ופליגי אבית שמאי ואבית הלל. עד כאן).

רבעתים — היינו רובע דינר, כדפירש בקונטרס. והכי מוכח בפרק "ארבעה מחוסרי כפרה" (כריתות י, ב) דקאמר: "הרי עלי סלע" — יביא כבש, שאין לך דבר שקרב בסלע אלא כבש. ותנן: עמדו קינים בו ביום ברבעתים. ומדחס רחמנא עליה דדל להרי חד משיתסר בסלע כו', ומדרבעתים חד משיתסר בסלע — שמע מינה דהיינו רובע דינר. ונראה דגרס "רבעתים", ולא "רבעתיים", מאחר שהוא רובע דינר כדפרישית. דאי גרסינן "רבעתיים" — אם כן צריך לפרש דהיינו שתי רבעי חצי דינר, דהיינו נמי רובע דינר — וזה לא היה שום חשבון. ועוד: דאמרינן לעיל בהדוא פירקא (ט, א): [גרו] בזמן הזה צריך שיפרוש רובע לקינו, אף על גב שמביא קן שלם שתי פרידין, כדאמר התם. אלמא, כל הקן ברובע הוא. ובפרק קמא דבריתות (ח, א) מפרש רש"י שני קינין ברבעתים, ולפי זה יובל להיות רבעתיים. אבל אינו מיושב, דאם כן למה נקט שני קינין בשני רבעים? היה יכול לומר שלשה (או שני) קינין בשלשה רבעים אלא נראה דגרסינן ברבעתים], ופירוש קן ברובע. ובדבירי זהב נמי — קן בדינר זהב, אבל בתורת כהנים מצא רבי "רבעתיים" בשני יודין. ולקשה לרבי מהא דאמרינן בפרק "הוציאו לו" (יומא נה, ב) במתניתין: רבי יהודה אומר לא היה שם אלא בן אחד של זהב בלבד. ותנן, רבי יהודה אומר: לא היו שופרות לקיני חובה מפני התערובות. ופריק: נישקול ארבע זוזי ונשדי במים, והנך לישתרו. משמע דדמי שתי פרידין היינו שמונה זוזי, והתם משמע — חד משיתסר בסלע ואומר רבי: דהיינו ארבע זוזי פשיטי, דהיינו איסתירא, סלע מדינה, דהויא פלגא דזוזא. אף על גב דאבתי הוה ליה למימר תרי זוזי, דהיינו ריבעא דזוזא — לא דק, ונקיט לה שמא לפי הזיוקר שהיה בימיהם. ואבתי קשה לרבינו יצחק: דהתם קאמר כבש חטאת דקרב בסלע, והא אמרינן בפרק בתרא דבריתות (כז, א): מפני מה לא נתנה תורה שיעור למחוסרי כפרה — שמא יהולו הטלאים, ואין להם תקנה לאבול בקדשים. ופריק: והא חטאת חלב דלא נתנה תורה שיעור. משמע התם דלא בעי סלע ריש לומר: דמצוה מן מובחר להביא בסלע, דבעינן "מבחר נדריך" — מיוחד שבעדרו, ולהכי הזיי דבר הגון להביא סלע בתחלה, אף על פי שכשר בפחות, כדאמרינן בפרק בתרא דבריתות (שם) מדאמר רחמנא אילו בבסף שקלים — מכלל דכבש בן שנה בסלע. ועוד קשה לרבינו יצחק: דבפרק "איזהו מקומן" (זבחים מח, א) אמר: חטאת בת דנקא, והיינו מעה, שתות דינר, והוא חד מעשרים וארבעה בסלע. ומשמע דדנקא דוקא, כגון "הראיה שתי כוסף והגיגה מעה כוסף" דבחגיגה פרק קמא (ו, א), ובפרק קמא דבכורות (יא, א) אמרינן: "פטרוהו בת דנקא" על שה של פדיון פטר חמור, והיינו מעה ושמא דנקא לאו דוקא. אי נמי, לכל הפחות דנקא, דהכי אמור רבנן: עין יפה — סלע, עין רעה — דנקא. ועוד יש להקשות מהא דאמר במנחות (קז, ב): "הרי עלי שור" כו', כבש — יביא הוא ונסכיו בסלע. וליכא לתרוצי הא דקאמר בחטאת בת דנקא והכא סלע — שהנסכים משלימין לסלע, שהרי עשירית האיפה שיביא למנחת הכבש — בפרוטה, כדקאמר התם, והיאך ישלים מן הנסכים בשלשה ועשרים חלקים של סלע? ועוד אומר רבי: דשיבוא הוא, דחטאת אינה טעונה נסכים כדאמר בעלמא (מנחות ע, ב). אלא הכי איכא לשנויי, כדפרישית. **אם** כן למה כתוב — פירש רבינו יצחק: דבשלמא אם צריך שיכתבו שיעור מקומות קודם שיטה האחרונה, שאין ללמוד מן השטר עד שיכתבו שתי פעמים — אתי שפיר שם שכותבין פעמים מענין הראשון של שטר, דהיינו הלואה, ובענין השני שמדבר באחריות. אבל מאחר שלמדין מן התחתון לבדו — למה כותבין העליון? באחד מהן דיו **אם** כן למה כתוב העליון שאם תמחוק בו' — האי טעמא לא שייך בהא דאמר הכל הולך אחר התחתון (כדאמר). ואין למדין מן העליון כלום, ואם כתב למטה מנה — אין למדין מן העליון מאתים אם נמחק קצת מן התחתון. ועוד, דאות אחת לא שייכא כלל לחני גוונא. אלא מילתא באפי נפשיה היא, וקאי אהא דאמר כותבין שטר סכום המלוה פעמים, וקאמר: מה שרגילים לכפול בדברים בשטר — כגון שמות האנשים, כדאמרינן בגמרא: כגון חנן מחנני, שאם תמחוק אות אחת מן התחתון — ילמוד מן העליון, שלומדין חנן מחנני, והיינו באות אחת. ובפירוש רבינו חננאל כתוב: אם כן למה כותבין את העליון — משמע כדפרישית. והא דלא קאמר: אם כן למה כותבין את התחתונה — לפי שהתחתונה עיקר. וכן פירש רבי, שלא הוצרך ליתן טעם למה כותבין התחתונה, שדרכי כל טעות שיטעה בעליון יוכל על ידי התחתון, אפילו בדבר שאין לומר שכן רצה לכתוב בעליון. ולכך כותבין התחתון, שאם יטעה — יתקן מתחתון, כי בשניהם לא יאותו שיטעה. **אבל** לא משתי אותיות — פירש רשב"ם: אלא יתן למי ששמו כך, ששתי אותיות לא חסר הסופר. ומשמע שלא היה מעמידו בנמחק האות. ואתא שפיר לספרים דגרסי במתניתין "שאם לא כתב אות אחת" כו'. אבל לספרים דגרסי במתניתין "שאם תמחק" — אין לפרש כן, דהא משמע דקאי אמתניתין, דקתני: שאם תמחק אות אחת כו', ואות אחת דמתניתין נמי אין לפרש אלא כפי ברייתא זו. ואומר רבי: דבגירסא זו צריך לפרש דבנמחקו שתי אותיות מיירי, דכולי האי לא גמרינן מעלין, ולא יבהב כלל. ואף על גב דאי לאו אהדר לדיבוריה לא הוה פסלינן ליה במאי דלא כתב אלא חדא דזמנא, מכל מקום נמחק ונכתב — גרע מהיכא דלא נכתב כלל. דבינן דשתי אותיות שבעליון אין ניכרות בו — שמא לא החזיר דבריו אלא לשנות השם, מאחר דחזינן ביה ריעותא בשתי אותיות.

(הגה"ה. בתוספתא תניא: לעולם התחתון ילמוד מן העליון, במקושר — באות אחת ולא בשתי אותיות. ונראה לרבינו יצחק: דבחזורת "וקנינא מיניה" מיירי, דמחלקינן במקושר. וצריך עיון. עד כאן הגה"ה) **דלמא** מיתרמי שם בן שלש אותיות — תימה: היכא דלא רובא מיניה, אמאי לא ילמוד? ומדקאמר דלמא מיתרמי כו' — משמע דמשום חך חששא פסולין בכולהו. ותימה הוא לינגור באחריני ולהפסידו משום חך חששא. **ספל** וקפל — פירש רבינו חנ: ספל — ס' פלגי, כמו שלשים חצאין דלעיל ב"מי שמת" (קמוד, א) — חצאי סלעים. קפל — ק' פלגי. ורבינו חננאל מפרש שתי לשונות: ספל — ספל ממש, כדפירש הקונטרס. קפל — כלי אחד ששמו כן. ועוד לשון אחר פירש: ספל — סאה ופלגא. קפל — קב ופלגא. **אכובי** מסכי — לשון מנין, כמו: סך מקרי דרדקי (לעיל כא, א), סך קירי פלסתר (עבודה זרה יא, ב).

ומשני

ועמדו קינין — שני תורים או שני בני יונה קדיין קן. **ברבעתים** — ברביעית דינר. שני תורין ברובע דינר, דהיינו ארבעים ושמונה פרוטות. דמאה תשעים ושתים פרוטות יש בדינר, בפרק קמא דקדושין (יב, א), והכי מפרש ב"ארבעה מחוסרי כפרה" (כריתות י, ב). ודבוותה אשכחן במסכת מעשר שני (פרק שני משנה ט): בית שמאי אומרים ברביעא כסף וברביעא מעות, דהיינו ריבעא דינר. **תנו רבנן ילמד התחתון מן העליון באות אחת** — שחסר מן התחתון, כגון "חנן" מ"חנני", "ענן" מ"ענני". **אבל לא בשתים** — כגון "חן" מ"חנני", "ענן" מ"ענני".

והוה ליה רובא דשמא — דכולי האי ודאי לא ילפינן מעלין, ששתי אותיות לא חיסר הסופר, וניתן הממון למי ששמו כך כמו שכתוב בתחתון. **ספל מלמעלה** — "ספל אדירים" (שופטים ה) הפקיד פלוני לפלוני. **קפל מלמטה** — טליתות שראויין לקפל. ויש פותרין: גימטריא הוא ספל וקפל, והבל הוא. והוא הדין לכל הכלים דעלמא, אלא הכי נקט משום דבעי עלה במסקנא: קפל מלמעלה וספל מלמטה כר. **מי חיישינן לזובו** — שחיסר רגלה של קו"ף ונעשית סמ"ך, ובהא נמי ילמד מלעיון. תיקו — והמוציא מחבירו עליו הראיה. דבין למסתפק דינא לבי דינא — האיך יוציאו מיד המחזיק? ולא דמי לממון המוטל בספק דקיימא לן חולקין. דהתם עיקר המעשה אין ידוע לנו האיך היה, כגון שור שנגח את הפרה ונמצא עוברה בצדה (בבא בתרא עג, א), וכגון נמי הבית עליו ועל אמו (שם קנח, ב), הלכך פוסקין להן בית את הדין שיחלוקו. אבל כל מקום שעלתה ההלכה בתיקו, הואיל ואין הדיינין יודעין לפסוק את הדין — היו שותקין, והמחזיק יחזיק במה שבידו. **דאמרי קא מסבי להו** — סומכין אותן בדיינין, במקום מאה תשעים ושתים פרוטות כותבין דינר.

איסתרי

איסתרי = סלעים. **יד בעל השטר על התחתונה** — ולית ליה אלא איסתרי, דאינן כל אסתירא פלגא דזוזא, כך פירש רבינו חננאל. ונראה לי דזוזי יקבל, דאסתירי הוו סלעים, ויש בכל אחד ארבעה דינרין. אבל אסתירא פשיטי — אינהו ודאי הוו פלגא דזוזא, דהיינו סלע מדינה, כדאמרינן בבבא קמא (לז, א) גבי התוקע לחבירו, בעובדא דחנן בישא. **אמר אביי לא לחוי אינש תחימת ידיה בו'** — אדם שצריך לכתוב תחימת ידו על קלף ולהשליך לבית דין כדי שיכירו בית דין תחימתו, כי ההיא דאמרינן בכתובות בפרק "האשה שנתארמלה" (כא, א), בגון ראובן ושמעון שהיו חתומין בשטר, ומת שמעון, ואין מי שיכיר תחימת שמעון אלא ראובן ואחד מן השוק, ואמרינן התם שיכתוב ראובן כתב ידו וישליכהו לבית דין, ובית דין מקיימין תחימת ידי ראובן הכתוב בשטר מכתב ידו שהשליך בבית דין, ואין צריך ראובן להעיד על כתב ידו שבשטר: "זה כתב ידי", ובאין ראובן ואחד מן השוק ומעידין על תחימת שמעון. ואמר אביי: בשיחתום ראובן להשליך לבית דין — לא יחתום בסוף הקלף, אלא בתחלתו. שלא יהא חלק מלמעלה, שמא ימצאנו אדם רע ויכתוב בחלק שלמעלה מתחימתו: "אני החתום לויתי מפלוני כך וכך ממון", ותגן: הוציא עליו כתב ידו בר', והיינו תחימת ידו, כדתנן (גיטין עא, ב): כתב סופר ועד כשר. ואמר רבי ירמיה: חתם סופר שנינו. **בזבינא** — מוכס, וישראל היה. **כי חלפי רבנן** — ותשלח כתב ידך למוחל המכס, אמחול להן. **הוה נגיד** — מושך בקלף כדי שיחתום אביי מלמטה. **אמר אביי פחלת ועד עשר לא לכתוב בסוף השיטה** — דמזייף וכתב לתלת "תלתין", ולארבע "ארבעין", ולחמש "חמשין", וכן עד עשר, יכתוב לעשר "עשרין". אבל אחד עשר אינו יכול לזיופי, דצריך למכתב "אחד ועשרים", וכי כתב בין אחד עשר ו"י — נראה דחוק, ומינכר. **ואי איתרמי ליה** — ארבע או חמש בסוף שיטה. **ליהדר** — ולדבריה להאי סבומא עד דמיתרמי ליה באמצע שיטה. דאפילו אם יזייף וכתב — אין למדין אלא מן התחתון, כדקתני מתניתין. **ההוא דהוה כתב ביה תילתא בפרדיסא** — כך היה כתוב בשטר: "ובזינית לפלוני בגינתא דאית לי תילתא בפרדיסא". אזל הלוקח מחקיה לגגיה דבי"ת מכאן ומכאן, ושוויה "פרדיסא", ואמר ליה: מכרת לי תילתא דגינתא, וכל הפרדס כולו, והא שטרא. **ההוא שטרא דהוה כתוב ביה מנת ראובן ושמעון אחי** — דאית להו באתרא פלונית מנת חלק קרקע שיש לשני האחין. והוו להון אחא אחרינא ששמו "אחי", והוה ליה מנתא בהדיידהו, ואזל הלוקח ושדא ביה ו"י ושוויה "ואחי", וטען דמנתא דתלתא ובזינית. **דיתיתא ויהיה** — דיהי רווחתות, ואותיות שתימתו פורחות. **אמצרא** — על חבל דנטוי משפת הנהר אל שפתו שניה, והעוברים גשר קצר נשענים בו ועוברים, והוא נע ונד כל שעה. **אורניקא** = סגיזיא"א בלעז, שבו דולין מים מן הבור. **קם אורניקא** — עלה עליה וחתם, וכל גופו נע ונד, ודיו רווחתות. **משנה** כותבין **גט לאיש** — כותבין וחותמין לו, והוא יגרש בו את אשתו בשירצה, אף על פי שאין אשתו עמו שנותנין לו הגט כתוב וחתום. דהא לא בעינן דעתה, שדרי ליה מתנגרת בעל כרחה. **ושובר לאשה אף על פי שאין בעלה עמה** — דלדידה חוב הוא, ולבעלה הוי זכות, וזכין לאדם שלא בפניו. והיא צריכה להזהר בו שלא יבא ליד בעלה עד שתקבל כסף כתובתה. **ובלבד שיהא מכירן** — בגמרא מפרש לה. **והבעל נותן שכר** — הגט. טעמא מפרש בגמרא. ושכר השובר — דזכותו הוא, דלא תהדר ותגבה כתובתה זימנא אחרינא.

כותבין

ומשני ליה זוזי — תימה: זוזי נמי משוי איסתרי, דמסכי להו באיסתרי. אם כן לית לן למימר מהאי טעמא שית מאה זוזי, אלא שית מאה איסתרי, שגדולים יותר ויש לומר: דזוזי רגילים לכתוב בשטרות אף על פי שיש מטבע גדול ממנו, כדאשכחת בזוזי צורי, דקאמר בכל מקום ארבע זוזי, ולא חשבינן להם בסלעים. ופירוש רבינו חננאל, שפירש דאיסתרי יהבינן ליה, וזהו פחותין מזוזי, כדאמר: איתסרא פלגא דזוזא — לא נזהיר, ד"מאי אמרת" אינו מתקיים בשום מקום. אלא נראה לרבי כרבינו שמואל בן מאיר, מתוך הלשון דקאמר "מאי קאמרת", דמשמע — דהא ליכא למימר, כמו: מאי אמרת לסטים מזויין בו' (קדושין יא, א). ולספרים דגרסי: אלא מאי איכא למימר, אי שית מאה איסתרי וזוזא אי שית מאה זוזי וזוזא יד בעל השטר על התחתונה — לפי אותן ספרים יכול בטוב לפרש דאיסתרא בציר מזוזא, והוו הני זוזי זוזא צורי. מיהו, רבינו חננאל גריס: מאי אמרת שית מאה איסתרי וזוזא, יד בעל השטר על התחתונה. ורבינו תם היה גריס בסוכה (כב, ב): זוזא מלעיל באיסתרא מלתחתי. ומפרש: זוז שעומד בראש הדהר שהוא גדול, דומה לאיסתרא שהוא קטן לעומד למטה.

לא לכתוב בסוף שיטה — פירוש: אי כתב לשון נקבה, דכתב "תלת" ולא כתב תלתא.

אף על פי שאין אשתו עמו — ואם תאמר: ולימא מר שאין אשתו עמו ולא נתן עד תשרי, וטרפה מלקוחות שלקחו הפירות מן הבעל עד תשרי, למאן דאמר דאף לאחר שנתן עיניו לגרשה אובל פירות עד שעת נתינה, שלא בדין. דהכי פרכינן סוף פרק קמא דבבא מציעא (יט, א) על מצא גיטי נשים, דקאמר: בזמן שהבעל שהבעל מודה יחזיר לאשה. ומשני התם, דאמרינן לה: אייתי ראיה מאימת מטא גיטא לידך. והני מילי בנפל דאיתרע הוא דמצריך הכי, אבל הכא דלא נפל — אמאי לא חיישינן להכי? ואומר רבינו יצחק: דלא מקדים אינישי פורענותא לנפשיה. הלכך, היכא דאיתילד רישועתא דוקא חיישינן. והכי אמרינן בפרק קמא דגיטין (יח, א) דלא מקדים אינישי פורענותא לנפשיה, שיכתוב לה גט קודם שירצה לגרשה, וגיטין הבאים ממדינת הים — קלא אית להו.

ושובר לאשה אף על פי שאין בעלה עמה — ואם תאמר: ונימא שמא כתבה ליתן בניסן ולא נתנו עד תשרי, ומוכזא לכתובתה בטובת הנאה, ואזיל בעל וטריף לקוחות שלא כדין הא פריך הכי בפרק קמא דבבא מציעא (כ, א) על מצא שובר, ומשני: שמע מינה איתא לדשמואל, דאמר: המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו — מחול, שאף מוחלת לבעל אם היתה רוצה. ואביי משני: עדיו בחזקתומיו זכין לו. והא דשביק מתניתין ופריך אברייתא — משום דמתניתין מצי לאוקמי בשטר דאית ביה הקנאה, אבל התם קתני: אין האשה מודה בו' — דמשמע שאומרת שלא נתנתו לבעל עדיין, ומה בכך אם בהקנאה מיירי. אף על גב דמצי לפרש דאומר מזויף הוא — משמע דמיירי בכל ענין אין האשה מודה, בין שאמרה מזויף, בין שאומרת לא נתתיו עדיין לבעל.

כותבין

כותבין שטר ללוה — בהא נמי פריך התם: וניחוש שמא כתב ללוות כו', ומוקי לה בשטרי אקניינהא, ואביי אמר: עדיו בחיתומיו זכין לו. **וליחוש** דלמא כתביה לאתתא דלאו דיליה ומגרש לה — פירש רשב"ם: ומתכוין להתירה להנשא שלא בדין. ותימה לי: והא בפני עדים יתננו לה, והם יקראו את הגט, כדאמרינן בגיטין (יט, ב) דמיבעי לאקרויי גיטא, ויראו העדים שאין זה שם האיש ועדי: בלאו הכי ליחוש דלמא כתביה לאיתתא דלאו דיליה, כיון שאין מכירין האשה, ויכתוב הגט לאיש אחר בשמו, ויתן הגט לאיש אחר ששמו בשמו, ויתן הגט לאשת האיש להתיר מבעלה בתובתה וכן נראה לי דמשמה, ולא גרסינן "ומגרש לה". **שם** האיש בגט והוא הדין לשם האשה — תימה: אמאי נקט שם האיש בגט ושם האשה בשובר? ויש לומר: דלא חש לפרש בולהו, אלא נקט שם אותו דמצוי להכתב, דעלייהו קתני במתניתין: והוא שיהיה מכירן — שדרי הזכירן. ולהכי נקט להו רב, ומתניתין גופה לכך דברו באלו — לפי שכבר הורצו להזכירם. והוא הדין ודאי שם האחד משום חששא אחרת.

וליחוש לשני יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת — ותימה: אי בהוחזקו, ואליבא דמאן? אי לרבי מאיר דאמר דעדי תתימה כרתי — ליכא למיחש למידי, שהרגו לא יהיה גט, מאחר שאין מוכיח מתוכו שהוא שלה. כדאמר ב"כל הגט" (גיטין כד, ב): כתב לגרש את הגדולה לא יגרש את הקטנה, ודייק בגמרא: הא גדולה מצי לגרש. ומוקי לה משום דכתב כרתי עלעור דאמר עדי מסירה כרתי, ולא רבי מאיר. ומאי קאמר דאמר שמגרשין נשותיהן זה בפני זה — אפילו הכי לא מגרש אם לא יכתבו דורות. ואי אליבא דרבי אלעזר פריך — לדידיה נמי לא גייטא הוא, שהרי צריכה להביא עדי מסירה שנתנו לה בעלה, כיון שעדי חתימה אינם מוכיחין שבעלה נתנו, וצריכה היא עדי מסירה להביאם לפנינו שבעלה מסר לה, ותבקשם ולא תמצא, ולמאי ניחוש לה? ואי בדלא הוחזקו איירי, דהשתא כרתי שפיר עדי חתימה, שאין יודעים בעיר אלא בעלה — ומאי משני: ואת אומרת שני יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת אין מגרשין נשותיהן אלא זה בפני זה? מה תיקון? הלא אין ידוע שיש שנים בעיר, ולעולם יגרשנה זה בשם בעלה שלא בפניו, כיון שלא הוחזקו ואומר רבינו יצחק: דבהוחזקו מיירי, ואליבא דרבי אלעזר דקיימא לן בהוחזקה פריך. ואף על גב דעדי מסירה כרתי, וצריכה להביא עדי מסירה, ליחוש: מאחר שכותבין לו גט בלא אשתו, אז לא יעשו הגירושין בפניהם — דלמא כתב גייטא כו'. והעדים שידעו המסירה ויכירו אותו כי שמו יוסף בן שמעון בשם הכתוב בשטר, וגם יכירו שם האשה המקבלת אותו בשם שכתוב בשטר, ולא יתנו לב לדעת אם יש עוד יוסף בן שמעון אחר לבד מאותו, ואם נשותיהם שוות בשם כן, ואולי זאת אשת חברו. וכשתבא לבית דין — תביא עדי מסירה, שתאמר: אלו העדים ראו דיוסף בן שמעון בעלי נתן לי הגט, והן אומרים הן, כדפרישית. ואתר כך לא יזקרום בית דין וראי לומר: שמא טעיתם כך וכך, כדפרישית. ומשני, הכי אמר רב: שני יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת אין מגרשין נשותיהן אלא זה בפני זה. ומאחר שנתקן כך — לעולם חוקרין בית דין וראי אם שני יוסף היו שם, ואם היו שם שנים — אין חוששין שם בלל. וכמו שפירש רבי וליחוש לשני יוסף בן שמעון, דאיירי שהוחזקו — צריך לפרש כמו כן קושיא ראשונה, דפריך: וליחוש דלמא כתב — כשהוחזקו דוקא, דאי לא הוחזקו — לא הוה מיבעי ליה לרב למימר — והוא הדין לשם האיש. ואף על גב דאביי חייש לשני יצחק בפרק "האשה" (ביבמות קטו, ב) אף על גב דלא הוחזקו — רבא לא חייש התם. ורבה נמי לא חייש היכא דלא הוחזקו, כדמוכח בפרק קמא דבבא מציעא (יח, ב) (ובבל הגט). ולמאי דפרישית דמוכח ב"כל הגט" (גיטין כד, ב) דלרבי מאיר אין יכולין שני יוסף בן שמעון לגרש נשותיהן עד שיכתבו דורות, כיון דעדי תתימה כרתי אין גט אלא אם כן מוכיחין עדים הכתובין בו שבעלה נתנו לה — קשה עלה דמדאוקמי פרק "דמגרש" (שם פו, ב) מתניתין דשני גיטין ושמותיהן שוין כרבי מאיר דוקא. ודחי: אפילו תימא רבי אלעזר. ומיהו, כרבי מאיר משמע דאתיא לה שפיר. והיכי ניחא ליה לרבי מאיר? הא מוכח ב"כל הגט" דלרבי מאיר אין שני יוסף בן שמעון יכולין לגרש נשותיהן אלא אם כן יכתבו דורות ויש לומר: דכי מוקי לה כרבי מאיר סבר שאינם שוין לגמרי, שהרי שלשום בדורות או סימן, דעבשיו העדים החתומים מוכיחין שמיד בעלה בא הגט אם הוא בידה. ומה שקורא אותם שוין — לפי שבמקום נתינתו אין מי שיכיר הדורות. **ומחזיק** ליה לשמיה יוסף בן שמעון — תימה: מה בכך? הלא צריך שיכיר שם האשה בגט, ואשתו לא יכירו בשמה, ולא שייך למימר שיחזיק רישׁ לומר: שגם אשתו באה עמו. אי נמי, מכיריו את אשתו [שלו] על ידי פלוני ופלוני שאמרו] שהיא אשתו של זה, אבל לא שמעו איך הוא שמו, שיאמרו שפלונית היא אשת ראובן. שאם כן – יודעים שאין שמו יוסף בן שמעון.

כיון

כותבין שטר ללוה — להיות מזונן בידו לתת למלוה בשילוה לו מעות, אף על פי שאין מלוה עמו. **והלוה נותן שכר** — בגמרא פריך: פשיטא דהלוה נותן שכר, שהרי כל הנאה שלו אין כותבין **שטרי אירוסין** — מפרש ב"אלו מגלחין" (מועד קטן יח): שטרי פסיקתא, כדרב גידל: כמה אתה נותן לבנך כך וכך כו'. **אלא מדעת שניהם** — אבי חתן ואבי כלה. **ונשואין** — כתובה. **שטרי אריסות** — מקבל שדה למחצה לשלים ולרביע. **וקבלנות** — חכירות, כך וכך כורין לשנה. **שטרי ביזורין** — בגמרא מפרש. **כל מעשה בית דין** — בגון אדרכתא, דמודעינן ללוה ואזיל ופרע בטרם שיכתב. **ושניהם נותנין שכר** — בשטרי ביזורין. ובגמרא מפרש פלוגתייהו. **שניהם** — העדים כותבין שני שטרות, לזה אחד ולזה אחד. **גמרא** **שיהא מכיר שם האיש בגט** — הסופר והעדים צריכין שיכירו שזהו שמו, דאיכא למיחש אין גט זה אלא לאיש אחר, ויבא לרמות ולהגבות כתובה לשום אשה. כדתנן (כתובות פט, א): הוציאה גט ואין עמה כתובה — גובה כתובתה. **ושם האשה בשובר** — שלא תרמה ליתנו לאיש שגרש אשתו, ותפסיד כתובתה על ידה. **ומגרש לה** — ומתכוין להתירה לינשא שלא כדין. **אלא זה בפני זה** — דליכא למיחש תו מידי. **וניחוש** — דלמא נפיק לו לעיר אחרת כו'. לתנא דמתניתין דבעי מכירין, למה כותבין שום גט לשום אדם אף על פי שאנו מכירין שמו? והלא שמא יוסף בן שמעון זה מעיר אחרת בא לכאן, והיה שמו ראובן בן יעקב, ועדה הרגיל החזיק שיקראו לו כאן ראובן, לפי שרוצה לגרש אשת ראובן בן יעקב בשמקום פלוני. אין חוששין לו — דכל כך לא היה מחלף שמו זמן מרובה, פן יוודע הדבר. **ברמאותיה** — ידע, ויזהר לעונת. הלכך אין תקנה עד דליתחזק. **ההוא תבריא דהוה תתים עלה רב ירמיה בר אבא** — לאחר זמן אתאי ההיא איתתא לקמיה לתבוע בכתובה, ואמרה לו: לאו אנא הואי אותה אשה שאתה אומר שחתמת על שוברה, ושמא אשה אחרת ששמה בשמי ושם בעלה כשם בעלי, אבל אני לא התקבלתי בכתובתי עדיין. **אמר לה אף אנא אמרי להו** — לסהדי החתומים עמי על השובר שאינך אותה האשה שחתמנו על שוברה, והדין עמה. והם השיבו לי שטעיתי במה שנשתנה והזדחלף קולה, והדין עמהם, וכבר התקבלת כתובתך. **מיקש קשיא** — הזקינה, וכבר נשתנה ונעשה קולה עבה.

כיון

כּוֹתְבִין שְׁטָר לְלֹוֶה אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מְלֹוֶה עִמּוֹ, וְאֵין כּוֹתְבִין לַמְּלֹוֶה עַד שֶׁיְּהֵא לוֹוֶה עִמּוֹ; וְהַלּוֹוֶה נוֹתֵן שָׂכָר. כּוֹתְבִין שְׁטָר לְמוֹכֵר אַף עַל פִּי שֶׁאֵין לוֹקֵחַ עִמּוֹ, וְאֵין כּוֹתְבִין לַלּוֹקֵחַ עַד שֶׁיְּהֵא מוֹכֵר עִמּוֹ; וְהַלּוֹקֵחַ נוֹתֵן שָׂכָר. אֵין כּוֹתְבִין שִׁטְרֵי אֵירוּסִין וְנִשּׂוּאִין אֶלָּא מִדַּעַת שְׁנֵיהֶם, וְהֶחָתָן נוֹתֵן שָׂכָר. אֵין כּוֹתְבִין שְׁטַר אֲרִיסוּת וְקַבָּלָנוּת אֶלָּא מִדַּעַת שְׁנֵיהֶם, וְהַמְקַבֵּל נוֹתֵן שָׂכָר. אֵין כּוֹתְבִין שִׁטְרֵי בֵירוּרִין וְכָל מַעֲשֵׂה בֵית דִּין אֶלָּא מִדַּעַת שְׁנֵיהֶם, וּשְׁנֵיהֶם נוֹתְנִין שָׂכָר; רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לְשֵׁנֵיהֶם כּוֹתְבִין שְׁנַיִם, לְוֶה לְעַצְמוֹ וְלִלְוֶה לְעַצְמוֹ. גמרא מַאי "וּבִלְבַד שֶׁיְּהֵא מְבֹרָךְ"? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: וּבִלְבַד שֶׁיְּהֵא מַכִּיר שָׁם הָאִישׁ בְּגֵט וְשֵׁם הָאִשָּׁה בַּשּׁוֹבָר. תֵּיתִיב רַב סְפָרָא וְרַב אַחָא בַּר הוּנָא וְרַב הוּנָא בַּר חִנָּנָא, וְיָתֵיב אַבָּיֵי בַּבַּייהוּ, וְיָתְבִי וְקָמְפַּצְיָא לְהוּ: שֵׁם הָאִישׁ בְּגֵט - אִין, שֵׁם הָאִשָּׁה לָא? שֵׁם הָאִשָּׁה בַּשּׁוֹבָר - אִין, שֵׁם הָאִישׁ לָא? וְלִיחוֹשׁ דִּלְמָא כָּתַב גִּיטָּא וְאָזַיל וּמְמַטֵּי לֵיהּ לְאִיתְּתֵיהּ דְּהַאי, וְזִמְנִין אָזְלָא כְּתָבָה אִשָּׁה שׁוֹבֵר וְיָהֲבָה לְגַבְרָא דְּלָאו דִּילָהּ אָמַר לְהוּ אַבָּיֵי, הָכִי אָמַר רַב: שֵׁם הָאִישׁ בְּגֵט, וְהוּא הַדִּין לְשֵׁם הָאִשָּׁה; שֵׁם הָאִשָּׁה בַּשּׁוֹבָר, וְהוּא הַדִּין לְשֵׁם הָאִישׁ. וְלִיחוֹשׁ לְשֶׁנֵי יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן הַדָּרִים בְּעִיר אַחַת, דִּלְמָא כָּתַב גִּיטָּא וְאָזַיל וּמְמַטֵּי לֵיהּ לְאִיתְּתֵיהּ דְּהַיְינוּ אָמַר לְהוּ רַב אַחָא בַּר הוּנָא, הָכִי אָמַר רַב: שְׁנֵי יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן הַדָּרִים בְּעִיר אַחַת, אֵין מְגָרְשִׁין נְשׁוֹתֵיהֶן אֶלָּא זֶה בִּפְנֵי זֶה. - וְלִיחוֹשׁ דִּלְמָא אָזַיל לְמָתָא אַחֲרִיתָא וּמַחֲזֵיק לֵיהּ לְשֵׁמֵיהּ בְּיוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן, וְכָתַב גִּיטָּא וּמְמַטֵּי לֵיהּ לְאִיתְּתֵיהּ דְּהַיְינוּ אָמַר לְהוּ רַב הוּנָא בַּר חִנָּנָא, הָכִי אָמַר רַב: כָּל שֶׁהוּחְזְקוּ שְׁמוֹ בָּעִיר שְׁלֹשִׁים יוֹם - אֵין חוֹשְׁשִׁין לוֹ. - לָא אִיתְּחַזַּק, מַאי? אָמַר אַבָּיֵי: דִּקְרוּ לֵיהּ וְעָנֵי. רַב זְבִיד אָמַר: רַמָּאָה בִּרְמַאוּתֵיהּ וְזִיהּ. הַהוּא תַּבְרָא דַּהֲוָה חָתִים עֲלָהּ רַב יִרְמְיָה בַּר אַבָּא, אָתְיָא לְקַמֵּיהּ הַהִיא אִיתְּתָא, אֲמָרָה לֵיהּ: לָאו אֲנָא נְמִי אֲמָרִי לְהוּ אֲנָא הַוַאי, אָמַר: אֲנָא נְמִי אֲמָרִי לְהוּ לָאו אִיהִי הִיא, וַאֲמָרוּ לִי: מֵיקֵּשׁ הוּא דְּקָשֵׁא לָהּ וּבָגַר לָהּ קָלָא; אֲמַר אַבָּיֵי, אַף עַל גַּב דַּאֲמוֹר רַבָּנַן:**

כיון

כיון שהגיד — נפקא לן במסכת שבועות (לב, א) מ"אם לא יגיד". **צורבא מרבנן** — כגון רב ירמיה בר אבא, לאו דרכיה למידק ולהכיר בנשים כל כך. והגדה קמייתא שאמר דלאו איהי היא — לאו כלום היא, ולא מיקרי חזר ומגיד במה שאמר לבסוף את היא אלא שנשתנה קולך. דכיון דאמר השתא דקדקתי יפה — סמכינן עליה, ומהימנינן ליה. **אף על גב** — דאמור רבנן: צורבא מרבנן לאו אורחיה למידק, כגון רב ירמיה שטען תחלה שלא הכירה — אפילו הכי, כיון דאמר דקדקתי יפה עתה, ומכירה — סמכינן עליה, כדאמרינן גבי רב ירמיה שסמכינן על מה שאמר לבסוף, דכיון דדק דק, ודעתו נידבר — לנהוג. **עם הארץ** — שמסתכל ומכיר בנשים. **הכי גרסינן: מאי טעמא דאמר קרא וכתב ונתן, והאידנא דלא עבדינן הכי כו'** — אלא נהגו שהאשה נותנת שכר. **דלא נשתייר** — בשביל השכר, שאינו רוצה ליתן, ותתעגן. **איידי דתנא רישא כו'** — לא גרסינן, ושיבוש הוא. ויש מפרשים דאשובר קאי, ולמימרא דאיהי יהבה השכר ולא הבעל. ואיידי דתנא רישא בדידיה משום גט, שהבעל נותן שכר — תנא נמי בדידיה גבי שובר. ולאו דוקא, ואין זה שיטת גמרא למיתניה בדידיה שיקרא משום רישא. **עיסקא** — מעות למחצית שכר. **פפי רעתה** — מום גדול שבה, או רחוקה ממנו. וסלקא דעתך אמינא יתן הוא שכר, דתנאה דדידיה הוא, וכדכתיב "הקונה אל ישמח והמוכר אל יתאבל" (יחזקאל ז), וכדאמרי אינשי (בבא מציעא נא, א): זבנת — קניית, זבין — אובייד. **אפילו צורבא מרבנן** — התחתן. סלקא דעתך אמינא חמיו יתן כל השכר, שהרי משיא בתו לתלמיד חכם. **בבוהא** — שצריך להוביר שנה או שנתים, ואין ריחה עתה למקבל. **הכא** — בבבל. **שטרי מעברתא** — שני סופרי הדיינין היו כותבין טעות אנשי הריס, כדי שלא יהו טוענין וחוזרין וטוענין, ועל פי אותן טענות פוסקין הדיינין את הדינים. זה בורר לו – דיין אחד כו'. והיו כותבין בשטר: פלוני בירר לו דיין פלוני, ופלוני בירר לו את פלוני. **לימא בכופין על מדת סדום קמיפלגי** — מדת סדום, כדתנן (אבות פרק חמישי משנה י): האומר "שלי שלי, שלך שלך" — זו מדה בינונית, ויש אומרים זו מדת סדום. לימא תנא קמא סבר: שניהם נותנין שכר, ונותנין שטר אחד בין שניהם. ואם יאמר אחד מהם: לא אתן השכר, כי אני חפץ שיהא לי שטר אחד לבדי ולך שטר אחר, ויהיה "שלי שלי ושלך שלך" — כופין אותו ועושין אחד, כי מה שאמר — מדת סדום היא. ורבן שמעון ובן גמליאל סבר: אין כופין. ומשנינן: לא דכולי עלמא כופין — וטעמא דרבן שמעון — משום דקסבר אין זו מדת סדום, שהרי חסר הוא דרבה בדבר אם יכתבו שטר אחד לשניהם, דאמר: לא ניחא לי דתיהוי זכותי בשטר אחד אצל זכותך. **דרמיית עלאי כארא ארבא** — כל שעה שתראה

כֵּיוָן שֶׁהִגִּיד שׁוּב אֵינוֹ חוֹזֵר וּמַגִּיד - צוּרְבָא מֵרַבָּנָן לָאו אוֹרְחֵיהּ לְמֵידַק. הַהוּא דַּבְּרָה דַּהֲוָה חָתִים עֲלֵיהּ רַב יִרְמְיָה בַּר אַבָּא, אֲמַרָה לֵיהּ: לָאו אֲנָא הַוַּאי, אֲמַר לָהּ: אִיבְּרָא אִנּוּתְּ הֲוַת. אֲמַר אַבַּיֵי: אַף עַל גַּב דְּצוּרְבָא מֵרַבָּנָן לָאו אוֹרְחֵיהּ לְמֵידַק, כֵּיוָן דְּדַק - דַּק. אָמַר אַבַּיֵי: הָאי צוּרְבָא מֵרַבָּנָן דְּאָזֵיל לְקִדּוּשֵׁי אִיתְּתָא, נִידְבַּר עִם הָאָרֶץ בַּהֲדֵיהּ, דִּלְמָא מְחַלְּפוּ לֵהּ מִינַּיהּ. "וְהַבַּעַל נוֹתֵן שָׂכָר" וכו'. מַאי טַעֲמָא? דְּאָמַר קְרָא. "וְכָתַב... וְנָתַן". וְהַאִידָּנָא דְּלָא עָבְדִינַן הָכִי, שַׁדְיוּהוּ רַבָּנַן אַאִשָּׁה כִּי הֵיכִי דְּלָא לִשְׁתַּייֵר. "פּוֹתְבִין שְׁטָר לְלֹוֶה אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מָלוֶה עִמּוֹ" וכו'. פְּשִׁיטָא - לָא צְרִיכָא, בְּעִיסְקָא. "פּוֹתְבִין שְׁטָר לְמוֹכֵר אַף עַל פִּי שֶׁאֵין לוֹקֵחַ" וכו'. פְּשִׁיטָא - לָא צְרִיכָא, בְּמוֹכֵר שָׂדֶהוּ מִפְּנֵי רָעָתָהּ. "אֵין פּוֹתְבִין שְׁטָרֵי אֵירוּסִין" וכו'. פְּשִׁיטָא - לָא צְרִיכָא, דַּאֲפִילּוּ צוּרְבָא מֵרַבָּנָן, דִּנְיָחָא לֵיהּ לַחֲמוּתֵהּ לְקַרוֹבֵיהּ. "אֵין פּוֹתְבִין שְׁטַר אֲרִיסוּת וְקַבָּלַת צֹאן" וכו'. פְּשִׁיטָא - לָא צְרִיכָא, בְּבוּרָה. "אֵין פּוֹתְבִין שְׁטָרֵי בֵּירוּרִין אֶלָּא מִדַּעַת שְׁנֵיהֶם" וכו'. מַאי שְׁטָרֵי בֵּירוּרִין? הָכָא תַּרְגִּימוּ: שְׁטָרֵי מַעֲנָתָא. רַב יִרְמְיָה בַּר אַבָּא אָמַר: זֶה בּוֹרֵר לוֹ אֶחָד וְזֶה בּוֹרֵר לוֹ אֶחָד. "רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לְשָׁנִים פּוֹתְבִין שָׁנִים, לֶזֶה בְּעַצְמוֹ וְלָזֶה בְּעַצְמוֹ". לֵימָא, בְּכוֹפִין עַל מִדַּת סְדוֹם קָא מִיפַּלְגִי, דְּמָר סָבַר: כּוֹפִין, וּמָר סָבַר: אֵין כּוֹפִין? - לָא, דְּכוּלֵּי עָלְמָא - כּוֹפִין, וְהָכָא הֵיינוּ טַעֲמָא דְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, דְּאָמַר לֵיהּ: לָא נִיחָא לִי דְּתֶהֱוֵי זְכוּתָךְ גַּבֵּי זְכוּתִי, דִּרְמִיַּית עֲלַאי כִּי אַרְיָא אַרְבָּא. **משנה** מִי שֶׁפָּרַע מִקְצָת חוֹבוֹ, וְהִשְׁלִישׁ אֶת שְׁטָרוֹ וְאָמַר לוֹ: "אִם לֹא נָתַתִּי לְךָ מָמָּן וָעַד יוֹם פְּלוֹנִי - תֵּן לוֹ שְׁטָרוֹ"; הִגִּיעַ זְמַן וְלֹא נָתַן - רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: יִתֵּן, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא יִתֵּן. **גמרא** בְּמַאי קְמִיפַּלְגִי? רַבִּי יוֹסֵי סָבַר: אַסְמַכְתָּא לָא קָנְיָא, אַסְמַכְתָּא קָנְיָא, וְרַבִּי יְהוּדָה סָבַר: אַסְמַכְתָּא לָא קָנְיָא. אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ אָמַר רַב: הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי. כִּי אֲתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי אַמִּי, אָמַר לְהוּ: וְכִי מֵאַחַר שֶׁרַבִּי יוֹחָנָן מְלַמְּדֵנוּ פַּעַם רִאשׁוֹנָה וּשְׁנִיָּה הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי, אֲנִי מַה אֶעֱשֶׂה? וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי. **משנה** מִי שֶׁנִּמְחַק שְׁטַר חוֹבוֹ - מַעֲמִיד עָלָיו עֵדִים, וּבָא לִפְנֵי בֵּית דִּין וְעוֹשִׂין לוֹ קִיּוּם: "אִישׁ פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי נִמְחַק שְׁטָרוֹ בְּיוֹם פְּלוֹנִי, וּשְׁטָרוֹ הָיָה כָּתוּב עַל יְדֵי פְּלוֹנִי וְחָתוּם עֵדִים פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי, וְהוּא עַכְשָׁיו בְּיָדִי, וְהֵרֵי הוּא מוֹחֵל וּמְשַׁחְרֵר וּמוֹצִיא אֶת שְׁטָרוֹ מִיָּדוֹ", וְשׁוּב אֵין לוֹ עָלָיו כְּלוּם. **כֵּיוָן** דְּדַק דַּק — וְאם תֹּאמַר: הֵיכָא דְּאָמַר מִתְּחִלָּה לֹאו אֵיהִי הִיא אָמַר שִׁיבּוֹל לְהַחְזִיר — כָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁאוֹמֵר מִתְּחִלָּה זֹאת הִיא, דְּנֶאֱמָן, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לְהִסְתַּבֵּךְ בְּהֵן תַּרְתֵּי: הָכִי קָאָמַר, כֵּיוָן דְּדַק דַּק, וְאם רוֹצֶה לַחֲזוֹר אֵינוֹ חוֹזֵר וּמַגִּיד כְּמוֹ שֶׁאָמַר. **אמר** רב נחמן אמר רבה בר אבוה: גרסינן "אין הלכה" ולא גרסינן "הלכה" — וְהֵכִי מְשַׁמַע דְּנֶאֱמָנִי "אַרְבָּעָה נֶדֶרִים" (נדרים כו, א): הָהוּא דְּאָזֵיל וְאִתְפֵּיס זְכוּתֵיהּ בְּבֵית דִּין. אמר: אי לא אתינא עד תלתין יומי — לְבִטְּלוּ זְכוּתֵיהּ, וְלֹא אָתָא. אמר רב הונא: בְּטִילָן זְכוּתֵיהּ. ופריך מרב נחמן דאמר: אין הלכה כרבי יוסי דאמר אסמכתא קניא, ואמאי בטילן זכותיה? וכן הגירסא כתובה ברוב ספרים. תימה: דאמרינן ב"איזהו נשך" (בבא מציעא סה, א) אברייתא, אמר רב נחמן: אפילו בשעת מתן מעות לא קנה, על ההיא דהלוהו על שדהו ואמר לו אם לא נתן לך כו'. איתיביה רבא כו' [אומר אני] אסמכתא קניא, ומניומי אומר אסמכתא לא קניא. ופירש רש"י: ומניומי החזירני מדברי, אבל הייתי רגיל לומר קניא, כדמשמע מתניתין דפריכא ליה מינה. ומאי קאמר "מניומי החזירני"? אדרבה, רבה בר אבוה רבו החזירו ועוד הקשה רבינו תם דרב הונא אדרב הונא; דהתם קאמר אסמכתא קניא, דבשעת מתן מעות קנה הכל, והיכי פריך ברישׁ נדרים (כו, ב) מהא דאמר רב נחמן אסמכתא לא קניא, והא סבירא ליה קניא ומתרץ רבינו תם: אפילו לא קניא אסמכתא בעלמא, התם ב"איזהו נשך" (שם) קניא טפי, משום דעשה לו טובה שהלוה לו, וגומר בדעתו להקנותו יותר. ועוד, דתפיס מלוה. ואין אני מבין בזה, דבהא דרב נחמן עשה לו כמו כן טובה, ומידו, מה שנתן הטעם דתפיס — אתי שפיר, דבהא דרב נחמן לא תפיס אלא שליש, אלא בדרב הונא דבבא מציעא דתפיס המלוה הקרקע במשכון. ומהאי טעמא נמי אתי שפיר לרב נחמן דאמר אף לאחר מתן מעות קנה הכל, וגם שהוצרך מניומי להחזירו אף על פי שהיה יודע מילתיה דרבה בר אבוה. ועוד יש לומר לרב הונא, שכל אסמכתא — שאין דעת כל אחד ואחד שתהיה האסמכתא, ואין אומרים בכלל אלא להסמיך חברו על דבריו. אבל התם — אין זה להסמיכו על דבריו, אלא לגמרי הלוהו על מנת שתשקע בידו אם לא יפרענו עד שלש שנים, ומהאי טעמא נמי אתי שפיר לרב נחמן. **מעמיד** עליו עדים — נראה שמועיל לענין זה שיעשוק אותו מלוה בשטר בעדות, דבשביל החתומים הבאים אחרי כן לא היה אלא מלוה על פה. וקיום השטר עושין בית דין, ולא בפירוש רשב"ם שהעדים עושין אותו. **ובא** לפני בית דין — דוקא נקט בית דין, דאלימי לאפקועי ממונא. ולקמן נמי מיירי שמביא עדים על ההיא דמי שפרע קצת חובו, בגמרא: מקרעינן את השטר כו'.

הכתב תבא עלי בעלילות שנעוותיך הכתובים בו, ושם תראה טענותיי, נבא לידי מריבה, כי איש מריבות אתה. **משנה** **והשליש את שטרו** — המלוה והלוה מסרוהו ביד שלישי, שהרי טורח היה להם לכתוב שובר, וסמכו על השלישי. **גמרא** **אסמכתא** — המבטיח לחבירו דבר על מנת שיעשה דבר לעתיד, וסומך בלבו בשעת התנאי שיוכל לקיים הדבר בשיגיע זמן, ובשיגיע הזמן יאנס ולא יוכל לקיים. **לא קניא** — ואינו נתפס בתנאו, ולא יפסיד בכך. ודיני אסמכתא מפורשין בבבא מציעא בפרק "איזהו נשך" (סו, ב) ובפרק "המקבל" (שם קד, ב). **כי אתו לקמיה דרבי אמי** — דיני אסמכתא. **וכי מאחר שפנס ראשונה ושניה** — כלומר, כמה פעמים לימדנו רבי יוחנן הלכה כרבי יוסי, אני מה אעשה והיאך אומר לא קניא. **ופסיק נמי** — **ואין הלכה כרבי יוסי**, אף על פי שנימוקו עמו. דאסמכתא לא קניא אלא אם כן קנו מיניה בבית דין חשוב, ובדלא אניס, כדאמר במסכת נדרים (כו, ב). **משנה** **מי שנמחק שטר חובו** — מעצמו, שנטשטש או שנפלו עליו מים. **מעמיד עליו עדים** — הידודים מאימתי נכתב ומה כתוב בו, והם עושין לו קיום בפני בית דין, וכותבין לו מה שהיה כתוב באותו השטר החזון והמעות. **נמחק שטרו** — שהיה כתוב ביום פלוני, ופלוני ופלוני היו עדים שהיו חתומים בו — כל זה כותבין אלו המקיימין, ואחר כך חותמין את שמותם בסוף.

גמרא

ופלוני ופלוני עדיו — ההתומים בשטר, כך פירש רשב"ם. ונראה לרבינו יצחק שמזכיר (הוא הדין) נמי העדים שהעידו שראו אותו השטר, שאם יראה הלזה היום או למחר לפסלן — שיוכל לפסלן. ותימה אם צריך לכתבן, שאין הגמרא מזכירן. וצריך עיון בתיקון שטרות. **אבל** בשטרי מקח וממכר כותבין חוץ מאחריות שבו — וכותבין מזמן ראשון, דאי מזמנא דהאידנא — שמא חזר ומכרה למוכר, ויוציא אחר כך שטר עליה, ויאמר: האידנא הוא דזבינתה מינך, והדר טריף שלא כדין. ורבן שמעון בן גמליאל אומר: אין כותבין אפילו בשטרי מקח וממכר. פירוש: דשמא אחר שקנאה החזיר שטרו למוכר, וחזר המכר. והשתא, אי לא עבדינן ליה שטרא להאי — מהימן מוכר לומר: הוא החזיר לי השטר, וחזר המכר, שהרי אין לזה שטר. אבל אם עשין לזה שטר — איך יוכל לומר שלי היא בשיציאה שטר שלו? הלא הלוקח תופס השטר שהוא שלו, ויאמר למוכר: שטר שבידך לא החזרתיו לך, אלא בשמכרת לי הקרקע בתבת לי במה שטרות, דכותבין שטר למוכר, והאחד בידך עדיין וחכמים אומרים: מתנתו קיימת. ואם כן, גבי מקח וממכר ליכא למיחש למידי: אפילו אין שטר לזה הלוקח, שלא נכתב שום שטר — לא יוכל המוכר ליטול קרקע, שאפילו החזיר לו שטרו — אינו שלו, דהא לא חזרה מתנתו. ואפילו יש לו ראיה שנתנו לו, שכתב לו שטר שיקנה אותה, ואותיות נקנות במסירה ובשטר לבולי עלמא, או יש לו שטר מכירה שמכרה לו — השתא נמי ליכא למיחש למידי, שאם כן לא יכול זה להזיקו בלום, ואפילו יש לו שטר שנבתב לו מחדש, שהרי כתוב מאותו הזמן. ותימה קצת: אם לא כתב לו שטר מכירה, אלא "קנה לך איהו וכל שעבודיה", למה אין לחוש שמא יפסידנו הלוקח על ידי שטר שכתב לו מזמן ראשון? שאף על פי ששני השטרות יהיה כתוב בהן יום אחד — מכל מקום לא יהיה מוחזק בה המוכר יותר מן הלוקח, מאחר שיהיה גם ללוקח שטר, ושמא הוא החזירו למוכר באותו יום עצמו שהקנה לו השטר מכר, שאז אין (כותבין זמן ואומר שאחר כך) חזר ומכרה לו באותו היום עצמו ואומר רבינו יצחק: דכולי האי לא חיישינן, וגם לא יהא לו פנים לומר שבו ביום החזיר לו השטר ובו ביום חזר ומכרה לו. ותימה: לרבן שמעון בן גמליאל, למאן דאמר לקמן (קעג, א) צריך להביא ראיה, נהי דנקנות במסירה — מכל מקום צריך המוכר להביא ראיה שהוחזר לו השטר, אפילו הוא בידו ואומר רבינו יצחק: דהכא אין צריך לכולי עלמא, דלנפילה לא חיישינן, ולפקדון נמי לא חיישינן הכא, שירא הוא להפקיד שטרו למוכר, דלמא בבש ליה ויביא עדים שהשהדה היתה שלו עד עתה. תימה לרבינו יצחק: שכל מוכר שדה יכול להזיק ללוקח, דכיון שכותבין שטר למוכר אף על פי שאין לוקח עמו, דזימנין דכתב שני שטרות ונותן האחד ללוקח, ולאחר שלש שנים או ארבע, שיפסיד הלוקח את שטרו — יבא ויאמר: החזיר לי השטר, וביאתו לבית דין ויגבה בלא ראיה, למאן דאמר אין צריך להביא ראיה. ואותו לא יוכל לומר לו: מתחלה כתבת, שכתבת אז הרבה שטרות, מאחר שהוא אין לו שטר, ואין יכול להוכיח שלא החזירו לו ויש לומר: דאיכא למימר שכיון שהחזיק שלש שנים בקרקע — עומדת החזקה במקום השטר, ויכול לומר כל מה שיכול לטענן אם היה השטר בידו, כי יאמר: מה שאין לי שטרי — לא בשביל שהחזרתיו לך, אלא שלא נזדמנתי לשמרו לאחר שלש שנים. ותימה לרבן שמעון בן גמליאל, שמכל מקום יכול המוכר לעשות שני שטרות, כגון ראובן דכתב שני שטרות שמכר שדה לשמעון, ויתן האחד לשמעון ואחד ללוי, ועישה קנונא בינו ובין לוי, ויוציא לוי אותו השטר לאחר שלש שנים שהפסיד שמעון שטרו, ויטען כי שמעון מסרו לו ונתן לו השדה, ולא יצטרך הוא להביא ראיה, למאן דאמר אין צריך להביא ראיה וצריך לומר דכי האי גונא צריך להביא. וכהאי גונא אמרינן לקמן (קעג, א) דאחין הואיל ושמעי להדדי — צריך להביא ראיה, ואפילו אמרינן בעלמא אין צריך. ובענין שיש לי לפרש, ולא תקשה לרבן שמעון בן גמליאל (ולא תצטרך) לכל זה, רבן שמעון בן גמליאל אומר מקח וממכר אין כותבין — כדמפרש לקמן, שיש לחוש שמא החזיר הלוקח למוכר וחזר המכר, ואם לא נכתב שטר שני ללוקח — יוציא המוכר הקרקע מיד הלוקח על ידי השטר שהחזיר לו. אבל אם נכתוב לו שטר שני ללוקח, אפילו יוציא המוכר על הלוקח השטר שהחזיר לו — לא יועיל בלום, שיאמר הלוקח: שני שטרות היו לי, ולא החזרתי לו אלא אחד. וכיון שהאחד עדיין בידו — לא חזר המכר. והשתא אין להקשות: אפילו בשיש שטר ביד המוכר מה יש לו להועיל, והלא הלוקח יכול לומר לו: קודם שמכרת לי השדה כתבת שנים או שלשה שטרות, וכתבו לך כאשר חפצת, כי כותבין שטר למוכר אף על פי שאין לוקח עמו, ומה שאין שטר בידי — לפי שאבד ממני. הא לא קשה מידי, דדוקי אין מועיל למוכר אלא אם כן יש עדים שזה השטר שבידו הוא אותו שנתנו ללוקח, ועתה חזר לידו. אי נמי, יברור עדים שהחזיר לו הלוקח את השטר

גמרא הוציא — שטר מחוק לפנינו, שהיה כתוב ביום פלוני. **ופלוני ופלוני** — היו עדים שחתומים בו. **ומפרש גמרא: אם כתוב בו הווקקנו כו'** — שעמדו אלו בית דין המקיימין וחקרו עדים החתומים בו להעיד על חתימתן, ונמצאו דברייהם מכוונין. **גובה** — מזמן ראשון הכתוב בשטר, ואין צריך ראיה אחרת. ואם לאו — צריך להביא ראיה אחרת על הזמן, ועל סכום המעות, ועל כל מה שהיה כתוב בשטר. **נקרקע** — על ידי אדם. **נתקרקע** — מעצמו. **ערבאי** = ישמעאלים. **וקאמינ לארעא דאינשי** — ומתוך שהיו בעלי זרוע כופין בעליהן לתת גם השטרות, שלא יוכלו לערער. **ליחזי מר שטרא** — מה כתוב בו, קודם שיאנסו ממנו, וכתוב לנו אחר תחתיו. שאם יאנס אחד — ישאר לנו שני, ולזמן מרובה אם תהיה ידינו תקיפה — נערער על שדותינו, ונקחם מיד הלוקחים אותם מיד הערביים. **דאמר רב ספרא** — לקמן בשמעתין. **דלמא טריף והדר טריף** — זה הלוקח שקנה שדה באחריות, זמנין דטריף ליה מיניה בעל חוב דמוכר, ואתי איהו וטריף מלקוחות, ומחזיר להם אחד מן השטרות בדי לגבות בו מן המוכר. והדר טריף מלקוחות אחרניי על ידי השטר השני, ואומר: עתה טרפו ממני, ואחזור ואטרוף מלקוחות, והרי שטר מכירתי עדיין הוא בידי. **קא טרדי ליה** — מפצדיק בו. **אמר ליה לספריה זיל כתוב לחו** — שטר, ומחוק אותו, ואחר כך כתוב על המחק והעדים יחתמו על הניירי, ואלו לא יתנו לב שהוא פסול, ואיפטר מהם. **אמר ליה רב אחא בר מניומי לאביי כו'** — לי נראה דרב אחא בר מניומי הוה סלקא דעתיה דהכי אמר אביי לספריה, דנכתוב להו שטרא מעליא והדר נמחקיה, והדר נכתביה על המחק וניחתמו סהדי על הנייר. והכי קשיא ליה: ודלמא לא מחקי ליה שפיר, משום דבעי למיכתב עליה, והוי רושם ראשון ניכר, ואזלי ומחקי ליה להאי כתבא בתרא, ומוקי ליה אקמא, והוה ליה רושם ראשון ניכר וכשר. וראשון לא על המחק נכתב, והוה ליה כנטשטש, דאמרן לעיל: רישומו ניכר — כשר. **אמר ליה מי סברת שטרא מעליא קאמינא** — דנכתוב ונמחקיה. **אל"ף בי"ת בלמא קאמינא** — דברים בטלים אמרתי לכתוב ולמחוק. **אבד שטרי חובי** — ונכתוב לי אחר תחתיו בכל הכתוב בראשון. וכגון שאין לו עדים שאבד ממנו. **בתבנו ונתנו לו** — דליכא למימר: שמא כתב ללוות ולא לוה. **בשטרי הלואה** — אפילו אם באו לכתוב חוץ מאחריות שבו — אין כותבין, דאתו למיטרף בית מבני דרי, ושמא לא אבד הראשון, אי נמי דלמא חזר ומצאו, וטריף הדר טריף. **אבל בשטרי מקח וממכר** — אם אמרו עדים כתבנו ונתנו לו — כותבין לו אחר, חוץ מאחריות שבו. מאחר שאמות הדבר שזה הקרקע קנוי לו, והוא ירא פן ישתקע הדבר ויערערו עליו שלא כדין — כותבין לו שטר מקח בלא אחריות, כדמפרש לקמן (קסט, ב): "שטרא דנן דכתבנוהו דלא למיגבי ביה לא ממשעבדי ולא מבני חרי" כו'.

רבן

ופלוני ופלוני עדיו". גמרא תנו רבנן: איזהו קיומו: "במותב תלתא הוינא אנא פלוני ופלוני ופלוני, הוציא פלוני בן פלוני שטר מחוק לפנינו ביום פלוני, ופלוני ופלוני עדיו"; ואם כתוב בו "הווקקנו לעדותן של עדים ונמצאת עדותן מכוונת" - גובה ואינו צריך להביא ראיה; ואם לאו - צריך להביא ראיה; נקרע - פסול, נתקרע - כשר; נמחק או נטשטש, אם רישומו ניכר - כשר. היכי דמי "נקרע"? היכי דמי "נתקרע"? אמר רב יהודה: "נקרע" - קרע של בית דין, "נתקרע" - קרע שאינו של בית דין. היכי דמי קרע של בית דין? אמר רב יהודה: מקום עדים ומקום הזמן ומקום התורף. אביי אמר: שתי וערב. הנהו ערבאי דאתו לפומבדיתא, דהוו קא אמני ארעתא דאינשי, אתו מרוותיה ליה לקמיה דאביי, אמרו ליה: ליחזי מר שטרין ולכתוב לן מר שטרא אחרינא עלויה, דאי מיתנים חד - נקטינן חד בידן. אמר להו: מאי אעביד לכו? דאמר רב ספרא: אין כותבין שני שטרות על שדה אחת, דלמא מטרף ומדר טריף. הוו קא אמני מרי ליה, אמר ליה: רישומו ניכר, ותניא: נמחק או נטשטש, אם רישומו ניכר - אל"ף בי"ת בעלמא קאמינא. תנו רבנן: חרי שבא ואמר "אבד שטר חובי", אף על פי שאמרו עדים "אנו פתבנו וחתמנו ונתננו לו" - אין כותבין לו את השטר; בפה דברים אמורים - בשטרי הלואה, אבל שטרי מקח וממכר - כותבין, חוץ מן האחריות שבו.

רבן

רבן שמעון בן גמליאל אומר אפילו בשטרי מקח ומכר אין כותבין — דסבירא ליה: אותיות נקנות במסירה, כדלקמן גבי מתנה, דחיישינן דלמא לאחר שכתבו ונתנו לו שטר המכירה החזיר לו לוקח זה למוכר את השטר, וחזר לו מקחו, כדאמרינן גבי מתנה. **חזרה מתנתו** — כדמפרש לקמיה טעמא. **מתנתו קיימת** — אלא אם כן חזר ומכרה או נתנה לו בקנין גמור, או בשטר חדש, דדין לוקח ומוכר. **אמר מר חוץ מאחריות שבו מאי טעמא** — אין כותבין לו אחריות. **אמר רב ספרא לפי שאין כותבין שני שטרות על שדה אחת** — שאם יכתוב לו שטר אחר — חיישינן דלמא אתי בעל חוב וטריף ליה להאי שדה, דאמר הקונה אותה כי אבד שטרי שהיה לי על שדה זו וכתבו לו שטר אחר עליה, וכיון דנטרפה מידו — אזיל בהאי שטרא דכתבו ליה, וטריף ללקוחות שקנו אחר שקנה הוא, ויעשה קנוניא עם הבעל חוב שטרפה ממנו. **ואמר ליה שוף לי דאיקום באריא** — כלומר, אל תערער עלי עתה בלום. פירוש: שוף = בשופי, כדרסינן (כתובות כ, א): והוא שאבלום בעליהם שלש שנים ובשופי. כך אמר ליה: שוף לי, דאיקום בארעא ארבע או חמש שנים עד דיתיישן הדבר, והדר הא ותערער עלי דזמנא אחריתי. ועיבד הכי, ובתר זמן מערער עליה וטריף לה מיניה, והדר אזל הקונה שאמר "אבד שטרא [קמא] דכתבו ליה על שדה זו, ואזיל וטריף ללקוחות. **ומקשינן עלה: וכיון דקרענוה לשטרא** — בבעל חוב, בזימנא קמייתא דטריף — במאי קטריף כי אתי השתא וטריף? **והאמר רב נחמן כו'** — כך הוא הסדר: מלוה בא לבית דין וצועק על הלוה שיפרע לו חובו, ומזמנינן ליה ללוה בדינא, דכאמרינן, ואי לא אתי — משמתינן ליה, וכותבין שטר טירפא למלוה שילך וישפשף אחר קרקעותיו של לוה, וכל מקום שימצא מנכסיו או מלקוחות שקנו ממנו אחרי כן — יראה שטרו לבית דין של אותה העיר, וימסרו לו קרקעותיו למלוה, ויכתבו לו שטר אדרבתא, שיהא שליט ודורך על נכסיו של זה לגבות חובו מזן, כדמפרש ב"הגוזל בתרא". ושטר הטירפא יקראו, פן יחזור וטרוף בבית דין אחר. וישומו הנכסים כדין שומת בית דין דמפרש בבבא קמא, ובפי השומא יקחם בחובו, ויכתבו לו בית דין שטר שומת הנכסים לדעת בכמה קבלם, ומשום דשומא הדרא לעולם כשיזכה לו מעות ללוה, כדאמרינן [בבבא מציעא] (טז, ב, ולה, א). וכשיתנו לו בית דין שטר השומא — יקרעו האדרבתא, פן יחזור וטרוף בה פעם שניה שלא כדין. **ומשני: לא צריכא דאתי מבח אבהתיה** — לכך אין כותבין שני שטרות — דחיישינן דלמא לאו מכח ההלואה יבא וטרוף, אלא יבא ויערער כי זו השדה גזלה מאבותיו זה שמכרה לך. והביא עדים כי זו שדה אבותיו, והמוכר שמכרה גזלה מאבותיו. והוצאיה מידו והעמידה ביד המערער, וכתבו ללוקח שנטרפה מידו, וכי יש לו רשות לטרוף הלקוחות שקנו קרקע מן המוכר שמכר לו שדה זו הגזולה. והלך ועשה קנוניא הלוקח עם הנגזל שלקח השדה מידו, ואמר ליה: שוף לי, ועשה כן. ואחר ארבע וחמש שנים עמד בא הנגזל והביא עדים כי שדה זו גזלה המוכר הזה ומברה לזה, וטורפה מידו, וחזר הלוקח הזה בשטר [השני שכתבו לו בעת שאמר אבד שטרי] (קמא) וטורף בו פעם אחרת. לפיכך אמר רב ספרא: אין כותבין שני שטרות על שדה אחת. **אמר ליה רב אחא מדפתי לרבינא** — אמאי תלינן טעמא משום דאמר ליה שוף לי וכו'? בלא טענה זו נמי, כיון דנקיט שני שטרות ביום אחד — יכול לטרוף ולחזור ולטרוף, ולכך אמר רב ספרא: אין כותבין שני שטרות על שדה אחת ומשני: אם כן, נפישי עליה מריבות ומחלוקות של בעלי דינין בבת אחת, ויתנו לב על גניבתו. **ונכתוב ליה שטרא מעליא כו'** — אמתניתא פריך: אמאי קתני חוץ מאחריות שבו — משום פסידא דמוכר? והלא יכולין אנו לעשות תקנה, שיכתוב לזה שאמר אבד שטרי שטר מעליא, ובאחריות, דאיכא למימר הדין עמו דדאי אבד שטרו, ונכתוב ליה לאידך לשטר, ונכתוב שוכר שויכיח שנפסד השטר הראשון שביד הלוקח, ולא יבא לגבות בו עוד. דהשתא ליכא למיחש דלמא טריף והדר טריף, שהרי בשיזיא הלוקח שטרו הראשון שאבד בדברי — יזיא המוכר את השובר שכתוב בו "בל שטרי דיפקון" כו' — כל שטרי מכירה דיפקון על ארעא דא יהו בטלין. **לבר מדיפקון** — כלומר, חוץ מזה השטר שכתבתי לו בזמן פלוני תחת הראשון שאמר לי שאבד ממנו. **ואת אומרת כו'** — מחלוקת תנאים הוא במתניתין בפירקין בשטרי הלוואות, דאיכא למאן דאמר: אין כותבין, שלא יהא צריך לשמור שוברו מן העבברים, ומלוה שאבד שטרו — הפסיד חובו. והוא הדין לשטרי מקח, אם אבד הלוקח שטרו — לא נכתוב ליה שטרא מעליא על סמך השובר שביד המוכר, שהרי לא יכתבו שובר, דנמצא מוכר צריך לשמור שוברו מן העבברים.

אמר

רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אַף שִׁטְרֵי מֶקַח וּמִמְכָּר אֵין כּוֹתְבִין; וְכֵן הָיָה רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הַנּוֹתֵן מַתָּנָה לַחֲבֵרוֹ וְהֶחֱזִיר לוֹ אֶת הַשָּׁטָר - חֲזָרָה מַתְּנָתוֹ, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מַתְּנָתוֹ קַיֶּמֶת. אָמַר מָר: חוּץ מֵאַחֲרָיוּת שֶׁבּוֹ. מַאי טַעֲמָא? אָמַר רַב סְפָרָא: לְפִי שֶׁאֵין כּוֹתְבִין שְׁנֵי שִׁטְרוֹת עַל שָׂדֶה אַחַת, דְּלְמָא אָזֵיל בַּעַל חוֹב טָרֵיף לֵיהּ לְהַאי, וְאָזֵיל הַאי וּמַפֵּיק חַד וְטָרֵיף לְקוֹחוֹת, וְאָמַר לֵיהּ לְבַעַל חוֹב: שׁוֹף לִי דְּאֵיקוֹם בָּהּ וַהֲדַר תָּא טָרְפַן. וּמַפֵּיק אַחֲרִינָא וְהָדַר אָזֵיל טָרֵיף לְקוֹחוֹת אַחֲרִינִי. וְכֵיוָן דְּקָרְעֻנֵיהּ לִשְׁטָרָא דְּמַלְוֶה, בְּמַאי הָדַר טָרֵיף לָהּ? וְכִי תֵּימָא דְּלָא קָרְעֻנֵיהּ - וְהָא אָמַר רַב נַחְמָן: כָּל מִיקְרְפָא דְּלָא כָּתִיב בֵּיהּ "קָרְעֻנֵיהּ לִשְׁטָרָא דְּמַלְוֶה" - לָאו אַדַּרְבָּתָא הוּא; וְכָל שׁוּמָא דְּלָא כָּתִיב בָּהּ "קְרָעֵנֵיהּ לְטִירְפָא" - לָאו אַדַּרְבָּתָא הוּא; וְכָל שׁוּמָא דְּלָא כָּתִיב בֵּיהּ "קְרָעֵנֵיהּ לְאַדְרַבָּתָא" - לָאו שׁוּמָא הִיא - לָא צְרִיכָא, דְּקָאָתֵי מִכֹּחַ אֲבָהָתֵיהּ. אָמַר לֵיהּ רַב אַחָא מִדְּפָתֵי לְרַבִינָא: וְלָמָּה לֵיהּ לְמֵימַר לֵיהּ לְבַעַל חוֹב "שׁוֹף לִי בְּהַאי אַרְעָא וְאֵיקוֹם בָּהּ"? תֵּיפּוֹק לֵיהּ, דְּכֵיוָן דִּנְקֵיט תְּרֵי שְׁטָרֵי - טָרֵיף וַהֲדַר טָרֵיף - אִם כֵּן, נְפִישִׁי עֲלֵיהּ בַּעֲלֵי דִינִין. וְלִכְתּוֹב לֵיהּ לְהַאי שְׁטָרָא מְעֻלְּיָא, וְלִכְתּוֹב לַהֲדֵי דְּבָרֵיהּ לְמֵימְרֵי: "כָּל שִׁטְרֵי דִּיפְקוּן עַל אַרְעָא דָּא פְּסוּלִין, לְבַר מִן דִּיפּוֹק בּוּמְנָא דָּא" אֲמַרוּהָ רַבָּנָן קַמָּיהּ דְּרַב פַּפָּא, וְאָמְרִי לָהּ קַמֵּיהּ דְּרַב אַשִׁי: זֹאת אוֹמֶרֶת, אֵין כּוֹתְבִין שׁוֹבֵר?

אמר

לא יכול לחזור, מאחר שמכר לו שטר אחר. ודוקא למוכר לא תועיל חזרת השטר אחר, כיון שבשטר שני הנשאר ביד הלוקח כתובה חובת המוכר.

לכתוב לאידך כל שטרי דליפקון בזמנא דא כו' — ואם תאמר: הא מירי שאין המוכר לפנינו, כדפרישית לעיל על מילתא דרבן שמעון בן גמליאל ויש לומר: (דרבן שמעון בן גמליאל וודאי בשאינו לפנינו), [דבוודאי אי הדר פריך על רבן שמעון בן גמליאל דאמר אין כותבין איכא למיפרך הכי] אבל הכא כי פריך על האי דקאמר חוץ מאחריות שבו — [והיינו] שבשום ענין אין כותבין [אחריות], אפילו הוא לפנינו. ונראה דדוקי הוה מצי לשנויי: הוא הדין אם הוא לפנינו [דכותבין. ורבותיא קא משמע לן, דאפילו אינו לפנינו — אפילו הכי כותבין לו. אלא דעדיפא משני ליה]. **לבר** ממאן דניפוק מזמנא דא — פירוש: ויכתבו לו מזמן שני. אבל שטר דלעיל, דקאמר בברייתא — [והיינו] דכותבין בשטר מקח וממכר, וכותבין בשטר זמן ראשון, כדפרישית לעיל.

בעלמא

ושטר כדי שיחזור למכר. ורבנן דלעיל עליה דרבן שמעון בן גמליאל סבירא להו אין אותיות נקנות, כדמפרש לקמן, וצריך לכתוב "קני לך האי שטרא וכל שעבודיה". וכיון שכותבין שמקנה לו מה שכתוב בשטר — אין לחוש אם השטר השני ביד הלוקח. שאפילו יש בידו אלף שטרי מכר — קנה המוכר בחזרת השטר, כיון שכתב לו הלוקח שחזור ומקנה לו (הגה"ה).

ונקשה לפי פירושו [ענין בתרא זה], אמאי לא נעשה לו שטר שני שנכתב לו: "פלוני בן פלוני אמר לנו: אבד שטרי שכתבתם ושחתמתם, ועתה כתבו אחר לראיה שלא יוכל המוכר לכפור המכר בשלא אמצא עדי מסירה", וזה השטר לא יזיק כלום למוכר, שכיון שכותבין בשטר השני שמחמת שאבד הראשון כתבו השני — לא יזיק למוכר כלום. בשיזיא השטר שחזר לידו, או יביא עדים שהחזיר לו הלוקח את השטר בדי שיחזור המכר — לא יכול לומר: שני שטרות היו לי, וכל זמן שהאחד בידי לא חזר המכר. שהרי מוכיח מתוך השטר השני שלא כתב לו המוכר, אלא העדים עשאוהו אחר שהחזיר הראשון למוכר, דשיקר להם לומר שנאבד ויש לומר: דהיישינן לבית דין טועין, שכשיזיא הלוקח השטר שכתוב בו שעשאוהו העדים לפי שאמר [שנאבד] השטר הראשון שכתבנו ותתמנו ונתנוו לו — יטעו בית דין לומר: אם לא שחקרו עדים שאבד הראשון לא כתבו לו שני. שאפילו לרבנן דאמרי לעיל בשלהי "יש נוחלין" (קלח, ב) דבי דינא בתר עדים דייקי, הכא איכא למימר דמודו, דכיון שהעדים מעידים שלו שהאחד בידי לא חזר המכר, דאין עדות לשטר אלא מפי עדים, ואין העדים יודעים אם נתנו לו בשעת מכירה או בשעת פרעון, ואפילו הכי לא מהימני לן למימר: שני שטרות היו לי, אלא מתוך השטר השני שלא כתב לו המוכר, אלא העדים עשאוהו אחר שהחזיר הראשון למוכר, דשיקר להם לומר שנאבד ויש לומר: דהיישינן לבית דין טועין, שכשיזיא הלוקח השטר שכתוב בו שעשאוהו העדים לפי שאמר [שנאבד] השטר הראשון שכתבנו ותתמנו ונתנוו לו — יטעו בית דין לומר: אם לא שחקרו עדים שאבד הראשון לא כתבו לו שני. שאפילו לרבנן דאמרי לעיל בשלהי "יש נוחלין" (קלח, ב) דבי דינא בתר עדים דייקי, הכא איכא למימר דמודו, דכיון שהעדים מעידים שלו שהאחד בידי לא חזר המכר, דאין עדות לשטר אלא מפי עדים, ואין העדים יודעים אם נתנו לו בשעת מכירה או בשעת פרעון, ואפילו הכי לא מהימני לן למימר: שני שטרות היו לי, וכל זמן שהאחד בידי לא חזר המכר. שהרי מוכיח

בעלמא כותבין שובר כו' — ואם תאמר: כיון דמסיק דבשטרי הלואה אימור פייסיה בעל הבית בזוזי, וילכו הלקוחות אצל המוכר — אם כן מצי למידק מהכא דאין כותבין שובר, דאי כותבין שובר — אם כן אמאי [אין כותבין שני] שטרי הלואה, ולכתוב שובר לאידך, כדפריך הכא גבי מקח ואומר רבינו יצחק: דבשטרי הלואה לא מצינן למכתב שובר, משום שאם כן יפסיד כל הלוואותיו שיעשה מכאן ואילך, שלא יהא זכור מן השובר, ואיכא נעילת דלת בפני לוין. אבל בשטרי מקח וממכר, אם יפסיד — יפסיד, ואין לנו להפסיד לזה משום חששא שמא יפסיד [האחר לאחר זמן]. ותימה: [דסוף סוף] למאן דאמר כותבין שובר [מאי שנא הלואה]? ליכתוב "בר מזמנא דא ולהלן" ושמא אנן גוזרין.

דמאן דמסיק ארעא בזוזי לא מפייס — ותימה בזוזי, למה ניחוש קרקעא? אפילו היו יודעין שלא פרעו לו השטר עדיין, [אלא שיכולין] לומר שיתן או קרקע או מעות, ואם אין לו — אז יזהור עליהם וקצת רפיא אם יכול לדחזותו בזוזי אם לאו. ונראה דמציי לסלוקי בזוזי. **בחזקה** ולא בשטר אינמא אף בחזקה — פירש בקונטרס דלא גרסינן ליה. ומיהו, היינו יכולין לקיימו, והוי אליבא דמסקינן לקמן דמוקי לקמן פלוגתייהו בצריך לברר. ואפילו (כג, ב) דקאמר: והוינן, בחזקה ולא בשטר? אימא אף בחזקה, וקיימא לן דבצריך לברר קא מיפלגי. דאפילו ליתיה הכא — מצינן למימר התם "הוינן בה", בדאשכחן ב"ארבעה אחין" (יבמות לא, א) דקאמר התלמוד על ספק קרוב כו' ואמרינן: למאי הלכתא? דאי בהן אסירא ליה, ואי ערוה היא — צרתה בעיא חליצה, ואף על גב דליתיה ב"הזורק" (גיטין עח, א) על ההיא מתנה.

[שייך לעמוד הבא] **ורבן** שמעון בן גמליאל סבר לה כרבי מאיר דאמר עדי חתימה כרתי — יש מקשים: דבפרק קמא דגיטין (יא, א) תניא, אמר רבי אלעזר ברבי יוסי: לא נחלקו על שטרות העולים בערבאות של גוים, דאף על פי דחותמיהם גוים — בשרים. לא נחלקו אלא כו', דרבן שמעון בן גמליאל אומר: אף הן בשרין. אלמא סבירא ליה עדי מסירה כרתי ואומר רבינו יצחק: דסבירא ליה כרבי אלעזר בגיטין ולא בשטרות, כי הנהו אמוראי ד"המגרש" בגיטין (פו, א) (ודוחק הוא, דהא "אף אלו" קאמר — דמשמע דבשאר שטרות נמי סבירא ליה הכי). וצריך לאוקמה דרבנן דפליגי עליה קאמר להו, דאף אותם היה להם להכשיר, כיון דסברי עדי מסירה כרתי.

אלא

אמר להו — רב אשי: לעולם אימא לך גבי מלוה שאבד שטרו — שנכתוב לו שטרא, או פרע מקצת חובו — דכותבין שובר ללוה, ויפרע חובו למלוה. והכא גבי מקח וממכר היינו טעמא דאין כותבין שובר למוכר כדי לבטוח שטרא מעליא ללוקח — משום דזימנין דאזיל בעל המוכר [שהוא לוקח ראשון שנאבד שטרו] וטורף הקרקע מיניה ללוקח [שני]. ותברא אינו ביד הלוקח אלא ביד המוכר, ובתוך כך שילך אל המוכר ויראה לו השובר — שמיט ואביל פירי, כדמסיק ואזיל, וקשה גזל דנאבד. אבל גבי שטרי מלוה — כותבין שובר, דליכא למימר הכי, כדמפרש לקמן ואזיל. [ומקשינן: סוף סוף ללקוחות — לאו לגבי מוכר אזלי, כתמיה, לצעוק על שדהו ששרף בעל חוב דמוכר? ויראה לו השובר — ויחזיר לו קרקעו. **אי נמי** — זימנין דהוי ללוקח שלא באחריות, דעביד אינש דזבין ארעא ליומיה, ולא יחוש הלוקח לחזור אצל המוכר — שהרי אין עליו אחריות, ויפסיד קרקעו שלא כדין. **אי הכי** — דאיכא למיחש להכי, דהלכך בשטר מקח אין כותבין שובר. **בשטרי הלוואות נמי** — אמאי אמר דכותבין שובר? הא איכא למיחש נמי דטרף המלוה לקוחות שלקחו מן הלוה, ותברא בידא דלקוחות ליכא, אלא ביד הלוה [ומשני: **התם** — גבי הלוואות, כיון דזוזי מסיק ביה מלוה ללוה — לא שבקי ליה לקוחות קרקע שלהם למלוה עד שילכו אצל הלוה לדעת אם פרעוהו זוזי, משום דמימר אמרי לקוחותי: אימור פרעוהו פייסיה, ולא אתי למישמע ולמיכל פירי. אבל הכא, גבי מקח וממכר, כשיבא לוקח זה לטרוף קרקע מלקוחות שלקחו מן המוכר — יניחו לו הלקוחות לטרוף, דאמרי לקוחות: זה המוכר, קרקע חייב לו ללוקח זה תחת שדהו שאבד, וכל מאן דמסיק ארעא בחבריה — לא מפייס בזוזי עד זמן מרובה, בשיראה שלא יוכל להעמיד לו שדה. והלכך מניחין לו לטרוף עבשיו, ולאחר זמן הדר לגבי מרא דארעא, ובתוך כך שמיט ואביל פירי, והלכך אין כותבין. **היכי כתבינן** — דאי שטרא להעיד שהשדה קנוי בידו, אך שלא יגבה לא ממשעבדי ולא מבני חרי, דחיישינן דלמא שטרו הראשון עדיין בידו הוא. **דתיקו ארעא** בידיה — שלא יוכל המוכר לטעון: לא מכרתי לך מעולם. **אמר רפרם זאת אומרת** — ממילתיה דרב נחמן, שמזקיק לפרש בתוך השטר שאין בו אחריות. **אחריות** — שאינו כתוב בשטר, אלא נכתב השטר סתם — טעות ושגגת הסופר הוא, וכמי שכתב בו אחריות דמי. ופלוגתא הוא ב"שנים אוחזין" (בבא מציעא יד, א). והכי מסקינן התם (שם, ב) דטעות סופר הוא, בין בשטרי מקח בין בשטרי הלואה. **דלא כתב ביה אחריות** — ורב נחמן לא קמתרץ שפיר. **זיל זבניה** — מן המוכר שלא באחריות, וכתוב השטר בשמך, ואחר כך

רבן

אָמַר לְהוּ: בְּעַלְמָא כּוֹתְבִין שׁוֹבֵר, וְהָכָא הֵיינוּ טַעֲמָא, דְּהָלְמָא אָזֵיל בַּעַל חוֹב וְטָרִיף מִינֵּיהּ דְּלוֹקֵחַ, וְאָזֵיל אִיהוּ וְטָרִיף לָקוֹחוֹת, וְשׁוֹבֵר גַּבֵּי לָקוֹחוֹת לֵיכָא. - סוֹף סוֹף, לָקוֹחוֹת לָאו אַמָּרֵי דְּאַרְעָא הָדְרִי? - אַדְּהָכִי וְהָכִי שָׁמְטִ֥ית וְאָבְלִ֥י פֵּרֵי, אִי נַמִי, לְלוֹקֵחַ שֶׁלֹּא בְּאַחֲרָיוּת. - אִי הָכִי, שִׁטְרֵי הַלְוָאָה נַמִי - הָתָם דִּזוּזֵי מְסִיק, אָמְרִי: פַּיְּסִיהּ בַּעַל חוֹב בְּזוּזֵי, הָכָא דְּאַרְעָא מְסִיק, מִידַּע יָדְעִי דְּמָאן דְּמְסִיק אַרְעָא - בְּזוּזֵי לָא מְפַיֵּים. אָמַר מָר: חוּץ מִן הָאַחֲרָיוּת שֶׁבּוֹ. הֵיכִי כָּתְבִינַן? אָמַר רַב נַחְמָן, דִּכְתַבִי הָכִי: "שְׁטָרָא דְּנַן לָא לְמִיגְבֵּי בֵּיהּ לָא מִמַּשְׁעַבְּדֵי וְלָא מִבְּנֵי חֵרֵי, אֶלָּא כִּי הֵיכִי דְּתֵיקוּם אַרְעָא בִּידֵיהּ דְּלוֹקֵחַ". אָמַר רַפְרָם, זֹאת אוֹמֶרֶת: אַחֲרָיוּת - טָעוּת סוֹפֵר הוּא, מַעֲמָא דְּכָתַב לֵיהּ הָכִי, הָא לָא כָּתַב לֵיהּ הָכִי - גְּבֵי. רַב אַשִׁי אָמַר: אַחֲרָיוּת - לָאו טָעוּת סוֹפֵר הוּא, וּמַאי "חוּץ מֵאַחֲרָיוּת שֶׁבּוֹ"? דִּלְמָא כְּתִיב בֵּיהּ אַחֲרָיוּת. הַהִיא אִיתְּתָא דִּיהַבָה לֵיהּ זוּזֵי לְהַהוּא גַּבְרָא לְמִיזְבַּן לָהּ אַרְעָא, אֲזַל זְבַן לָהּ שְׁלָא בְּאַחֲרָיוּת; אָתְיָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן, אֲמַר לֵיהּ: "לְתַקְּנֵי שְׁדָרְתִּיךְ וְלָא לְעָווֹתֵי", זִיל זַבְנַהּ מִינֵּיהּ שְׁלָא בְּאַחֲרָיוּת, וַהֲדַר זַבְנַהּ לָהּ. נִיהֲלָה בְּאַחֲרָיוּת. "רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הַנּוֹתֵן מַתָּנָה לְחֲבֵירוֹ וְהֶחֱזִיר לוֹ אֶת הַשְּׁטָר - חֲזָרָה מַתָּנָתוֹ, וְהַכְּתָבִים אוֹמְרִים: מַתָּנָתוֹ קַיֶּמֶת". מַאי טַעֲמָא דְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל? אָמַר רַב אַסִי, נַעֲשָׂה כְּאוֹמֵר לוֹ: שָׂדֶה זוֹ נְתוּנָה לְךָ כָּל זְמַן שֶׁהַשְּׁטָר בְּיָדֶךָ. מַתְקִיף לָהּ רַבָּה: אִי הָכִי, נִגְנַב אוֹ אָבַד נַמִי אֶלָּא אָמַר רַבָּה: בְּאוֹתִיּוֹת נְקוּטוֹת בְּמִסֵּירָה קָמְיַפְּלְגִי,

ממילתיה דרב נחמן, שמזקיק לפרש בתוך השטר שאין בו אחריות. **אחריות** — שאינו כתוב בשטר, אלא נכתב השטר סתם — טעות ושגגת הסופר הוא, וכמי שכתב בו אחריות דמי. ופלוגתא הוא ב"שנים אוחזין" (בבא מציעא יד, א). והכי מסקינן התם (שם, ב) דטעות סופר הוא, בין בשטרי מקח בין בשטרי הלואה. **דלא כתב ביה אחריות** — ורב נחמן לא קמתרץ שפיר. **זיל זבניה** — מן המוכר שלא באחריות, וכתוב השטר בשמך, ואחר כך

מכור את הקרקע לאשה באחריות. **מאי טעמא** — חזרה מתנתו. **אמר רב אסי** — קסבר רבן שמעון בן גמליאל: נעשה כאומר לו: **נגנב או שאבד נמי** — נימא דאבד שדהו, ובטלה מתנתו **רבן שמעון בן גמליאל סבר אותיות** — בין דשטרי מקח, בין דמתנה — נקנות למקבל מתנה וללוקח במסירת השטר. כלומר, אף על פי שדברים אינם נקנין, כיון דכתובין בשטר — נקנין עם קבלת הקלף, וכיון שהחזיר לו את השטר חזרה מתנתו. ופלוגתא היא ב"המוכר את הספינה" (בבא בתרא עו, א). ואף על פי שפירש רבינו תנאל דלית הלכתא כרבן שמעון בן גמליאל, דיחיד ורבים הלכה כרבים — אפילו הכי הלכתא כרבן שמעון בן גמליאל דאותיות נקנות במסירה, ואף על פי שלא כתב לו בשטר אחר "קני לך הוא וכל שעבודיה". דקיימא לן כרבי דסבירא ליה אותיות נקנות במסירה ב"המוכר את הספינה" (שם), דאמרינן התם במסקנא, אמר רב פפא: הלכתא אותיות נקנות במסירה בלא שטר אחר, וקאי רב אשי התם כוותיה, דאמר: סברא הוא כו'. וללקמן בפירקין (קעג, א) נמי אמרינן: אותיות נקנות במסירה. אביי אמר: צריך להביא ראיה, רבא אמר כו' — גם שם מוכח דאביי ורבא סברי דאותיות נקנות במסירה. וגם שם דחק רבינו חננאל וכתב שאין הלכה כמותו אלא במסירה ובשטר, והביל הוא. **תנו רבנן הבא לידון** — כנגד המערער על שדה שביד בשטר ובחזקה, שטוען: קרקע זה קנוי ממך, ועדיין השטר בידי, וגם יש לי עדים שאבלתי שני חזקה — נדון בשטר, דברי רבי. לקמן מפרש לה ואזיל, ועל מקומה אפרשנה לפי פירוש האומרים. רבן שמעון בן גמליאל אומר בחזקה — לפי פירוש האומרים שלפנינו, יש מהם שצריך לפרש לרבי שמעון דקאמר: בחזקה ולא בשטר, ויש שצריך לפרש: אף בחזקה, וכל שכן בשטר. הלכך, מה שכתוב בספרים: בחזקה ולא בשטר — אינמא אף בחזקה, נראה דלא גרסינן ליה כו'. **במאי קמיפלגי** — ומתוך כך נדע פירוש הברייתא. **רבי סבר אותיות נקנות במסירה** — בדקאמר נמי רבי בהדיא בפרק "המוכר את הספינה" (בבא בתרא עו, א) שהמוכר שטר חוב לחבירו, כיון שמכר לו את השטר בידו — קנה החוב, ונשתעבד לו לוה לזה הקונה כמו שהיה משועבד למלוה, כל זמן שלא חזר ומחלו, כדאמר שמואל (במסכת גיטין) (יג) [צריך להיות: לעיל קמו, ב]. והכי קאמר: הבא לידון בשטר ובחזקה, טוטען ראובן כנגד המערער: שדה זו שלי היא, שהרי שמעון שקנאו מלוי מסר לו שטר מכירה הכתוב בשמו, וקניתי השדה במסירת השטר כאילו נכתב בשמי, וגם החזקתי בשדה שלש שנים — נידון בשטר, דברי רבי. ועל ידי השטר שמסר לו הלוקח קנוי לו השדה, דאותיות נקנות במסירה, ולא צריך תו עדי חזקה.

רבן

רבן שמעון בן גמליאל סבר אין אותיות נקנות בסמיכה — ההלכך צריך עדי חזקה; דכיון דאמר ליה אידך "לך חזק וקני" ויש לו עדים שהחזיק בה — קנה, דקרקע נקנית בכסף או בשטר מכירה ומתנה או בחזקה. והכי קאמר רבן שמעון בן גמליאל: נדון בחזקה ולא בשטר. **אמר ליה אבני** — לרב דימי. **אם כן פלוגתא** — דבריך, לדמר — שאמר רבה למעלה: לרבן שמעון אותיות נקנות בסמיכה, ואתה אומר לרבן שמעון אין אותיות נקנות במסירה. **אמר ליה** — רב דימי לאביי: ותפלוג, בלומר איני חרוש. **אמר ליה אם כן קשיא דרבן שמעון בן גמליאל בי'** — דהא על כרחך החזקנו לפרש הברייתא דלעיל כדמר. **אלא אמר אביי** — מאי שטר דפליגי ביה רב ורבן שמעון — לאו בשטר הכתוב בשם אחר ומסרו לזה פליגי, דהא בין לרבי בין לרבן שמעון אותיות נקנות במסירה, כדאמרינן לרבי ב"המוכר את הספינה" (בבא בתרא עו, א), ולרבן שמעון לעיל בשמעתין כדמר. אלא בשטר מכירה שכתב בו מוכר ללוקח זה כדין קרקע הנקנית בשטר, פליגי, ובגון שנמצא אחד מהעדים קרוב כו'. **רבי סבר כרבי אלעזר** — דאמר בגיטין בפרק "המגרש" (פו, א): אין העדים חותמים על הגט אלא מפני תקון העולם. דעדי מסירה גורמין לכריתות גט, ונמצא גט כשר בכתיבה בלא עדים, אלא שיהא מוסרו לאשתו להתגרש בפני עדים, דהא כתיב "וכתב לה" — בכתיבה לחוד בלא חתימה מיירי. ומיהו, עדים בעינן שיראו שנתגרשה. והכא נמי, כאילו אין עדים בשטר דמי, הלכך נדון בשטר בלא עדי חזקה, אלא שיביא עדים שנכתב ונמסר לו בפניהם, שהשדה נקנה לו בשטר, אף על פי שאין בו עדים. **ורבן שמעון בן גמליאל** — אומר: בחזקה הוא קונה, אי אמר ליה "לך חזק וקני", שהשטר בלא עדים אינו קונה, כרבי מאיר, דעדי חתימה עיקר. דהאי דכתיב "וכתב" — אחתימת עדים כקפיד קרא. **מודה רבי אלעזר בי'** — דדוקא גט שאין בו עדים כשר, דאעדי מסירה קפיד רחמנא. ומיהו, אם חתמו שקר או עדים פסולים בתוך הגט — הרי הוא פסול. אלא אמר רבינא הכל מודים — רבי ורבן שמעון בן גמליאל מודים שאם מזויף מתוכו שהוא פסול, כדרבי אבא דמודה רבי אלעזר בי'. **ואיבעית אימא במודה** — מערער שכתבו לשטר שביד זה פליגי, וקאמר מערער: לא מכרתיו לך, וממני נפל השטר, ומצאתו. **אין צריך לקיימו** — דלא דמי לשאר דינים שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. שאפילו אם היה זה מערער ואומר לא כתבתיו — לא היה לנו לחשוד את זה הלוקח בכך, שלא נחשדו ישראל לעשות שטרות מזויפים. אלא שהחמירו חכמים להצטרך קיום היכא דמערערי עליה. הלכך, כי אמר כתבתיו — נהמניה למי שהשטר בידו. **צריך לקיימו** — והכי קאמר רבן שמעון: נדון בחזקה ולא בשטר. שהשטר אינו מועיל לו כל זמן שלא נתקיים על ידי אחרים, אף על פי שזה המערער מודה שכתבו, דאיהו אמר: כתבתיו, וקאמר נמי: לא מסרתיו לו. **והא איבעא שמעינן להו** — בפרק "שנים אוחזין" דתניא: שנים אדוקים בשטר כו'. **יתקיים השטר בחותמיו דברי רבי** — קנה, דקרקע נקנית בכסף או בשטר מכירה ומתנה או בחזקה. והכי קאמר רבן שמעון בן גמליאל: נדון בחזקה ולא בשטר. **אמר ליה אם כן קשיא דרבן שמעון בן גמליאל בי'** — דהא על כרחך החזקנו לפרש הברייתא דלעיל כדמר. **אלא אמר אביי** — מאי שטר דפליגי ביה רב ורבן שמעון — לאו בשטר הכתוב בשם אחר ומסרו לזה פליגי, דהא בין לרבי בין לרבן שמעון אותיות נקנות במסירה, כדאמרינן לרבי ב"המוכר את הספינה" (בבא בתרא עו, א), ולרבן שמעון לעיל בשמעתין כדמר. אלא בשטר מכירה שכתב בו מוכר ללוקח זה כדין קרקע הנקנית בשטר, פליגי, ובגון שנמצא אחד מהעדים קרוב כו'. **רבי סבר כרבי אלעזר** — דאמר בגיטין בפרק "המגרש" (פו, א): אין העדים חותמים על הגט אלא מפני תקון העולם. דעדי מסירה גורמין לכריתות גט, ונמצא גט כשר בכתיבה בלא עדים, אלא שיהא מוסרו לאשתו להתגרש בפני עדים, דהא כתיב "וכתב לה" — בכתיבה לחוד בלא חתימה מיירי. ומיהו, עדים בעינן שיראו שנתגרשה. והכא נמי, כאילו אין עדים בשטר דמי, הלכך נדון בשטר בלא עדי חזקה, אלא שיביא עדים שנכתב ונמסר לו בפניהם, שהשדה נקנה לו בשטר, אף על פי שאין בו עדים. **ורבן שמעון בן גמליאל** — אומר: בחזקה הוא קונה, אי אמר ליה "לך חזק וקני", שהשטר בלא עדים אינו קונה, כרבי מאיר, דעדי חתימה עיקר. דהאי דכתיב "וכתב" — אחתימת עדים כקפיד קרא. **מודה רבי אלעזר בי'** — דדוקא גט שאין בו עדים כשר, דאעדי מסירה קפיד רחמנא. ומיהו, אם חתמו שקר או עדים פסולים בתוך הגט — הרי הוא פסול. אלא אמר רבינא הכל מודים — רבי ורבן שמעון בן גמליאל מודים שאם מזויף מתוכו שהוא פסול, כדרבי אבא דמודה רבי אלעזר בי'. **ואיבעית אימא במודה** — מערער שכתבו לשטר שביד זה פליגי, וקאמר מערער: לא מכרתיו לך, וממני נפל השטר, ומצאתו. **אין צריך לקיימו** — דלא דמי לשאר דינים שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. שאפילו אם היה זה מערער ואומר לא כתבתיו — לא היה לנו לחשוד את זה הלוקח בכך, שלא נחשדו ישראל לעשות שטרות מזויפים. אלא שהחמירו חכמים להצטרך קיום היכא דמערערי עליה. הלכך, כי אמר כתבתיו — נהמניה למי שהשטר בידו. **צריך לקיימו** — והכי קאמר רבן שמעון: נדון בחזקה ולא בשטר. שהשטר אינו מועיל לו כל זמן שלא נתקיים על ידי אחרים, אף על פי שזה המערער מודה שכתבו, דאיהו אמר: כתבתיו, וקאמר נמי: לא

רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סָבַר: אוֹתִיּוֹת נִקְנוֹת בִּסְמִיכָה, וְרַבָּנַן סָבְרִי: אֵין אוֹתִיּוֹת נִקְנוֹת בִּסְמִיכָה. תָּנוּ רַבָּנַן: הַבָּא לְיָרֵשׁ בִּשְׁטָר וּבַחֲזָקָה - נִידוֹן בִּשְׁטָר, דִּבְרֵי רַבִּי; רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בַּחֲזָקָה. בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי? כִּי אָתָא רַב דִּימִי אֲמַר: בְּאוֹתִיּוֹת נִקְנוֹת בִּסְמִיכָה קָא מִיפַּלְגִי, רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סָבַר: אֵין אוֹתִיּוֹת נִקְנוֹת בִּסְמִיכָה, וְרַבִּי סָבַר: אוֹתִיּוֹת נִקְנוֹת בִּסְמִיכָה. אֲמַר לֵיהּ אַבַּיֵי: אִם כֵּן, פְּלוּגְתָּא לְדָמֵר אֲמַר לֵיהּ: וְתִפְלוֹג. אֲמַר לֵיהּ, הָכִי קָאָמִינָא לָךְ: מֵהֲנֵיתָא לָא מִיתַּרְצָא אֶלָּא בְּדְמָתְרֵצָא מָר, וְאִם כֵּן קַשְׁיָא דְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אַדְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אֶלָּא אֲמַר אַבַּיֵי: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - בְּגוּן שֶׁנִּמְצָא אֶחָד מֵהֶן קָרוֹב אוֹ פָּסוּל; וּבְפִלְגּוּתָא דְּרַבִּי מֵאיר וְרַבִּי אֶלְעָזָר קָא מִיפַּלְגִי, רַבִּי סָבַר לָהּ כְּרַבִּי אֶלְעָזָר, דְּאָמַר: עֵדֵי מְסִירָה פָּרְתֵי, וְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סָבַר לָהּ כְּרַבִּי מֵאִיר, דְּאָמַר: עֵדֵי חֲתִימָה פָּרְתֵי. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: בְּמוֹדֶה בְּשִׁטָּר שֶׁכָּתְבוּ צָרִיךְ לְקַיְּימוֹ קָא מִיפַּלְגִי, דְּרַבִּי סָבַר: מוֹדֶה בְּשִׁטָּר שֶׁכָּתְבוּ - אֵין צָרִיךְ לְקַיְּימוֹ, וְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סָבַר: צָרִיךְ לְקַיְּימוֹ. וְהָא אִיבָּעֵא שְׁמַעֵינַן לְהוּ דְּתָנְיָא: שְׁנַיִם אֲדוּקִין בְּשָׁטָר, מַלֶּוֶה אוֹמֵר: "שֶׁלִּי הוּא, וְנָפַל מִמֶּנִּי וּמְצָאתִיו", וְלוֹוֶה אוֹמֵר: "שֶׁלְּךָ הוּא, וּפָרַעְתִּיו לְךָ" - יִתְקַיֵּים הַשָּׁטָר בְּחוֹתְמָיו, דִּבְרֵי רַבִּי. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: יָחֲלוֹקוּ; וְהֵיינוּ בָּהּ, וְלֵית לֵיהּ לְרַבִּי הָא דְּתָנֵן: שְׁנַיִם אוֹחֲזִין בְּטַלִּית, זֶה אוֹמֵר "אֲנִי מְצָאתִיהָ" וְזֶה אוֹמֵר "אֲנִי מְצָאתִיהָ" - זֶה יִשָּׁבַע שֶׁאֵין לוֹ בָּהּ פְּחוֹת מֶחֱצָיָה, וְיֶחֱלוֹקוּ? וַאֲמַר רָבָא אָמַר רַב נַחְמָן: בְּמְקוֹיָם - דְּכוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּיֶחֱלוֹקוּ; כִּי פְּלִיגִי - בְּשֶׁאֵינוֹ מְקוֹיָם, רַבִּי סָבַר: מוֹדֶה בְּשִׁטָּר שֶׁכָּתְבוּ צָרִיךְ לְקַיְּימוֹ, וְאִי מְקוֹיָם לֵיהּ - גָּבֵי פַּלְגָּא, וְאִי לָא - חַסְפָּא בְּעַלְמָא הוּא; וְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סָבַר: מוֹדֶה בְּשִׁטָּר שֶׁכָּתְבוּ אֵין צָרִיךְ לְקַיְּימוֹ, וְיֶחֱלוֹקוּ - אֵיפוֹךְ. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: לְעוֹלָם לָא תֵּיפוֹךְ, אֶלָּא הָכָא בְּלָבְרֵר קָמִיפַּלְגִי; כִּי הָא דְּרַב יִצְחָק בַּר יוֹסֵף הָוָה מַסֵּיק בֵּיהּ זוּזֵי בְּרַבִּי אַבָּא, אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי יִצְחָק נַפָּחָא, אֲמַר: פָּרַעְתִּיךְ בִּפְנֵי פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי. אֲמַר לֵיהּ רַבִּי יִצְחָק: יְכוֹלוּ פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי וְיָעִידוּ. אֲמַר לֵיהּ: אִי לָא אָתוּ לָא מְהֵימְנִינָא? וְהָא קָיְימָא לָן: הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵירוֹ בָּעֵדִים - אֵינוֹ צָרִיךְ לְפָרְעָן בָּעֵדִים אֲמַר לֵיהּ: אֲנָא בְּהָהִיא כְּשֶׁמַּעְתָּא דְּמָר סְבִירָא לִי, דְּאָמַר רַבִּי אַבָּא בַּר אַבְדִּימִי אָמַר רַב: הָאוֹמֵר לַחֲבֵירוֹ "פָּרַעְתִּיךָ בִּפְנֵי פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי" - צָרִיךְ שֶׁיָּבוֹאוּ פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי וְיָעִידוּ. [אֲמַר לֵיהּ,] וְהָא אָמַר רַב גִּיחֵל אָמַר רַב: הֲלָכָה כִּדְבֵרֵי רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. וְאַף רַבִּי לֹא

מסרתיו לו. **והא איבעא שמעינן להו** — בפרק "שנים אוחזין" דתניא: שנים אדוקים בשטר כו'. **יתקיים השטר בחותמיו דברי רבי** — וגובה ליה מלוה כוליה, וכדמפרשינן טעמא לקמן. **והוינן בה** — הכי קאמרינן בפרק "שנים אוחזין". אמר מר: יתקיים השטר בחותמיו, דברי רבי. וגובה לו מלוה כוליה? בתמיה, ולית ליה לרבי כו' יחלוקו? והכי נמי יגבה חצי חוב הכתוב בשטר, ולא יותר **אמר רב נחמן במקויים** — בהנפק, כולי עלמא לא פליגי דפלגי בין שניהם, כדין משנתנו ד"שנים אוחזין". **אי מקיים ליה פלג** — כלומר, אז יש ממש בדבריו, ויגבה מהם חצי חוב שבשטר. ואידך פלוגא דרבי. **יפסיד בשביל תפיסת הלוה שאדוק עמו בשטר. אלא הכא בלברר קא מיפלגי** — אדם שטוען למערער: שני מיני חזקות יש לי, אחת — שיש בידי עדיין שטר מכירה שעשית לי על זה השדה, ועוד — שיש לי עדי חזקת שלש שנים. וקאמר רבי: נדון בשטר, שצריך לברר ולאמת את דבריו, ולהביא את השטר כמו שטען. ועדי חזקה בלא שטר לא יועיל לו כאן, מאחר שזה עומד ומערער: לא מסרתי לך שטר מעולם, ולא מכרתי לך, ושלא כדין החזקת. והלה טוען: שטר יש עדיין בידי. ואילו לא טען כך — היה די לו בעדי חזקה, כדאמר ב"חזקת הבתים" (בבא בתרא כט, א) דעד תלת שנין מודדר אינישׁ בשטריה, טפי לא מודדר. ורבן שמעון סבר: נדון אף בחזקה לבדה, כאילו בא לידון בחזקה לבדה בלא שטר. וכל שכן שאם הביא שטר מכירה — לא בעי תו עדי חזקה, דאין אדם צריך לברר ריבוי טענות שטען שאין צריכים לו. וכי היכי דאילו טען מעיקרא: אבד שטרי, ויש לי חזקה שלש שנים — די לו בכך, כי טען נמי: יש לי שטר עם החזקה — די לו בחזקה בלא שטר. **תבעיה לרינהו** — רבי חייא לרבי אבא. **אבו לא מהימנינא** — לומר "פרערתי" אפילו בלא עדים? **והא קיימא לן** — בפרק "שבועת הדיינין". **כשמעתך** — דאמרת משמיה דרב: צריך שיבואו פלוני ופלוני ויעידו. ומיהו, אי אתו הני סהדי ואמרי: לא היו דברים מעולם — הא אמר רבא בפרק "שבועת הדיינין" (שבועות מא, ב): כל מילתא דלא רמיא עליה דאינישׁ וכו', והלכתא כרבא, ונשבע הלוה שפרעו, ופטור. **אמר ליה** — רבי אבא. **והאמר רב נחל אמר רב חלבה כרבן שמעון בן גמליאל** — שאמר: נדון אף בחזקה לבדה. דכיון דלא היה צריך לטעון "שטר יש בידי", מאחר שאבדה שני חזקה — אין צריך לברר את דבריו, שהרבה לטעון מה שאין צריך. ואנא נמי, כיון דבלא עדים מהימנינא — איני צריך לברר ולהביא עדים שאמרתי. **ואף רבי לא אמר אלא לברר** — בלומר, מן הדין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל, שאף רבי לא נחלק אלא משום דסבירא ליה דצריך לברר את דבריו אחרי שטען "יש לי שטר", ורבי מודה שאם לא טען — לא היה צריך אלא חזקה לבדה. וכיון דלא הויא פלוגתייהו אלא כדי לברר — נראין דברי רבן שמעון בן גמליאל שאין לו להפסיד בשביל שפת יתר.

אֲמַר אֲלָא לָבָרָר - אֲמַר לֵיהּ: אֲנָא נַמִי לְבָרֵר קָאֲמִינָא. מִשְׁנָה מִי שֶׁפָּרַע מִקְצָת חוֹבוֹ - רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: יַחֲלִיף; רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: יִכְתּוֹב שׁוֹבֵר. אֲמַר רַבִּי יְהוּדָה: נִמְצָא זֶה צָרִיךְ לְהַיּוֹת שׁוֹמֵר שׁוֹבְרוֹ מִן הָעַכְבָּרִים אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי: פְּדֵה נָפֶה לוֹ, וְלֹא יֵרַע כֹּחוֹ שֶׁל זֶה. גְּמָרָא אָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב: אֵין הֲלָכָה לֹא כְּרַבִּי יְהוּדָה וְלֹא כְּרַבִּי יוֹסֵי, אֶלָּא בֵּית דִּין מְקָרְעִין הַשְׁטָר וְכוֹתְבִין לוֹ שְׁטָר אַחֵר מִזְּמַן רִאשׁוֹן. אָמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן לְרַב הוּנָא, וְאָמְרִי לֵיהּ רַב יִרְמְיָה בַּר אַבָּא לְרַב הוּנָא: אִי שְׁמָעֲיָא לֵיהּ לְרַב הָא [בָּרְייְתָא,] דְּתַנְיָא: עֵדִים מְקָרְעִין אֶת הַשְׁטָר וְכוֹתְבִין לוֹ שְׁטָר אַחֵר מִזְּמַן רִאשׁוֹן - הָרֵי הַדָּר בֵּיהּ. אָמַר לֵיהּ: שְׁמַע לֵיהּ וְלָא הֲדַר בֵּיהּ,

בשלמא

אֲמַר לֵיהּ אֲנָא נַמִי לְבָרֵר קָאֲמִינָא — כלומר, כרבי סבירא לי, ואם לא בירר דבריו — הפסיד. וכן פירש רבינו זקני מנוחתו כבוד בפרק "זה בורר" אליבא דרבי, שצריך לברר, ואם לא הביא שטר — הפסיד. ויש לשון אחר ואין בו ממש. ואף על פי שהלכה כרבי מחבירו — בהא הלכתא כרבן שמעון, שאין צריך לברר, בדאמר רב גידל אמר רב.

מִשְׁנָה מִי שֶׁפָּרַע מִקְצַת חוֹבוֹ — במלוה בשטר מירר, ואיכא למיחש פן יחזור המלוה ויתבע כל חובו. **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר יַחֲלִיף** — יקרע אותו השטר, ויכתוב לו שטר אחר לפי חשבון הנשאר, מזמן ראשון, כדמפרש בגמרא. **יִכְתּוֹב שׁוֹבֵר** — וישמרהו הלוה. **לְשַׁמֵּשׁ שׁוֹבְרוֹ** — שאם אבד שוברו — יחזור המלוה ויגבה כל חובו. **אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי כֵּן יָפֶה לוֹ** — למלוה, שיהיה הלוה בדאגת שימור שוברו. ולא המלוה, דעבד לוה לאיש מלוה, כדאמרינן בגמרא. **וְלֹא יֵרַע כֹּחוֹ** — של מלוה להחליף שטרו, כדאמר רבי יהודה, כדי שיכוף לפרעו. **גְּמָרָא אֵין הֲלָכָה לֹא כְּרַבִּי יְהוּדָה** — שאמר: יחליף. ואפילו לכתוב לו מזמן ראשון על ידי עדים בלא בית דין. כדמפרש ואזיל — דלא אלימי עדים לקרוע שטר, ולהחליף ולגבות מזמן ראשון. **וְלֹא כְּרַבִּי יוֹסֵי** — דאמר: כותבין שובר, וצריך לשמור שוברו מן העכברים. **וכותבין לוֹ שְׁטָר אַחֵר** — לפי סכום המעות שחייב לו עדיין. ורב תנא הוא ופליג. **אִי שְׁמַע לֵיהּ לְרַב הָא דְּתַנְיָא** — לקמן בשמעתין, במילתיה דרבי יהודה בפורע חצי חובו, שמקרעין עדים כו'. **הוֹה הָדַר בֵּיהּ** — רב, והיה מודה שהלכה כרבי יהודה. דהא רב נמי הכי קאמר, דמה לי בית דין מה לי עדים. **שְׁמַע לֵיהּ וְלָא הֲדַר בֵּיהּ** — דברייתא תני: עדים מקרעין, ואיתא אמר: בית דין דוקא, ולא עדים.

בשלמא

אלא

אלא לברר — פירש רבינו תם: לברר אמיתת הדברים, ולהעמיד על האמת. ואם ימצאו ויאמרו לא ראינו מעולם — מיחזיב. אבל אם לא ימצאם — לא אבד בכך, שאין סברא שהיה מחזיבו לשלם על זה אם לא יוכל למצאן, כי מה דין הוא זה שיפסיד בחנם אם לא יוכל לאמת דבריו שלא היה צריך לטעון? ועוד, דהכי משמע "אנא נמי לברר קאמינא" — ולא לחזיב, שאם היה מחזיבו לברר — מה תשובה היא זו "אנא נמי לברר"? מכל מקום היה מחזיבו ואדרבה, מה שמזכיר לברר — אינו כי אם קושיא על טעמו, כמו שפירש רשב"ם ואף רבי לא אמר אלא לברר. הלכך לא מסתבר טעמא לחזיבו משום הכי. ובשבועות פרק "שבועת הדיינים" (מא, ב) דקאמר: אתו פלוני ופלוני ואמרו לא היו דברים מעולם, ואמר רבא: כל מילתא דלא רמיא עליה דאינשי — אמר ולאו אדעתיה. תימה: דאמר הבא צריך שיבואו פלוני ופלוני ויעידו ויש לומר: דרבא ברבן שמעון בן גמליאל סבירא ליה, כדפסיק רב (פסא). אי נמי, אפילו ולרבי, ובדפירוש רבינו תם, דמפרש הבא: אם לא בירר — לא הפסיד. דיש לו לברר כל מה שיוכל, ומכל מקום אי לא משכח להו, או אומרים לא היו דברים מעולם — יש לומר דלא מפסיד. אבל תימה שרבינו שמואל בן מאיר הביאה על זה שצריך שיבאו פלוני ופלוני ויעידו, משמע שרוצה להעמידה כרבי אפילו לפירוש שלו. ושמא היה רוצה לומר דגרע היכא דלא הביאם מהיכא דאייתינהו ואמרו לא היו דברים מעולם, ולא הבנתי כלל. ויש מישנים דבריו אליבא דרבן שמעון בן גמליאל, וסובר שהלכה כוותיה. ואפילו למאן דאמר התם הוחזק בפארן – אתי שפיר כרבן שמעון בן גמליאל, דיש לומר דלא אמר רבן שמעון בן גמליאל אלא דאין צריך להביא.

אין הלכה לא כרבי יהודה כו' — פירש רבינו שמואל בן מאיר: דאמר עדים מקרעים את השטר, דהכי משמע יחליף — אפילו בעדים. וכן הוא לפי המסקנא, דשמע ליה ברייתא ולא הדר, דאיהו מכשר בעדים ואיהו מצריך בית דין. אבל רב נחמן לא היה סובר מילתיה דרב הבי, דאם כן — מאי הא דקאמר לרב הונא: אי שמיע ליה כו' הוה הדר ביה ממה שהיה אומר אין הלכה כרבי יהודה? מי אלימא ממתניתין דמשמע נמי בעדים, ואפילו הבי פליג עליה? ואם תאמר: במשנה לא תני עדים בהדיא — מכל מקום אידהו סבירא ליה דעדים קאמר, ופליג עליה, דתנא הוא ופליג ונראה לרבינו יצחק: דרב נחמן סבר לה למילתיה דרב חביי: אין הלכה כרבי יהודה דאמר יחליף ובכותבין ליה מזמן שני. דסבירא ליה דרבי יהודה מזמן שני שמה, מדלא פירש במשנה: דכותבין לו שטר אחר מזמן ראשון. דממאי דהדר ליה רבי יוסי: וכן יפה לו ולא יגרע כחו של זה — משמע דרבי יהודה מזמן שני קאמר, דאי מזמן ראשון — מה הוצרת כח איכא? והשתא קאמר שפיר: אי הוה שמיע ליה הא דתניא: עדים מקרעין לו את השטר וכותבין לו שטר אחר מזמן ראשון — הוה הדר ממאי דמצריך בית דין בדי לכתוב מזמן ראשון. ולא הוה פליג אברייתא בהכי, שכל עצמו לא בא אלא לאפוקי ממה שהיה סבור שרבי יהודה לא היה מכשיר מזמן ראשון בלבד בלל אפילו בבית דין, מדלא קאמר ליה במתניתין, ובא רב לומר שאף על פי שבעדים יש לומר שאין להכשיר מזמן ראשון — בבית דין מיהא ראוי להכשיר. ואי הוה ידע דרבי יהודה הוה מכשיר אפילו בעדים מזמן ראשון — לא הוה פליג עליה. ותימה: דלעיל (קסת, א) בגמחק כותבין לו מזמן ראשון, כן פירש רבינו שמואל בן מאיר התם: "וביום פלוני" דקאמר התם — היינו שהיה כותב זמן ביום פלוני. והכי משמע קצת מדבעי בית דין. ואמאי לא כותבין הכא מזמן ראשון כי התם לרבי יהודה אליבא דרב, דהוה סלקא דעתיה דמזמן שני כותבין לרבי יהודה? ומצינן למימר דרב נחמן סבירא ליה דרב הוה מוקי לה דהיא דגמחק בבתיבת זמן ראשון אליבא דנפשיה, ואליבא דרבי יהודה מזמן שני. דמגופה דההיא משנה לא מוכחא לרבי יהודה אי מזמן ראשון אי מזמן שני. אף על גב דמצרכי בית דין — איכא למימר מזמן שני. דאפילו מזמן שני איכא למימר שאין לעדים לכתוב שלא מדעת לה. ואפילו אותם עדים שעשאוהו אין רשאין לעשות אחר, שכיון שעשו שליחותן — אין חוזרין ועושין שליחותן. דומיא דגט, שאם צוה לכתוב גט וליתן לשלוחו, שנעשה שליח להולכה וכתבו ונתנו לו, ונמחק או אבד — שאין יכולין לעשות אחר, כדמוכח בפרק "התקבל" (גיטין סג, ב). ואף על פי שיש לתת חילוק, שבדין שבגט לא יעשו גט שני, דבעינן שיאמר לסופר "כתוב" ולעדים לחתום, ומן השני לא אמר להם כלום. אבל הכא בלא צווי יכול להיות בשר, שאינו אלא לראיה לגלות שנשתעבדו נכסיו על ידי השטר הראשון, ואחרי שנשתעבדו לא יפקע השעבוד. ומכל מקום, אף על פי שאין דומה לגמרי לגט — נוכל לומר שאין להם לכתוב עליו שעבוד אלא מדעת. כיון שנאבד מן המלוה אותו שכתבו ונתנו לו, על פי לוה אין ראשין לעשות אחר — כל שכן עדים אחרים, שזה השטר מזיק לו אפילו לא יכפור כלום. שאף על פי שגם לא נכתב היה גובה מלקוחות שלקחו אחר שנמחק הראשון כאילו היה קיים, כיון דאית ליה קלא להאי מלוה, כדמשמע ב"חזקת הבתים" (בבא בתרא מב, א) אי לא משום דמאן דיזיף בצנעא יזיף — היתה מלוה על פה גובה מן הלקוחות, אף על גב דמצי לאטעויינהו ללקוחות ולומר להן בשעת מכר פרעתי, ושטרא ליכא לאפוקי עלייהו — מכל מקום מזיק השטר השני ללוה, שאם יפרע לו ואין לו שטר — אין לו לראוג כלום, ואם יש שטר — זימנין דמשתמטי ולא יהיב ליה, ואמר: יהיבנא לך למחר או ליומא אוחרא, והדר גבי זימנא אחריתי. ועוד יש לומר: דרב נחמן סבירא ליה דמזמחק שעושין לו בית דין שטר אחר מזמן ראשון, משום דהתם אין לחוש אם זה דומה למוקדם, כיון שבית דין בעצמם כותבין אותו, דבית דין אלימי לאפוקיי ממונא, ולא יבא לחתום בשטר מוקדם על ידי שנבשיר זה. אבל הכא — כותבין ליה עדים, הלכך אין להם כח לחתום מזמן ראשון, שדומה למוקדם, שלא יבאו לחתום בשטרי מוקדמין. ועוד יש לומר: דגבי נמחק אין דומה כל כך למוקדם, מאחר שזהו שטר ראשון אלא שמעתיקין אותו. אבל הכא — שטר חדש שהיו כותבין לו זמן ראשון היה דומה למוקדם. וקצת היה משמע דבגמחק נמי זמן שני, והכי משמע לישנא קצת, דקאמר: הוריא שטר מחוק ביום פלוני. ומיהו, הוה קשה איפכא לרב דאמר זמן ראשון, ולרבי יהודה דבסמוך דאמר אפילו בעדים מזמן ראשון. ואין לומר שבגמחק אין ראוי כל כך זמן ראשון, שאינו מדעת שניהם, כי כמו שפירש רבינו יצחק ורבינו שמואל נראה עיקר. תדע, דהא ב"הגוזל קמא" (בבא קמא צח, ב) גבי שורף שטרות אי דאיכא סהדי כר' — ומשמע שאז לא יפסיד כלום. ועוד תימה, דלעיל בגמחק בעי בית דין לכולי עלמא, והכא קאמר רבי יהודה עדים ובזה אומר רבינו יצחק, דהכא דבתיבי מדעת שניהם — לא בעו אלא עדים, אבל בגמחק — כותבין שלא בפני הלוה, וכיון שמזיק לו — נראה אין לעדים לעשותו שלא מדעתו.

אלא

בשלמא בי דינא — מקרעין ומחליפין אחר, וכותבין אותו מזמן ראשון לטרוף שלא בדין מזמן ראשון. דמן הדין לא אלים שטרא למיטרף אלא מיום שנכתב ואילך, אלא בית דין אלימי ומפקעי מצוונא, דהפקר בית דין הפקר, כדנפקא לן מ"אלה הנחלות" (גיטין לו, א). **אלא עדים שעשו שליחותן** — לכתוב ולהעיד בשטר הראשון, היאך חוזרין ועושין שליחות אחרת, ומי נתן להם כח זה? **ולא** — בתמיה, וכי אין עדים חוזרין ועושין? **והאמר רב יהודה אמר רב** — מי שאבד שטרו, ואמר לעדים: כתבו לי אחר — חוזרין וכותבין אפילו עשרה שטרות, אם אבדו זה אחר זה. **ומשני: רב יוסף אמר** — לעולם אין כח בידם של עדים לחזור ולכתוב שטר אחר לגבות מלקוחות. וכי קאמר רב יהודה אמר רב — הני מילי בשטר מתנה שאין בו אחריות, וכיון דהכל יודעין שנותן לו השדה — למה לא יכתבו לו שטר מתנה להיות בידו לעדות, דתיקו ארעא בידיה. **ורבה אמר** — אפילו בשטר מכירה קאמר רב יהודה דכותבין עשרה, ובגון דלית ביה אחריות. ודאמרן לעיל (קסח, ב): חוץ מאחריות שבו. ודכאמר רב נחמן לעיל (קסט, ב): שטרא דנן דכתבנוהו לא למיגבי ביה כר. **מדי שיכוף לפורעו** — המלוה יכוף ללוה לפורעו, שדוא"ג פן יפסיד שוברו, וזה יוציא שטרו ותובעו לכל חובו. **ופריכן: וכי יהודה נמי מזמן ראשון קאמר** — כרבי יוסי, ומה תשובה היא זו שאמר רבי יוסי כדי שיגבה מזמן ראשון? **הכי קאמר ליה רבי יוסי בו'** — דרבי יהודה לא פירש דבריו כל כך, אלא יחליף סתמא קאמר ליה לרבי יוסי, כדתנן במתניתין. **בחדא פלינגא** — דכותבין שובר כדי שיכוף לפורעו. **כתיתי פלינגא עלך** — כי כותבין שובר, וגובין מזמן ראשון. **תנו רבנן שטר שכתב בו זמנו בשבת או בעשרה בתשרי** — כגון במקומות שמונין לחדשי הגפנים, וכתב בשטר "בחמשה עשר לירח פלוני", וכשאנו נזקקין לבנין מתי אירע יום חמשה עשר של אותו חדש — נמצא עונתו ביום שבת, או ביום עשירי לתשרי, דהיינו יום הכפורים. והכל יודעין שלא נכתב לא בשבת ולא ביום הכפורים, ונמצא שלא נכתב באותו יום המוכיח בשטר, אלא או מוקדם הוא ופסול, או מאוחר וכשר. **שטר מאוחר הוא וכשר דברי רבי יהודה** — דסבירא ליה לרבי יהודה: כל שטר מאוחר כשר, ואפילו אותו שאין להוכיח מתוכו של שטר אם מאוחר הוא ואם לאו. וכל שכן זה, שזמנו ביום השבת וביום הכפורים, שהזמן מוכיח שהוא מאוחר. ואפילו רבי יוסי מודה ביה, דלא נפיק מיניה אוקיא מדאי, כדמפרש ואזיל. והא ליכא למימר שמא מוקדם הוא ופסול, כמו שפירש רבינו חננאל — הלא תראה דרמינן עלה דמתניתין (סנהדרין לב, א), דתנן: אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה וחקירה, שנאמר (ויקרא כד) "משפט אחד יהיה לכם", הא דתניא בתוספתא בתחלת מסכת מכות: שטר שכתוב בו זמנו באחד בניסן בשמיטה, ובאו עדים ואמרו: "היאך אתם מעידין על שטר זה שנמסרה לכם עדות זו במקום הזה, והלא באותו היום עמנו הייתם במקום פלוני" — שטר ועדיו כשרין, חיישינן שמא איירהו וכתבוהו. ושקלו וטרו רבי חנינא ורבינא לאוקמי תרוייהו מתניתין ומתניתא ולא דחו חדא מנייהו, וקיימא לן דלא מותבינן תיובתא אלא ממשנה או בריייתא שהיא הלכה. ותו, הא בהדיא אמרינן קיום שטרות מדרבנן הוא, דאי מדאורייתא — לא בעינן, דקיימא לן כריש לקיש, דאמר (כתובות יח, ב): עדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בבית דין, ורבנן הוא דאצרכינהו קיום. שמע מינה שעל הבא לפסול את השטר עליו הראיה, הלכך מעמידין שטר זה בחזקת מאוחר, והטוען כי מוקדם הוא כדי לפסלו — עליו הראיה. **וכי יוסי פוסל** — שטר מאוחר דעלמא, שאין בתוכו הוכחה כלל, כדמפרש לקמיה. **והלא מעשה בא לפניך בצפורי** — בשטר מאוחר, והכשרה. **אמר לו משכחת זמנו בשבת וביום הכפורים** הבשרתי, שמתוכו מוכיח שלא נכתב בזמנו, שהרי אין ישראל כותבין שטרות בשבת וביום הכפורים, והכל יבינו שהוא מאוחר, ולא נפיק מיניה חורבא כדלקמן. אבל במאוחר בעלמא, שזמנו כתוב ביום ראוי לכתיבה, ולא יודע אם מאוחר הוא אם לאו — בההוא פלינגא עלך, ופסילנא. ונעמא לקמן. **אמר רבי פדת הכל מודים** — רבי יהודה ורבי יוסי, בכל שטרות מאוחרין בענין זה, שכשאנו נזקקין למנות למתי מגיע עונתו של שטר, ונמצאת עונת הזמן הכתוב בו מבוון ביום השבת או בעשרה בתשרי — שטר מאחר הוא זה, וכשר לדברי הכל. דדמי כמי שכתוב בתוכו "שטרא דנן דכתבנוהו לאו בזמניה כתבנוהו אלא אגן סהדי איהרנוהו וכתבנוהו", שהרי הכל יודעים שלא נכתב בשבת וביום הכפורים, ויכירו שהוא מאוחר, ולא אתי לידי חורבא כדמפרש לקמן. והכי קאמר רבי פדת: הכל מודים בההוא שטר דקתני כדאתא שטר שכתוב זמנו בשבת בו' דכשר, והיינו דקאמר ליה רבי יוסי: בזה הכשרתי.

לא

**בְּשַׁלְמָא בֵּי דִינָא - אַלִּימֵי לְאַפְקוּעֵי מָמוֹנָא, אֶלָּא עֲדִים שֶׁעָשׂוּ שְׁלִיחוּתָן - חוֹזְרִין וְעוֹשִׂין שְׁלִיחוּתָן? - וְלָא? וְהָא אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: עֲדִים פּוֹתְבִין אֲפִילּוּ עֲשָׂרָה שְׁטָרוֹת עַל שָׂדֶה אַחַת - רַב יוֹסֵף אָמַר: בִּשְׁטַר מַתָּנָה, וְרַבָּה אָמַר: בִּשְׁטַר שֶׁאֵין בּוֹ אַחֲרָיוּת. מַאי בְּרֵייְתָא? דְּתַנְיָא: הָרֵי שֶׁהָיוּ נוֹשִׂין בּוֹ אֶלֶף זוּז, וּפָרַע מֵהֶן חֲמֵשׁ מֵאוֹת זוּז - עֲדִים מְקָרְעִין אֶת הַשְּׁטָר וְכוֹתְבִין לוֹ שְׁטָר אַחֵר מִזְּמַן רִאשׁוֹן, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה; רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: שְׁטָר זֶה יְהֵא מוּנָּח בְּמָקוֹמוֹ וְיִכְתְּבוּ שׁוֹבָר; וּמִפְּנֵי שְׁנֵי דְּבָרִים אָמְרוּ פּוֹתְבִין שׁוֹבָר: אַחַת - מִדֵּי שֶׁיָּכוֹף לְפוֹרְעוֹ, וְאַחַת - כְּדֵי שֶׁיְּגַבֶּה מִזְּמַן רִאשׁוֹן. - וְהָא רַבִּי יְהוּדָה נָמֵי מִזְּמַן רִאשׁוֹן קָאָמַר - הָכִי קָאָמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי יְהוּדָה: אִי מִזְּמַן רִאשׁוֹן קָאָמַרְתְּ - פְּלֵיגְנָא עָלָךְ בַּחֲדָא, אִי מִזְּמַן שֵׁנִי קָאָמַרְתְּ - פְּלֵיגְנָא עָלָךְ בִּתְרֵיתֵי. תָּנוּ רַבָּנָן: שְׁטָר שֶׁזְּמַנּוֹ כָּתוּב בְּשַׁבָּת אוֹ בַּעֲשָׂרָה בְּתִשְׁרֵי - שְׁטָר מְאוּחָר הוּא וְכָשֵׁר, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה; רַבִּי יוֹסֵי פּוֹסֵל. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה: וַהֲלֹא מַעֲשֶׂה בָּא לְפָנֶיךָ בְּצִפּוֹרִי וְהִכְשַׁרְתָּ אָמַר לוֹ: כְּשֶׁהִכְשַׁרְתִּי - בְּזֶה הִכְשַׁרְתִּי, וְהָא רַבִּי יְהוּדָה נָמֵי בָּזֶה קָאָמַר אָמַר רַבִּי פַּדָּת: הַכֹּל מוֹדִים, שֶׁאִם הִזְקִקָנוּ לְעוֹנָתוֹ שֶׁל שְׁטָר, וְנִמְצֵאת עוֹנָתוֹ מְכוּוֶּנֶת בְּשַׁבָּת אוֹ בַּעֲשָׂרָה בְּתִשְׁרֵי - שְׁטָר מְאוּחָר הוּא וְכָשֵׁר,

אלא עדים שעשו שליחותן כו' — תימה קצת על הלשון, דמשמע שעשו שליחותן כבר גורם שלא יעשו. כי הוה"א ד"התקבל" (גיטין סג, ב) דבתבי "תפוותא" ושמה היה "צפוותא", וקאמר: עשו עדים שליחותן ולא יכתבו עוד — התם ניחא, אבל הכא אין ליישל כלל, דכל שכן אם לא עשו שליחותן מעולם דהויא לה מלוה על פה, שאין יכולין לכתוב מזמן ראשון — דאם כן הוה ליה מוקדם גמור ועוד, דהתם בגיטין מה שאין יכולין לעשות שליחותן — זהו משום שעשו שליחותן פסקה משעה שעשו את הראשון, ואם יעשו אחר — אין זה שליחותו של הבעל, שלא צוה לכתבו. אבל אם מצוה לכתוב שני — יכולין לעשות. והכא, אף על פי שלוה מצוה להם לכתוב לעשות שטר ראשון — לא יעשו, דאם לא כן מאי דוחקיה דמלוה לקרוע שטר הראשון אם אין הלוה כופהו לכך? ואם כן רוצה הלוה בכך. דאין לומר כי הלוה אינו רוצה אלא מזמן שני — כי מה טעמא היה לו בזה? ועל כרחך צריך כאן לפרש כן: וכי עדים אף על פי שעשו שליחותן וכבר חלה שעבוד על ידן, יכולין לעשות בשביל כך שטר אחר כיוצא בראשון מאחר שדומה למוקדם? ואפילו אם מצוה להם הלוה — אין זו סברא, שאם כן יאמרו כל שטר מוקדם כשר, ואתי למיחתם בשטר מוקדם. אבל במה שיכתבו לו בית דין מזמן ראשון — לא יבא לחתום בשטר מוקדם, כי ידעו שהוא פסול, ובזה יתלו הכשרו, שבית דין שלימי לאפקועי ממונא. והלשון מגומגם ביותר.

כותבין אפילו עשרה שטרות — ואם תאמר: למאי דסלקא דעתין דבאחריות מיירי, תקשי הא דאמר לעיל (קסח, ב): אבל בשטרי מקח וממכר כותבין חוץ מאחריות שבו ויש לומר: דלעיל הכי פירושו, דהוא אמר אבד שטר חובי, וחיישינן דלמא טריף הדר טריף. אבל הכא מיירי בשידוע לנו שנאבד, או ראינוהו שנשרף. **מזמן** ראשון — רבי יהודה לא פירש לרבי יוסי מזמן ראשון, אבל ברייתא היא שנויה במילתיה דרבי יהודה לפי האמת.

שאם החזקתו לעדותו של שטר — הא לישנא משמע שאין כתוב להדיא כך, אלא ג' בניסן הוא חל ביום חמישי, ועתה נמצאת ג' בניסן מכוונת בשבת. וכן ביום שני בשבת שניה של תשרי, הוא חל בשבת — נמצאת עונתו מכוונת ביום הכפורים. ותימה: נימא דטעמא בקביעא דירחא, ויהיה כשר לרבי יוסי, ואמאי פסול? ולרבי יהודה נמי, ניחא טפי למימר הכי ממה שנאמר שנכתב (לחובא) [לחובה] בעלמא. בשלמא ליום הכפורים — לא קשיא מידי, כיון שמזמיך באיזה יום לשבוע שאותו יום היה יודע שהיה יום הכפורים — שבוה לא היה טוענה, אלא משבת קשה ואומר רבינו יצחק: דמיירי אחר רובו של חדש, כדאמר ב"היה בודקין" (סנהדרין מא, ב) דאי אפשר דלא שמע.

מתקיף

לא

מתניתין לה אביי — נראה לרבינו יצחק דקבלה מרבא. וכן הא דאמרינן בסוטה (ז, ב) על משנה שוברת כתובתה ויוצאת, שמע מינה: כותבין שובר? אמר אביי: תני מקרעת — נראה דדיקרא הוא, דמההיא ליכא למשמע מינה, דהא בשמעתא דהטוען אחר מעשה בית דין פרק "שנים אוחזין" (בבא מציעא יז, ב) משמע דסבירא ליה דכותבין שובר.

בתר דאמר ליה רב ספרא לאפרייה כי כתביתו האי תברא בר' — שמא היו שוכחין לכתוב "האי שטרא בר'", על כן כתבו זה אי

1 **לֹא נֶחְלְקוּ אֶלָּא בְּשֶׁטָּר מְאוּחָר בְּעָלְמָא, דְּרַבִּי יְהוּדָה**
2 **לְמֵעָמֵיהּ, דְּאָמַר: אֵין כּוֹתְבִין שׁוֹבֵר, וְלָא נָפֵיק מִינֵּיהּ**
3 **חוּרְבָא; וְרַבִּי יוֹסֵי לְטַעֲמֵיהּ, דְּאָמַר: כּוֹתְבִין שׁוֹבֵר,**
4 **וְנָפֵיק מִינֵּיהּ חוּרְבָא. אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: אֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר כּוֹתְבִין שׁוֹבֵר,**
5 **הָנֵי מִילֵּי אַפְלָגָא, אֲבָל אַסּוּפֵי לָא. וְלָא הִיא, אֲפִילּוּ אַסּוּפֵי כָּתְבִינַן; כִּי הָא דְּרַב יִצְחָק בַּר**
6 **יוֹסֵף הֲוָה מַסֵּיק בֵּיהּ וּזְיֵי בְּרַבִּי אַבָּא, אָתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי חֲנִינָא בַּר פָּפָּי, אָמַר לֵיהּ: הַב לִי**
7 **וּזְיֵי. אָמַר לֵיהּ: הַב לִי שְׁטָרְאִי דְּשָׁקֵל וּזְדָּ. אָמַר לֵיהּ: שְׁטָרְךָ אֵידְכֵּם לִי, אֲכָתּוֹב לָךְ תַּבְרָא.**
8 **אָמַר לֵיהּ, הָא רַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: אֵין כּוֹתְבִין שׁוֹבֵר אָמַר: מַאן יָהֵיב לָן מַעֲמֵיהּ**
9 **דְּרַב וּשְׁמוּאֵל רַמַּיְינָן בְּעַיְינָן, הָא רַבִּי יוֹחָנָן וְהָא רֵישׁ לָקִישׁ דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: כּוֹתְבִין שׁוֹבֵר.**
10 **וְכֵן כִּי אָתָא רַבִּין אָמַר רַבִּי אֵילְעָא: כּוֹתְבִין שׁוֹבֵר. וּמִסְתַּבְּרָא דְּכוֹתְבִין שׁוֹבֵר, דְּאִי סָלְקָא**
11 **דַּעְתָּא אֵין כּוֹתְבִין שׁוֹבֵר, אֲבַד שְׁטָרוֹ שֶׁל זֶה - יֹאכַל הַלָּה וְחַדֵּי? מִיתְקִיף לָהּ אַבָּיֵי: וְאֶלָּא**
12 **מַאי, כּוֹתְבִין שׁוֹבֵר? אֲבַד שְׁטָרוֹ שֶׁל זֶה - יֹאכַל הַלָּה וְחַדֵּי? אָמַר לֵיהּ רָבָא: אִין, "עֶבֶד**
13 **לֹוֶה לְאִישׁ מַלֶּוֶה". תָּנֵן הָתָם: שְׁטָרֵי חוֹב הַמּוּקְדָּמִין - פְּסוּלִין, וְהַמְּאוּחָרִין - כְּשֵׁרִין. אָמַר רַב**
14 **הַמְנוּנָא: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שְׁטָרֵי הַלְוָאָה, אֲבָל שְׁטָרֵי מֶקַח וּמִמְכָּר - אֲפִילּוּ מְאוּחָרִין נָמֵי פְּסוּלִין;**
15 **מַאי טַעֲמָא? דִּימְנִין דְּמִזְּבֵּין לֵיהּ אַרְעָא בְּנִיכְסֵי וְכָתְבִי לֵיהּ בְּתִשְׁרֵי, וּמִתְרְמֵי לֵיהּ זוּזֵי בֵּינֵי בֵּינֵי בֵּינִי**
16 **וְזַבֵּין לֵיהּ מִינַּיהּ. וְכִי מֵטֵי תִּשְׁרֵי מַפֵּיק לֵיהּ וְאָמַר לֵיהּ: הָדַר זַבְנָתֵהּ מִינַּךְ. - אִי הָכִי, שְׁטָרֵי**
17 **הַלְוָאָה נָמֵי, זִמְנִין דְּיָזֵיף בְּנִיכְסֵי וְכָתְבִי לֵיהּ שְׁטָרָא בְּתִשְׁרֵי, וּמִתְרְמֵי לֵיהּ זוּזֵי בֵּינֵי בֵּינֵי וּפָרַע**
18 **לֵיהּ, וְאָמַר לֵיהּ: הַב לִי שְׁטָרַאי, וְאָמַר לֵיהּ: אֵידְכֵּם לִי, וְכָתְבִי לֵיהּ תַּבְרָא. וְכִי מָטֵי זִמְנֵיהּ**
19 **מַפֵּיק לֵיהּ וְאָמַר לֵיהּ: הָנֵי הַשְׁתָּא הוּא דְּיָזֵפְתְּ מִינַּאי - קָסָבַר: אֵין כּוֹתְבִין שׁוֹבֵר. אָמַר לֵיהּ**
20 **רַב יֵימָר לְרַב כָּהֲנָא, וְאָמְרִי לַהּ רַב יְרְמְיָה מִדִּיפְתִּי לְרַב כָּהֲנָא: וְהָאִידָּנָא דְּכָתְבִינַן שְׁטָרֵי**
21 **מְאוּחָרֵי וְכָתְבִינַן תַּבְרָא, אַמַּאי קָעָבְדִינַן הָכִי? אָמַר לֵיהּ: פָּתַר דַּאֲמַר לְהוּ רַבִּי אַבָּא לְסַפְרֵיהּ:**
22 **כִּי כָּתְבִיתוּ שְׁטָר מְאוּחָר, כְּתְבוּ הָכִי: "שְׁטָרָא דְּנָן לָא בְּזוּמְנֵיהּ כָּתֲבִינַיהּ, אֶלָּא אַחֲרָנוּתָא**
23 **וּכְתַבְנוּהוּ". אָמַר לֵיהּ רַב אַשֵׁי לְרַב כָּהֲנָא: וְהָאִידָּנָא דְּלָא קָא עָבְדִינַן הָכִי - פָּתַר דַּאֲמַר לֵיהּ**
24 **רַב סָפְרָא לְסַפְרֵיהּ: כִּי כָּתְבִיתוּ הָנֵי תַּבְרֵי, אִי יָדְעִיתוּ וְיָמְנָא דְּשִׁטְרָא - כַּתְבוּ, אִי לָא - כַּתְבוּ**
25 **סְתָמָא, דְּכָל אִימַּת דְּנָפֵיק לְרַעֲיָה. אָמַר לֵיהּ רְבִינָא לְרַב אַשֵׁי, וְאָמְרִי לַהּ רַב אַשֵׁי לְרַב כָּהֲנָא:**

לֹא נֶחְלְקוּ אֶלָּא בְּשֶׁטָּר מְאוּחָר בְּעָלְמָא — שמגיע עתנו ביום חול, ולא יוודע אם מאוחר או לאו. **ונפיק מיניה חורבא** — אליבא דרבי יוסי, כדמפרש ואזיל. ויש מפרשים: אמר רבי פדת הכל מודים שאם החזקנו בר' — שכך כתוב בתוך השטר, "החזקנו לעונתו של שטר ונמצאת" בר', וכל זה דכתב בשטר — לדעת כן נכתב, שיבינו שאין ישראל כותבין בשבת, וידעו שהוא מאוחר. לא נחלקו אלא בשטר מאוחר בעלמא, שכתוב בו זמנו בשבת או בעשרה בתשרי, ולא חזר וכתב בו "החזקנו לעונתו של שטר" בר'. וכל זה הבל וליצנות הוא; חדא — דהכי הוה ליה למימר: אמר רבי פדת הכל מודים שאם כתב בו החזקנו בר'. ועוד: כיון דכתב זמנו בשבת, למה לי למכתב "החזקנו" בר'? הא ממילא אנו יודעין שלא נכתב ביום השבת וביום הכפורים, ומאוחר הוא. בדפרישתי לעיל. **דרבי יהודה** — דמכשיר — לטעמיה, דאמר: אין כותבין שובר, הלכך לא חיישי. בין מאוחר לכשנכתב בזמנו, לעולם אינו פורע עד שיקח השטר ויקרענו, וביון שנקרע השטר — לא חיישי למידי. **ורבי יוסי** — דפוסל המאוחר. **למעמיה דאמר כותבין שובר** — היכא דפרע מקצת חובו. והוא הדין היכא דפרע כל חובו וטוען מלוה אירכס שטר, כדמפרש לקמן — כותבין שובר ונותנין ללוה, להודיע שפרע כל חובו. והלכך האי שטר מאוחר פסול הוא בר'. **ואמר ליה אירכם לי** — והוא הדין בלא אירכס, היכא דפרע חצי חובו וכתבו שובר ללוה — יכול המלוה להוציא אחרי כן שטר חובו שכתוב זמנו אחר זמן השובר, ויאמר: ממון אחר הוא זה שלוית ממני אחרי כן. ויגבה כל חובו משלם, שהרי אין ידוע שהוא מאוחר. אבל שטר שכתוב זמנו בשבת ועשרה בתשרי — לא מצי למימר השתא הוא דיזפת מינאי. **אמר רב הונא בריה דרב יהושע בר'** — מלתא באפי נפשיה היא. הני מילי פלגא — פן יחזור המלוה ויחבט בל חובו, אבל אבוליה חוביה — לא, דמלוה אפסיד אנפשיה שלא נזדר לשמור את שטרו. **ומסתברא דכותבין שובר** — אבוליה חוב, היכא דאירכס שטרא. **אבל הלה וחדי** — בתמיה: ישמח באבילת ממון אחרים חנם? **עבד**

והאידנא

לוה **לאיש מלוה** — מוטב שיהא טורח ודאגת שמירת שטר מוטל על הלוה יותר מן המלוה. **תנן התם** — בסדר זרעים, בפרק אחרון דמסכת שביעית. **המוקדמים פסולין** — שכתבוהו באחד באייר, ובתוך השטר הקדימו בו באחד בניסן — פסולין, דאתי למירמיך לקרות שלא בזמן. ואפילו מזמן שני לא גזרה, כדאמרינן ב"איזהו נשך" (בבא מציעא עב, א): רבי יוחנן אמר אפילו תימא רבנן, גזירה שמא יגבה מזמן ראשון. אבל מוקדמין בענין זה שנכתב בו באחד בניסן, ובאחד בניסן כתבוהו, ולא לוה עד תשרי, דאתא למיטרף לקרות שלא כדין דמניסן ועד תשרי — בזה נחלקו בפרק "שנים אוחזין", רב אשי מוקי לה בשטרי הקנאה, ואביי אמר: עדיו בחתומיו זכין לו, ומיום כתיבת השטר שיעבד נפשיה, והלכך כשר. **ומאוחרים כשרין** — שכתבוהו באחד בניסן, וכתבו בתוך השטר באחד באייר. וכל שכן אם לוה בניסן ולא נכתב עד אייר, דכשר, שהרי מחל לו שיעבוד של חדש שעבר. **אמר רב המנונא לא שנו** — דמאוחרים כשרים, אלא בשטרי הלואה, כדאמרן לעיל: רבי יהודה לטעמיה דאמר אין כותבין שובר, ולא נפיק מיניה חורבא. ורב המנונא סבירא ליה אין כותבין שובר, כדמתרץ לקמן, הלכך ליכא למיחש למידי. **אבל בשטרי מקח וממכר אפילו מאוחרים פסולים** — דזמנין דמזבן ראובן ארעא לשמעון בניסן על מנת שאם יגיע לדמים יחזירנה לו, וכשכתב שטר מקנה כתב בו "ראובן מכר שדה לשמעון בתשרי". וחזר ראובן ולקח שדהו משמעון בתמות, וכששאל שטר מקנה, אמר ליה שמעון: אירכס לי. ואפילו למאן דאמר אין כותבין שובר — הכא מודה, דמה יפסיד שמעון אם לא יפדה ראובן שדהו? הלכך אפילו אם יכתוב לו שמעון לראובן שובר שפדה שדהו בתמות — יחזור שמעון ויוציא שטרו הכתוב בתשרי, ויאמר: אחר שפדית חזרתי ולקחתי ממך, והא שטרא. **אי הכי שטרי הלואה נמי בר'** — בדאמרן לעיל אליבא דרבי יוסי, דפסיל שטר מאוחר משום הך חורבא. **קסבר רב המנונא אין כותבין שובר** — הלכך מאוחרין כשרין כדאמרן אליבא דרבי יהודה. **האידנא כתבינן שטרי מאוחרין וכתבינן תברא** — ולא חיישינן לחורבא דנפיק מיניה לרבי יוסי לעיל. **אמר ליה בתר דאמר להו רבי אבא לספריה בר'** — ליכא למיחש מידי. דכיון דכתוב בתוך השטר שהוא מאוחר — הרי הוא כשטר שכתוב בו זמנו בשבת ועשרה בתשרי, דאשכחנא לעיל בין לרבי יהודה בין לרבי יוסי, דכיון דידענן ביה בשטר שהוא מאוחר — לא אתי לידי חורבא, ושוברו מוכיח עליו שהוא פרוע, והאי דקרים ליה שובר היינו משום דשטר מאוחר כתבוהו, כמו שכתבו בתוכו "אנן סהדי אירתנהו", ואפילו רבי יוסי בזה מכשר. **אמר ליה רב אשי לרב כהנא האידנא לא עבדינן הכי** — אלא כתבינן שטר מאוחר וכתבינן תברא, ולא כתבינן בתוך השטר "אירתנהו וכתבנוהו", ואפילו הכי לא חיישינן לחורבא דרבי יוסי. **אדכריתון זמנא דשטרא בתוכו** — בתוך השובר: "פלוני פרע לפלוני חוב פלוני כך וכך של אותו שטר שכתוב בו זמן פלוני". ואז לא יוכל לרמות, שאפילו כתב את השטר מאוחר — הרי השובר מוכיח עליו דהוה פרוע. **ואי לא** — אדכרתון זמן הכתוב בשובר — כתבו השובר שטמא. שלא יהא כתוב שום זמן בשובר, אלא סכום המעות שהיו כתובין בשטר כותבין בשובר, דכי היכי דכל אימת דנפק השטר שכתוב בו סכום ממון כזה — לוריעיה השובר, לא שנא אם השטר קודם לשובר לא שנא מאוחר הימנו, דהא תברא סתמא כתוב. ומעתה צריך המלוה ליזהר שלא ילוה עד ללוה הזה בסכום ממון הכתוב בשובר, דהא תברא מרע ליה, ואם הלוהו בסכום ממון ההוא — הוא ניהו דאפסיד אנפשיה.

והאידנא לא עבדינן הכי – אלא כתבינן שטר מאוחר סתמא, דלא כתיב "אידנהו וכתבנהו וכתבינן תברא עלייהו" בשעת פרעון, וכתבינן זמן בשובר ולא כתבינן ליה סתמא, ולחוברא דרבי יוסי לא חיישינן, **להנך דכתבי אקנאתא** – כותבי שטר מתנה שאין כתוב בהן אחריות, ולא אתי למיטרף מלקוחות. אי נמי, שטר מכירה שכתב בהן אחריות, שדינו לטרוף לקוחות משעת מכירה. דעדים מפקי ליה לקלא בלא שטר, כדאמרינן ב"חזקת הבתים" (בבא בתרא מא, ב), אמר רב: המוכר שדהו בעדים — גובה מנכסים משועבדים, ובדמפרש התם טעמא: מלוה אזניני קא רמית בר'. הלכך, אי ידיעתן הדוה יומא דאקנאתן ביה מן הנותן מתנה או מוכר מכירה — כתבו עבשיו אותו היום שנתנה המתנה והמכירה, דאיכא למיחש שמא אחרי כן נתנה לאחר שלא בדין. (פסק) ודוקא שטרי אקנייתא, אבל שטרי הלוואה שיש בו אחריות — לא יכתוב אלא יום שעומד בו עבשיו, דאם כן הוה ליה מוקדם ופסול, דאתי למיטרף לקוחות מזמן הכתוב בשטר שלא בדין. דלעולם אין לקוחות משועבדים לשום אדם כל זמן שלא נכתב שטר, עד שיקדו מן הלוה קרקעות אחר שנכתב השטר המשעבד לנכסיו. הלכך, אי כתבי יומא שנעשית ההלואה בשטר זה — פסול הוא, דאתי למיטרף לקוחות שלקחו בין ההלואה לכתיבת השטר, והם לא נשתעבדו עד לאחר כתיבת השטר. דעדים התחתומים על השטר אינהו מפקי ליה לקלא, דאמרינן לענין הלואה ב"חזקת הבתים", ולקוחות שלקחו אחרי כן — אינהו הוא דאפסידו אנפשייהו. אבל מקמי כתיבת השטר — שפיר דמי. ואפילו נכתב ביום ונחתם בלילה חשבינן ליה מוקדם ופסול, דהא לא אשתעבוד לקוחות אלא מיום תחימה ואילך, ואיהו אתי למיטרף מיום כתיבתו שלא בדין. והכי תנן ב"המביא גט" (גיטין יז, א): נכתב ביום ונחתם בלילה — פסול, ורבי שמעון מכשיר. שהיה רבי שמעון אומר: כל הגיטין שנכתבו ביום ונחתמו בלילה — פסולין, חוץ מגיטי נשים. והתם מפרש טעמא לענין גיטי נשים. מיהו, לענין שאר שטרות – לכולי עלמא פסולין. **פסק** – אפס, רבינו חננאל פירש: דהא דרבה בר שילא שמעינן מינה דשטרא דכתיב בהדוה יומא דקנו מיניה, ובתר כמה יומי אסהידו עליה הנהו סהדי קמאי – שפיר דמי, מדקאמר: אי ידיעתו יומא דאקנאתו – כתבו הדוה יומא. ואף על גב דתחמי עליה האידנא – שפיר דמי, דלא אשכחן דבעו חתימת הדוה יומא אלא גט אשה בלבד, דתנן בגט: נכתב ביום ונחתם בלילה – פסול, וכן הלכה הוא. כך פירש רבינו חננאל. אך לא יתכן, אלא כמו שפירשתי, ובדפרישתי מתניתין דגיטין. **כי יתביהו בשילי** – ואתם כותבין שם אותה העיר בשטרי מכירה או שטרי הלואה או שטרי מתנה או זכרון עדות – כתבו בתוך השטר מקום שאתם יושבים שם בשעת כתיבה. כלומר: במקום פלוני כתבנו דך מה שראינו במקום פלוני. **בהיני** – מקום. **האי מאן דנקיט** – מלוה דנקיט שטר מלוה בר מאה זוזי, ואמר להם: כתבו לי תרי בני חמשים, שבשיפרע לי הלוה חמשים זוזי אקרע שטרא של חמשים, ולא יהיה צריך לכתוב שובר – לא כתבינן שלא מדעת הלוה. **מאי טעמא עבוד רבנן מילתא** – שתקנו שלא ישתנה שטרו מכמות שהיה, דניחא ליה כו'. **כי היכי דליכוף ולפרעיה** – כשיפרענו לוה למלוה חצי חובו – יכופנו מלוה לפרוע לו השאר, כי יראג הלוה פן יפסיד שוברו ויתבעהו מלוה כל חובו. **כי היכי דליפגום שטרו** – כשיפרע חמשים זוז דרי נמצא שטר שביד מלוה פגום, ותנן (כתובות פז, א): הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה. והוה הדין לכל השטרות, כדאמרינן במסכת שבועות: וכי מה בין זה לפוגם שטרו כו', בפרק "שבועת הדיינין" (מא, א). כי היכי דלא ליפגום שטרו – אך בשיפרענו חמשים זוז יחזיר לו שטר של חמשים, ונשאר בידו שטר של חמשים שני שלם. **אמר רב אשי האי מאן דנקט שטר** – מלוה בר מאה זוזי, ואמר להו לספרי: כתובו חד בר חמשים מהדוה זמן ראשון, שהרי פרע לי המותר וקרעו שטר זה – לא כתבינן ליה שטר אחרינא, לא מזמן ראשון, וכל שכן מזמן זה של יום כתיבה ואילך. שמא שטר פרוע הוא זה ויש לו שובר ללוה עליו, ויוציא המלוה עליו שטר של חמשים, ויאמר: חוב אחר הוא זה, שהלויתיך לך פעם אחרת. **משנה** הרי עשיר אומר לעני כו' — ואפילו למאן דאמר בפרק קמא (בבא בתרא יג, א) דאית דינא דגוד או אגוד — שאני הכא, ד"גוד" איכא, "אגוד" ליכא. והכי מתרץ לה התם. **קח לך עבדים** — דבההיא חזקה שהניחו אביו יהיה לעולם, ולא יניחו לו לחברות ולהביא בני אדם במרחץ, אלא מבני ביתו. **אינו יכולין להוציא שטר חוב זה על זה** — שיכול הלה לטענו: שטר זה שבידך אני החזרתיו לך כשהחזרת לי ממון שלוית בו ממני. **ולא אחר יכול להוציא** — על אחד מהם, דכל חד מצי מדחי ליה אצל חבירו, אלא אם כן יש עדים בדבר שמעידין: זה לוה מזה. אבל מן השטר אין יכולין להביא ראיה. **נמצא לאחר בין שטריותיו כו'** – בגמרא פריך עלה מרישא, ומפרש לה שפיר. **כיצד יעשו** – אם רוצים ללוות זה מזה, או מאיש אחר, או לקנות קרקע. **ישלשו** – אבי אביו, ויחבורו: יוסף בן שמעון בן יעקב, וזה יכתוב: יוסף בן שמעון בן נפתלי. **משולשים** – ששמותיהן ושמות אביהן שוות. **יכתבו סימן** – יוסף בן שמעון שהוא גרע, או לבן, או גיחור, לזה מיוסף בן שמעון שהוא ארוך או שחור. **ואם היו סימניהן** – שוין. **יכתבו כהן** – אם אחד מהן כהן, יכתבו: יוסף כהן לוה מיוסף ישראל. **גמרא** ההוא שטרא דנפק לבי דינא דרב הונא – והיה מוחזק בו אדם אחד שהיה טוען: פלוני בן פלוני הכתוב בזה השטר כתבו ותחמו ומסרו לי, לפי שהלויתיו כך וכך ממון. וכדתנן מתניתין בפירקין (קעה, ב): הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו – גובה מנכסים בני חורין. ואת שמי לא הוצרך לכתוב, שהרי מסרו לי, וכתב לי "ממך" – כלומר ממני שמוחזק בשטר.

אמר

אי ידיעתו יומא דאקניתו ביה כתובו – בשטרי אקנייתא דוקא, אבל בהלואות לא מיירי, כך פירש רש"ם. ואומר רבינו יצחק: דלא שנא במכר לא שנא במתנה מיירי, דאפילו בשטרי מקח וממכר משכחת לה, בגון דכתבי מדעת עדים דללקוחות – ליכא הכא פסידא כלל, דיש קול למקח וממכר, וליכא למיחש למידי. **כתבו** בשילי – היני ושילי קרובות זו לזו, להכי נקט להו. שאפילו בשתי עיירות קרובות זו לזו כתבו על שם העיר שתעמדו בה בשעת כתיבה. וגם היו רגילין תדיר להיות בהיני ושילי, וחכי אמרינן בביצה (כה, ב): הוי מכתפי לה בשבתא דריגלא משילי להיני ומהיני לשילי.

עבידו ליה תרי שטרי כו' מאי טעמא כו' — תימה: אמאי לא קאמר דפרתו הוא, כדאמר רב אשי בסמוך? ואומר רבינו יצחק: דהכא מיירי אפילו ידענן שאינו פרוע. מינך

וְהָא הַאִידָּנָא דְּלָא קָעֲבְדִינַן הָכִי אֲמַר לֵיהּ: רַבָּנַן הָקְווּ תַּקְוֵינַי, מַאן דְּעָבֵיד - עָבֵיד, מַאן דְּלָא עָבֵיד - אִיהוּ הוּא דַּאֲפְסִיד אַנַּפְשַׁיְיהוּ. אֲמַר לְהוּ רָבָא בַּר רַב שֵׁילָא לְהָנְהוּ דְּכָתְבִי שְׁטָרָא אַקַנְיָאתָא: כִּי כָּתְבִיתוּ שְׁטָרֵי אַקַנְיָאתָא, אִי יְדִיעִיתוּ יוֹמָא דְּקָנְיֵימִיתוּ בֵּיהּ - כְּתְבוּ, וְאִי לָא - כְּתְבוּ יוֹמָא דְּקָנְיֵימִיתוּ בֵּיהּ, כִּי הֵיכִי דְּלָא מִתְחֲזֵי כְּשִׁקְרָא. אֲמַר לְהוּ רַב לְסַפְרֵיהּ, וְכֵן אָמַר לְהוּ רַב הוֹנָא לְסַפְרֵיהּ: כִּי קָיְימִיתוּ בְּשִׁילִי - כְּתְבוּ בְּשִׁילִי, וְאַף עַל גַּב דְּקָיְימִיתוּ בְּהֵינִי; כִּי קָיְימִיתוּ בְּהֵינִי - כְּתְבוּ בְּהֵינִי, וְאַף עַל גַּב דְּקָיְימִיתוּ לְכוּ מֵילֵי בְּשִׁילִי. אָמַר רָבָא: הַאי מַאן דְּנָקְטִ שְׁטָרָא בַּר מְאָה זוּזֵי, וְאָמַר: שַׁוֵּינִי נִיהֲלֵי תְּרֵי בְּנֵי חַמְשִׁין חַמְשִׁין - לָא מְשַׁוֵּינַן לֵיהּ. מַאי טַעְמָא? עֲבוּד רַבָּנַן מִילְּתָא דְּנִיחָא לֵיהּ לְמַלְוֶה וְנִיחָא לֵיהּ לְמַלְוֶה; נִיחָא לֵיהּ לְמַלְוֶה - דְּכִי שֵׁיְכוֹף לְפוֹרְעֵיהּ, וְנִיחָא לְמַלְוֶה - כִּי הֵיכִי דְּנִיפְגַּם שְׁטָרֵיהּ. וְאָמַר רָבָא: הַאי מַאן דְּנָקְטִ תְּרֵי שְׁטָרֵי בְּנֵי חַמְשִׁין חַמְשִׁין, וְאָמַר: שַׁוֵּינִי נִיהֲלִי חַד בַּר מְאָה - לָא מְשַׁוֵּינַן לֵיהּ, עֲבוּד רַבָּנַן מִילְּתָא דְּנִיחָא לֵיהּ לְמַלְוֶה וְנִיחָא לֵיהּ לְלַוֶּה; נִיחָא לֵיהּ לְמַלְוֶה - כִּי הֵיכִי דְּלָא נִיפְגּוֹם שְׁטָרֵיהּ, וְנִיחָא לֵיהּ לְלַוֶּה - כְּדֵי שֶׁלֹּא יְכוֹף לְפוֹרְעֵיהּ. אָמַר רַב אַשִׁי: הַאי מַאן דְּנָקְטִ שְׁטָרָא בַּר מְאָה זוּזֵי, וַאֲמַר: שַׁוֵּינְהִי נִיהֲלִי חַד בַּר חַמְשִׁין - לָא מְשַׁוֵּינַן לֵיהּ. מַאי טַעְמָא? אָמְרִינַן: הַאי מֵיפְרַע פְּרַעְיֵיהּ, וַאֲמַר לֵיהּ: הַב לִי שְׁטָרָאי, וַאֲמַר לֵיהּ: אֵידָכֵם לִי, וְכָתְבִי לֵיהּ תַּבְרָא, וּמַפֵּיק לֵיהּ הַאי וְאָמַר לֵיהּ: הַאי אַחֲרִינָא הוּא. **משנה** שְׁנֵי אַחִין, אֶחָד עָנִי וְאֶחָד עָשִׁיר, וְהִנִּיחַ לָהֶן אֲבִיהֶן מְרָחְץ וּבֵית הַבַּד; עֲשָׂאָן לִשְׁכָּר - הַשָּׂכָר לָאֶמְצַע. עֲשָׂאָן לְעַצְמָן - חֲרֵי הָעָשִׁיר אוֹמֵר לָעָנִי: קַח לְךָ עֲבָדִים וְירַחֲצוּ בַּמֶּרְחָץ, קַח לְךָ זֵיתִים וּבֹא וַעֲשֵׂה בְּבֵית הַבַּד. שְׁנַיִם שֶׁהָיוּ בְּעִיר אַחַת, שֵׁם אֶחָד יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן וְשֵׁם אֶחָד יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן - אֵין יְכוֹלִין לְהוֹצִיא שְׁטַר חוֹב זֶה עַל זֶה, וְלֹא אַחֵר יָכוֹל לְהוֹצִיא עֲלֵיהֶן שְׁטַר חוֹב. נִמְצָא לְאֶחָד בֵּין שְׁטָרוֹתָיו: "שְׁטָרוֹ שֶׁל יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן פָּרוּעַ" - שְׁטָרוֹת שֶׁנִּיהֶן פְּרוּעִין. כֵּיצַד יַעֲשׂוּ? יְשַׁלְּשׁוּ, וְאִם הָיוּ מְשׁוּלָּשִׁין - יִכְתְּבוּ סִימָן, וְאִם הָיוּ מְסוּמָּנִין - יִכְתְּבוּ כֹּהֵן. **גמרא** הַהוּא שְׁטָרָא דִּנְפַק לְבֵי דִּינָא דְּרַב הוֹנָא, דַּהֲוָה כָּתִיב בֵּיהּ "אֲנִי פְּלוֹנִי בַּר פְּלוֹנִי לְוֵיתִי מָנֶה מִמְּךָ",

מינך אפילו מריש גלותא — לשון שאילה הוא. וכן ההיא דאמר רב הונא: חיישינן לשני שוירי ב"כל הגט" (גיטין כו, א) וב"שנים אחזוק" (בבא מציעא יח, ב). [והכי פירושו]: אפילו מריש גלותא שאין רגיל להלוות, נאמר אפילו באותו דגבי אי תפיס ביה? אבל רבינו שמואל בן מאיר אין תופס בו עיקר. ואין נראה לרבינו יצחק מה שמפרש: אפילו מריש גלותא — שאנו חוששין שמא אדם אחר הלוהו ונפל ממנו ומצאו לזה. מה לי לתלות בריש גלותא אותו אדם אחר? ולישנא נמי לא משמע כלל הכי. ומה שהקשה למה שפירשתי, דהוה ליה למימר: ההוא (גברא) דנפק מתותי ידיה משמע — נראה דלא קשה כלל, דלרב הונא הוה מספקא ליה, ודרך שאלה היה אומר: אם נתחזיב אותו כלל, דמשמע אפילו מריש גלותא אף על פי שאינו רגיל להלוות לו כלל? אלא שמע מינה "מינך" לא חשיב משמעות והבל הוא, ומשום אדם לא יגבהו, [או לאו]?

עדי מסירה כרתי — והא דכתוב ביה "היום" — לא משום דצריך זמן, אלא שאם מתנה בעל פה שום תנאי, אם יממת מחולי זה או בשימות — שתהא אז מגורשת מעכשיו, ובדפסיק לעיל (קלו, א) כרבי יוסי, דאמר: זמנו של שטר מוכיח עליו, והוי כאומר "מהיום". אבל היכא דלא מתנה שום דבר — לא צריך כלל "מהיום". והא דפירש רבינו שמואל בן מאיר דבעי למיכתב "מהיום" משום דבעי אבא שאול ידים מוכיחות — אין נראה לרבינו יצחק, דהא אמרינן (גיטין יז, א): זמן לא תקנו אלא משום פירות או משום בת אחותו, ורבי אלעזר לא [הוה] בעי זמן [כלל], דסבירא ליה עדי מסירה כרתי, כמו שסובר רבינו שמואל בן מאיר עצמו. וגם זהו תימה להוסיף טעם חדש לאבא שאול, דבעי "היום" משום הוכחה.

אבל הכא ליחוב לנפילה — תימה: מאי שייכא הכא פירכא דרבי אלעזר בהלואה? הוה מצי למימר: נהי נמי דמשמע מההוא גברא כו' — מכל מקום ליחוב לנפילה. ואפילו הוה סובר כרבי מאיר הוה מצי למיפרך הכי ואומר רבינו יצחק דהכי פירושה: אלמא "מהיום" — מההוא יומא דנפק ביה משמע, הכי נמי "ממך" — מההוא גברא דנפק מתותי ידיה משמע, שרוצה לומר לכל אדם שימצא בידו, כי משמעות חשוב הוא והלא הבל וליצנות. וכן משמע שיגבה כל מי שימצא, וכן דעת הכתיבה היתה. ובשטרי אקנייתא אתי שפיר, שמשעבד עצמו מה שלא לוה עדיין, משום הכי שעבד לו אפילו לא ילוה לעולם, כדאמרינן ב"שנים אחזוק" (בבא מציעא טז, ב): מצא שטרי הקנאה בשוק — יזוזרים לבעלים. מאי אמרת? שמא כתב ללוות ולא לוה — הא שעבד ליה נפשיה. הלכך לא שייך למיחב לנפילה הכא. ואפילו בלא אקנייתא הוה מצי לאוקומי לפירוש רבינו תם ד"דנושא" (כתובות קב, א) דמפרש התם שיכול אדם להשתעבד לחבירו אפילו לא לוה ממנו, כגון שיכתוב השטר: אני חייב לך מנה, ויכתבנו ויתננו לו לשם כך. ופריך: דלמא אבא שאול כרבי אלעזר סבירא ליה, ולא בעי זמן כו', ו"היום" משמע: יומא דנפק מבעל הבית, ולא דנפק מבית דין. ולא הוצרך "מהיום" אלא אם התנה "אם מתי" כדפריישית לעיל. אבל הכא — ליחוב לנפילה, ד"ממך" נמי לא משמע אלא שנתנו לו, כי היכי ד"מהיום" משמע סתם משמעותו משעת הגירושין, ולחפות על בת אחותו לא יוכל — דהא עדי מסירה צריך. והכי נמי משמע הכא — אותו שנתנו לו דוקא, ולא למוצאו — אם כן אינה למיחב לנפילה ומשני: לנפילה לא חיישינן. ותחלת שאלה דרב הונא נראה לרבינו יצחק לפרש כן: "ממך" — אפילו מריש גלותא, אף על פי שאין רגיל להלוות כלל וגם אפילו אנו יודעין בבירור שלא הלוהו, וגם אין רגילות להקנות לו וליתן לו שטר הקנאה כלל — אפילו הכי מקנה לו, מטעמא דפריישית. אי לא, דשמא אין לנו לתלות אלא באותו שנתנו לו — הלכך חיישינן לנפילה, דלא קני אם לא מסרו לו. ועוד יש לפרש: אבל הכא ליחוב לנפילה. כלומר, לא מביעיא דלא משמע דהוה גברא כו', והבל הוא. ואפילו הוה משמע — ליחוב לנפילה ומשני: לנפילה לא חיישינן. וקושיא ראשונה לא חשש לתרץ, משום דכרבי אלעזר לא מתוקמא, דהא מצריך "מהיום". וטעמא שפירשתי למעלה דהוה דחוק, ולא סבירא ליה לרבה דהוה ליחויא. וכן מצינו בשאר מקומות בגמרא שאין חוששׁ לתרץ קושיא ראשונה כלל. **לנפילה** דחד — פירוש: שאין לתלות שנפל אלא מאחד לבד, כי היכי דמתרמי שמזה נפל. לנפילה דרבים — פירוש: דיש לחוש מכל בני אדם שבעולם שנפל מזה או מזה, יש לתלות בנפילה. **ואלא** הא דתניא כו' — לנפילה דחד חיישינן, ומתניתין בבאין בהרשאה, וברייתא במוציאין זה בלא זה.

והכא

אָמַר רַב הוּנָא: "מִמְּךָ" - אֲפִילּוּ מֵרֵישׁ גָּלוּתָא, וַאֲפִילּוּ מִשֶּׁכֵּן מְרֻגָּל בְּפִיהֶם הוּא. אָמַר לֵיהּ רַב חִסְדָּא לְרַבָּה: פּוֹק עַיֵּין בָּהּ, דִּלְאוֹרְתָא בָּעֵי לָהּ רַב הוּנָא מִינָּךְ. נְפַק דַּק וְאַשְׁכַּח, דְּתָנֵיָא: גֵּט שֶׁיֵּשׁ עָלָיו עֵדִים וְאֵין בּוֹ זְמַן, אֲבָא שָׁאוּל אוֹמֵר: אִם כָּתוּב בּוֹ "נִרְשַׁתְּיהָ הַיּוֹם" - כָּשֵׁר. אֲלָמָּא: "הַיּוֹם" - הָהוּא יוֹמָא דְּנָפֵיק בֵּיהּ מַשְׁמַע, הָכָא נַמִּי "מִמְּךָ" - מֵהָהוּא גַּבְרָא דְּנָפֵיק מִתּוֹתֵי יָדֵיהּ מַשְׁמַע. אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי: וְדִלְמָא אֲבָא שָׁאוּל פִּרְבִּי אֶלְעָזָר סָבְרָא לֵיהּ, דְּאָמַר: עֲדֵי מְסִירָה כְּרָתֵי, אֲבָל הָכָא לֵיחוּשׁ לְנְפִילָה אָמַר לֵיהּ: לְנְפִילָה לָא חֵיישִׁינַן. וּמְנָא תֵּימְרָא דְּלָא חֵיישִׁינַן לְנְפִילָה? דְּתָנַן: שְׁנַיִם שֶׁחָזוּ בְּעִיר אַחַת, שֵׁם אֶחָד יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן וְשֵׁם אַחֵר יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן - אֵינָן יְכוֹלִין לְהוֹצִיא שֶׁטֶר חוֹב זֶה עַל זֶה, וְלֹא אַחֵר יָכוֹל לְהוֹצִיא עֲלֵיהֶן שֶׁטֶר חוֹב; הָא הֵם עַל אֲחֵרִים - יְכוֹלִין, וְאַמַּאי? לֵיחוּשׁ לְנְפִילָה אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינָּה: לְנְפִילָה לָא חֵיישִׁינַן. - וְאַבַּיֵי? לְנְפִילָה דְּחַד לָא חֵיישִׁינַן, לְנְפִילָה דְּרַבִּים חֵיישִׁינַן.

ואלא

אמר רב הונא — "ממך" משמע אפילו מריש גלותא. כלומר, שמא ריש גלותא או אדם אחר הלוהו, ונפל ממנו ומצאתו. ואין לפרש שבא רב הונא לומר שיגבה שטרו זה המוחזק, דמשמע: כל מי שמוחזק בשטר, ואפילו ריש גלותא מוחזק בו, שאין רגיל להלוות, יגבה לו בו — דאם כן הוה ליה למימר בדלקמן: "ממך" — ההוא (גברא) דנפיק מתותי ידיה משמע. **ואין בו זמן** — והוא אחד משלשה גיטין פסולין, ואם ניסת הולד כשר, בפרק "המגרש" (גיטין פו, א). **אני היום נירשתיך כשר** — קא סלקא דעתין השתא, כיון דעדים קא חזו ליה בידיה וכתוב בו "היום" — הרי כתב בו זמן. **ההוא יומא דנפיק** — בבית דין להתגרש האשה משמע, וחשבינן ליה כזמן גמור. **הכא נמי משמע ממך בו'** — דהא חזו ליה בית דין בידו, וכמי שנכתב שם המלה בשטר דמי. **דלמא אבא שאול** — לא חיישׁ לשום זמן בגיטין בדיעבד, וכדרבי אלעזר סבירא ליה, דתנן בפרק "המגרש" (שם): שלשה גיטין פסולין, ואם ניסת הולד כשר: כתב בבתב ידו ואין עליו עדים, יש עליו עדים ואין בו זמן, יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד — דרי אלו שלשה גיטין פסולין, ואם ניסת הולד כשר. רבי אלעזר אומר: אף על פי שאין עליו עדים, אלא שנתנו לה בפני עדים — כשר, וגובה מנכסים משועבדים, שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם. וכי היכי דרבי אלעזר מכשיר ליה בלא עדים משום טעמא דעדי מסירה כרתי — הכי נמי מכשיר ליה בלא זמן משום האי טעמא גופיה. כדתקנו יש עליו עדים ואין בו זמן בהאי משנה דשלשה גיטין פסולין, ועלה קאי רבי אלעזר ואמר: אף על פי שאין עליו עדים בהאי שטר אין בו זמן — כשר, שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם. והכי נמי אין כותבין בו זמן אלא מפני תיקון העולם דבת אחותו ופירות, כדמפרש בפרק "כל הגט" (גיטין לו, א) [המביא תניינא] (שם יז, א), וכיון שנתנו לה בפני עדים — הם יעידו על הזמן ועל הגט. והאי דמצריך אבא שאול לכתוב בו "אני היום נירשתיך" — לאו משום זמן, דהא אין זה זמן, ולזמן לא חייש רבי אלעזר. אלא דבעי אבא שאול ידים מוכיחות דמשעה שקבלה הגט נתגרשה מיד. שאם לא נכתב "מהיום" בגט זה שאין בו זמן — מנין לנו שיהיה גט? שמא אין בדעתו לגרשה מיד בגט זה עד סוף שנה או שנתניים לאחר קבלתה הלכך בעי אבא שאול שיכתבו "היום" אחרי שאין זמנו כתוב בו שיוכיח עליו, ברבי יוסי דאמר (בבא בתרא קלו, א) זמנו של שטר מוכיח עליו. והאי דאמר אבא שאול — היינו דרבתינן בגט "מן יומא דנן ולעלם". **אבל הכא ליחוב לנפילה** — ודרב הונא, דאמר: "ממך" — אפילו מריש גלותא, ושמא מאותו נפל ומצאו זה. **הא הן על אחרים מוציאין** — אחד מהן שיש לו שטר על אחר שיגבה ממנו, ולא יכול זה לטענן "מחבירך נפל ומצאתו". ומצינו למדין שמי שמוחזק בשטר — יכול לגבות מלוה מאיש אחר הכתוב בתוכו, ואף על פי שהשטר אין מוכיח מי המלוה, והוא הדין "ליתי ממך". **ואביי לנפילה דחד לא חיישינן** — כגון שטר שביד יוסף בן שמעון שיש לו על אחד מן השוק, דהיינו נפילה דחד ומציאה דחד — היכי איתמר מילתא דמיוסף בן שמעון נפל ויוסף בן שמעון מצאו? הלכך לא חיישינן. אבל גבי "ליתי ממך מנה" דהיינו נפילה דרבים, שיש לחוש מאיש אחר בעולם נפל ואיש אחר בעולם מצאו, כגון זה שמוחזק בו — התם ודאי חיישינן ולא יגבה בו (הג"ה — חיישינן לנפילה דיחיד ואשכחו רבים, עד כאן). **עיקר הלשון כן הוא: לנפילה דרבים חיישינן** — כלומר, שמצאו שום אדם בעולם. אבל לשמצאו יחיד יוסף בן שמעון — לא חיישינן. ורבינו חננאל פירש: ואביי לנפילה דחד ואשכחיה האי דשמיה כשמיה דהאי — לא חיישינן, שאילו מן האחר נפל היה צועק ומבקש, וכיון שלא צעק נתברר כי לזה שמצאו הוא. אבל לנפילה דרבים, דלא ידעינן מי הוא — חיישינן.

ואלא

נְעִילָה מַהוּ שֶׁתִּפְטוֹר אֶת שֶׁל עֶרֶב? ר' בָּא רַב חוּנָה בְּשֵׁם רַב, נְעִילָה פּוֹטֶרֶת שֶׁל עֶרֶב. אָמַר ר' בָּא לְרַב חוּנָה וְאֵיכָן הוּא מַזְכִּיר שֶׁל אַבְדָּלָה? אָמַר ר' יוֹנָה לְר' בָּא וְהֵיאַךְ יְהוּ שָׁבַע פּוֹטְרוֹת שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה? אָמַר לֵיהּ וְלָא כְבָר אִיתְתַּבַת? אָמַר לֵיהּ וּבְגִין דְּאִיתְתַּבַת תִּתְבַּטֵל?! אָמַר ר' יוֹסָה מַה דְּקָשֵׁי ר' בָּא קָשֵׁי יָאוּת. מַה דְּקָשֵׁי ר' יוֹנָה לָא קָשֵׁי יָאוּת. קַל הֵיקִילוּ עָלָיו מִפְּנֵי תַּעֲנִיתוֹ שֶׁיְּהוּ שָׁבַע פּוֹטְרוֹת שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה.

ר' בָּא בַּר מָמָל אָמַר לְחַבְרַיָּיא, מָרַיי, מִן כּוּלְכּוֹן שְׁמַעְתִּית שֶׁאֵין נְעִילָה פּוֹטֶרֶת שֶׁל עֶרֶב. ר' סִימוֹן בְּשֵׁם ר' לֵוִי, אֵין נְעִילָה פּוֹטֶרֶת שֶׁל עֶרֶב. אָמַר ר' יוֹסֵי בִּי ר' בּוֹן וְתָנֵי ר' חִייָה בֵּן, בְּכָל יוֹם אָדָם מִתְפַּלֵּל שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה, בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת וּבְמוֹצָאֵי יוֹם הַכִּיפּוּרִים וּבְמוֹצָאֵי תַּעֲנִית צִיבּוּר.

ר' יִצְחָק בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, יוֹם הַכִּיפּוּרִים שֶׁחָל לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין נְעִילָה בַּשַּׁבָּת, מַזְכִּיר שֶׁל שַׁבָּת בִּנְעִילָה. ר' סִימוֹן בְּשֵׁם ר' יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, שַׁבָּת שֶׁחָלָה לִהְיוֹת בַּחֲנוּכָּה, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מוּסָף בַּחֲנוּכָּה, מַזְכִּיר שֶׁל חֲנוּכָּה בַּמּוּסָף. אוֹסְפִין עָלֶיהָ רֹאשׁ חֹדֶשׁ שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּתַעֲנִית, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין נְעִילָה בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ, מַזְכִּיר שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ בִּנְעִילָה.

רֹאשׁ חֹדֶשׁ וְתַעֲנִית, אֵיכָן הוּא מַזְכִּיר שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ? ר' זְעוּרָה אָמַר בְּהוֹדָיָיה, ר' בָּא בַּר מָמָל אָמַר בַּעֲבוֹדָה, ר' אֲבוּנָה אוֹמְרִים בִּרְכָה רְבִיעִית. אָמַר ר' בָּא, מַה מָצִינוּ בְּכָל מָקוֹם אוֹמְרִים בִּרְכָה רְבִיעִית, אַף כָּאן בִּרְכָה רְבִיעִית.

[דף י"ט ע"א]

וּנְפַק עוֹבָדָא כְּהָדָא דְּר' בָּא.

בַּמֶּה קוֹרִין? ר' יוֹסֵי אוֹמֵר, קוֹרִין בִּרְכוֹת וּקְלָלוֹת. אָמַר לוֹן ר' מָנָא, בְּגִין מוֹדָעְתּוּן דִּי תַּעֲנִיתָא? רְבִיעִין עַל מְעֵיהוֹן, וְלָא יָדְעִין דִּי תַּעֲנִיתָא?! אָמַר לֵיהּ, לְהוֹדִיעֲךָ שֶׁקּוֹרִין בִּרְכוֹת וּקְלָלוֹת.

ר' יוּדָן קַפּוּדְקָיָיא אָמַר קוּמֵי ר' יוֹסָה בְּשֵׁם ר' יוּדָה בַּר פַּזִּי, קוֹרִין בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ. קָם רַבִּי יוֹסָה עִם ר' יוּדָה בַּר פַּפִּי, אָמַר לֵיהּ אַתָּה שָׁמַעְתָּ מִן אֲבוּךְ הָדָא מִילְּתָא? אָמַר לֵיהּ, אַבָּא לֹא אָמַר כֵּן אֶלָּא בְּעַנְיֵנִי טָב, עַל יְדֵי דְּאִינּוּן יָדְעִין דְּהוּא רֵישׁ יַרְחָא קוֹרִין בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ, וּשְׁאָר כָּל הַמְּקוֹמוֹת קוֹרִין בִּרְכוֹת וּקְלָלוֹת.

יִרְמְיָה סָפְרָא שְׁאֵיל לְרַב יִרְמְיָה, רֹאשׁ חֹדֶשׁ שֶׁחָל לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת בַּמֶּה קוֹרִין? אָמַר לֵיהּ קוֹרִין בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ. אָמַר ר' חֶלְבּוֹ קוּמֵי ר' אִימִי, מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵּן, לַכֹּל מַפְסִיקִין, לְרֹאשֵׁי חֳדָשִׁים לַחֲנוּכָּה וּלְפוּרִים.

יִצְחָק סְחוֹרָה שְׁאַל לְר׳ יִצְחָק, רֹאשׁ חֹדֶשׁ שֶׁחָל לִהְיוֹת בַּחֲנוּכָּה בַּמֶּה קוֹרִין? אָמַר לֵיהּ קוֹרִין שְׁלֹשָׁה בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ וְאֶחָד בַּחֲנוּכָּה. ר׳ פִּנְחָס ר׳ סִימוֹן ר׳ אַבָּא בַּר זְמִינָא מָטֵי בָּהּ בְּשֵׁם ר׳ אֲבוּדְמָא דְּחֵיפָּה, קוֹרִין שְׁלֹשָׁה בַּחֲנוּכָּה וְאֶחָד בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ, לְהוֹדִיעֲךָ שֶׁלֹּא בָּא הָרְבִיעִי אֶלָּא מֵחֲמַת רֹאשׁ חֹדֶשׁ. בַּר שֶׁלֶמְיָא סָפְרָא שְׁאַל לְר׳ מָנָא, הַגַּע עַצְמְךָ שֶׁחָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ שֶׁל חֲנוּכָּה לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת, וְלָא שְׁבָעָה קְרוּיִין אִינּוּן? אִית לָךְ מֵימַר שֶׁלֹּא בָּא הָרְבִיעִי אֶלָּא מֵחֲמַת רֹאשׁ חֹדֶשׁ? אָמַר לֵיהּ, וְהָדָא שְׁאִילְתֵּיהּ דְּסָפְרַי׃

רַבִּי מְפַקֵּד לְאַבְדָּן אָמוֹרֵיהּ, אַכְרִיז קוּמֵיהוֹן מַאן דְּמְצַלֵּי יְצַלֵּי דְּרַמְשָׁא עַד דְּיוֹמָא קָאֵים. ר׳ חִיָּה בַּר בָּא מְפַקֵּד לְאָמוֹרֵיהּ, אַכְרִיז קוּמֵיהוֹן מַאן דְּמְצַלֵּי יְצַלֵּי דְּרַמְשָׁא עַד דְּיוֹמָא קָיֵים. אָמַר ר׳ חֲנִינָה, מְשָׁכַנִי ר׳ יִשְׁמָעֵאל בִּי רַבִּי יוֹסֵי אֵצֶל פּוּנְדָּקִי אֶחָד, וְאָמַר לִי, כָּאן נִתְפַּלֵּל אַבָּא שֶׁל לֵילֵי שַׁבָּת בְּעֶרֶב שַׁבָּת.

אָמַר ר׳ אִימִי, ר׳ יוֹחָנָן פַּלִּיג. וְלָא הֲוָה צָרִיךְ מִתְפַּלְּגָה. לָמָּה? שֶׁכֵּן מוֹסִיפִין מֵחוֹל עַל קוֹדֶשׁ. וְעוֹד, דְּסַלְקוּן חַמָּרַיָּא מִן עָרָב לְצִיפּוֹרִין וַאֲמַרוּן, כְּבָר שָׁבַת ר׳ חֲנִינָה בֶּן דּוֹסָא בְּעִירוֹ. וְהֵיידָא אָמַר? דְּאָמַר ר׳ חֲנִינָה, מְשָׁכַנִי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בִּי ר׳ יוֹסֵי אֵצֶל פּוּנְדָּקִי אֶחָד, וְאָמַר לִי, כָּאן נִתְפַּלֵּל אַבָּא שֶׁל מוֹצָאֵי שַׁבָּת בַּשַּׁבָּת. וַאֲפִילּוּ עֲלָהּ לָא הֲוָה צָרִיךְ מִתְפַּלְּגָה, דְּרַבִּי מְפַקֵּד לְאַבְדָּן אָמוֹרֵיהּ, אַכְרִיז קוּמֵיהוֹן מַאן דְּיַצְלֵי יְצַלֵּי דְּרַמְשָׁא עַד יוֹמָא קָיֵים. ר׳ חִיָּה בַּר בָּא מְפַקֵּד לְאָמוֹרֵיהּ, אַכְרִיז קוּמֵיהוֹן מַאן דְּמְצַלֵּי יְצַלֵּי דְּרַמְשָׁא עַד דְּיוֹמָא קָיֵים.

דְּבֵית ר׳ יַנַּאי אָמְרִין, עָלָה אָדָם לְמִטָּתוֹ, אֵין מַטְרִיחִין עָלָיו שֶׁיֵּרֵד. אָמַר רַבִּי זְעִירָה, כָּל זְמַן דַּהֲוֵינָא עָבַד בֵּן, הֲוֵינָא מִתְפַּחֵד בְּלֵילְיָא. לֵית לָךְ אֶלָּא כְּהָדָא, דְּרַבִּי מְפַקֵּד לְאַבְדָּן אָמוֹרֵיהּ, אַכְרִיז קוּמֵיהוֹן מַאן דְּמְצַלֵּי יְצַלֵּי דְּרַמְשָׁא עַד דְּיוֹמָא קָיֵים. ר׳ חִיָּה בַּר בָּא מְפַקֵּד לְאָמוֹרֵיהּ, אַכְרִיז קוּמֵיהוֹן מַאן דְּמְצַלֵּי יְצַלֵּי דְּרַמְשָׁא עַד דְּיוֹמָא קָיֵים.

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא, וְתָנֵי תַּמָּן, תְּפִילַּת הָעֶרֶב מַהוּ? רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר חוֹבָה, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר רְשׁוּת.

[דף י״ט ע״ב]

אָמַר רַבִּי חִינְנָא, אָתְיָין אִילֵּין פִּלְגְּווֹתָא כְּהִינֵּין פִּלּוּגְווֹתָא. מַאן דְּאָמַר חוֹבָה, אֵין נְעִילָה פּוֹטֶרֶת שֶׁל עֶרֶב. מַאן דְּאָמַר רְשׁוּת, נְעִילָה פּוֹטֶרֶת שֶׁל עֶרֶב.

מַעֲשֶׂה בְּתַלְמִיד אֶחָד שֶׁבָּא וְשָׁאַל אֶת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, תְּפִילַּת הָעֶרֶב מַה הִיא? אָמַר לוֹ רְשׁוּת. וּבָא וְשָׁאַל אֶת רַבָּן גַּמְלִיאֵל תְּפִילַּת הָעֶרֶב מַה הִיא? אָמַר לוֹ חוֹבָה. אָמַר לוֹ וַהֲלֹא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר לִי רְשׁוּת! אָמַר לוֹ, לְמָחָר כְּשֶׁאֵיכָּנֵם לְבֵית הַוּוּעַד עֲמוֹד וּשְׁאַל אֶת הַהֲלָכָה הַזֹּאת. וְעָמַד אוֹתוֹ הַתַּלְמִיד וְשָׁאַל אֶת רַבָּן

גַּמְלִיאֵל, תְּפִילַּת הָעֶרֶב מַה הִיא? אָמַר לוֹ הוֹבָה. אָמַר לוֹ וְהָא ר' יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר רְשׁוּת! אָמַר לוֹ רַבָּן גַּמְלִיאֵל לְר' יְהוֹשֻׁעַ אַתְּ הוּא שֶׁאוֹמֵר רְשׁוּת? אָמַר לוֹ, לָאו. אָמַר לוֹ עֲמוֹד עַל רַגְלֶיךָ וְיַעִידוּךָ! וְהָיָה רַבָּן גַּמְלִיאֵל יוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ, וְר' יְהוֹשֻׁעַ עוֹמֵד עַל רַגְלָיו עַד שֶׁרִיפְּנוּ בוֹ כָּל הָעָם.

אָמְרוּ לְרַבִּי חוּצְפִּית הַתּוּרְגְּמָן, הַפְטֵר אֶת הָעָם! אָמְרוּ לְרַבִּי זֵינוֹן הַחַזָּן, אֱמוֹר הַתְחִילוּ! (וְאָמְרוּ) [וְאָמַר] הַתְחִילוּ! וְעָמְדוּ כָּל הָעָם עַל רַגְלֵיהֶם. אָמְרוּ לוֹ וְכִי עַל מִי לֹא עָבְרָה רָעָתָךְ תָּמִיד' (נחום ג) ?! מִיָּד הָלְכוּ וּמִינּוּ אֶת ר' אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה בִּישִׁיבָה, בֶּן שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיָה, וְנִמְלָא כָּל רֹאשׁוֹ שֵׂיבוֹת. וְהָיָה ר' עֲקִיבָה יוֹשֵׁב וּמִצְטַעֵר, וְאָמַר לֹא שֶׁהוּא בֶּן תּוֹרָה יוֹתֵר מִמֶּנִּי, אֶלָּא שֶׁהוּא בֶּן גְּדוֹלִים יוֹתֵר מִמֶּנִּי. אַשְׁרֵי אָדָם שֶׁזָּכוּ לוֹ אֲבוֹתָיו, אַשְׁרֵי אָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ יֶתֶד לְהִיתָּלוֹת בָּהּ. וּמָה הָיְתָה יְתִידָתוֹ שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה? שֶׁהוּא עָשִׁירִי לְעֶזְרָא.

כַּמָּה סַפְסָלִים הָיוּ שָׁם? ר' יַעֲקֹב בַּר סוּסַי אָמַר, שְׁמוֹנִים סַפְסָלִים שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים הָיוּ שָׁם, חוּץ מִן הָעוֹמְדִים מֵאֲחוֹרֵי הַגָּדֵר. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בִּי ר' בוֹן, שְׁלֹשׁ מֵאוֹת סַפְסָלִין שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים הָיוּ שָׁם חוּץ מִן הָעוֹמְדִים מֵאֲחוֹרֵי הַגָּדֵר, כַּהִיא דְתְנִינַן תַּמָּן בַּיּוֹם שֶׁהוֹשִׁיבוּ אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה בִּישִׁיבָה.

תַּמָּן תְּנִינַן, זֶה מִדְרָשׁ דָּרַשׁ ר' אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה לִפְנֵי חֲכָמִים בְּכֶרֶם בְּיַבְנֶה. וְכִי כֶּרֶם הָיָה שָׁם? אֶלָּא אֵלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁהָיוּ עֲשׂוּיִים שׁוּרוֹת שׁוּרוֹת כְּכֶרֶם.

מִיָּד הָלַךְ לוֹ רַבָּן גַּמְלִיאֵל אֵצֶל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ לְפִּיּוּסוֹ. אָתָא גַּבֵּי ר' יְהוֹשֻׁעַ וַאֲשְׁכְּחֵיהּ דַּהֲוָה עָבִיד מְחָטִין. אָמַר לֵיהּ מִן אִילֵּין אַתְּ חָיֵי?! אָמַר לֵיהּ וְעַד כַּדּוּן אַתְּ בָּעֵי מֵידַע?! אִי לוֹ לַדּוֹר שֶׁאַתְּ פַּרְנָסוֹ. אָמַר לוֹ, נַעֲנֵיתִי לָךְ.

שַׁלְחוּן גַּבֵּי ר' לְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה חַד קַצָּר, וְאִית דְּאָמְרִין ר' עֲקִיבָה הֲוָה. אָמַר לֵיהּ מִי שֶׁהוּא מִזֶּה, יָזֶה. מִי שֶׁאֵינוֹ לֹא מִזֶּה וְלֹא בֶּן מִזֶּה, יֹאמַר לַמִּזֶּה בֶּן מִזֶּה מֵימֶיךָ מִימֵי מְעָרָה וְאֶפְרֶךָ אֵפֶר מַקֶּלָה?! אָמַר לָהֶן, נִתְרַצֵּיתֶם. אֲנִי וְאַתֶּם נַשְׁבִּים לְפִתְחוֹ שֶׁל רַבָּן גַּמְלִיאֵל. אַף עַל פִּי כֵן לֹא הוֹרִידוּ אוֹתוֹ מִגְּדוּלָּתוֹ אֶלָּא מִינּוּ אוֹתוֹ אַב בֵּית דִּין:

הלכה ב מתני' אֵילּוּ הֵן הַמַּעֲמָדוֹת. (במדבר כח) 'צַו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת קָרְבָּנִי לַחְמִי לְאִשַּׁי'. וְכִי הֵיאַךְ קָרְבָּנוֹ שֶׁל אָדָם קָרֵב וְהוּא אֵינוֹ עוֹמֵד עַל גַּבָּיו? אֶלָּא שֶׁהִתְקִינוּ הַנְּבִיאִים הָרִאשׁוֹנִים עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה מִשְׁמָרוֹת, וְעַל כָּל מִשְׁמָר וּמִשְׁמָר הָיָה מַעֲמָד בִּירוּשָׁלַם שֶׁל כֹּהֲנִים וְשֶׁל לְוִיִּם וְשֶׁל יִשְׂרְאֵל. הִגִּיעַ זְמַן הַמִּשְׁמָר, כֹּהֲנָיו וּלְוָיָיו עוֹלִין לִירוּשָׁלַם, וְיִשְׂרְאֵל שֶׁבְּאוֹתוֹ הַמִּשְׁמָר מִתְכַּנְּסִין בְּעָרֵיהֶן וְקוֹרְאִין בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית:

גמרא לָא צוּרְכָא, דְּיֵלָא, אֵילּוּ הֵן הַמַּעֲמָדוֹת, מִתְכַּנְּסִין בְּעָרֵיהֶן וְקוֹרִין בְּמַעֲשֶׂה בְרֵאשִׁית׃ בָּא לְהַתְחִיל מִתְּחִילַּת הַפָּרָשָׁה.

אָמַר רַבִּי יוֹנָה, אֵילֵּין תְּמִידִין, קָרְבְּנוֹתֵיהֶן שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל אִינּוּן. אִם יִהְיוּ כָּל יִשְׂרָאֵל עוֹלִין לִירוּשָׁלֵם, לֵית כְּתִיב אֶלָּא (שמות לד) ׳שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּשָׁנָה יֵרָאֶה כָּל זְכוּרְךָ׳?

[דף כ׳ ע״א]

אִם יְהוּ כָּל יִשְׂרָאֵל יוֹשְׁבִין וּבְטֵילִין, וְהָא כְתִיב (דברים יא) ׳וְאָסַפְתָּ דְגָנֶךָ׳, מִי אוֹסֵף לָהֶם אֶת הַדָּגָן? אֶלָּא שֶׁהִתְקִינוּ הַנְּבִיאִים הָרִאשׁוֹנִים עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה מִשְׁמָרוֹת, וְעַל כָּל מִשְׁמָר וּמִשְׁמָר הָיָה עָמוּד בִּירוּשָׁלֵם, שֶׁל כֹּהֲנִים וְשֶׁל לְוִיִּם וְשֶׁל יִשְׂרָאֵל.

תָּנֵי, עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אֶלֶף עָמוּד מִירוּשָׁלֵם, וַחֲצִי עָמוּד מִירִיחוֹ. אַף יְרִיחוֹ הָיְתָה יְכוֹלָה לְהוֹצִיא עָמוּד שָׁלֵם, אֶלָּא בִּשְׁבִיל לַחֲלוֹק כָּבוֹד לִירוּשָׁלֵם הָיְתָה מוֹצִיאָה חֲצִי עָמוּד.

הַכֹּהֲנִים לָעֲבוֹדָה, וְהַלְוִיִּם לַדּוּכָן, וְיִשְׂרָאֵל מוֹכִיחִין עַל עַצְמָן שֶׁהֵן שְׁלוּחֵיהֶן שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל.

תָּנֵי ר׳ שִׁמְעוֹן, הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וְיִשְׂרָאֵל וְשִׁיר מְעַכְּבִין אֶת הַקָּרְבָּן. ר׳ אֲבוּן בְּשֵׁם ר׳ לְעָזָר, טַעְמָא דְּר׳ שִׁמְעוֹן (דברי הימים ב כט) ׳כָּל הַקָּהָל מִשְׁתַּחֲוִים׳, אֵילּוּ יִשְׂרָאֵל. ׳וְהַשִּׁיר מְשׁוֹרֵר׳, אֵילּוּ הַלְוִיִּם. ׳וְהַחֲצוֹצְרוֹת מַחֲצִצְרִים׳, אֵילּוּ הַכֹּהֲנִים. ׳עַד לִכְלוֹת הָעוֹלָה׳, הַכֹּל מְעַכְּבִין אֶת הַקָּרְבָּן. ר׳ תַּנְחוּמָא בְּשֵׁם ר׳ לְעָזָר שָׁמַע לַהּ מִן הָדָא (במדבר ח) ׳וְאָתְּנָה אֶת הַלְוִיִּם נְתוּנִים לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׳, אֵילּוּ הַלְוִיִּם. ׳לַעֲבוֹד אֶת עֲבוֹדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׳, אֵילּוּ הַכֹּהֲנִים. ׳וּלְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׳, זֶה הַשִּׁיר. ׳וְלֹא יִהְיֶה בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נֶגֶף בְּגֶשֶׁת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל הַקּוֹדֶשׁ׳, אֵילּוּ יִשְׂרָאֵל.

מִנַּיִן שֶׁהַשִּׁיר קָרוּי כַּפָּרָה? חִינְנָה אֲבוֹי דְּבַר נָטָה בְּשֵׁם ר׳ בְּנָיָה, ׳לְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׳ זֶה הַשִּׁיר. מִנַּיִן שֶׁהַשִּׁיר מְעַכֵּב? ר׳ יַעֲקֹב בַּר אַחָא ר׳ שִׁמְעוֹן בּוּלְוָוטָה בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִינָה, ׳לְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׳ זֶה הַשִּׁיר.

ר׳ יַעֲקֹב בַּר אַחָא, ר׳ חִייָה בְּשֵׁם ר׳ יוֹחָנָן, שְׁמוֹנָה מִשְׁמָרוֹת כְּהוּנָּה הֶעֱמִיד מֹשֶׁה, ד׳ מִשֶּׁל אֶלְעָזָר וְאַרְבַּע מִשֶּׁל אִיתָמָר, עַד שֶׁעָמַד דָּוִד וּשְׁמוּאֵל הָרוֹאֶה וְהוֹסִיפוּ עֲלֵיהֶם עוֹד שְׁמוֹנָה, אַרְבַּע מִשֶּׁל אֶלְעָזָר וְאַרְבַּע מִשֶּׁל אִיתָמָר. וּבִיקְּשׁוּ לְהוֹסִיף עוֹד שְׁמוֹנָה וְלַעֲשׂוֹתָן עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה וּמָצְאוּ מִשֶּׁל אֶלְעָזָר וְלֹא מָצְאוּ מִשֶּׁל אִיתָמָר. הָדָא הוּא דִּכְתִיב (דברי הימים א כד) ׳וַיִּמָּצְאוּ בְנֵי אֶלְעָזָר רַבִּים לְרָאשֵׁי הַגְּבָרִים מִבְּנֵי אִיתָמָר׳ וְגוֹ׳. ר׳ יַעֲקֹב בַּר אַחָא, ר׳ חוּנָה רַבָּה דְּצִיפּוֹרִין בְּשֵׁם ר׳ יוֹחָנָן, בֵּית אָב אֶחָד (שם) ׳בֵּית

אָב אֶחָד אָחוּז לְאֶלְעָזָר, שֶׁנִּיתּוֹסֵף לוֹ בָּתֵּי אָבוֹת אֲחֵרִים. (שם) וְאָחוּז אָחוּז לְאִיתָמָר, מַה שֶׁתָּפַס תָּפַס. ר' זְעוּרָה בְּשֵׁם רַב חוּנָה (שם) לְחֵזִיר שִׁבְעָה עָשָׂר, שֶׁחָזַר הַמַּחֲזוֹר לְאֶלְעָזָר.

לָעֲשׂוֹתָן עֶשְׂרִים וְשָׁלֹשׁ אֵין אַתְּ יָכוֹל, דִּכְתִיב (שם ט) הֵמָּה יִסַּד דָּוִד וּשְׁמוּאֵל הָרֹאֶה בֶּאֱמוּנָתָם, בְּאוּמָּנוּת גְּדוֹלָה הָיְתָה שָׁם, שֶׁאֵין מִשְׁמָר נוֹטֵל וְשׁוֹנֶה בִּשְׁדֶה אֲחוּזָה עַד שֶׁיִּטּוֹל חֲבֵירוֹ. אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, חִישַּׁבְתִּים שֶׁאֵין מִשְׁמָר נוֹטֵל וְשׁוֹנֶה בִּשְׁדֶה אֲחוּזָה עַד שֶׁיִּטּוֹל חֲבֵירוֹ.

אַרְבַּע מִשְׁמָרוֹת עָלוּ מִן הַגּוֹלָה, יְדַעְיָה חָרִים פַּשְׁחוּר וְאִמֵּר. וְהִתְנוּ עָמְדָן הַנְּבִיאִים שֶׁבֵּינֵיהֶן, שֶׁאֲפִילּוּ יְהוֹיָרִיב עוֹלֶה מִן הַגּוֹלָה, שֶׁלֹּא יִדָּחֶה אֶת הַמִּשְׁמָר שֶׁקְּדָמָיו, אֶלָּא יֵיעָשֶׂה טְפֵילָה לוֹ. וְעָמְדוּ הַנְּבִיאִים שֶׁבֵּינֵיהֶן וְעָשׂוּ עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע גּוֹרָלוֹת וֶהֱטִילוּם בַּקַּלְפִּי, וְכָא יְדַעְיָה וְנָטַל חֲמֵשׁ וְהוּא – חֲרֵי שֵׁשׁ, וְכָא חָרִים וְנָטַל חֲמֵשׁ וְהוּא – חֲרֵי שֵׁשׁ, וְכָא פַּשְׁחוּר וְנָטַל חֲמֵשׁ וְהוּא – חֲרֵי שֵׁשׁ, וְכָא אִימֵּר וְנָטַל חֲמֵשׁ וְהוּא – חֲרֵי שֵׁשׁ. וְהִתְנוּ עָמְדָן הַנְּבִיאִים שֶׁבֵּינֵיהֶן, שֶׁאֲפִילּוּ יְהוֹיָרִיב עוֹלֶה מִן הַגּוֹלָה, שֶׁלֹּא יִדָּחֶה אֶת הַמִּשְׁמָר שֶׁקְּדָמָיו אֶלָּא יֵיעָשֶׂה טְפֵילָה לוֹ. וְעָמְדוּ רָאשֵׁי מִשְׁמָרוֹת וְעָשׂוּ עַצְמָן בָּתֵּי אָבוֹת.

וְיֵשׁ מִשְׁמָר שֶׁהָיָה בּוֹ חֲמִשָּׁה שִׁשָּׁה שִׁבְעָה שְׁמוֹנָה תִּשְׁעָה. מִשְׁמָר שֶׁהָיָה בּוֹ חֲמִשָּׁה, שִׁלְשָׁה מַקְרִיבִין שִׁלְשָׁה יָמִים, וּשְׁנַיִם מַקְרִיבִין אַרְבָּעָה יָמִים. מִשְׁמָר שֶׁהָיָה בּוֹ שִׁשָּׁה, חֲמִשָּׁה מַקְרִיבִין חֲמִשָּׁה יָמִים, וְאֶחָד מַקְרִיב שְׁנֵי יָמִים. מִשְׁמָר שֶׁהָיָה בּוֹ שִׁבְעָה, כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַקְרִיב אֶת יוֹמוֹ. מִשְׁמָר שֶׁהָיָה בּוֹ שְׁמוֹנָה, שִׁשָּׁה מַקְרִיבִין שִׁשָּׁה יָמִים, וּשְׁנַיִם מַקְרִיבִין יוֹם אֶחָד. מִשְׁמָר שֶׁהָיָה בּוֹ תִּשְׁעָה, חֲמִשָּׁה מַקְרִיבִין חֲמִשָּׁה יָמִים, וְאַרְבָּעָה מַקְרִיבִין שְׁנֵי יָמִים.

[דף כ' ע"ב]

וְיֵשׁ מֵהֶן שֶׁקִּבְּעוּ עַצְמָן לְעוֹלָם. מִשְׁמָר שֶׁהָיָה בַּשַּׁבָּת, הָיָה בַּשַּׁבָּת לְעוֹלָם. בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, הָיָה בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת לְעוֹלָם. וְיֵשׁ מֵהֶן שֶׁהָיוּ (מַקְרִיבִין) [מַגְרִילִין] עַל כָּל מִשְׁמָר וּמִשְׁמָר, וְיֵשׁ מֵהֶן שֶׁהָיוּ מַגְרִילִין עַל כָּל שָׁבוּעַ וְשָׁבוּעַ.

רַבִּי חָנָה מְמַנֵּי תְּרֵין מִינּוּיִין, אֵין הָוֹון כְּדֵיי הָיוּ מִתְקַיְּימִין, וְאֵין לָא הָוֹון מִסְתַּלְקִין. מִדְּדָמַךְ פַּקִּיד לְבְרֵיהּ, אָמַר לָא תַעְבִּיד בֵּן אֶלָּא מַנֵּי כּוּלְהוֹן כַּחֲדָא, וּמַנֵּי לְרַבִּי (חָמָא בַּר חֲנִינָה) [חֲנִינָה בַּר חָמָא] בְּרֵאשָׁה.

וּלְמָה לָא מַנְיָתֵיהּ הוּא? אָמַר רַבִּי דְּרוֹסָא, בְּגִין דְּצַוּוחִין עֲלָווֹי בְּצִיפּוֹרִין צִיפּוֹרָאֵי. וּבְגִין צַוּוחָה עָבְדִין?! אָמַר רַבִּי לְעָזָר בִּי רַבִּי יוֹסָה, עַל שֶׁהֶשִׁיבוֹ טַעַם בָּרַבִּים. רַבִּי חָנָה יָתֵיב מַתְנֵי (יחזקאל ו) 'וְזָכְרוּ פְּלִיטֵיהֶם אוֹתִי' (שם ז) 'וְהָיוּ אֶל הֶהָרִים כְּיוֹנֵי הַגֵּיאָיוֹת כּוּלָּם הוֹמִיּוֹת'. אָמַר לֵיהּ 'הוֹמוֹת', אָמַר לֵיהּ הָן קְרֵיתַהּ?!

אָמַר לֵיהּ קָדָם רַב הַמְנוּנָא דְּבָבֶל. אָמַר לֵיהּ כַּד תֵּיחוֹת לְתַמָּן אֱמוֹר לֵיהּ דְּמַנְּיָתָךְ חַפִּים. וְיָדַע דְּלָא מִיתְמַנֵּי בְּיוֹמוֹי.

מִן דְּדָמַךְ, בָּעָא בְּרֵיהּ מְמַנֵּיתֵיהּ, וְלָא קַבֵּיל עֲלֵיהּ מִתְמַנְיָא, אָמַר לֵית אֲנָא מְקַבֵּל עֲלַי מִתְמַנְיָא עַד זְמַן דְּתִתְמַנֵּי רַבִּי פֵּם דָּרוֹמָא קַמַּיי. וַהֲוָה תַמָּן חַד סָב, אָמַר, אֵין חֲנִינָה קָדָמַיי, אֲנָא תְּנֵיָין, אֵין רַבִּי פֵּם דָּרוֹמָא קָדָמַיי, אֲנָא תְּנֵיָין. וְקַבֵּיל עֲלָוֹי ר׳ חֲנִינָה מִיתְמַנְיָא תְּלִיתָאי.

אָמַר רַבִּי חֲנִינָה, זָכִית מְאָרְכָה יוֹמִין. אֵין בְּגִין הָדָא מִילְתָא, לֵית אֲנָא יָדַע. אֵין בְּגִין דַּהֲוָיִית סָלֵיק מִן טִיבֶּרְיָא לְצִיפּוֹרִין, וַהֲוֵינָא עָקִים אִיסְרְטִין מֵיעוֹל מִשְׁאוֹל בִּשְׁלָמֵיהּ דְּר׳ שִׁמְעוֹן בֶּן חַלְפּוּתָא בְּעֵין תֵּינָה, לֵית אֲנָא יָדַע.

שְׁמוּאֵל וְאִילֵּין דְּבֵית שֵׁילָא הֲווֹן שָׁאֲלִין בִּשְׁלָמֵיהּ דְּנְשַׁיָּא בְּכָל יוֹם, וַהֲווֹן אִילֵּין דְּבֵית שֵׁילָה עָלִין קֳדָמַיי וְיָתְבִין קֳדָמַיי. פַּלְגוּן אַיְקַר לִשְׁמוּאֵל וְאַיְתִיבוּנֵיהּ קֳדָמַיי. עָאל רַב לְתַמָּן וּפְלַג לֵיהּ שְׁמוּאֵל אַיְקַר וְאוֹתְבִינֵיהּ קֳדָמַיי. אָמְרִין אִילֵּין דְּבֵית שֵׁילָה אֲנַן תִּינְיָנִין אֲנַן, וְקַבֵּל עֲלָוֵי שְׁמוּאֵל מֵיתַב תְּלִיתָאי.

שְׁלֹשָׁה סְפָרִים מָצְאוּ בָּעֲזָרָה, סֵפֶר מְעוֹנִי וְסֵפֶר זַעֲטוּטִי וְסֵפֶר הִיא. בְּאֶחָד מָצְאוּ כָתוּב מָעוֹן אֱלֹהֵי קֶדֶם, וּבִשְׁנַיִם כְּתִיב (דברים לג) ׳מְעוֹנָה אֱלֹהֵי קֶדֶם׳, וְקַיְּימוּ שְׁנַיִם וּבִיטְלוּ אֶחָד. בְּאֶחָד מָצְאוּ כָתוּב וַיִּשְׁלַח אֶת זַעֲטוּטֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וּבִשְׁנַיִם כָּתוּב (שמות כד) ׳וַיִּשְׁלַח אֶת נַעֲרֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׳, וְקַיְּימוּ שְׁנַיִם וּבִיטְלוּ אֶחָד. בְּאֶחָד מָצְאוּ כָתוּב תֵּשַׁע הִיא, וּבִשְׁנַיִם כָּתוּב אַחַת עֶשְׂרֵה הִיא, וְקַיְּימוּ שְׁנַיִם וּבִטְלוּ אֶחָד.

אָמַר רַבִּי לֵוִי, מְגִילַּת יוּחֲסִין מָצְאוּ בִּירוּשָׁלֵם, וְכָתוּב בָּהּ הִלֵּל מִן דָּוִד, בֶּן יָצָף מִן דְּאָסָף, בֶּן צִיצִית הַכְּסֶת מִן דְּאַבְנֵר, בֶּן קוּבִיסִין מִן דְּאַחְאָב, בֶּן כַּלְבָּא שָׁבוּעַ מִן דְּכָלֵב, רַבִּי יַנַּיי מִן דְּעֵלִי, (מִן) [בֶּן] יְהוּד מִן צִיפּוֹרִין. רַבִּי חִייָה רַבָּה מִבְּנֵי שְׁפַטְיָה בֶּן אֲבוּטַל, רַבִּי יוֹסֵי בִּי רַבִּי חַלַפְתָּא מִבְּנֵי יוֹנָדָב בֶּן רֵכָב, רַבִּי נְחֶמְיָה מִן נְחֶמְיָה הַתִּרְשָׁתָא.

תָּנֵי, סֵדֶר הָסֵב, בִּזְמַן שֶׁהֵן שְׁתֵּי מִיטּוֹת, הַגָּדוֹל שֶׁבָּהֶן עוֹלֶה מֵיסֵב בְּרֹאשׁ הָעֶלְיוֹנָה וְהַשֵּׁנִי לוֹ לְמַטָּה מִמֶּנּוּ. בִּזְמַן שֶׁהֵן שָׁלֹשׁ מִיטּוֹת, הַגָּדוֹל שֶׁבָּהֶן עוֹלֶה וּמֵיסֵב בְּרֹאשׁ הָאֶמְצָעִית, וְהַשֵּׁנִי לוֹ לְמַעְלָה, וְהַשְּׁלִישִׁי לוֹ לְמַטָּה הֵימֶנּוּ, וְכֵן מַסְדִּירִין וְהוֹלְכִין.

אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק,

[דף כ״א ע״א]

אָבוֹת, דֶּרֶךְ הָסֵב הֵן קְבוּרִין.

רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי יֶסָא, לְעוֹלָם אֵין הָעוֹלָם עוֹמֵד אֶלָּא עַל הַקָּרְבָּנוֹת. תַּמָּן תְּנִינַן, שִׁמְעוֹן הַצַּדִּיק הָיָה מִשְּׁיָרֵי כְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה, הוּא הָיָה אוֹמֵר, עַל שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הָעוֹלָם עוֹמֵד, עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל גְּמִילוּת חֲסָדִים, וּשְׁלָשְׁתָּן בְּפָסוּק אֶחָד (ישעיה נא) ׳וְאָשִׂים דְּבָרַי בְּפִיךְ׳, זוֹ תוֹרָה. ׳וּבְצֵל יָדַי כִּסִּיתִיךְ׳, זוֹ גְּמִילוּת חֲסָדִים. לְלַמֶּדְךָ שֶׁכָּל מִי שֶׁהוּא עָסוּק בְּתוֹרָה וּבִגְמִילוּת חֲסָדִים זָכָה לֵישֵׁב בְּצִילוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. הָדָא הִיא דִכְתִיב (תהלים לו) ׳מַה יָּקָר חַסְדְּךָ אֱלֹהִים וּבְנֵי אָדָם בְּצֵל כְּנָפֶיךָ יֶחֱסָיוּן׳. (ישעיה נא) ׳לִנְטֹעַ שָׁמַיִם וְלִיסוֹד אָרֶץ׳, אֵלּוּ הַקָּרְבָּנוֹת. ׳וְלֵאמוֹר לְצִיּוֹן עַמִּי אָתָּה׳, אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל. אָמַר ר׳ חִינְנָה בַּר פָּפָּא, חִיזַּרְנוּ עַל כָּל הַמִּקְרָא, וְלֹא מָצָאנוּ שֶׁנִּקְרְאוּ יִשְׂרָאֵל צִיּוֹן אֶלָּא זֶה (שם) ׳וְלֵאמוֹר לְצִיּוֹן עַמִּי אָתָּה׳:

תַּמָּן תְּנִינַן, רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, עַל שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הָעוֹלָם עוֹמֵד, עַל הַדִּין וְעַל הָאֱמֶת וְהַשָּׁלוֹם. וּשְׁלָשְׁתָּן דָּבָר אֶחָד הֵן. נַעֲשָׂה הַדִּין, נַעֲשָׂה אֱמֶת נַעֲשָׂה שָׁלוֹם. אָמַר ר׳ מָנָא, וּשְׁלָשְׁתָּן בְּפָסוּק אֶחָד (זכריה ח) ׳אֱמֶת וּמִשְׁפַּט שָׁלוֹם שִׁפְטוּ בְּשַׁעֲרֵיכֶם׳:

הלכה ג מתני׳ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן קוֹרְאִין ׳בְּרֵאשִׁית, יְהִי רָקִיעַ׳. בַּשֵּׁנִי ׳יְהִי רָקִיעַ, יִקָּווּ הַמַּיִם׳. בַּשְּׁלִישִׁי ׳יִקָּווּ הַמַּיִם, יְהִי מְאוֹרוֹת׳. בָּרְבִיעִי ׳יְהִי מְאוֹרוֹת, יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם׳. בַּחֲמִישִׁי ׳יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם, וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ׳. בַּשִּׁשִּׁי ׳וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ, וַיְכוּלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם׳. פָּרָשָׁה גְּדוֹלָה קוֹרִין אוֹתָהּ בְּשִׁנַּיִם וּקְטַנָּה בְּיָחִיד. בַּשַּׁחֲרִית וּבַמּוּסָף וּבַמִּנְחָה נִכְנָסִין וְקוֹרִין עַל פִּיהֶן כְּקוֹרִין אֶת שְׁמַע. עֶרֶב שַׁבָּת בַּמִּנְחָה לֹא הָיוּ נִכְנָסִין מִפְּנֵי כְּבוֹד הַשַּׁבָּת.

כָּל יוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ הַלֵּל – אֵין בּוֹ מַעֲמָד שַׁחֲרִית. קָרְבַּן מוּסָף – אֵין בּוֹ נְעִילָה. וְקָרְבַּן עֲצִים – אֵין בּוֹ מִנְחָה. דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָה. אָמַר לוֹ בֶּן עַזַּאי, כָּךְ הָיָה ר׳ יְהוֹשֻׁעַ שׁוֹנֶה, קָרְבַּן מוּסָף – אֵין בּוֹ מִנְחָה, וְקָרְבַּן עֲצִים – אֵין בּוֹ נְעִילָה. חָזַר רַבִּי עֲקִיבָה לִהְיוֹת שׁוֹנֶה כְּדִבְרֵי בֶן עַזַּאי:

[דף כ״א ע״ב]

גמרא רַב חוּנָה אָמַר, שְׁלֹשָׁה קְרוֹיוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה לֹא יִפְתְּחוּ מֵעֲשָׂרָה פְּסוּקִים. חִזְקִיָּה אָמַר כְּנֶגֶד עֲשֶׂרֶת הַדִּיבְּרוֹת.

וְהָא תְּנִינַן, בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן בְּרֵאשִׁית וְיְהִי רָקִיעַ, וְהָא לֵית בְּהוֹן אֶלָּא תְּמָנְיָיא? ר׳ אִידִי אָמַר אִיתְפַּלְגוּן כָּהֲנָא וְאָסָא. חַד אָמַר חוֹזֶר, וְחוֹרָנָה אָמַר חוֹתֵךְ. מַאן דְּאָמַר חוֹזֶר, חוֹזֵר שְׁנֵי פְּסוּקִים. מַאן דְּאָמַר חוֹתֵךְ, ׳וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר׳ פָּסוּק בִּפְנֵי עַצְמוֹ.

וְהָתְנֵינַן, בַּשֵּׁנִי יְהִי רָקִיעַ יְקָוּ הַמַּיִם? חַד אָמַר חוֹזֵר, וְחוֹרָנָה אָמַר חוֹתֵךְ. מַאן דְּאָמַר חוֹזֵר, חוֹזֵר שְׁנֵי פְּסוּקִין. מַאן דְּאָמַר חוֹתֵךְ, אֲפִילּוּ חוֹתֵךְ לֵית בֵּיהּ.

הַתִּיב רַבִּי פְּלִיפָּה בַּר פְּרִיטָה קוֹמֵי ר׳ זְעֵירָה, וַהֲרֵי פָּרָשַׁת עֲמָלֵק? אָמַר לֵיהּ, שָׁנְיָיה הִיא שֶׁהוּא סִדְּרוֹ שֶׁל יוֹם.

הַתִּיב ר׳ לְעָזָר בַּר מָרוֹם קוֹמֵי ר׳ יוֹנָה, וְהָא תָנֵי הַמַּפְטִיר בְּנָבִיא לֹא יִפְחוֹת מֵעֶשְׂרִים וְאֶחָד פְּסוּקִים.

תָּנֵי, אַנְשֵׁי מִשְׁמָר הָיוּ מִתְעַנִּים בְּכָל יוֹם. בַּשֵּׁנִי הָיוּ מִתְעַנִּין עַל מְפָרְשֵׁי יַמִּים (בראשית א) ׳וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם׳. בַּשְּׁלִישִׁי הָיוּ מִתְעַנִּין עַל יוֹצְאֵי דְרָכִים (שם) ׳וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקָּווּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם׳. בָּרְבִיעִי הָיוּ מִתְעַנִּין עַל הַתִּינוֹקוֹת שֶׁלֹּא תַעֲלֶה אַסְבָּרָה לְתוֹךְ פִּיהֶם (שם) ׳וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאוֹרֹת׳, מְאֵרַת כְּתִיב. בַּחֲמִישִׁי הָיוּ מִתְעַנִּין עַל הַמְּעוּבָּרוֹת שֶׁלֹּא יַפִּילוּ, וְעַל הַמֵּינִיקוֹת שֶׁלֹּא יָמוּתוּ בְּנֵיהֶן (שם) ׳וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם שֶׁרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה׳.

תָּנֵי, לֹא הָיוּ מִתְעַנִּין לֹא בְעֶרֶב שַׁבָּת וְלֹא בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, מִפְּנֵי כְּבוֹד שַׁבָּת.

תָּנֵי, סַנְהֶדְרִין גְּדוֹלָה הָיְתָה מִתְעַנָּה עִמָּהֶן. וְסַנְהֶדְרִין יְכוֹלָה לְהִתְעַנּוֹת בְּכָל יוֹם? מְחַלְּקִין הָיוּ עַצְמָן עַל בָּתֵּי אָבוֹת.

וְאֵין מִתְעַנִּין עַל שְׁנֵי דְּבָרִים כְּאַחַת, מִן הָדָא (עזרא ח) ׳וַנָּצוּמָה וַנְּבַקְשָׁה מֵאֱלֹהֵינוּ עַל זֹאת׳. אָמַר רַבִּי תַּנְחוּמָה לָא מִן הָדָא אֶלָּא מִן הָדָא (דניאל ב) ׳וְרַחֲמִין לְמִבְעֵי מִן קֳדָם אֱלָהּ שְׁמַיָּא עַל רָזָא דְנָא׳. ר׳ חַגַּיי בְּשֵׁם רַבִּי זְעֵירָה, שֶׁאִם הָיוּ שְׁנֵי דְבָרִים, כְּגוֹן עֲצִירַת גְּשָׁמִים וְגוֹבַיי, מַתְרִיעִין עֲלֵיהֶן.

ר׳ חַגַּיי, כַּד דַּהֲוָה נָפֵק לְתַעֲנִיתָא, הֲוָה אָמַר קוּמֵיהוֹן, אַחֵינָן, אַף עַל גַּב דְּאִית בְּלִיבֵּינָן עָקִין סַגִּין, אֶלָּא לְהֵוֵן דַּאֲתֵינָן.

מַתְנִיתָא דְּרַבִּי מֵאִיר, דְּר׳ מֵאִיר אָמַר מִתְפַּלְּלִין וְקוֹרִין מִתְפַּלְּלִין וְקוֹרִין. בְּרַם כְּרַבָּנָן מִתְפַּלְּלִין וְקוֹרִין מִתְפַּלְּלִין וְהוֹלְכִין לָהֶן. הָא מוּסָף יֵשׁ בּוֹ, מַתְנִיתָא דְּרַבִּי מֵאִיר, דְּרַבִּי מֵאִיר אָמַר

[דף כ"ב ע"א]

מִתְפַּלְּלִין וְקוֹרִין. אִית תַּנָּיֵי תָּנֵי וּמְחַלֵּף. רַבִּי אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי יָסָא כְּמַתְנִיתַן.

אָמַר רַבִּי סִימוֹן, סוּכָּרָא דְּקֵיסָא טָרֵד. אָמַר רַבִּי מָנָא, מִפְּנֵי טְעוּדוֹת רֹאשׁ חֹדֶשׁ. אָמַר רַבִּי לְעָזָר, עַל שֵׁם כָּל הַתָּדִיר מֵהֲבֵירוֹ קוֹדֵם אֶת חֲבֵירוֹ. קְרָייָא מְסַיֵּיעַ לְר׳ יוֹחָנָן (שמואל א כ) ׳וַיְהִי מִמָּחֳרַת הַחֹדֶשׁ

הַשֵּׁנִי, אֵין תֵּימַר תְּרֵין יַרְחִין חֲוֹוֹן, וְהָא כְּתִיב ׳מַדּוּעַ לֹא בָא בֶן יִשַׁי גַּם תְּמוֹל גַּם הַיּוֹם אֶל הַלֶּחֶם׳! אָמַר רַבִּי חִייָה בַּר בָּא, ר׳ יוֹחָנָן מְפַקֵּד לִכְנִישְׁתָּא דִּכּוּפְרָא, סְבוֹן [סְכוֹן] מֵיעוֹל עַד דּוּ אִיתְמָא, וְאַתּוּן אָמְרִין זְמַנּוֹ וְעִיבּוּרוֹ:

הלכה ד מתני׳ זְמַן עֲצֵי כֹּהֲנִים וְהָעָם בִּתְשְׁעָה. בְּאֶחָד בְּנִיסָן – בְּנֵי אָרַח בֶּן יְהוּדָה. בְּעֶשְׂרִים בְּתַמּוּז – בְּנֵי דָוִד בֶּן יְהוּדָה. בַּחֲמִשָּׁה בְאָב – בְּנֵי פַרְעוֹשׁ בֶּן יְהוּדָה. בְּשִׁבְעָה בּוֹ – בְּנֵי יוֹנָדָב בֶּן רֵכָב. בַּעֲשָׂרָה בּוֹ – בְּנֵי סְנָאָה בֶּן בִּנְיָמִין. בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר בּוֹ – בְּנֵי זַתּוּאֵל בֶּן יְהוּדָה. וְעַמָּהֶם כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם וְכָל מִי שֶׁטָּעָה שִׁבְטוֹ. בְּנֵי גוֹנְבֵי עֲלִי וּבְנֵי קוֹצְעֵי קְצִיעוֹת – בְּעֶשְׂרִים בּוֹ. בְּנֵי פַּחַת מוֹאָב בֶּן יְהוּדָה – בְּעֶשְׂרִים בֶּאֱלוּל. בְּנֵי עָדִין בֶּן יְהוּדָה – בְּאֶחָד בְּטֵבֵת. שָׁבוּ בְּנֵי פַרְעוֹשׁ שְׁנִיָּה. בְּאֶחָד בְּטֵבֵת – לֹא הָיָה מַעֲמָד, שֶׁהָיָה בּוֹ הַלֵּל, קָרְבַּן מוּסָף, וְקָרְבַּן עֵצִים:

גמרא מֵה רָאָה זְמַן עֲצֵי כֹּהֲנִים וְהָעָם לְהִימָּנוֹת? אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁעָלוּ יִשְׂרָאֵל מִן הַגּוֹלָה לֹא מָצְאוּ עֵצִים בַּלִּישְׁכָּה, וְעָמְדוּ אֵלּוּ וְנִתְנַדְּבוּ עֵצִים מִשֶּׁל עַצְמָן, וּמְסָרוּם לַצִּיבּוּר וְקָרְבוּ מֵהֶן קָרְבָּנוֹת צִיבּוּר. וְהִתְנוּ עִמָּהֶן הַנְּבִיאִים שֶׁבֵּינֵיהֶן שֶׁאַפִּילּוּ לִשְׁכָּה מְלֵיאָה עֵצִים שֶׁיִּהְיוּ מְבִיאִין מֵעַצְמָן, וְעָמְדוּ אֵלּוּ וְנִתְנַדְּבוּ עֵצִים מִשֶּׁל עַצְמָן, שֶׁלֹּא יְהֵא קָרְבָּן מִתְקָרֵב אֶלָּא מִשֶּׁלָּהֶן תְּחִילָּה. אָמַר ר׳ אַחָא, דְּר׳ יוֹסָה הִיא, דְּר׳ יוֹסֵי אָמַר אַף הָרוֹצֶה מִתְנַדֵּב שׁוֹמֵר חִנָּם. ר׳ יוֹסֵי בְּשֵׁם רַבִּי אִילָא, דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא. מַה פְּלִיגִין? בְּגוּפוֹ שֶׁל קָרְבָּן, אֲבָל בְּמַכְשִׁירֵי קָרְבָּן כָּל עַמָּא מוֹדֵיי שֶׁהוּא מִשְׁתַּנֶּה מִן קָרְבַּן יָחִיד לְקָרְבַּן צִיבּוּר.

תָּנֵי, אִשָּׁה שֶׁעָשְׂתָה פְּתוֹנֶת לְבָנָהּ, צְרִיכָה לִמְסוֹר לַצִּיבּוּר. אָמַר ר׳ אַחָא, דְּר׳ יוֹסֵי הִיא, דְּר׳ יוֹסֵי אָמַר אַף הָרוֹצֶה מִתְנַדֵּב שׁוֹמֵר חִנָּם. ר׳ יָסָא בְּשֵׁם ר׳ אִילָא, דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא. מַה פְּלִיגִין? בְּגוּפוֹ שֶׁל קָרְבָּן, אֲבָל בְּמַכְשִׁירֵי קָרְבָּן כָּל עַמָּא מוֹדֵיי שֶׁהוּא מִשְׁתַּנֶּה מִקָּרְבַּן יָחִיד לְקָרְבַּן צִיבּוּר.

(דף כב ע״ב) מַתְנִיתָא פְּלִיגָא עַל ר׳ יוֹסֵי, אוֹתָן הַיָּמִים נוֹהֲגִין בָּהֶם בְּשִׁבְעַת קָרְבָּן וְשֶׁלֹּא בְשִׁבְעַת קָרְבָּן. ר׳ יוֹסָה אוֹמֵר אֵינָן נוֹהֲגִין אֶלָּא בְּשִׁבְעַת קָרְבָּן.

וְעוֹד מִן הָדָא, דְּתָנֵי, אָמַר ר׳ לְעָזָר בִּי רַבִּי יוֹסֵי, אֲנוּ הָיִינוּ מִבְּנֵי סְנָאָה בֶּן בִּנְיָמִין, וְחָל תִּשְׁעָה בְּאָב לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת, וְדָחִינוּ אוֹתוֹ לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת, וְהָיוּ מִתְעַנִּין וְלֹא מַשְׁלִימִין.

מַהוּ בְּנֵי גוֹנְבֵי עֲלִי וּבְנֵי קוֹצְעֵי קְצִיעוֹת? אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁהוֹשִׁיב יָרָבְעָם בֶּן נְבָט פְּרִסְדָּאוֹת עַל הַדְּרָכִים, לֹא הָיוּ מַנִּיחִין אֶת יִשְׂרָאֵל לַעֲלוֹת לִירוּשָׁלֵם. כָּל מִי שֶׁהָיָה כָּשֵׁר וְיֵרֵא חֵטְא בְּאוֹתוֹ הַדּוֹר, הָיָה מֵבִיא אֶת בִּכּוּרָיו, וְנוֹתְנָן לְתוֹךְ הַסַּל וּמְחַפֶּה אוֹתָן קְצִיעוֹת, וְנוֹטֵל אֶת הָעֶלְי, וְנוֹתֵן אֶת הַסַּל עַל כְּתֵיפוֹ וְנוֹטֵל אֶת הָעֶלְי בְּיָדוֹ. וְכֵיוָן שֶׁהָיָה מַגִּיעַ בְּאוֹתוֹ הַמִּשְׁמָר הָיוּ אוֹמְ׳ לוֹ לְאֵיכָן אַתָּה הוֹלֵךְ? וְהוּא אוֹמֵר לוֹ אֵינִי

הוֹלֵךְ אֶלָּא לַעֲשׂוֹת מִעֵט קְצִיעוֹת הַלָּלוּ, כְּפוּת אַחַת שֶׁל דְּבֵילָה, בָּעֲלִי הַזֶּה שֶׁבְּיָדִי. וְכֵיוָן שֶׁהָיָה עוֹבֵר אֶת אוֹתוֹ הַמִּשְׁמָר הָיָה מְעַטְּרָן וּמַעֲלֶה אוֹתָן לִירוּשָׁלֵם.

מַהוּ אוֹמֵר בְּנֵי סַלְמַיי הַנְּתִיצָתִי? אֶלָּא כָּל מִי שֶׁהָיָה מִתְנַדֵּב עֵצִים וּגְזִירִים לַמַּעֲרָכָה, הָיָה מֵבִיא עֵצִים וְעוֹשֶׂה אוֹתָן כְּמִין שְׁלַבִּין, וְעוֹשֶׂה אוֹתָן כְּמִין סוּכָּם וְנוֹתְנָן עַל כְּתֵיפָיו. וְכֵיוָן שֶׁהָיָה מַגִּיעַ לְאוֹתוֹ הַמִּשְׁמָר הָיָה אוֹמֵר לוֹ לְאֵיכָן אַתָּה הוֹלֵךְ? וְהוּא אוֹמֵר לוֹ אֵינִי הוֹלֵךְ אֶלָּא לְהָבִיא שְׁנֵי גּוֹזָלוֹת הַלָּלוּ מִן הַשּׁוֹבָךְ זֶה שֶׁלְּפָנַי בַּסּוּכָּם הַזֶּה שֶׁעַל כְּתֵיפַי, וְכֵיוָן שֶׁהָיָה עוֹבֵר אֶת אוֹתוֹ הַמִּשְׁמָר הָיָה מְפָרְקָן וּמַעֲלֶה אוֹתָן לִירוּשָׁלֵם. עַל יְדֵי שֶׁנָּתְנוּ אֶת נַפְשָׁם לְמִצְוֹת, זָכוּ לִקְנוֹת שֵׁם טוֹב בָּעוֹלָם, וַעֲלֵיהֶם הוּא אוֹמֵר (משלי י) ׳זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה׳:

הלכה ה מתני׳ חֲמִשָּׁה דְּבָרִים אֵירְעוּ אֶת אֲבוֹתֵינוּ בְּשִׁבְעָה עָשָׂר בְּתַמּוּז, וַחֲמִשָּׁה בְּתִשְׁעָה בְּאָב. בְּשִׁבְעָה עָשָׂר בְּתַמּוּז נִשְׁתַּבְּרוּ הַלּוּחוֹת, וּבָטַל הַתָּמִיד, וְהוּבְקְעָה הָעִיר, וְשָׂרַף אַפּוֹסְטֹמוֹס אֶת הַתּוֹרָה, וְהֶעֱמִיד צֶלֶם בַּהֵיכָל. בְּתִשְׁעָה בְּאָב נִגְזַר עַל אֲבוֹתֵינוּ שֶׁלֹּא יִכָּנְסוּ לָאָרֶץ, וְחָרַב הַבַּיִת בָּרִאשׁוֹנָה וּבַשְּׁנִיָּה, וְנִלְכְּדָה בֵּיתָר, וְנֶחְרְשָׁה הָעִיר:

גמרא כְּתִיב (שמות כד) ׳וַיִּשְׁכֹּן כְּבוֹד ה׳ עַל הַר סִינַי וַיְכַסֵּהוּ הֶעָנָן שִׁשֶּׁת יָמִים, וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִתּוֹךְ הֶעָנָן׳, שְׁבִיעִי שֶׁהוּא לְאַחַר הַדִּיבְּרוֹת וּתְחִילָּה לְאַרְבָּעִים. אָמַר לָהֶן מֹשֶׁה אַרְבָּעִין יוֹמִין אֲנָא מְיַעֵּבַד בְּטוּרָא, כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ יוֹם אַרְבָּעִים וְלֹא בָּא, מִיָּד (שם לב) ׳וַיַּרְא הָעָם כִּי בוֹשֵׁשׁ מֹשֶׁה לָרֶדֶת מִן הָהָר׳. וְכֵיוָן שֶׁהִגִּיעַ שֵׁשׁ שָׁעוֹת וְלֹא בָּא, מִיָּד (שם) ׳וַיִּקָּהֵל הָעָם עַל אַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו קוּם עֲשֵׂה לָנוּ אֱלֹהִים אֲשֶׁר יֵלְכוּ לְפָנֵינוּ׳ וְגוֹ׳. (שם) ׳וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל מֹשֶׁה לֵךְ רֵד כִּי שִׁחֵת עַמְּךָ׳ וְגוֹ׳.

(שם) ׳וַיִּשְׁמַע יְהוֹשֻׁעַ אֶת קוֹל הָעָם בְּרֵעֹה וַיֹּאמֶר אֶל מֹשֶׁה קוֹל מִלְחָמָה בַּמַּחֲנֶה׳. אָמַר מֹשֶׁה, אָדָם שֶׁהוּא עָתִיד לְהַנְהִיג שְׁרָרָה עַל שִׁשִּׁים רִיבּוֹא אֵינוֹ יוֹדֵעַ לְהַבְחִין בֵּין קוֹל לְקוֹל?! (שם) ׳וַיֹּאמֶר אֵין קוֹל עַנּוֹת גְּבוּרָה וְאֵין קוֹל עַנּוֹת חֲלוּשָׁה, קוֹל עַנּוֹת אָנֹכִי שׁוֹמֵעַ׳, אָמַר ר׳ יֶסָא קוֹל קִילּוּם עֲבוֹדָה זָרָה אָנֹכִי שׁוֹמֵעַ. ר׳ יוּדָן בְּשֵׁם ר׳ יֶסָא, אֵין כָּל דּוֹר וָדוֹר שֶׁאֵין בּוֹ אוּנְקִי אַחַת מֵחֲטָיוֹ שֶׁל עֶגֶל. (שם) ׳וַיְהִי כַּאֲשֶׁר קָרַב אֶל הַמַּחֲנֶה וַיַּרְא אֶת הָעֶגֶל וּמְחֹלֹת׳, ר׳ חִלְקִיָּה בְּשֵׁם ר׳ אַחָא, מִיכָּן שֶׁלֹּא יְהֵא אָדָם דָּן אוֹמְדוֹת.

דָּרַשׁ מֹשֶׁה מִקַּל וָחוֹמֶר, מָה אִם פֶּסַח שֶׁהִיא מִצְוָה יְחִידִית נֶאֱמַר בּוֹ (שם יב) ׳כָּל עָרֵל לֹא יֹאכַל בּוֹ׳, הַתּוֹרָה שֶׁכָּל הַמִּצְוֹות כְּלוּלוֹת בָּהּ, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

וַיַּחַר אַף מֹשֶׁה וַיִּשְׁלַךְ מִיָּדָיו אֶת הַלּוּחוֹת וַיְשַׁבֵּר אוֹתָם תַּחַת הָהָר׳. תָּנֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לוֹ שֶׁיְשַׁבְּרֵם. שֶׁנֶּאֱמַר (דברים י) וְאֶכְתֹּב עַל הַלּוּחוֹת אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל הַלּוּחוֹת הָרִאשֹׁנִים אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ׳, אָמַר לוֹ

[דף כ"ג ע"א]

יָפֶה עָשִׂיתָ שֶׁשִּׁבַּרְתָּ.

ר׳ שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם ר׳ יוֹנָתָן, הַלּוּחוֹת הָיוּ אֲרֻכָּן שִׁשָּׁה טְפָחִים וְרָחְבָּן שִׁלְשָׁה, וְהָיָה מֹשֶׁה תָּפוּשׁ בִּטְפָחַיִם וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּטְפָחַיִם, וּטְפָחַיִם רָיוַח בְּאֶמְצַע. כֵּיוָן שֶׁעָשׂוּ יִשְׂרָאֵל אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה, בִּיקֵּשׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְחָטְפָן מִיָּדוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, וְגָבְרָה יָדוֹ שֶׁל מֹשֶׁה וַחֲטָפָן מִמֶּנּוּ. הוּא שֶׁהַכָּתוּב מְשַׁבֵּחוֹ בַּסּוֹף וְאוֹמֵר (דברים לד) ׳וּלְכֹל הַיָּד הַחֲזָקָה׳. יֵיא שְׁלָמָא עַל יְדָא דִּגְבַרַת עֲלֵיהּ מִינָּאי.

רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסָה בַּר אַבַּיי, הַלּוּחוֹת הָיוּ מְכַקְּשִׁין לִפְרוֹחַ וְהָיָה מֹשֶׁה תּוֹפְשָׂן, דִּכְתִיב (שם ט) ׳וָאֶתְפֹּשׂ בִּשְׁנֵי הַלּוּחוֹת׳. תָּנֵי בְּשֵׁם ר׳ נְחֶמְיָה, הַכְּתָב עַצְמוֹ פָּרַח. ר׳ עֻזָּרָה בְּשֵׁם ר׳ יְהוּדָה בִּי רַבִּי סִימוֹן, הַלּוּחוֹת הָיוּ מַשָּׂאוֹי אַרְבָּעִים סְאָה וְהַכְּתָב הָיָה סוֹבְלָן. כֵּיוָן שֶׁפָּרַח הַכְּתָב, כָּבְדוּ עַל יָדָיו שֶׁל מֹשֶׁה וְנָפְלוּ וְנִשְׁתַּבְּרוּ.

וּבָטֵל הַתָּמִיד, רַבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם ר׳ יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, בִּימֵי מַלְכוּת יָוָן הָיוּ מְשַׁלְשְׁלִין לָהֶם שְׁתֵּי קוּפּוֹת שֶׁל זָהָב וְהָיוּ מַעֲלִין שְׁנֵי כְּבָשִׂים. פַּעַם אַחַת שִׁילְשְׁלוּ לָהֶם שְׁתֵּי קוּפּוֹת שֶׁל זָהָב וְהֶעֱלוּ לָהֶן שְׁנֵי גְּדָיִים. בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה הֵאִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת עֵינֵיהֶם וּמָצְאוּ שְׁנֵי טְלָאִים בְּלִישְׁכַּת הַטְּלָאִים. עַל אוֹתָהּ הַשָּׁעָה הֵעִיד ר׳ יְהוּדָה בֶּן אַבָּא עַל תָּמִיד שֶׁל שַׁחַר שֶׁקָּרֵב בְּאַרְבַּע שָׁעוֹת.

וְאָמַר ר׳ לֵוִי, אַף בִּימֵי מַלְכוּת הָרְשָׁעָה הַזֹּאת, הָיוּ מְשַׁלְשְׁלִין לָהֶן שְׁתֵּי קוּפּוֹת שֶׁל זָהָב וְהָיוּ מַעֲלִין לָהֶן שְׁנֵי (גְּדָיִים) [כְּבָשִׂים], וּבַסּוֹף שִׁילְשְׁלוּ לָהֶן שְׁתֵּי קוּפּוֹת שֶׁל זָהָב וְהֶעֱלוּ לָהֶם שְׁנֵי חֲזִירִים. לֹא הִסְפִּיקוּ לְהַגִּיעַ לְמַחֲצִית הַחוֹמָה עַד שֶׁנַּעֲיָן הַחֲזִיר וְקָפַץ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אַרְבָּעִים פַּרְסָה. בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה גָּרְמוּ הָעֲוֹונוֹת וּבָטֵל הַתָּמִיד וְחָרַב הַבַּיִת:

וְהוּבְקְעָה הָעִיר. כְּתִיב (ירמיה לט) ׳פִּתְשָׁעָה לַחֹדֶשׁ הָבְקְעָה הָעִיר׳ וְאַתְּ אָמַר הָכֵין? אָמַר ר׳ תַּנְחוּם בַּר חֲנִילַאי, קִילְקוּל חֶשְׁבּוֹנוֹת יֵשׁ כָּאן. הָדָא הִיא דִּכְתִיב (יחזקאל כו) ׳וַיְהִי בְּעַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ הָיָה דְבַר ה׳ אֵלַי לֵאמֹר, בֶּן אָדָם יַעַן אֲשֶׁר אָמְרָה צוֹר עַל יְרוּשָׁלַ‍ִם הֶאָח׳. מַהוּ הֶאָח? אִין תֵּימַר בְּאֶחָד בְּאָב, עֲדַיִין לֹא נִשְׂרַף. אִין תֵּימַר בְּאֶחָד בֶּאֱלוּל, בְּיוֹם וָלַיְלָה נָפַק בַּלְהָרָה מִן יְרוּשָׁלֵם וְאָתֵי לְצוֹר, אֶלָּא קִילְקוּל חֶשְׁבּוֹנוֹת יֵשׁ כָּאן.

ר' יוֹחָנָן וְר' שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. ר' יוֹחָנָן אָמַר, לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב וּמְחַשֵּׁב חֶשְׁבּוֹנוֹת, בָּאוּ וְאָמְרוּ לוֹ נִשְׁבָּה בִּנְךָ, וְנִתְקַלְקְלוּ חֶשְׁבּוֹנוֹתָיו. אָמַר, יֵעָשֶׂה זֶה רֹאשׁ לְחֶשְׁבּוֹנוֹת. ר' שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר, לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב וּמְחַשֵּׁב חֶשְׁבּוֹנוֹתָיו, בָּאוּ וְאָמְרוּ לוֹ נִשְׁבָּה בִּנְךָ וְנִתְקַדֵּשׁ, אָמַר יֵעָשֶׂה זֶה רֹאשׁ לְחֶשְׁבּוֹנוֹת.

ר' מָנָא בָּעֵי, נִיחָא נִתְקַלְקְלוּ לְשֶׁעָבַר, דִּילְמָא לְהַבָּא?!

בֵּין כְּמַאן דְּאָמַר בִּתְשָׁעָה לַחֹדֶשׁ, בֵּין כְּמַאן דְּאָמַר בְּשִׁבְעָה עָשָׂר, מַה בֵּינֵיהוֹן, עֶשְׂרִים וְאֶחָד יוֹם מִיּוֹם שֶׁהוּבְקְעָה הָעִיר וְעַד יוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. אָמַר ר' אַבּוּנָה, סִימָנָא (ירמיה א) ׳מַקֵּל שָׁקֵד אֲנִי רוֹאֶה׳, מַה הַלּוּז הַזֶּה מְשַׁהוּא מוֹצִיא אֶת נִיצוֹ וְעַד שֶׁהוּא גּוֹמֵר אֶת פֵּירוֹתָיו – עֶשְׂרִים וְאֶחָד יוֹם, כָּךְ מִיּוֹם שֶׁהוּבְקְעָה הָעִיר וְעַד יוֹם שֶׁחָרַב הַבַּיִת – עֶשְׂרִים וְאֶחָד יוֹם.

מַאן דְּאָמַר בִּתְשָׁעָה לַחֹדֶשׁ, בְּאֶחָד בְּאָב חָרַב הַבַּיִת. מַאן דְּאָמַר בְּשִׁבְעָה עָשָׂר, בִּתְשָׁעָה בְּאָב חָרַב הַבַּיִת.

תָּנֵי ר' שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי, ר' עֲקִיבָה רַבִּי הָיָה דּוֹרֵשׁ (זכריה ח) ׳כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת, צוֹם הָרְבִיעִי וְצוֹם הַחֲמִישִׁי וְצוֹם הַשְּׁבִיעִי וְצוֹם הָעֲשִׂירִי׳ וְגוֹ׳.

[דף כ"ג ע"ב]

צוֹם הָרְבִיעִי, זֶה שִׁבְעָה עָשָׂר בְּתַמּוּז, שֶׁנִּשְׁתַּבְּרוּ הַלּוּחוֹת וּבָטַל הַתָּמִיד וְהוּבְקְעָה הָעִיר וְשָׂרַף אַפּוֹסְטוֹמוֹס אֶת הַתּוֹרָה וְהֶעֱמִיד צֶלֶם בַּהֵיכָל. צוֹם הַחֲמִישִׁי זֶה תִּשְׁעָה בְּאָב, שֶׁבּוֹ חָרַב הַבַּיִת בָּרִאשׁוֹנָה וּבַשְּׁנִיָּיה. צוֹם הַשְּׁבִיעִי, זֶה שְׁלִשָּׁה בְּתִשְׁרֵי שֶׁנֶּהֱרַג בּוֹ גְּדַלְיָה בֶּן אֲחִיקָם. צוֹם הָעֲשִׂירִי, זֶה עֲשָׂרָה בְּטֵבֵת, יוֹם שֶׁסָּמַךְ מֶלֶךְ בָּבֶל עַל יְרוּשָׁלַיִם וְהוּבְקְעָה הָעִיר.

הָדָא הִיא דִּכְתִיב (יחזקאל כד) ׳וַיְהִי דְבַר ה' אֵלַי בַּשָּׁנָה הַתְּשִׁיעִית בַּחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי בָּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ לֵאמֹר, בֶּן אָדָם כְּתָב לְךָ אֶת שֵׁם הַיּוֹם אֶת עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה סָמַךְ מֶלֶךְ בָּבֶל עַל יְרוּשָׁלַם׳. וַאֲנִי אוֹמֵר, צוֹם הָעֲשִׂירִי זֶה חֲמִשָּׁה בְּטֵבֵת, יוֹם שֶׁבָּאתָ שְׁמוּעָה לַגּוֹלָה. הָדָא הִיא דִּכְתִיב (שם לג) ׳וַיְהִי בְּעַשְׂתֵּי עֶשְׂרֵה שָׁנָה בַּחֲמִישִׁי לַחֹדֶשׁ בִּגְלוּתֵינוּ בָּא אֵלַי הַפָּלִיט מִירוּשָׁלַם לֵאמֹר הֻכְּתָה הָעִיר׳. אֶלָּא שֶׁבִּיהוּדָה מִתְעַנִּין עַל הַמַּעֲשֶׂה, וּבַגָּלְיוֹת עַל הַשְּׁמוּעָה. ר' עֲקִיבָה דּוֹרֵשׁ רִאשׁוֹן אַחֲרוֹן וְאַחֲרוֹן רִאשׁוֹן, וַאֲנִי דּוֹרֵשׁ רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן וְאַחֲרוֹן אַחֲרוֹן, וַאֲנִי רוֹאֶה אֶת דִּבְרֵיי מִדִּבְרֵי ר' עֲקִיבָה:

וְשָׂרַף אַפּוֹסְטוֹמוֹס אֶת הַתּוֹרָה. אֵיכָן שְׂרָפָהּ? ר' אַחָא אָמַר בְּמַעֲבַרְתָּא דְלוּד. וְרַבָּנָן אָמְרֵי בְּמַעֲבַרְתָּא דְטַרְלוֹסָה:

וְהֶעֱמִיד צֶלֶם בַּהֵיכָל. אִית תַּנָּיֵי תָנֵי הוֹעֲמַד. מַאן דְּאָמַר הוֹעֲמַד, צַלְמוֹ שֶׁל מְנַשֶּׁה. מַאן דְּאָמַר הֶעֱמִיד, צַלְמוֹ שֶׁל אַפּוֹטְטוֹמוֹס.

מִפְּנֵי מַה לֹּא קָבְעוּ אוֹתוֹ תַּעֲנִית? חִינְנָא אֲבוֹי דְּבַר יְנָטָה בְּשֵׁם רַבִּי בְּנָיָה, שֶׁלֹּא קִיבְּלוּ רוֹב צִיבּוּר עֲלֵיהֶם. אָמַר ר' יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי כָּל מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה בָּזֶה חָזַר, וְכָל מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה בָּזֶה לֹא חָזַר. אָמַר ר' לֵוִי כְּתִיב (ויקרא יט) ׳אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָם הָאָדָם וָחַי בָּהֶם׳, וְאֵין מְאוֹר עֵינָיו שֶׁל אָדָם חוֹזֵר אֶלָּא לְאַחַר אַרְבָּעִים יוֹם.

הָדָא הִיא דִּכְתִיב (במדבר ו) ׳וַיְהִי בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בְּעֶשְׂרִים בַּחֹדֶשׁ׳ וְגוֹ'. וּכְתִיב (שם יא) ׳וַיִּסְעוּ מֵהַר ה' דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים'. ר' זְכַרְיָה חַתְנֵיהּ דְּר' לֵוִי, לְאֵילֵין טַלְיֵיא דְּמִיתְפַּנְיִי מִן סִיפְרָא וְנָפְקוּן לוֹן בְּכַפָּרֵיי. כֹּה בַיּוֹם נִתְאָוֶּה ׳עַד חֹדֶשׁ יָמִים עַד אֲשֶׁר יֵצֵא מֵאַפְּכֶם'. וּבְשִׁבְעַת יְמֵי מְרָיָם (שם יב) ׳וַתִּסָּגֵר מְרָיָם מִחוּץ לַמַּחֲנֶה'. וּבְאַרְבָּעִים יוֹם שֶׁל מְרַגְּלִים (שם יג) ׳וַיָּשׁוּבוּ מִתּוּר הָאָרֶץ מִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם'.

(שם) ׳וַיֵּלְכוּ וַיָּבוֹאוּ אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן' וְגוֹ'. אֶתְוֹן אַשְׁכַּחְינוּן עָסְקִין בְּהֵילְכוֹת חַלָּה וְעָרְלָה. אָמְרוּ לָהֶן, לָאָרֶץ אֵין אַתֶּם נִכְנָסִין וְאַתֶּם עֲסוּקִין בְּהֵילְכוֹת חַלָּה וְעָרְלָה?! מִיָּד (שם יד) ׳וְתִשָּׂא כָּל הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת קוֹלָם וַיִּבְכּוּ הָעָם בַּלַּיְלָה הוּא'. אָמַר לָהֶן אַתֶּם בְּכִיתֶם לְפָנַי בְּכִייָה שֶׁל תִּפְלוּת, חַיֵּי עָתִידִין אַתֶּם לִבְכּוֹת בְּכִייָה שֶׁל מַפָּשׁ (איכה א) ׳בָּכֹה תִבְכֶּה בַּלָּיְלָה'. תָּנֵי ר' שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי, כְּתִיב ׳וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה אֶת הָעָם בּוֹכֶה לְמִשְׁפְּחוֹתָיו' וְגוֹ'. עַל שֵׁשׁ עֲרָיוֹת שֶׁאָמַר לָהֶן מֹשֶׁה.

אָמַר לוֹן, אֲפִילּוּ בֵּן מַה חֲמִיתוּן? אֲמְרוּן לֵיהּ (במדבר יד) ׳אֶרֶץ אוֹכֶלֶת יוֹשְׁבֶיהָ הִיא'. כָּל קִירְוָוא דַּהֲוֵינַן עָלִין תַּמָּן, הֲוֵינַן מַשְׁכְּחִין מֵתִין. אָמַר לָהֶן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בַּטּוֹבָה שֶׁעָשִׂיתִי לָכֶם אֲמַרְתֶּם אֶרֶץ אוֹכֶלֶת יוֹשְׁבֶיהָ הִיא. כָּל קִירְיָיא דַּהֲוֹון עָלִין בַּהּ, הֲוָה טָב קַרְתָּא מְיִית, עַד דַּהֲוֹון מִיטַּפְּלִין בֵּיהּ, הֲוֹון מְיֵילְלִין קַרְתָּא וְנָפְקִין לוֹן, וּבַר נָשׁ לָא יָדַע בְּהוֹן. וְלָא עוֹד, אֶלָּא דַּאֲמַרְתּוּן (שם יג) ׳וַנְּהִי בְעֵינֵינוּ כַּחֲגָבִים וְכֵן הָיִינוּ בְּעֵינֵיהֶם׳,

[דף כ"ד ע"א]

יָדְעִין הֲוֵיתוּן מָה דַּהֲוֵינָא עָבֵד לְכוֹן בְּאַפֵּיהוֹן?!

אָמַר ר' שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, דִּיבְּרוּ דְּבָרִים כְּלַפֵּי לְמַעְלָן (שם) ׳כִּי חָזָק הוּא מִמֶּנּוּ׳, אָמְרוּ כְּבָיְכוֹל לָא יָכֵיל לְהוֹן. ר' לֵוִי בְּשֵׁם ר' חָמָא בַּר חֲנִינָה (ירמיה יא) ׳לְקוֹל הֲמוּלָה גְּדוֹלָה׳, לְקוֹל הֲמוּלָה הַגְּדוֹלָה שֶׁאֲמַרְתֶּם (שם) ׳הִצִּית אֵשׁ עָלֶיהָ וְרָעוּ דָּלְיוֹתָיו׳.

תָּנֵי, ר' יוֹסֵי אוֹמֵר, יוֹם שֶׁהָרַב הַבַּיִת הָיָה מוֹצְאֵי שַׁבָּת, וּמוֹצְאֵי שְׁמִיטָּה, וּמִשְׁמַרְתּוֹ שֶׁל יְהוֹיָרִיב בְּתִשְׁעָה בְּאָב, וְכֵן בַּשֵּׁנִי. בְּזֶה וּבָזֶה הָיוּ הַלְוִיִּם עוֹמְדִין עַל הַדּוּכָן וְאוֹמְרִין (תהלים צד) וַיָּשֶׁב עֲלֵיהֶם אֶת אוֹנָם וּבְרָעָתָם יַצְמִיתֵם יַצְמִיתֵם ה' אֱלֹהֵינוּ׳.

ר' שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ בָּעָא קוֹמֵי ר' יוֹחָנָן, מַהוּ לוֹמַר שִׁיר בְּלֹא נְסָכִים? אָמַר לֵיהּ נִישְׁמְעִינַהּ מִן הָדָא, דְּתָנֵי בְּזֶה וּבָזֶה הָיוּ הַלְוִיִּם עוֹמְדִין עַל הַדּוּכָן וְאוֹמְרִים וַיָּשֶׁב עֲלֵיהֶם אֶת אוֹנָם׳ וְגוֹ׳. ר' אַבָּהוּ אָמַר אִיתְפַּלְגוּן ר' יוֹחָנָן וְר' שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. ר' יוֹחָנָן אָמַר, אוֹמְרִים שִׁיר בְּלֹא נְסָכִים, ר' שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר, אֵין אוֹמְרִים שִׁיר בְּלֹא נְסָכִים. הֲתִיב ר' יוֹחָנָן לְר' שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, וְהָתָנֵי בְּזֶה וּבָזֶה הָיוּ הַלְוִיִּם עוֹמְדִים עַל הַדּוּכָן וְאוֹמְרִים וַיָּשֶׁב עֲלֵיהֶם אֶת אוֹנָם׳. אָמַר לֵיהּ ר' שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ מָה אַתְּ שָׁמַע מִינַּהּ? אָמַר לֵיהּ מֵאַחַר שֶׁאֵילּוּ נְסָכִים הָיוּ, זְמַנּוֹ שֶׁל שִׁיר הָיָה. ר' יוֹחָנָן אָמַר שִׁירוֹ שֶׁל יוֹם, ר' שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר שִׁירוֹ שֶׁל אֶתְמוֹל.

אָמַר ר' לֵוִי, יְהוֹיָרִיב – גַּבְרָה. מִירוֹן – קַרְתָּה. מְסָרַבְיי – מְסַר בִּיתָא לְשָׁנָאֵיא. אָמַר ר' בֶּרֶכְיָה, יְהוֹיָרִיב, יָהּ הֵרִיב עִם בָּנָיו עַל שֶׁפָּרוּ וְסֵרְבוּ בּוֹ. יְדַעְיָה עָמוֹק צִיפּוֹרִים, יָדַע יָהּ עֵיצָה עֲמוּקָה שֶׁבְּלִיבָּם, וְהִגְלָם לְצִיפּוֹרִין:

נִלְכְּדָה בֵּיתָר. רַבִּי הָוָה דָּרֵשׁ עֶשְׂרִין וְאַרְבָּעָה עוֹבָדִין בְּ׳בִיצַ׳ ה' וְלֹא חָמַל׳ (איכה ב) וְר' יוֹחָנָן דָּרֵשׁ אַשִּׁיתִין. וְר' יוֹחָנָן יַתִּיר עַל רַבִּי?! אֶלָּא עַל יְדֵי דְּרַבִּי הָוָה סְמִיךְ לְחַרְבַּן בֵּית מוּקְדְּשָׁא, הָוָה תַּפְתֵּן סָבִין נְחִירִין, וַהֲוָה דָּרֵשׁ וְאִינּוּן בָּכְיִי וּמִשְׁתַּתְּקִין וְקָיְימִין לוֹן.

תָּנֵי, אָמַר ר' יְהוּדָה בֶּן ר' אִלְעַאי, בָּרוּךְ רַבִּי הָיָה הוֹרֵשׁ (בראשית כז) ׳הַקּוֹל קוֹל יַעֲקֹב וְהַיָּדַיִם יְדֵי עֵשָׂו׳, קוֹלוֹ שֶׁל יַעֲקֹב צוֹוֵחַ מִמַּה שֶׁעָשׂוּ לוֹ יָדָיו שֶׁל עֵשָׂו בְּבֵיתָר.

תָּנֵי ר' שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי, עֲקִיבָה רַבִּי הָיָה הוֹרֵשׁ (במדבר כד) ׳דָּרַךְ כּוֹכָב מִיַּעֲקֹב׳, דָּרַךְ כּוּזְבָא מִיַּעֲקֹב. ר' עֲקִיבָה כַּד חֲזָה חָמֵי בַּר כּוּזְבָה, חֲזָה אָמַר דֵּין הוּא מַלְכָּא מְשִׁיחָא. אָמַר לֵיהּ ר' יוֹחָנָן בֶּן תּוֹרְתָא, עֲקִיבָה, יַעֲלוּ עֲשָׂבִים בִּלְחָיֶיךָ וַעֲדַיִין בֶּן דָּוִד לֹא יָבֹא.

אָמַר ר' יוֹחָנָן, קוֹל אַדְרְיָינוּס קֵיסָר הוֹרֵג בְּבֵיתָר שְׁמוֹנִים אֶלֶף רִיבּוֹא.

אָמַר ר' יוֹחָנָן, שְׁמוֹנִים אֶלֶף זוּג שֶׁל תּוֹקְעֵי קְרָנוֹת הָיוּ מַקִּיפִין אֶת בֵּיתָר, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד הָיָה מְמוּנֶּה עַל כַּמָּה חֲיָילוֹת, וְהָיָה שָׁם בֶּן כּוּזְבָה וְהָיָה לוֹ מֵאתַיִם אֶלֶף מַפּוּיֵּי אֶצְבַּע. שָׁלְחוּ חֲכָמִים וְאָמְרוּ לוֹ עַד אֵימָתַי אַתָּה עוֹשֶׂה אֶת יִשְׂרָאֵל בַּעֲלֵי מוּמִין? אָמַר לָהֶן וְכִי הֵיאַךְ אֶיפְשָׁר לְבָדְקָן? אָמְרוּ לוֹ כָּל מִי שֶׁאֵינוֹ רוֹכֵב עַל סוּסוֹ וְעוֹקֵר אֶרֶז מִן לְבָנוֹן לֹא יִהְיֶה נִכְתָּב בְּאִיסְרַטְיָא שֶׁקֶּף, וְהָיוּ לוֹ מֵאתַיִם אֶלֶף כָּף, וּמֵאתַיִם

אֱלֹהֵ֖ךְ בָּךְ. וְכַד דַּהֲוָה נָפֵק לְקָרָבָא הֲוָה אָמַר, רִיבוֹנֵיהּ דְּעָלְמָא לָא תִסְעוֹד וְלָא תִכְסוֹף (תהלים ס) ′הֲלֹא אַתָּה אֱלֹהִים זְנַחְתָּנוּ וְלֹא תֵצֵא בְּצִבְאוֹתֵינוּ׳.

שָׁלֹשׁ שָׁנִים וּמֶחֱצָה עָשָׂה אַדְרָיְינוּס מַקִּיף עַל בֵּיתָר, וַהֲוָה ר׳ אֶלְעָזָר הַמּוֹדָעִי יוֹשֵׁב עַל הַשַּׁק וְעַל הָאֵפֶר וּמִתְפַּלֵּל בְּכָל יוֹם, וְאוֹמֵר, רִבּוֹן הָעוֹלָמִים, אַל תֵּשֵׁב בַּדִּין הַיּוֹם, אַל תֵּשֵׁב בַּדִּין הַיּוֹם. בְּעָא אַדְרָיְינוּס מֵיזַל לֵיהּ, אֲמַר לֵיהּ חַד כּוּתַיי לָא תֵיזֵיל לָךְ, דַּאֲנָא חָמֵי מָה מֵיעְבַּד וּמַשְׁלִים לָךְ מִדִּינְתָּא. עָאל לֵיהּ מִן בֵּיבָא דְּמִדִּינְתָּא, עָאל וְאַשְׁכַּח רַבִּי אֶלְעָזָר הַמּוֹדָעִי קָאֵים מְצַלֵּי, עָבַד נַפְשֵׁיהּ לָחֵישׁ לֵיהּ בְּגוֹ אוּדְנֵיהּ. חַמּוֹנֵיהּ בְּנֵי מְדִינְתָּא וְאַיְיתוּנֵיהּ גַּבֵּי בֶּן כּוֹזְבָא, אֲמַרוּן לֵיהּ חֲמֵינָן הַהֶן סָבָא מְשַׁתָּעֵי לַחֲבִיבָךְ. אֲמַר לֵיהּ מָה אֲמַרְתְּ לֵיהּ וּמָה אֲמַר לָךְ? אָמַר לֵיהּ, אֲנָא אָמַר לָךְ – מַלְכָּא קָטַל לִי. וְאִי לָא אֲנָא אָמַר לָךְ – אַתְּ קָטַל יָתִי. טָב לִי מַלְכָּא קָטַל יָתִי וְלָא אַתְּ. אֲמַר לֵיהּ, אֲמַר לִי דְּאֲנָא מַשְׁלִים מְדִינְתָּא. אֲתָא גַּבֵּי רַבִּי אֶלְעָזָר הַמּוֹדָעִי, אֲמַר לֵיהּ מָה אֲמַר לָךְ הֲדֵין כּוּתָיְיא? אֲמַר לֵיהּ לָא כְלוּם. מָה אֲמַרְתְּ לֵיהּ? אֲמַר לֵיהּ לָא כְלוּם.

[דף כ״ד ע״ב]

יְהַב לֵיהּ חַד בְּעוֹט וְקַטְלֵיהּ. מִיָּד יָצְאוּ בַּת קוֹל וְאָמְרָה (זכריה יא) ′הוֹי רוֹעִי הָאֱלִיל עוֹזְבִי הַצֹּאן, חֶרֶב עַל זְרוֹעוֹ וְעַל עֵין יְמִינוֹ, זְרוֹעוֹ יָבֵשׁ תִּיבָשׁ וְעֵין יְמִינוֹ כָּהֹה תִּכְהֶה׳. הָרַגְתָּ אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר הַמּוֹדָעִי זְרוֹעָן שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל וְעֵין יְמִינָם, לְפִיכָךְ זְרוֹעוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הָאִישׁ יָבוֹשׁ תִּיבָשׁ וְעֵין יְמִינוֹ כָּהֹה תִּכְהֶה. מִיָּד נִלְכְּדָה בֵּיתָר וְנֶהֱרַג בֶּן כּוֹזְבָה.

אֲתוֹן טְעִינִין רִישֵׁיהּ גַּבֵּי אַדְרָיְינוּס, אֲמַר לוֹן מַאן קְטַל הָדֵין? אֲמַר לֵיהּ חַד כּוּתָיְיא, אֲנָא קְטַלְתֵּיהּ. אֲמַר לֵיהּ חֲמֵי לִי פְּטוּמֵיהּ, חֲמִי לֵיהּ פְּטוּמֵיהּ. אֲשְׁכַּח חֲכִינָה כְּרֵיכָה עָלָיו. אָמַר אִילּוּלֵי אֱלָהָא דְקַטְלֵיהּ, מַאן הֲוָה יָכִיל קַטְלֵיהּ. וּקְרָא עָלָיו (דברים לב) ′אִם לֹא כִּי צוּרָם מְכָרָם וַיְיָ הִסְגִּירָם׳. וַהֲוִי הוֹרְגִין בָּהֶם וְהוֹלְכִין עַד שֶׁשָּׁקַע הַסּוּס בְּדָם עַד חוֹטְמוֹ. וְהָיָה הַדָּם מְגַלְגֵּל סְלָעִים מִשְּׁאוֹי אַרְבָּעִים סְאָה, עַד שֶׁהָלַךְ הַדָּם בַּיָּם אַרְבַּעַת מִיל. אִם תֹּאמַר שֶׁהִיא קְרוֹבָה לַיָּם, וַהֲלֹא רְחוֹקָה מִן הַיָּם אַרְבָּעִים מִיל. אָמְרוּ, שְׁלֹשׁ מֵאוֹת מוֹחֵי תִינוֹקוֹת מָצְאוּ עַל אֶבֶן אַחַת, וּמָצְאוּ שָׁלֹשׁ קוּפּוֹת שֶׁל קְצוּצֵי תְּפִילִּין שֶׁל תֵּשַׁע תֵּשַׁע סְאִין, וְיֵשׁ אוֹמְרִים תֵּשַׁע שֶׁל שָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ סְאִין.

תָּנֵי, רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, חֲמֵשׁ מֵאוֹת בָּתֵּי סוֹפְרִים הָיוּ בְּבֵיתָר, וְהַקָּטָן שֶׁבָּהֶן אֵין פָּחוֹת מֵחֲמֵשׁ מֵאוֹת תִּינוֹקוֹת. וְהָיוּ אוֹמְרִים אִם בָּאוּ הַשּׁוֹנְאִים עָלֵינוּ, בַּמַּכְתּוֹבִים הַלָּלוּ אָנוּ יוֹצְאִין עֲלֵיהֶן וּמְנַקְּרִים אֶת עֵינֵיהֶם. וְכֵיוָן שֶׁגָּבְרוּ עֲוֹנוֹת, הָיוּ כּוֹרְכִים כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּסִפְרוֹ וְשׂוֹרְפִין אוֹתוֹ, וּמִכּוּלָּם לֹא נִשְׁתַּיֵּיר אֶלָּא אֲנִי. וּקְרָא עַל גְּרֵמֵיהּ (איכה ג) ′עֵינִי עוֹלְלָה לְנַפְשִׁי מִכֹּל בְּנוֹת עִירִי׳.

כֻּרֵם גָּדוֹל הָיָה לְאַדְרְיָינוּס הָרָשָׁע, שְׁמוֹנָה עָשָׂר מִיל עַל שְׁמוֹנָה עָשָׂר מִיל כְּמִן טִיבֶּרְיָא לְצִיפּוֹרִי, וְהִקִּיפוּ גֶּדֶר מֵהָרוּגֵי בֵּיתָר מְלֹא קוֹמָה וּפִישׁוּט יָדַיִם, וְלֹא גָזַר עֲלֵיהֶם שֶׁיִּקָּבְרוּ, עַד שֶׁעָמַד מֶלֶךְ אַחֵר וְגָזַר עֲלֵיהֶם שֶׁיִּקָּבְרוּ. אָמַר רַב חוּנָה, מִשֶּׁנִּיתְּנוּ הֲרוּגֵי בֵיתָר לִקְבוּרָה, נִקְבְּעָה הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב. הַטּוֹב, שֶׁלֹּא נִסְרְחוּ. וְהַמֵּטִיב, שֶׁנִּיתְּנוּ לִקְבוּרָה.

תָּנֵי, ר' יוֹסֵי אוֹמֵר, חֲמִשִּׁים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה עָשְׂתָה בֵּיתָר לְאַחַר חֻרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. וְלָמָּה הָרְבָּתָה? עַל שֶׁהִדְלִיקָה נֵירוֹת לְאַחַר חוּרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. וְלָמָּה הִדְלִיקָה נֵירוֹת? שֶׁהָיוּ בּוּלְוּטֵי יְרוּשָׁלֵם יוֹשְׁבִים בְּאֶמְצַע הַמְּדִינָה, וְכִדּוּ דַּהֲווֹן חָמְיֵי בַּר נָשׁ סָלֵיק לִירוּשָׁלֵם, הֲווֹן אָמְרִין לֵיהּ, בְּגִין דְּשַׁמְעִינַן עָלָךְ דְּאַתְּ בָּעֵי מִתְעַבְּדָה אַרְכּוֹנְטָם וּבוּלְבּוֹטָם, וְהוּא אָמַר לוֹן לֵית בְּדַעְתִּי. בְּדֵיל דְּשַׁמְעִינַן עָלָךְ דְּאַתְּ בָּעֵי מְזַבְּנָה אוּסְיָא דִּילָךְ, וְהוּא אָמַר לוֹן לֵית בְּדַעְתִּי. וַהֲוָה חַבְרֵיהּ אָמַר לֵיהּ מָה אַתְּ בָּעֵי מִן דֵּין, כְּתוֹב וַאֲנָא חָתַם. וַהֲוָה כָּתֵיב וְחַבְרֵיהּ חָתַם. וַהֲווֹן מְשַׁלְּחִין אוֹנִיתָא לְבַר בַּיְיתֵהּ, וְאָמְרוּן לֵיהּ אִין אָתָא פִּלָּנְיָא מֵיעוֹל לְאוּסְיָא דִּידֵיהּ לָא תִשְׁבְּקִינֵיהּ, דְּהִיא זְבִינָה גַּבָּן. וְכֵיוָן דַּהֲוָה שָׁמַע מִינְּהוֹן כֵּן, הֲוָה אָמַר הַלְוַואי אִיתְבַּר רֵיגְלֵיהּ דְּהַהוּא גַּבְרָא וְלָא סְלַק לִירוּשָׁלֵם. הָדָא הוּא דִכְתִיב (שם ד) 'צָדוּ צָעֲדֵינוּ מִלֶּכֶת בִּרְחוֹבוֹתֵינוּ. 'צָדוּ צָעֲדֵינוּ', אַצְדֵי אוֹרָחָתֵיהּ דְּהַהוּא בְּיֵיתָא. 'קָרַב קִצֵּינוּ', קָרֵב קִיצֵיהּ דְּהַהוּא בַּיְיתָא. 'מָלְאוּ יָמֵינוּ', מַלֵּא יוֹמוֹי דְּהַהוּא בַּיְיתָא. אוֹף אִינּוּן לָא נַפְקוּן טָבְאוּת (משלי יז) 'שִׂמְחַ לְאִיד לֹא יִנָּקֶה'.

שְׁנֵי אַחִים הֲווֹן בִּכְפָר חֲרִיבָה, וַהֲווֹן רוֹמִים אָזְלִין עֲלֵיהוֹן, וּמְקַטְּלִין לוֹן. וְאָמְרִין כָּל סַמָּא דְּמֵילְתָא נַיְתֵי כְּלִילָא עַל רֵישֵׁיהוֹן. אָמְרִין מְבַדְּקִינַן אוֹף חַד זְמַן. מְנַפְּקִין פִּגָּע בֵּיהּ חַד סָב, אֲמַר לוֹן בָּרְייכוֹן סְעוֹדִינְכוֹן, אָמַר לָא יִסְעוֹד וְלָא יִסְמוֹךְ (תהלים ס) 'הֲלֹא אַתָּה אֱלֹהִים זְנַחְתָּנוּ'.

שְׁנֵי אֲרָזִים הָיוּ בְּהַר הַמִּשְׁחָה, בְּתַחַת אֶחָד מֵהֶן הָיוּ מוֹכְרִין אַרְבַּע חֲנוּיוֹת טְהוֹרוֹת. וְהָאֶחָד הָיוּ מוֹצִיאִין מִמֶּנּוּ אַרְבָּעִים סְאָה גוּזָלוֹת בְּכָל חֹדֶשׁ וְחֹדֶשׁ, וּמֵהֶן הָיוּ מַסְפִּיקִין קִינִּים לְכָל יִשְׂרָאֵל. טוּר שִׁמְעוֹן הָיָה מַפִּיק תִּלְתָּ מְאָוִן דְּנַרְבִּין דְּמַרְקוֹעַ לְקַוְיְטָא כָּל עָרוּבַת שׁוּבָא. וְלָמָּה הָרַב? יֵשׁ אוֹמְרִים מִפְּנֵי הַזָּנוּת, וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהָיוּ מְשַׁחֲקִין בְּכַדּוּר. עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים עֲיִירוֹת הָיוּ בְּהַר הַמֶּלֶךְ, וּלְרִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן חַרְסוֹם אֶלֶף מִכּוּלָּם, וּכְנָגְדָּן אֶלֶף סְפִינוֹת בַּיָּם, וְכוּלָּהֶם חָרְבוּ.

שָׁלֹשׁ עֲיִירוֹת הָיָה קַטְמוֹם שֶׁלָּהֶן עוֹלָה לִירוּשָׁלֵם בַּעֲנָלָה, כָּבוּל וְשִׁיחִין וּמִגְדָּל צַבָּעַיָּא, וּשְׁלָשְׁתָּן חָרְבוּ. כָּבוּל מִפְּנֵי הַמַּחְלוֹקֶת, שִׁיחִין מִפְּנֵי כְּשָׁפִים, וּמִגְדַּל צַבָּעַיָּא מִפְּנֵי הַזָּנוּת.

שְׁלֹשָׁה כְּפָרִים, כָּל אֶחָד וְאֶחָד הָיָה מוֹצִיא כִּפְלַיִים כְּיוֹצְאֵי מִצְרַיִם. כְּפַר בִּישׁ וּכְפַר שִׁיחְלַיָּא וּכְפַר דִּיכְרַיָּא. וּלְמָה הוּא קָרֵי לוֹן כְּפַר בִּישׁ? דְּלָא הֲווֹן מְקַבְּלִין לַעֲבוֹרָא. וּלְמָה הוּא קָרֵי לוֹן כְּפַר שִׁיחְלַיָּא? דְּכָל מַאן דְּהֲוָה נָחִית לְתַמָּן הֲוָה מְשַׁחֵל בְּשִׁיחִין. וּלְמָה הוּא קָרֵי לוֹן כְּפַר דִּיכְרַיָּא? דְּכָל מַאן דְּהֲוָה נָחִית לְתַמָּן הֲוָה מְדַכֵּר בְּדִיכְרִין.

דַּהֲווֹן מְרַבְּיִין בֵּיניֵיהוֹן כְּאִילֵּין תַּחְלוּסַיָּיא. וּלְמָה הוּא קָרֵי לוֹן כְּפַר דִּיכְרַיָּא? דַּהֲווֹן כָּל נְשֵׁיהוֹן יָלְדָן דִּיכְרִין. אִי לָא חֲוָות חָדָא מִינְּהֵין נָפְקָא מִן תַּמָּן לָא חֲוָות יָלְדָה נוּקְבָה.

אָמַר ר׳ יוֹחָנָן, שְׁמוֹנִים זוּגִים אַחִים כֹּהֲנִים נִישָּׂאוּ לִשְׁמוֹנִים זוּגוֹת אֲחָיוֹת כֹּהֲנוֹת בְּלַיְלָה אֶחָד בְּהָדָא גּוּפְנָא. חוּץ מֵאַחִים בְּלֹא אֲחָיוֹת, מֵאֲחָיוֹת בְּלֹא אַחִים, חוּץ מִלְּווִים, חוּץ מִיִּשְׂרְאֵל.

אָמַר ר׳ יוֹחָנָן, שְׁמוֹנִים חֲנוּיוֹת שֶׁל אוֹרְגֵי פִּלְגָּם הָיוּ בְּמִגְדַּל צַבָּעַיָּא. אָמַר רַבִּי חִייָה בַּר בָּא, שְׁמוֹנִים חֲנוּיוֹת שֶׁל מוֹכְרֵי טְהָרוֹת הָיוּ בִּכְפַר אִיפְרָא. רַבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם ר׳ חִייָה בַּר בָּא, שְׁמוֹנִים

[דף כ״ה ע״א]

שִׁידּוֹת שֶׁל מַתָּכֶת הָיוּ בְּשִׁיחִין. אָמַר ר׳ יַנַּיי, שִׁידָּה לֹא הָיְתָה בְּיָמֵינוּ. רַבִּי זְעֵירָה בְּשֵׁם רַב חוּנָא, אִימַּר הִיא הָיְתָה קְטַנָּה שֶׁבַּמִּשְׁמָרוֹת, וְהִיא הָיְתָה מוֹצִיאָה שְׁמוֹנִים וַחֲמִשָּׁה אֶלֶף פִּירְחֵי כְּהוּנָּה.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, שְׁמוֹנִים אֶלֶף פִּירְחֵי כְּהוּנָּה נֶהֱרְגוּ עַל דָּמוֹ שֶׁל זְכַרְיָה.

רַבִּי יוּדָן שָׁאַל לְרַבִּי אַחָא, אֵיכָן הָרְגוּ אֶת זְכַרְיָה, בְּעֶזְרַת הַנָּשִׁים אוֹ בְּעֶזְרַת יִשְׂרָאֵל? אָמַר לוֹ, לֹא בְעֶזְרַת יִשְׂרָאֵל וְלֹא בְעֶזְרַת הַנָּשִׁים, אֶלָּא בְּעֶזְרַת הַכֹּהֲנִים. וְלָא נָהֲגוּ בְּדָמוֹ לֹא כְּדַם הָאַיָּל וְלֹא כְּדַם הַצְּבִי. תַּמָּן כְּתִיב (ויקרא יז) ׳וְשָׁפַךְ אֶת דָּמוֹ וְכִסָּהוּ בֶּעָפָר׳, כְּרֵם הָכָא (יחזקאל כד) ׳כִּי דָמָהּ בְּתוֹכָהּ הָיָה, עַל צְחִיחַ סֶלַע שָׂמָתְהוּ׳. כָּל כָּךְ לָמָּה? ׳לְהַעֲלוֹת חֵימָה וְלִנְקוֹם נָקָם נָתַתִּי אֶת דָּמָהּ עַל צְחִיחַ סֶלַע בְּלִי הִכָּסוֹת׳.

שָׁבַע עֲבֵירוֹת עָבְרוּ יִשְׂרָאֵל בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם. הָרְגוּ כֹּהֵן, וְנָבִיא, וְדַיָּין, וְשָׁפְכוּ דָּם נָקִי, וְטִימְּאוּ אֶת הָעֲזָרָה, וְשַׁבָּת, וְיוֹם הַכִּיפּוּרִים הָיָה.

וְכֵיוָן שֶׁעָלָה נְבוּזַרְאָדָן לְכָאן, רָאָה אֶת הַדָּם תּוֹסֵם. אָמַר לָהֶן מַה טִיבוֹ שֶׁל זֶה? אָמְרוּ לוֹ, דַּם פָּרִים וּכְבָשִׂים וְאֵילִים שֶׁהָיִינוּ מַקְרִיבִין עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ. מִיָּד הֵבִיא פָּרִים וְאֵילִים וּכְבָשִׂים וּשְׁחָטָן עָלָיו, וְעֲדַיִין הַדָּם תּוֹסֵם. וְכֵיוָן שֶׁלֹּא הוֹדוּ לוֹ, תְּלָיָן בַּגַּרְדּוֹן. אָמְרוּ הוֹאִיל וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְתְבּוֹעַ דָּמוֹ מְיָדֵינוּ, אָמְרוּ לוֹ דַּם כֹּהֵן וְנָבִיא וְדַיָּין הוּא, שֶׁהָיָה מִתְנַבֵּא עָלֵינוּ כָּל מַה שֶּׁאַתָּה עוֹשֶׂה לָנוּ, וְעָמַדְנוּ עָלָיו וַהֲרַגְנוּהוּ. מִיָּד הֵבִיא שִׁמוֹנִים אֶלֶף פִּירְחֵי כְהוּנָּה וּשְׁחָטָן עָלָיו, וַאֲדַיִין הַדָּם תּוֹסֵם. בְּהַהִיא שַׁעְתָּא נָזַף בֵּיהּ. אָמַר לֵיהּ מָה אַתְּ בָּעֵי? נוֹבַד כָּל אוּמָּתְךָ עָלָךְ? מִיָּד נִתְמַלֵּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רַחֲמִים, וְאָמַר מָה אִם זֶה שֶׁהוּא בָּשָׂר וָדָם וְאַכְזָרִי נִתְמַלֵּא רַחֲמִים עַל בָּנַי, אֲנִי שֶׁכָּתוּב בִּי (דברים ד) ׳כִּי אֵל רַחוּם ה׳

אֱלֹהֶיךָ לֹא יַרְפְּךָ וְלֹא יַשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח אֶת בְּרִית אֲבוֹתֶיךָ׳ עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. מִיָּד רָמַז לַדָּם וְנִבְלַע בְּמְקוֹמוֹ.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, שְׁמוֹנִים אֶלֶף פִּירְחֵי כְהוּנָּה בָּרְחוּ לְתוֹךְ לְתוֹךְ קַלְתּוֹתִים שֶׁל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְכוּלָּם נִשְׂרְפוּ. וּמִכּוּלָּם לֹא נִשְׁתַּיֵּיר אֶלָּא יְהוֹשֻׁעַ בֶּן יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל. שֶׁנֶּאֱמַר (זכריה ג) ׳הֲלֹא זֶה אוּד מוּצָל מֵאֵשׁ׳.

אָמַר ר׳ יוֹחָנָן, שְׁמוֹנִים אֶלֶף פִּירְחֵי כְהוּנָּה בָּרְחוּ לְתוֹךְ חֲיָילוֹתָיו שֶׁל נְבוּכַדְנֶצַּר, וְהָלְכוּ לָהֶן אֵצֶל יִשְׁמָעֵאלִים. אַמְרוּן לוֹן חַבוּ לָן נִישְׁתֵּי, דַּאֲנַן צָחְיִי. חֵבִיאוּ לִפְנֵיהֶן מִינֵי מְלוּחִים וְנוֹדוֹת נְפוּחוֹת, אַמְרוּן לוֹן אִכְלוֹן וְאִתּוּן שָׁתְיִי. וְכֵיוָן דַּהֲוָה חַד מִינְּהוֹן שָׁרֵי זִקָּא וְיָהֵיב לֵיהּ גּוֹ פּוּמֵיהּ, הֲוָה רוּחָא נָפֵק וַהֲוָה חָנַק לֵיהּ. הָדָא הוּא דִּכְתִיב (ישעיה כא) ׳מַשָּׂא בַּעֲרָב׳. מְטוּל רַב בְּעַרְבְיָיא (שם) ׳בַּיַּעַר בַּעֲרַב תָּלִינוּ׳, מִי נְתוּנִים בְּיַעַר הַלְּבָנוֹן, ׳בַּעֲרַב תָּלִינוּ׳, אֶלָּא (שם) ׳אוֹרְחוֹת דְּדָנִים׳. בֶּן אוֹרְחֵהוֹן דִּבְנֵי דוֹדָיָא עָבְדִין. יִשְׁמָעֵאל שֶׁצָּמָא, לֹא (שם) ׳לִקְרַאת צָמֵא הֵתָיוּ מָיִם׳?! (בראשית טז) ׳וַיִּפְקַח אֱלֹהִים אֶת עֵינֶיהָ וַתֵּרֶא בְּאֵר מָיִם׳. לָא מִן טֵיבוּתְכוֹן אֶתּוֹן לְגַבֵּיכוֹן, (ישעיה כא) ׳כִּי מִפְּנֵי חֲרָבוֹת נָדָדוּ׳. (שם) ׳מִפְּנֵי חֶרֶב נְטוּשָׁה׳. שֶׁלֹּא רָצוּ לְשַׁמֵּר אֶת שְׁמִיטֹּתֵיהֶם, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר ׳וְהַשְּׁבִיעִית תִּשְׁמְטֶנָּה וּנְטַשְׁתָּהּ׳. (שם) ׳וּמִפְּנֵי קֶשֶׁת דְּרוּכָה׳, שֶׁלֹּא רָצוּ לְשַׁמֵּר שַׁבְּתוֹתֵיהֶם, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (נחמיה יג) ׳בַּיָּמִים הַהֵמָּה רָאִיתִי בִיהוּדָה דּוֹרְכִים גִּיתוֹת בַּשַּׁבָּת׳. (ישעיה כא) ׳וּמִפְּנֵי כוֹבֶד מִלְחָמָה׳, שֶׁלֹּא רָצוּ לְהִלָּחֵם בְּמִלְחַמְתָּהּ שֶׁל תּוֹרָה. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (במדבר כא) ׳עַל כֵּן יֵאָמַר בְּסֵפֶר מִלְחֲמוֹת ה׳.

אָמַר ר׳ יוֹחָנָן, מִגֶּבֶת וְעַד אַנְטִיפְּרִים שִׁשִּׁים רִיבּוֹא עֲיָירוֹת הָיוּ, הַקְּטַנָּה שֶׁבָּהֶן הִיא הָיְתָה בֵּית שֶׁמֶשׁ, דִּכְתִיב בַּהּ (שמואל א ו) ׳וַיַּךְ בְּאַנְשֵׁי בֵית שֶׁמֶשׁ כִּי רָאוּ בַּאֲרוֹן ה׳ וְגוֹ׳. וְאֵילּוּ מֵרוּחַ אַחַת הָיוּ, אֵין אַתְּ מְבַצֵּעַ לַה קָנְיֵי לָא נָסְיָיה. אָמַר רַבִּי חֲנִינָה קָפְצָה לָהּ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

אָמַר רַבִּי זְעִירָה, בּוֹא וּרְאֵה מָה חֲצִיפָה הִיא אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא עוֹשָׂה פֵּירוֹת. מִפְּנֵי מַה הִיא עוֹשָׂה פֵּירוֹת? תֵּרִין אָמוֹרִין. חַד אָמַר מִפְּנֵי שֶׁמְּזַבְּלִין אוֹתָהּ, וְחוֹרָנָה אָמַר מִפְּנֵי שֶׁהוֹפְכִין אֶת עֲפָרָהּ. עוֹבָדָא הֲוָה בְּחַד דַּהֲוָה קָאֵים זָרַע בְּהָדָא בְּקֵעַת אַרְבֵּל, וּכְבַשׁ יָדֵיהּ וּנְפַק עֲפָרָה יְקִידָא וְאוֹקִיד זַרְעָא.

תָּנֵי, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר חֲמִשִּׁים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה לֹא נִרְאָה עוֹף טָס בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. מָה טַעֲמָא (ירמיה ט) ׳מֵעוֹף הַשָּׁמַיִם וְעַד בְּהֵמָה נָדְדוּ הָלָכוּ׳. אָמַר רַבִּי חֲנִינָה, קוֹדֶם לְאַרְבָּעִים שָׁנָה עַד שֶׁלֹּא גָלוּ יִשְׂרָאֵל לְבָבֶל, נָטְעוּ תְּמָרִים בְּבָבֶל. עַל יְדֵי שֶׁיָּדְעוּ לְהוֹטִים אַחַר מִתְיָקָה שֶׁהִיא מַרְגֶּלֶת אֶת הַלָּשׁוֹן לַתּוֹרָה. אָמַר ר׳ חֲנִינָה בְּרֵיהּ דְּר׳ אַבָּהוּ, שְׁבַע מֵאוֹת מִינֵי דָּגִים טְהוֹרִים, וּשְׁמוֹנָה מֵאוֹת מִינֵי חֲגָבִים טְהוֹרִים, וְלָעוֹף אֵין מִסְפָּר, כּוּלָּהֶם גָּלוּ עִם יִשְׂרָאֵל לְבָבֶל. וּכְשֶׁחָזְרוּ, כּוּלָּהֶם חָזְרוּ עִמָּהֶן, חוּץ מִן הַדָּג הַנִּקְרָא

[דף כ"ה ע"ב]

שִׁיבּוּטָא. וְדָגִים הֵיאַךְ גָּלוּ? ר' חוּנָה בַּר יוֹסֵף אָמַר, דֶּרֶךְ הַתְּהוֹם גָּלוּ, וְדֶרֶךְ הַתְּהוֹם חָזְרוּ.

אָמַר ר' יוֹחָנָן, אַשְׁרֵי מִי שֶׁהוּא רוֹאֶה בְּמַפֹּלְתָּהּ שֶׁל תַּדְמוֹר, שֶׁהִיא הָיְתָה שׁוֹתֶפֶת בְּחֶרְבַּן הַבַּיִת הָרִאשׁוֹן וּבְחֶרְבַּן הַבַּיִת הַשֵּׁנִי. בַּחֶרְבָּן הָרִאשׁוֹן הֶעֱמִידָה שְׁמוֹנִים אֶלֶף קַשָּׁטִים, וּבַחֶרְבָּן הַשֵּׁנִי הֶעֱמִידָה שְׁמוֹנַת אֲלָפִים קַשָּׁטִים:

וְנֶחֱרְשָׁה הָעִיר. חָרַשׁ רוּפּוּס שְׁחִיק עֲצָמוֹת אֶת הַהֵיכָל:

הלכה ו מתני' מְשָׁנְכְנַם אָב מְמַעֲטִין בְּשִׂמְחָה. שַׁבָּת שֶׁחָל תִּשְׁעָה בְּאָב לִהְיוֹת בְּתוֹכָהּ, אֲסוּרִין מִלְּסַפֵּר וּמִלְּכַבֵּס, וּבַחֲמִישִׁי מוּתָּרִין מִפְּנֵי כְּבוֹד הַשַּׁבָּת. עֶרֶב תִּשְׁעָה בְּאָב לֹא יֹאכַל אָדָם שְׁנֵי תַבְשִׁילִין, לֹא יֹאכַל בָּשָׂר וְלֹא יִשְׁתֶּה יַיִן. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר יְשַׁנֶּה. רַבִּי יְהוּדָה מְחַיֵּיב בִּכְפִיֵּית הַמִּיטָּה, וְלֹא הוֹדוּ לוֹ חֲכָמִים:

גמרא אָמַר ר' יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, הָדָא דְאַתְּ אָמַר בִּבְנָיִן שֶׁל שִׂמְחָה, אֲבָל אִם הָיָה כָּתְלוֹ גוֹהֶה, סוֹתְרוֹ וּבוֹנֵהוּ. אָמַר שְׁמוּאֵל בְּכוּתְלָא דְּגָנְיֵי בֵּיהּ.

רַבִּי בָּא בַּר כָּהֵן אָמַר קוֹמֵי רַבִּי יוֹסֵי, רַבִּי אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי, אָסוּר לְאָרֵם אִשָּׁה בְּעֶרֶב שַׁבָּת. הָדָא דְאַתְּ אָמַר, שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת סְעוּדַת אֵירוּסִין. הָא לְאָרֵם, יְאָרֵם. שְׁמוּאֵל אָמַר, אֲפִילּוּ בְּתִשְׁעָה בְּאָב יְאָרֵם, שֶׁלֹּא יְקַדְּמֶנּוּ אַחֵר. מְחַלְפָה שִׁיטָתֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל. תַּמָּן הוּא אָמַר (תהלים סח) 'אֱלֹהִים מוֹשִׁיב יְחִידִים בֵּיתָה' (שם סב) 'בְּמַאֲזְנַיִם לַעֲלוֹת הֵמָּה מֵהֶבֶל יָחַד', וְהָכָא הוּא אָמַר הָכֵין. אֶלָּא שֶׁלֹּא יְקַדְּמֶנּוּ אַחֵר בִּתְפִילָּה. אֲפִילּוּ כֵּן לֹא קַיְימָהּ.

אָמַר ר' יוֹנָה, הָדָא דְאַתְּ אָמַר מְרוֹחַ וּמְלְבּוֹשׁ, בְּרֹם מְרוֹחַ וּמְתַקְּנָה. כֵּן אָנַן אָמְרִין, הָדֵין קַצְרָא אֲסִיר לֵיהּ מֵיעְבַּד עִיבְּדְתֵּיהּ?! מַתְנִיתָא פְּלִיגָא עַל ר' יוֹנָה, שַׁבָּת שֶׁחָל תִּשְׁעָה בְּאָב לִהְיוֹת בְּתוֹכָהּ, אֲסוּרִין מִלְּסַפֵּר וּמִלְּכַבֵּס, וּבַחֲמִישִׁי מוּתָּרִין מִפְּנֵי כְּבוֹד הַשַּׁבָּת. רַבִּי יוֹנָה בְּשֵׁם רַב הַמְנוּנָא, לְתִסְפּוֹרֶת הוּשְׁבָה.

רַבִּי בָּא בַּר כָּהֵן אָמַר קוֹמֵי ר' יוֹסֵה, רַבִּי אַחָא בְּשֵׁם ר' אַבָּהוּ, תִּשְׁעָה בְּאָב שֶׁחָל לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת, שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת מוּתָּרוֹת. לְאַחֲרָיו מַהוּ? רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר לְאַחֲרָיו אָסוּר, ר' שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר לְאַחֲרָיו מוּתָּר. דְּרַשָּׁהּ ר' חִייָה בַּר בָּא לְצִיפּוֹרָאֵי וְלָא קַבְּלוּן עֲלֵיהוֹן. אָמַר ר' אִימִּי לְר' יַסִּי וְאִין בָּךְ אַחוֹי שֶׁל ר' חִייָה הַגָּדוֹל חָלוּק עָלָיו? אָמַר לֵיהּ בְּפֵירוּשׁ פְּלִיגִין, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר לְאַחֲרָיו אָסוּר, ר' שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר

לְאַחֲרָיו מוּתָּר. מָה עָבַד לַהּ ר' שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ? פָּתַר לַהּ תִּשְׁעָה בְּאָב שֶׁחָל לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת, וְלֵית שָׁמַע מִינָּהּ כְּלוּם.

ר' יִצְחָק בֶּן אֶלְעָזָר, מִן דַּהֲוָה תִשְׁעָה בְּאָב נָפֵק, הֲוָה מַכְרִיז, יִפְתְּחוּן סַפָּרֶייָא וּמַאן דְּבָעֵי (יִסְפְּדָא יִסְפּוֹד) יִסַּפְּרָא יִסַּפֵּר.

כְּתִיב (הושע ב) 'וְהִשְׁבַּתִּי כָּל מְשׂוֹשָׂהּ חַגָּהּ חָדְשָׁהּ וְשַׁבַּתָּהּ וְכֹל מוֹעֲדָהּ'. דְּרוֹמָאֵי נָהֲגִין חַגָּהּ, צִפּוֹרָאֵי נָהֲגִין חָדְשָׁהּ, טִיבֶּרְיָאֵי נָהֲגִין שַׁבַּתָּהּ. חַזְרִין רַבָּנָן דְּטִיבֶּרְיָא לְמִינְהוֹג כְּרַבָּנָן דְּצִיפּוֹרִין.

ר' יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַבִּי חִיָּיה בַּר בָּא, בְּדִין הָיָה שֶׁיְּהוּ מִתְעַנִּין בָּעֲשִׂירִי, שֶׁבּוֹ נִשְׂרַף בֵּית אֱלֹהֵינוּ. וְלָמָּה בַּתְּשִׁיעִי? שֶׁבּוֹ הִתְחִילָה הַפּוּרְעָנוּת. וְתָנֵי בֶּן, בַּשְּׁבִיעִי נִכְנְסוּ לְתוֹכוֹ, בַּשְּׁמִינִי חָיוּ מְקַרְקְרִין בּוֹ, בַּתְּשִׁיעִי הִצִּיתוּ בּוֹ אֶת הָאוּר, וּבָעֲשִׂירִי נִשְׂרַף. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי צָיֵים תְּשִׁיעִי וַעֲשִׂירִי. רַבִּי אָבוּן צָיֵים תְּשִׁיעִי וַעֲשִׂירִי. רַבִּי לֵוִי צָיֵים תְּשִׁיעִי וְלֵילֵי עֲשִׂירִי.

ר' בָּא בַּר זַבְדָּא בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִינָה, בִּיקֵּשׁ רַבִּי

[דף כ"ו ע"א]

לַעֲקוֹר תִּשְׁעָה בְּאָב וְלֹא הֻנִּיחוּ לוֹ. אָמַר לוֹ רַבִּי לְעָזָר, עַמָּךְ הָיִיתִי וְלֹא אִיתְאַמְּרַת חָכִי, אֶלָּא בִּיקֵּשׁ רַבִּי לַעֲקוֹר תִּשְׁעָה בְּאָב שֶׁחָל לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת וְלֹא הֻנִּיחוּ לוֹ. אָמַר, הוֹאִיל וְנִדְּחָה יִדָּחֶה, אָמְרוּ לוֹ יָדָּחֶה לְמָחָר. וְגַזִּי לִי הַהִיא דְּתְנֵינָן תַּמָּן, רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר, עַל שְׁנֵיהֶן הוּא אוֹמֵר (בראשית א) 'וַיְבָרֶךְ אוֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ' וְגוֹ'. רַבִּי לְעָזָר בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִינָה, הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה. אָמַר לֵיהּ רַבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא, עַמָּךְ הָיִיתִי וְלֹא אִיתְאַמְּרַת אֶלָּא אִם הָיְתָה תּוֹבַעַת לְחִינָּשֵׁא, הַדִּין עַמָּהּ. וּקְרָא עֲלֵיהוֹן (קהלת ד) 'טוֹבִים הַשְּׁנַיִם מִן הָאֶחָד'.

מַהוּ יִשְׁנָּה? יְחַלֵּף. אִין הֲוָה יְלִיף אָבֵיל לִיטְרָא דְּקוּפָּד, יֵיכוֹל פַּלְגָּא. אִין הֲוָה יְלִיף שָׁתֵי קַסְטֵי דַּהֲמַר, יִשְׁתֵּה פַּלְגָּא. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, וּבִלְבַד עִיקַּר סְעוּדַת תִּשְׁעָה בְּאָב. אָמַר רַב הוֹשַׁעְיָה, וּבִלְבַד מִשֵּׁשׁ שָׁעוֹת וּלְמַעְלָן. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי תַּרְתֵּיהוֹן לְקוּלָּא. אָכַל סְעוּדַת תִּשְׁעָה בְּאָב מִשֵּׁשׁ שָׁעוֹת וּלְמַטָּן, אֲפִילוּ עוֹלֶה עַל שׁוּלְחָנוֹ כְּסְעוּדַת שְׁלֹמֹה מוּתָּר. אָכַל סְעוּדָתוֹ מִשֵּׁשׁ שָׁעוֹת וּלְמַעְלָן, אֲפִילוּ עוֹלֶה עַל שׁוּלְחָנוֹ כְּסְעוּדַת שְׁלֹמֹה בְּשָׁעָתוֹ מוּתָּר.

תָּנֵי, תִּשְׁעָה בְּאָב שֶׁחָל לִהְיוֹת עֶרֶב שַׁבָּת, וְכֵן עֶרֶב תִּשְׁעָה בְּאָב שֶׁחָל לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת, אֲפִילוּ עוֹלֶה עַל שׁוּלְחָנוֹ כְּסְעוּדַת שְׁלֹמֹה בְּשָׁעָתוֹ מוּתָּר. רַב, מִן דַּהֲוָה אָכַל כָּל צוּרְכֵּיהּ, הֲוָה צָבַע פִּיפָּתֵיהּ בְּקִיטְמָא,

תּוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת דְּמַאי פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

א. הֵעִיד רַבִּי יוֹסֵי בֶּן הַמְשֻׁלָּם מִשּׁוּם רַבִּי נָתָן אָחִיו, מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר חִסְמָא - שֶׁאֵין עוֹשִׂין טָהֳרוֹת לְעַם הָאָרֶץ. לֹא יַעֲשֶׂה לוֹ חַלַּת עִסָּתוֹ שֶׁל תְּרוּמָה בְּטָהֳרָה. אֲבָל עוֹשֶׂה לוֹ עִסָּתוֹ שֶׁל חִלִּין בְּטָהֳרָה - מַפְרִישׁ מִמֶּנָּה חַלָּה וְנוֹתֵן בְּכָפִישָׁה אוֹ בְּאַנְחוּתָא, וְעַם הָאָרֶץ בָּא וְנוֹטֵל זוֹ וְזוֹ. לֹא יַעֲשֶׂה לוֹ תְּרוּמַת זֵיתָיו בְּטָהֳרָה, אֲבָל עוֹשֶׂה לוֹ זֵיתִים שֶׁל חִלִּין בְּטָהֳרָה. מַפְרִישׁ מֵהֶן תְּרוּמָה, וְנוֹתֵן לְתוֹךְ כֵּלָיו שֶׁל חָבֵר, וְעַם הָאָרֶץ בָּא וְנוֹטֵל אֶת שֶׁתֵּיהֶן:

ב. כְּשֵׁם שֶׁאֵין נוֹתְנִין תְּרוּמָה אֶלָּא לְכֹהֵן חָבֵר - כָּךְ אֵין מְשַׁלְּמִין קֶרֶן וְחֹמֶשׁ אֶלָּא לְכֹהֵן. חָבֵר הָאוֹכֵל תְּרוּמַת עַם הָאָרֶץ - מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ לְכֹהֵן חָבֵר, וְחָבֵר נוֹטֵל דָּמָיו וּמְפַיֵּס לְעַם הָאָרֶץ:

ג. תְּרוּמַת חָבֵר וּתְרוּמַת עַם הָאָרֶץ שֶׁנִּתְעָרְבָה - כּוֹפִין אֶת עַם הָאָרֶץ לְמְכוֹר אֶת חֶלְקוֹ וְחֶלֶק כֹּהֵן. וְחוֹלֵק כֹּהֵן עִם יִשְׂרָאֵל, יִשְׂרָאֵל עִם כֹּהֵן, כּוּתִי בְּמָקוֹם כּוּתִי, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמַצִּיל מִיָּדוֹ. אֲבָל לֹא בָּאָרֶץ, מִפְּנֵי שֶׁמַּחֲזִיקִין אוֹתָם בַּכְּהֻנָּה. אַף בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מָקוֹם שֶׁמַּכִּירִין בּוֹ שֶׁהוּא כּוּתִי - מֻתָּר לַחֲלֹק הֵימֶנּוּ:

ד. אוֹכֵל כֹּהֵן יִשְׂרָאֵל עִם כֹּהֵן כּוּתִי - בִּזְמַן שֶׁעוֹשֶׂה בְּטָהֳרָה - הֲרֵי זֶה לֹא יֹאכַל עִמּוֹ, מִפְּנֵי שֶׁמַּאֲכִילוֹ בשר בְּכוֹר טָהוֹר, וּמַשְׁקֶה אוֹתוֹ יַיִן רָבְעִי טָהוֹר:

ה. בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים: חָבֵר שֶׁנַּעֲשָׂה גַּבַּאי - דּוֹחִין אוֹתוֹ מֵחֲבוּרָתוֹ. חָזְרוּ לוֹמַר: כָּל זְמַן שֶׁהוּא גַּבַּאי - אֵינוֹ נֶאֱמָן, פֵּרֵשׁ מִגַּבָּאוּתוֹ - הֲרֵי זֶה נֶאֱמָן:

ו. חָבֵר שֶׁהָיָה חוֹכֵר מֵעַם הָאָרֶץ עִקָּרֵי תְּאֵנִים וְדָלִיּוֹת שֶׁל עֲנָבִים - מְעַשֵּׂר וְנוֹתְנִין לוֹ. וְאֵין נוֹתֵן לוֹ אֶלָּא מִשֶּׁלּוֹ:

הַשָּׁלֵם

ז. בֶּן חָבֵר שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ אֵצֶל אֲבִי אִמּוֹ עַם הָאָרֶץ - אֵין אָבִיו חוֹשֵׁשׁ שֶׁמָּא מַאֲכִילוֹ דְּבָרִים שֶׁאֵינָן מְתֻקָּנִין. הָיוּ בְיָדוֹ פֵּרוֹת - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שֶׁמָּא אֵינָן מְתֻקָּנִין הֵן. אִם אָמַר לוֹ: 'הַאֲכִילֵנִי!' - מְעַשֵּׂר וּמַאֲכִילוֹ:

ח. לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ חָבֵר בְּמִשְׁתָּאוֹ שֶׁל עַם הָאָרֶץ, וּבִסְעוּדָתוֹ שֶׁל עַם הָאָרֶץ, אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה מְתֻקָּן תַּחַת יָדוֹ. אֲפִלּוּ אֵינָהּ אֶלָּא מִינֶקֶת אַחַת שֶׁל יַיִן. לְפִיכָךְ חָבֵר שֶׁשִּׁמֵּשׁ בְּמִשְׁתָּאוֹ שֶׁל עַם הָאָרֶץ וּבִסְעוּדָתוֹ שֶׁל עַם הָאָרֶץ - הֲרֵי זֶה חֲזָקָה לְמַעֲשְׂרוֹת:

ט. חָבֵר שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב בְּמִשְׁתָּאוֹ שֶׁל עַם הָאָרֶץ וּבִסְעוּדָתוֹ שֶׁל עַם הָאָרֶץ, אֲפִלּוּ רוֹאִין אוֹתוֹ נוֹטֵל וְאוֹכֵל מִיָּד, נוֹטֵל וְשׁוֹתֶה מִיָּד - אֵין לוֹ חֲזָקָה לְמַעֲשְׂרוֹת, שֶׁמָּא עָשַׂר בְּלִבּוֹ. הָיָה בְּנוֹ מֵיסֵב אֶצְלוֹ - מְעַשֵּׂר עָלָיו. אַחֵר - אֵין מְעַשֵּׂר עָלָיו. בְּנוֹ בְּמָקוֹם אַחֵר - מְעַשֵּׂר עָלָיו:

י. בֶּן חָבֵר שֶׁהָיָה מֵיסֵב בְּמִשְׁתָּאוֹ שֶׁל עַם הָאָרֶץ, בִּסְעוּדָתוֹ שֶׁל עַם הָאָרֶץ, אֲפִלּוּ רוֹאִין אוֹתוֹ נוֹטֵל וְאוֹכֵל מִיָּד, נוֹטֵל וְשׁוֹתֶה - אֵין לוֹ חֲזָקָה לְמַעֲשְׂרוֹת, שֶׁמָּא עָשַׂר בְּלִבּוֹ. אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ, כָּל אֵלּוּ תַּקָּלָה לָאֲחֵרִים הֵן, אִם הָיָה שָׁתְף עִמּוֹ בַּחֲנוּת - הֲרֵי זֶה חֲזָקָה לְמַעֲשְׂרוֹת:

יא. עַם הָאָרֶץ שֶׁהָיָה מְשַׁתֵּמֵשׁ בַּחֲנוּת שֶׁל חָבֵר, אַף עַל פִּי שֶׁחָבֵר יוֹצֵא וְנִכְנָס - הֲרֵי זֶה מֻתָּר, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שֶׁמָּא הֶחְלִיף:

יב. הָיָה הוּא נֶאֱמָן, וְאִשְׁתּוֹ אֵין נֶאֱמֶנֶת - לוֹקְחִין מִמֶּנּוּ, וְאֵין מִתְאָרְחִין אֶצְלוֹ. וְאַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ, הֲרֵי הוּא כְּשֶׁרוּי עִם הַנָּחָשׁ בְּכִפָּיפָה. אִשְׁתּוֹ נֶאֱמֶנֶת, וְהוּא אֵינוֹ נֶאֱמָן - מִתְאָרְחִין אֶצְלוֹ, וְאֵין לוֹקְחִין הֵימֶנּוּ. הוּא אֵינוֹ נֶאֱמָן, וְאֶחָד מִבָּנָיו נֶאֱמָן, וְאֶחָת מִשְׁפְּחָתוֹ נֶאֱמֶנֶת - לוֹקְחִין וְאוֹכְלִין עַל פִּיהֶן, וְעוֹשִׂין לוֹ וְאוֹכֵל בַּשְּׁבִיעִית. וּבְטָהֳרוֹת - אֵינָן רַשָּׁאִין לַעֲשׂוֹת כֵּן:

יג. הַנַּחְתּוֹמִין, לֹא חִיְּבוּ אוֹתָן חֲכָמִים לְהַפְרִישׁ אֶלָּא כְּדֵי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר וְחַלָּה,

וּפְטוּרִין מִן הַשָּׁנִי. בְּמֶה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּמוֹכֵר בַּחֲנוּתוֹ עַל פֶּתַח חֲנוּתוֹ. אֲבָל הַמּוֹכֵר בְּפַלְטֵר, אוֹ בַּחֲנוּת הַסְּמוּכָה לְפַלְטֵרִין - חַיָּב בַּשָּׁנִי:

יד. אֶת שֶׁדַּרְכּוֹ לָמוּד בַּגָּסָה, וּמְדָדוֹ בֵּין בַּדַּקָּה בֵּין בַּגָּסָה - דַּקָּה טְפֵלָה לְגָסָה. אֶת שֶׁדַּרְכּוֹ לִמְדֹּד בַּדַּקָּה, וּמְדָדוֹ בֵּין בַּדַּקָּה בֵּין בַּגָּסָה - טְפֵלָה גָּסָה לַדַּקָּה:

טו. אֵלּוּ דְּבָרִים הַנִּמְכָּרִין בַּגָּסָה: מֵינֵי תְּבוּאָה וְקִטְנִיּוֹת - דִּרְכּוֹ לִמְדֹּד בַּדַּקָּה; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: דְּבָרִים שֶׁדַּרְכָּן לִמְדֹּד בַּדַּקָּה וּמְדָדָן בַּגָּסָה - מַשְׁפִּיעָה וּמוֹכָרָן דְּמַאי. דָּבָר שֶׁדַּרְכּוֹ לִמְדֹּד בַּגָּסָה, אִם מְדָדָן בַּגָּסָה - הֲרֵי זֶה חַיָּב. רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר: הַנִּטְפָּל לַדַּקָּה - הֲרֵי הוּא כַּדַּקָּה. וְהַנִּטְפָּל לַגָּסָה - הֲרֵי הוּא כַּגָּסָה. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר: הַנִּמְכָּר בַּדַּקָּה - הֲרֵי זֶה חַיָּב. אֲפִלּוּ לֹא מָכַר לוֹ אֶלָּא סְאָה וְרֹבַע - צָרִיךְ לְעַשֵּׂר אֶת הָרֹבַע. לִימוֹן[1] - מִדָּה גָּסָה. מְלִימוֹן וּלְמַטָּה - מִדָּה דַּקָּה. וּבְלַח, הִין - מִדָּה גָּסָה. מֵהִין וּלְמַטָּה - מִדָּה דַּקָּה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יוֹסֵי: קְלִיעָה שֶׁל שׁוּם, וְסַלֵּי תְּאֵנִים, וְסַלֵּי עֲנָבִים, וְקִפָּה שֶׁל יָרָק, שֶׁמְּכָרָן אַכְסָרָה[2] - הֲרֵי הוּא כְּמִדָּה גָּסָה:

טז. לֹא הִתִּירוּ לְמֹכּוֹר דְּמַאי אֶלָּא לְסִיטוֹן בִּלְבַד. בַּעַל הַבַּיִת, בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ - צָרִיךְ לְעַשֵּׂר; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֶחָד סִיטוֹן וְאֶחָד בַּעַל הַבַּיִת - מָתָר לִמְכּוֹר, וְלִשְׁלֹחַ לַחֲבֵרוֹ, וְלִתֵּן לוֹ בְּמַתָּנָה:

יז. הַשּׁוֹלֵחַ וַדַּאי בֵּין לְעַם הָאָרֶץ וּבֵין לְחָבֵר - צָרִיךְ לְעַשֵּׂר. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לְעַם הָאָרֶץ - צָרִיךְ לְעַשֵּׂר. לְחָבֵר - צָרִיךְ לְהוֹדִיעַ. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: מַעֲשֶׂה שֶׁשָּׁלַח לִי רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי אֶתְרוֹג גָּדוֹל מִצִּפּוֹרִי, וְאָמַר: "זֶה בָּא בְּיָדִי מִקִּסְרִי". וְלָמַדְתִּי מִמֶּנּוּ שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים: אֶחָד, שֶׁהָיָה וַדַּאי. וְשֶׁהָיָה טָמֵא. וְשֶׁלֹּא הָיָה בְּיָדוֹ אֶלָּא זֶה בִּלְבַד. שֶׁאִלּוּ הָיָה בְּיָדוֹ אַחֵר - הָיָה מְעַשֵּׂר מִמֶּנּוּ עָלָיו:

יח. הַלּוֹקֵחַ מִן הַתָּגָר וְאָמַר: "זֶה מְתֻקָּן וְזֶה אֵינוֹ מְתֻקָּן" - אַף עַל הַמְתֻקָּן אֵינוֹ נֶאֱמָן. אֶת שֶׁדַּרְכּוֹ לִמְכֹּר דְּמַאי - נֶאֱמָן:

יט. חָבֵר שֶׁהָיָה מוֹכֵר מַשְׁפִּיעַ וּמְתֻקָּן, וְנִתְמַנָּה לוֹ דָּבָר שֶׁהוּא דְּמַאי - צָרִיךְ לְהוֹדִיעַ, שֶׁכָּל דָּבָר שֶׁהוּא שֶׁל דְּמַאי צָרִיךְ לְהוֹדִיעַ. רַבָּן גַּמְלִיאֵל הָיָה מַאֲכִיל אֶת פּוֹעֲלָיו דְּמַאי, וּמוֹדִיעַ. וְאִם בְּיָדוּעַ שֶׁאֵין לְבַעַל הַבַּיִת מֵאוּתוֹ הַמִּין - אֵין צָרִיךְ לְהוֹדִיעַ:

כ. גַּבָּאֵי קֻפָּה - אֵין גּוֹבִין וּמַכְרִיזִין בְּיוֹם טוֹב, כְּדֶרֶךְ שֶׁגּוֹבִין וּמַכְרִיזִין בַּחוֹל. אֲבָל גּוֹבִין בְּצִנְעָא בְּתוֹךְ חֵיקָן, וּמְחַלְּקִין עַל כָּל שְׁכוּנָה וּשְׁכוּנָה:

כא. גַּבָּאֵי צְדָקָה, בַּשְּׁבִיעִית - מְדַלְּגִין עַל פִּתְחֵיהֶן שֶׁל אוֹכְלֵי שְׁבִיעִית; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין צְרִיכִין לְדַקְדֵּק בְּאוֹכְלֵי שְׁבִיעִית, אֲפִלּוּ פַּת נְתָנוּ לָהֶם - מְקַבְּלִין אוֹתָם הֵימֶנּוּ, שֶׁלֹּא נֶחְשְׁדוּ לְהִיוֹת נוֹתְנִים מַתָּנוֹת אֶלָּא מָעוֹת וּבֵיצִים בִּלְבַד. אִם הָיְתָה עִיר כֻּלָּהּ שֶׁל אוֹכְלֵי שְׁבִיעִית - אֵין צְרִיכִין לְדַקְדֵּק בְּאוֹכְלֵי שְׁבִיעִית. הַכֹּהֲנִים מְקַבְּלִין[3] בְּטָהֳרָה - צְרִיכִין לְדַקְדֵּק בְּאוֹכְלֵי שְׁבִיעִית:

מַסֶּכֶת דְּמַאי פֶּרֶק רְבִיעִי

א. הַלּוֹקֵחַ יָרָק מִן הַשּׁוּק - הֲרֵי זֶה בּוֹרֵר כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ. מִשֶּׁגָּמַר בִּלְבּוֹ - אָסוּר. לְהַחְזִיר אֵין יָכוֹל, מִפְּנֵי שֶׁצָּרִיךְ לְעַשֵּׂר. וּלְעַשֵּׂר אֵין יָכוֹל, מִפְּנֵי שֶׁמְּחַסֵּר מְנָיָן. וְלִטּוֹל אֶחָד וּלְהַנִּיחַ אֶחָד אֵין יָכוֹל, שֶׁמָּא יָבֹא אֶחָד לִקַּח, וְנִמְצָא מְעַשֵּׂר מִן הַמְתֻקָּן עַל שֶׁאֵינוֹ מְתֻקָּן:

---

[1] שֵׁם שֶׁל מַטְבֵּעַ.

[2] לֹא בְּמִדָּה, וְלֹא בְּמִשְׁקָל, אֶלָּא לְפִי הָאֹמֶד.

[3] בְּמִנְהַת בְּכוּרִים גּוֹרֵם: "מְנַבְּלִין".

תּוֹסֶפְתָּא

ב. הָרוֹצֶה לְהַחְזִיר עֲלַי יָרָק לְהָקֵל מִמַּשָּׂאוֹ - לֹא יַשְׁלִיךְ עַד שֶׁיְּעַשֵּׂר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: בַּוַּדַּאי - אָסוּר, וּבִדְמַאי - מֻתָּר:

ג. הַמּוֹצֵא פֵּרוֹת בַּדֶּרֶךְ, וּנְטָלָן לְאָכְלָן, וְנִמְלַךְ לְהַצְנִיעַ - לֹא יַצְנִיעַ עַד שֶׁיְּעַשֵּׂר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: בַּוַּדַּאי - אָסוּר, וּבִדְמַאי - מֻתָּר:

ד. קְנִיבַת יָרָק שֶׁבִּגִּנָּה - הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת. שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת וְשֶׁבְּתוֹךְ בֵּיתוֹ - הֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה. שֶׁעַל גַּבֵּי אַשְׁפָּה בְּכָל מָקוֹם - הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כְּרוּב שֶׁלִּקְּטוֹ לִסְחֹט וְלַעֲשׂוֹת אֶת הַפַּרְגּוֹד וּלְהַשְׁלִיךְ - הֲרֵי זֶה מֻתָּר. לִקְּטוֹ לְאָכְלוֹ, וְנִמְלַךְ לַעֲשׂוֹת אַפַּרְגּוֹד וּלְהַשְׁלִיךְ - לֹא יַשְׁלִיךְ עַד שֶׁיְּעַשֵּׂר:

ה. וַדַּאי שֶׁתִּקְּנוֹ דְּמַאי, וּדְמַאי שֶׁתִּקְּנוֹ וַדַּאי - לֹא עָשָׂה וְלֹא כְלוּם; דִּבְרֵי רַבִּי יַעֲקֹב. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: וַדַּאי שֶׁתִּקְּנוֹ דְּמַאי - לֹא עָשָׂה כְלוּם. דְּמַאי שֶׁתִּקְּנוֹ וַדַּאי - מַעֲשְׂרוֹתָיו מַעֲשְׂרוֹת. וּתְרוּמָתוֹ - אֵין תְּרוּמָה, שֶׁאֵין תְּרוּמָה אֲחַר תְּרוּמָה:

ו. כָּל הָעִיר מוֹכְרִין וַדַּאי, וְאֶחָד דְּמַאי, לָקַח וְאֵינוֹ יָדוּעַ מֵאֵיזֶה מֵהֶן לָקַח - הֲרֵי זוֹ אָסוּר. מַפְרִישׁ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר וְנוֹתְנָן לַכֹּהֵן, וְהַשְּׁאָר - שֶׁלּוֹ. הַטָּבֵל וְהַמְתֻקָּן שְׁנִתְעָרְבוּ וְאָבַד אֶחָד מֵהֶן - נוֹהֵג בַּמְשֻׁיָּר וַדַּאי. מַפְרִישׁ תְּרוּמָה וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר, וּמוֹכְרָן לְכָל כֹּהֵן שֶׁיִּרְצֶה:

ז. כָּל הָעִיר מוֹכְרִין מְתֻקָּן, וְאֶחָד מוֹכֵר שֶׁאֵין מְתֻקָּן, וְלָקַח וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מֵאֵיזֶה מֵהֶן לָקַח - הֲרֵי זֶה אָסוּר. כָּל הָעִיר מוֹכְרִין בְּשַׂר שְׁחוּטָה, וְאֶחָד מוֹכֵר בְּשַׂר נְבֵלָה, וְלָקַח, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מֵאֵיזֶה מֵהֶן לָקַח - הֲרֵי זֶה אָסוּר. כָּל הָעִיר מוֹכְרִין יַיִן טָהוֹר, וְאֶחָד מוֹכֵר יַיִן טָמֵא, וְלָקַח, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מֵאֵיזֶה מֵהֶן לָקַח - הֲרֵי זֶה אָסוּר. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁלָּקַח וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מֵאֵיזֶה מֵהֶן לָקַח. אֲבָל הַלּוֹקֵחַ מִן הַשּׁוּק - הוֹלְכִין אַחַר הָרֹב:

ח. פֵּרוֹת - לֹא הָלְכוּ בָּהֶן חֲכָמִים, לֹא אַחַר הַטַּעַם, וְלֹא אַחַר הָרֵיחַ, וְלֹא אַחַר הַמַּרְאֶה, וְלֹא אַחַר הַדְּמִים, אֶלָּא אַחַר הָרֹב בִּלְבַד:

הַשָּׁלֵם

ט. זֵיתִים - מְשֻׁיְּתָנִם בַּבַּד וּבַבּוֹדִידָה[4]; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין הַבַּד וְהַבּוֹדִידָה שָׁוִין, לֹא בָּעִיר וְלֹא בַּמְּדִינָה. רָבוּ בָּעִיר וְלֹא רָבוּ בַּמְּדִינָה, בָּעִיר - מֻתָּר, בַּמְּדִינָה - אָסוּר. רָבוּ בַּמְּדִינָה וְלֹא רָבוּ בָּעִיר, בַּמְּדִינָה - מֻתָּר, בָּעִיר - אָסוּר. רָבוּ בָּהָר וְלֹא רָבוּ בַּבִּקְעָה, בָּהָר - מֻתָּר, וּבַבִּקְעָה - אָסוּר. רָבוּ בַּבִּקְעָה וְלֹא רָבוּ בָּהָר, בַּבִּקְעָה - מֻתָּר, וּבָהָר - אָסוּר. רָבוּ לַחֲנָוָנִי וְלֹא רָבוּ לְבַעַל הַבַּיִת, לַחֲנָוָנִי - מֻתָּר, לְבַעַל הַבַּיִת - אָסוּר. רָבוּ לְבַעַל הַבַּיִת וְלֹא רָבוּ לַחֲנָוָנִי, לְבַעַל הַבַּיִת - מֻתָּר, וְלַחֲנָוָנִי - אָסוּר. זֶה הַכְּלָל: כָּל שֶׁרַבּוּ לוֹ - מֻתָּר, לֹא רָבוּ לוֹ - אָסוּר. רָבוּ וְנִתְמַעֲטוּ - חָזַר הַשּׁוּק לְיוֹשְׁנוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מַעֲשֶׂה שֶׁנִּכְנַס גּוֹרְנוֹת שֶׁל פּוּל בְּמִירְקָ[5], וּבָאוּ וְשָׁאֲלוּ אֶת רַבִּי עֲקִיבָה, וְהוֹתִיר לָהֶן אֶת הַשּׁוּק. אָמְרוּ לוֹ: ׳רַבִּי! נִתְמַעֲטוּ?׳ אָמַר לָהֶם: ׳חָזַר הַשּׁוּק לְיוֹשְׁנוֹ׳. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֲפִלּוּ לֹא נִכְנַס אֶלָּא גֶּרֶן אֶחָד בָּעִיר, הַנַּחְתּוֹמִין - מֻתָּרִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן רָצִין אַחַר הֶחָדָשׁ:

י. מְצָרְפִין פֵּרוֹת חוּצָה לָאָרֶץ עַל פֵּרוֹת הָאָרֶץ הַפְּטוּרִין, כְּדֵי שֶׁיִּרְבּוּ עַל פֵּרוֹת הָאָרֶץ, לְפוֹטְרָן מִן הַמַּעַשְׂרוֹת. מְצָרְפִין פֵּרוֹת חוּצָה לָאָרֶץ עַל פֵּרוֹת שְׁנִיָּה, כְּדֵי שֶׁיִּרְבּוּ עַל פֵּרוֹת שְׁלִישִׁית, לְפוֹטְרָן מִן מַעֲשֵׂר עָנִי. מְצָרְפִין מִפֵּרוֹת חוּצָה לָאָרֶץ עַל פֵּרוֹת שְׁלִישִׁית, כְּדֵי שֶׁיִּרְבּוּ עַל פֵּרוֹת רְבִיעִית, לְפוֹטְרָן מִן הַמַּעֲשֵׂר שֵׁנִי. מְצָרְפִין פֵּרוֹת חוּצָה לָאָרֶץ עַל פֵּרוֹת עֶרֶב שְׁבִיעִית, כְּדֵי שֶׁיִּרְבּוּ עַל פֵּרוֹת שְׁבִיעִית, לְפוֹטְרָן מִן הַבְּעוּר. מְצָרְפִין פֵּרוֹת חוּצָה לָאָרֶץ עַל פֵּרוֹת שְׁבִיעִית, כְּדֵי שֶׁיִּרְבּוּ עַל פֵּרוֹת מוֹצָאֵי שְׁבִיעִית, לְפוֹטְרָן מִן הַמַּעַשְׂרוֹת:

יא. אָמַר לוֹ: ׳מְכֹר לִי יַיִן יָשָׁן׳. אָמַר לוֹ: ׳שֶׁל אֶשְׁתְּקַד הוּא׳ - נֶאֱמָן לְהַחְמִיר. ׳שֶׁל

---

[4] בֵּית הַבַּד קָטָן.

[5] נָפַח כְּתַב יָד: בְּמִירוֹן.

תּוֹסֶפְתָּא

אַרְבַּע וְשֶׁל חֲמֵשׁ שָׁנִים הוּא׳ - נוֹהֵג בּוֹ כִּשְׁעַת לְקִיחָתוֹ, בֵּין לְהָקֵל בֵּין לְהַחְמִיר:

יב. חֻזְקַת תַּגָּר בְּכָל מָקוֹם - דְּמַאי. וְאֶחָד הַנָּכְרִי וְאֶחָד הַיִּשְׂרְאֵל וְאֶחָד הַכּוּתִי. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁמְּבִיאִין לוֹ מִיִּשְׂרְאֵל. אֲבָל מְבִיאִין לוֹ מִן הַנָּכְרִי וּמִן הַכּוּתִי - חֻזְקָתוֹ וַדַּאי. אֵיזֶהוּ תַגָּר? כָּל שֶׁהֵבִיא וְשָׁנָה וְשִׁלֵּשׁ:

יג. הַלּוֹקֵחַ מִן הַתַּגָּר, אָמַר: ׳זֶה מְתֻקָּן וְזֶה אֵינוֹ מְתֻקָּן׳ - וַדַּאי! ׳זֶה אֵינוֹ מַעֲשֵׂר׳[6] - מוֹצִיא עָלָיו שְׁנֵי מַעֲשְׂרוֹת, וּפְטוּר מִן הַתְּרוּמָה, שֶׁאֵין תְּרוּמָה אַחַר תְּרוּמָה:

יד. הַמַּפְקִיד פֵּרוֹת אֵצֶל עַם הָאָרֶץ - הֲרֵי זֶה בְּחֶזְקָתָן לְמַעֲשְׂרוֹת וְלִשְׁבִיעִית. אִם הָיוּ שֶׁל טֶבֶל - עוֹשֶׂה אוֹתָן תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר עַל מָקוֹם אַחֵר, וְקוֹרֵא שֵׁם לִתְרוּמָה וּמַעֲשֵׂר שֶׁבָּהֶן. אִם הָיוּ שֶׁל מַעֲשֵׂר טֶבֶל - עוֹשֶׂה אוֹתָן תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עַל מָקוֹם אַחֵר, אוֹ קוֹרֵא שֵׁם לִתְרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁבָּהֶן. אִם הָיוּ שֶׁל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי - מְחַלְּלָן עַל הַמָּעוֹת, וְאִם הָיָה מָעוֹת - מְחַלְּלָן עַל הַשֵּׁנִי אֵלּוּ. ׳נְטַלְתִּים וְהִנַּחְתִּי לְךָ יְשָׁנִים תַּחְתֵּיהֶן מְתֻקָּנִין תַּחְתֵּיהֶן׳, אִם אָתָה מַאֲמִינוֹ שְׁנָטַל - הָאֲמִינוֹ שֶׁנָּתַן. וְאִם אִי אַתָּה מַאֲמִינוֹ שֶׁנָּתַן - אַל תַּאֲמִינוֹ שֶׁנָּטַל. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁהִנִּיחַ וּבָא וּמָצָא אֶת אוֹתוֹ הַמִּין שֶׁהִנִּיחַ, אֲבָל הִנִּיחַ עֶגְרוֹן[7] וּמָצָא קֶסָרִי, אוֹ קֶסָרִי וּמָצָא עֶגְרוֹן - הֲרֵי זֶה חוֹשֵׁשׁ לָהֶן מִשּׁוּם מַעֲשְׂרוֹת וּמִשּׁוּם שְׁבִיעִית:

טו. הַמַּפְקִיד פֵּרוֹת אֵצֶל כּוּתִי - הֲרֵי הֵן בְּחֶזְקָתָן לְמַעֲשְׂרוֹת וְלִשְׁבִיעִית. וְאִם הָיוּ שֶׁל טֶבֶל - עוֹשֶׂה אוֹתָן תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עַל מָקוֹם אַחֵר, וְקוֹרֵא שֵׁם לִתְרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁבָּהֶן, וְאִם הָיוּ שֶׁל מַעֲשֵׂר טֶבֶל - עוֹשֶׂה אוֹתָן תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עַל מָקוֹם אַחֵר, וְקוֹרֵא שֵׁם לִתְרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁבָּהֶן. וְאִם הָיוּ שֶׁל מַעֲשֵׂר

[6] הֵינוּ שֶׁאֵינוֹ מְעֻשָּׂר.

[7] עֶגְרוֹן וְקֵיסָרִי שֵׁמוֹת מְקוֹמוֹת הֵם.

הַשָּׁלֵם

שֵׁנִי - מְחַלְּלִין עַל הַמָּעוֹת. וְאִם הָיָה מָעוֹת - מְחַלְּלִין עַל הַשֵּׁנִי. אָמַר לוֹ: נָטַלְתִּי וְהִנַּחְתִּי לְךָ יְשָׁנִים תַּחְתֵּיהֶן וּמְתֻקָּנִין - הֲרֵי זֶה אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ לָהֶם מִשּׁוּם מַעֲשְׂרוֹת וּמִשּׁוּם שְׁבִיעִית:

טז. הַמַּפְקִיד פֵּרוֹת אֵצֶל הַנָּכְרִי - הֲרֵי זֶה חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם מַעֲשְׂרוֹת וּמִשּׁוּם שְׁבִיעִית. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים: עָשׂוּ פֵּרוֹת יִשְׂרְאֵל אֶת פֵּרוֹת הַנָּכְרִי הַזֶּה דְּמַאי:

יז. הַמְשַׁלֵּחַ בְּיַד עַם הָאָרֶץ וּבְיַד כּוּתִי - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם מַעֲשְׂרוֹת, וְלֹא מִשּׁוּם דְּמַאי, וְלֹא מִשּׁוּם שְׁבִיעִית. הַמְשַׁלֵּחַ בְּיַד הַנָּכְרִי - הֲרֵי זֶה חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם מַעֲשְׂרוֹת וּמִשּׁוּם שְׁבִיעִית. אֲבָל חֲמָרֵי נָכְרִים הַמּוֹרִידִים מִן הַגֶּרֶן לָעִיר - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ לֹא מִשּׁוּם מַעֲשְׂרוֹת וְלֹא מִשּׁוּם שְׁבִיעִית, מִפְּנֵי שֶׁהֵן בְּחֶזְקַת הַמְשְׁתַּמֵּר:

יח. הַטּוֹחֵן אֵצֶל עַם הָאָרֶץ אוֹ אֵצֶל הַכּוּתִי - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם טְמְאָה. הַטּוֹחֵן אֵצֶל הַנָּכְרִי - הֲרֵי זֶה חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם טְמְאָה:

יט. מַפְקִידִין תְּרוּמָה אֵצֶל יִשְׂרְאֵל עִם הָאָרֶץ, וְאֵין מַפְקִידִין תְּרוּמָה אֵצֶל כֹּהֵן עִם הָאָרֶץ, מִפְּנֵי שֶׁלִּבּוֹ גַּס בָּהּ:

כ. טוֹחֲנִין וּמַרְקִידִין אֵצֶל אוֹכְלֵי שְׁבִיעִית וְאֵצֶל עוֹשֵׂי בְּטֻמְאָה, אֲבָל אֵין טוֹחֲנִין, לֹא לְאוֹכְלֵי שְׁבִיעִית, וְלֹא לְעוֹשֵׂי בְּטֻמְאָה:

כא. הַמְשַׁלֵּחַ פֵּרוֹת לְחָבֵר, וְנִמְלַךְ לְהַחֲזִיר - נוֹהֵג בָּהֶן כְּמוֹת שֶׁהֵן. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: חוֹשֵׁשׁ אֲנִי שֶׁמָּא חוֹלְפָן. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הָיָה לוֹ אָרִיס שֶׁיּוֹדֵעַ לְתַקֵּן, וְהוּא אֵין מַאֲמִינוֹ עַל הַמַּעֲשְׂרוֹת, וְהֵבִיא לוֹ פֵּרוֹת מִשָּׁלוֹ, וְאוֹמֵר: ׳שֶׁלְּךָ הֵן׳; ׳מְתֻקָּנִין הֵן׳ - נֶאֱמָן. רַבִּי אוֹמֵר: אֵינוֹ נֶאֱמָן, שֶׁהֶחְשׁוּד עַל דָּבָר - לֹא דָנוּ וְלֹא מְעִידוּ:

כב. נוֹתֵן אָדָם לְשָׁכְנְתּוֹ תַּבְשִׁיל לְבַשֵּׁל, וְעִסָּה לֶאֱפוֹת לוֹ, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ לִשְׁאוֹר וְתַבְלִין שֶׁבָּהֶן, מִשּׁוּם מַעֲשְׂרוֹת וּמִשּׁוּם

שְׁבִיעִית. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁנָּתַן לָהֶן שְׁאוֹר וְתַבְלִין, לֹא נָתַן לָהֶן שְׁאוֹר וְתַבְלִין - הֲרֵי זֶה חוֹשֵׁשׁ לִשְׁאוֹר וְתַבְלִין שֶׁבָּהֶן, מִשּׁוּם מַעֲשְׂרוֹת וּמִשּׁוּם שְׁבִיעִית:

כג. נוֹתֵן אָדָם לְפוּנְדָּקִית תַּבְשִׁיל לְבַשֵּׁל לוֹ, וּמַנַּחַת הַקְּדֵרָה בְּפָנָיו וּמְנַעֶרֶת. אֲפִלּוּ בֵּין הַנָּכְרִי - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ:

מַסֶּכֶת דְּמַאי פֶּרֶק חֲמִישִׁי

א. הַלּוֹקֵחַ פֵּרוֹת מִמִּי שֶׁאֵינוֹ נֶאֱמָן עַל הַמַּעֲשְׂרוֹת, וְשָׁכַח לְעַשְׂרָן - שׁוֹאֲלוֹ בְּשַׁבָּת וְאוֹכֵל עַל פִּיו. שְׁאָלוֹ בְּשַׁבָּת וְאוֹכֵל בְּיוֹם טוֹב. שְׁאָלוֹ בְּשַׁבָּת - לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת לֹא יֹאכַל עַד שֶׁיְּעַשֵּׂר. שׁוֹאֲלוֹ בְּשַׁבָּת - לְשַׁבָּת הַבָּאָה לֹא יֹאכַל עַד שֶׁיְּעַשֵּׂר:

ב. הָיָה מוֹכֵר פֵּרוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת עִם חֶשְׁכָּה, אָמַר: 'מְתֻקָּנִין הֵן', הַלּוֹקֵחַ מִמֶּנּוּ לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת - לֹא יֹאכַל עַד שֶׁיְּעַשֵּׂר:

ג. תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר דְּמַאי שֶׁחָזְרָה לִמְקוֹמָהּ, רַבִּי שִׁמְעוֹן שִׁזּוּרִי אוֹמֵר: אַף בְּחוֹל שׁוֹאֲלוֹ וְאוֹכְלוֹ עַל פִּיו. יֶתֶר עַל כֵּן אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן שִׁזּוּרִי: הַפְּרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשְׂרוֹת, וְנִגְנְבוּ הַפֵּרוֹת - הוֹלֵךְ וְשׁוֹאֲלוֹ, וּבָא וְאוֹכֵל עַל מַה שֶּׁהִפְרִישׁ, שֶׁכְּשֵׁם שֶׁאֵימַת שַׁבָּת עַל עַם הָאָרֶץ, כָּךְ אֵימַת דְּמוּעַ עַל עַם הָאָרֶץ:

ד. עַם הָאָרֶץ שֶׁאָמַר: 'זֶה טָבֶל וְזֶה תְּרוּמָה'; 'זֶה וַדַּאי וְזֶה דְּמַאי', אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ: 'הֶחְשׁוּד עַל דָּבָר לֹא דָנוּ וְלֹא מְעִידוּ' - לֹא נֶחְשְׁדוּ יִשְׂרָאֵל עַל כָּךְ:

ה. נָכְרִי שֶׁהָיָה צוֹוֵחַ וְאוֹמֵר: 'בֹּאוּ וּקְחוּ לָכֶם - 'פֵּרוֹת עֲזָק[8] הֵן'; 'פֵּרוֹת עֲרֵלָה הֵן'; 'פֵּרוֹת רִבְעִי הֵן' - אֵין נֶאֱמָן, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמְשַׁבֵּחַ מִקְחוֹ. אֲבָל אִם אָמַר לוֹ: 'מֵאִישׁ פְּלוֹנִי כּוּתִי לְקַחְתִּים'; 'מֵאִישׁ פְּלוֹנִי נָכְרִי לְקַחְתִּים'; 'מִשֶּׁלִּי הֵבֵאתִים' - נֶאֱמָן לְהַחְמִיר; דִּבְרֵי רַבִּי. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֵין נֶאֱמָן, שֶׁדִּבְרֵי הַנָּכְרִי לֹא מַעֲלִין וְלֹא מוֹרִידִין:

ו. הָאוֹמֵר לְמִי שֶׁאֵין נֶאֱמָן עַל הַמַּעֲשְׂרוֹת: 'קַח לִי מִמִּי שֶׁהוּא מְעַשֵּׂר וּמִמִּי שֶׁהוּא נֶאֱמָן' - אֵין נֶאֱמָן. מֵאִישׁ פְּלוֹנִי - הֲרֵי זֶה נֶאֱמָן. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֵין נֶאֱמָן, שֶׁמָּא מָצָא אַחֵר קָרוֹב הֵימֶנּוּ. מוֹדֶה רַבִּי יוֹסֵי, בְּאוֹמֵר: 'צֵא אֱכוֹל אֶת הַכִּכָּר וַאֲנִי נוֹתֵן דָּמֶיהָ'; 'צֵא שְׁתֵּה רְבִיעִית יַיִן וַאֲנִי נוֹתֵן אֶת דָּמֶיהָ' - שֶׁהוּא נֶאֱמָן.

ז. הַנִּכְנָס לָעִיר, וְהָיְתָה תְּרוּמָה בְּתוֹךְ יָדוֹ, וְאֵין מַכִּיר שָׁם אָדָם. וְכֵן מִי שֶׁעָמַד עַל הַגֶּרֶן, וְהָיְתָה תְּרוּמָה בְּתוֹךְ יָדוֹ, וְאֵין מַכִּיר שָׁם אָדָם - הֲרֵי זֶה נִשְׁאַל לַחֲבֵרִים וּלְעַמֵּי הָאָרֶץ; דִּבְרֵי רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אֵין נִשְׁאָלִים עַל הַתְּרוּמָה אֶלָּא לַחֲבֵרִים בִּלְבַד:

ח. הָיָה עוֹמֵד בְּתוֹךְ סִיעָה שֶׁל בְּנֵי אָדָם, וְאָמַר: 'מִי כָּאן נֶאֱמָן? מִי כָּאן מְעַשֵּׂר'? אָמַר לוֹ אֶחָד: 'אֲנִי'! - אֵינוֹ נֶאֱמָן. אָמַר לוֹ שֶׁהוּא נֶאֱמָן: 'אִישׁ פְּלוֹנִי נֶאֱמָן' - הֲרֵי זֶה נֶאֱמָן. אָמַר לוֹ: 'אִישׁ פְּלוֹנִי נֶאֱמָן'? וְאָמַר לוֹ: 'נֶאֱמָן', בְּפָנָיו - אֵינוֹ נֶאֱמָן. שֶׁלֹּא בְּפָנָיו - נֶאֱמָן. 'מְעַשֵּׂר הוּא' - הֲרֵי זֶה נֶאֱמָן. אָמַר לוֹ שֶׁהוּא מְעַשֵּׂר: בְּפָנָיו - נֶאֱמָן, שֶׁלֹּא בְּפָנָיו - אֵין נֶאֱמָן. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁאֵין מַכִּיר שָׁם אָדָם, אֲבָל אִם הָיָה מַכִּיר שָׁם אָדָם - לֹא יִטּוֹל אֶלָּא מִן הַמֻּמְחֶה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁלֹּא שָׁהָה שָׁם שְׁלֹשִׁים יוֹם, אֲבָל שָׁהָה שָׁם שְׁלֹשִׁים יוֹם - לֹא יִטּוֹל אֶלָּא מִן הַמֻּמְחֶה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּתְרוּמוֹת וּמַעֲשְׂרוֹת, אֲבָל בִּשְׁבִיעִית וּבְטָהֳרוֹת - אֵין נֶאֱמָן:

ט. הָרוֹצֶה לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר וְחַלָּה כְּאֶחָד - נוֹטֵל כְּדֵי תְּרוּמָה וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר וְחַלָּה. וְכַמָּה הֵם? אֶחָד מֵעֶשְׂרִים. הָאוֹמֵר: אֶחָד מִמֵּאָה מִמַּה שֶׁיֵּשׁ כָּאן, הֲרֵי זֶה בְּצַד זֶה מַעֲשֵׂר וּשְׁאָר מַעֲשֵׂר סָמוּךְ לוֹ. וְעוֹד אֶחָד מֵאַרְבָּעִים וּשְׁמֹנָה מִמַּה שֶׁיֵּשׁ כָּאן, הֲרֵי זֶה בְּצַד זֶה חֻלִּין, וְהַשְּׁאָר תְּרוּמָה

[8] פֵּרוֹת מְשֻׁמָּרִים, וְהַמְדֻבָּר בִּשְׁנַת שְׁבִיעִית.

תּוֹסֶפְתָּא

עַל הַכֹּל. מֵאָה חִלִּין שֶׁיֵּשׁ כָּאן, הֲרֵי זֶה בְּצַד זֶה מַעֲשֵׂר, וּשְׁאָר מַעֲשֵׂר סָמוּךְ לוֹ, זֶה שֶׁעָשִׂיתִי מַעֲשֵׂר עָשׂוּי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עָלָיו, וְהַשְּׁאָר חַלָּה. מַעֲשֵׂר שֵׁנִי בִּצְפוֹנוֹ אוֹ בְּדָרוֹמוֹ וּמְחֻלָּל עַל הַמָּעוֹת. הַלּוֹקֵחַ מִן הַפַּלְטֵר - מְעַשֵּׂר מִכָּל טְפוּס וּטְפוּס. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹסֵר בִּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר וּמַתִּיר בַּחַלָּה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁכֻּלָּן מַפְרִישִׁין - נוֹטֵל חַלָּה מִכֻּלָּן, אֲבָל מִקְצָתָן מַפְרִישִׁין וּמִקְצָתָן אֵין מַפְרִישִׁין - נוֹטֵל חַלָּה מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד:

י. פּוֹעֲלִין שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִין וְאוֹכְלִין וְהוֹתִירוּ פְּרוּסוֹת, וְכֵן אוֹרְחִין שֶׁהָיוּ מְסֻבִּין וְאוֹכְלִין וְהוֹתִירוּ פְּרוּסוֹת, וּנְתָנוּם לַשַּׁמָּשׁ, אוֹ שֶׁהָיוּ אֲחֵרִים מְלַקְּטִין תַּחְתֵּיהֶן - מְעַשֵּׂר מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד. שָׁחַק אֶת הַפַּת וַעֲשָׂאָהּ פֵּרוּרִין, אוֹ גְּרוֹגָרוֹת וַעֲשָׂאָן דְּבֵלָה - מְעַשֵּׂר מֵאֶחָד עַל הַכֹּל. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּשְׁנַת שֹׁבַע, אֲבָל בִּשְׁאָר שָׁנִים - מְעַשֵּׂר מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד:

יא. הַלּוֹקֵחַ מִן הָעָנִי, וְכֵן עָנִי שֶׁנָּתְנוּ לוֹ פְּרוּסוֹת פַּת וּגְרוֹגָרוֹת - מְעַשֵּׂר מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד. בְּתָמָרִים וּבָעֲמָקִים - מְעַשֵּׂר מֵאֶחָד עַל הַכֹּל. בִּמְקוֹמוֹת אֲחֵרִים - מְעַשֵּׂר מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד. בִּגְרוֹגָרוֹת, בִּשְׁנַת שֹׁבַע - מְעַשֵּׂר מֵאֶחָד עַל הַכֹּל, בִּשְׁאָר שָׁנִים - מְעַשֵּׂר מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד:

יב. הַלּוֹקֵחַ מִן הַפַּלְטֵר - מְעַשֵּׂר מִכָּל דְּפוּס וּדְפוּס. וְאִם הָיָה מְבִיאָן וְצוֹבְרָן לְפָנָיו - נוֹטֵל מַעֲשֵׂר מִכָּל קְשׁוּת וְקִשּׁוּת, וּמִכָּל אֲגוּדָה וַאֲגוּדָה, וּמִכָּל תְּמָרָה וּתְמָרָה. הַלּוֹקֵחַ מִן חֲנֻנִי, וְחָזַר וְלָקַח מִמֶּנּוּ שְׁנִיָּה, אַף עַל פִּי שֶׁמַּכִּיר אֶת הַחֲבִית שֶׁהִיא הִיא - לֹא יְעַשֵּׂר מִזֶּה עַל זֶה. וְאִם הָיָה מְבִיאָן וְאוֹגְדָן לְפָנָיו - מְעַשֵּׂר מִכָּל קְשׁוּת וְקִשּׁוּת, וּמִכָּל אֲגוּדָה וַאֲגוּדָה, וּמִכָּל תְּמָרָה וּתְמָרָה:

יג. הַלּוֹקֵחַ מִן הַסִּיטוֹן וְנִמְלַךְ לְהַחֲזִיר - לֹא יַחֲזִיר. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁל דְּמַאי, אֲבָל בְּשֶׁל וַדַּאי - הֲרֵי זֶה אָסוּר. לָקַח הֵימֶנּוּ בְּאֹסֶר יֵרָק, בְּאֹסֶר גְּלוּסְקִין, בְּאֹסֶר רִמּוֹנִין,

הַשָּׁלֵם

וְנִמְלַךְ לְהַחֲזִיר - לֹא יַחֲזִיר עַד שֶׁהוּא מִתְקַנֵּן. בְּשֶׁל דְּמַאי, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בְּשֶׁל וַדַּאי:

יד. הַטָּבֶל שֶׁנִּתְעָרֵב בְּחִלִּין - הֲרֵי זֶה אוֹסֵר כָּל שֶׁהוּא. אִם יֵשׁ לוֹ פַּרְנָסָה מִמָּקוֹם אַחֵר - מוֹצִיא לְפִי חֶשְׁבּוֹן. וְאִם לָאו - נוֹטֵל מִן הַחִלִּין כְּדֵי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר. וְכֵן מַעֲשֵׂר טֶבֶל שֶׁנִּתְעָרֵב בְּחִלִּין - הֲרֵי זֶה אוֹסֵר כָּל שֶׁהוּא. וְאִם יֵשׁ לוֹ פַּרְנָסָה מִמָּקוֹם אַחֵר - מוֹצִיא לְפִי חֶשְׁבּוֹן חִלִּין כְּדֵי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁבְּמַעֲשֵׂר טֶבֶל:

טו. יָרָק שֶׁל חִלִּין שֶׁבִּשְּׁלוֹ בְּשֶׁמֶן שֶׁאֵינוֹ מְתֻקָּן - הֲרֵי זֶה אוֹסֵר כָּל שֶׁהוּא. אִם יֵשׁ לוֹ פַּרְנָסָה מִמָּקוֹם אַחֵר - מוֹצִיא לְפִי חֶשְׁבּוֹן. וְאִם לָאו, דָּבָר הַנִּבְלָל - בּוֹלֵל וְנוֹטֵל. דָּבָר שֶׁאֵינוֹ נִבְלָל - נוֹטֵל מִן הַקְּלַח וּמִן הַחֲתִיכוֹת וּמִן הַבִּיצָה:

טז. אוֹמֵר אָדָם לַחֲבֵרוֹ וּלְפוֹעֲלָיו: ״צְאוּ וְאִכְלוּ בְּדִינָר זֶה, וּשְׁתוּ בְּדִינָר זֶה״, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ לֹא מִשּׁוּם מַעֲשְׂרוֹת וְלֹא מִשּׁוּם שְׁבִיעִית וְלֹא מִשּׁוּם יַיִן נֶסֶךְ. אֲבָל אִם אָמַר: ״צְאוּ וְאִכְלוּ אֶת הַכִּכָּר וַאֲנִי נוֹתֵן דָּמֶיהָ״; ״צְאוּ וּשְׁתוּ רְבִיעִית וַאֲנִי נוֹתֵן דָּמֶיהָ״ - הֲרֵי זֶה חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם שְׁבִיעִית וּמִשּׁוּם מַעֲשְׂרוֹת וּמִשּׁוּם יַיִן נֶסֶךְ:

יז. הַנּוֹתֵן צֶמֶר לְצַבָּע נָכְרִי - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שֶׁמָּא צָבְעוֹ בְּחֹמֶץ שֶׁל יַיִן נֶסֶךְ. אִם בָּא לְבֵית הַחֶשְׁבּוֹן - אָסוּר:

יח. לֹא יִתֵּן אָדָם תְּרוּמַת בֵּיתוֹ לְשׁוֹמֵר בֵּיתוֹ, וְלֹא בְּכוֹרֵי צֹאנוֹ לְרוֹעֵה צֹאנוֹ, אִם נָתַן לָהֶם לְשֵׁם טוֹבָה. לֹא יִתֵּן יִשְׂרָאֵל בְּהֶמְתּוֹ לְטַבָּח כֹּהֵן לְשָׁחוֹט, וְלֹא בְּכוֹר לְרוֹעֵה כֹּהֵן לִרְעוֹת לוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן נוֹתֵן לָהֶם שְׂכָרָן:

יט. רַשַּׁאי יִשְׂרָאֵל שֶׁיֹּאמַר לַכֹּהֵן: הֵילֵךְ סֶלַע זֶה וְתֵן תְּרוּמָה לְבֶן בִּתִּי כֹּהֵן, תֵּן בְּכוֹר לְבֶן בִּתִּי כֹּהֵן. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אֲנִי

תּוֹסֶפְתָּא

אוֹמֵר[9], כָּל מַתָּנוֹת כְּהוּנָּה רַשַּׁאי שֶׁיֹּאמַר לוֹ: ׳הֵילָךְ סֶלַע זֶה וּתְנֵם לְבֶן בְּתִּי כֹהֵן׳:

כ. יִשְׂרָאֵל שֶׁמָּכַר אֶת זֵיתוֹ בְּשִׁשִּׁים לוֹג טְבָלִים, וְאָמַר לוֹ כֹּהֵן: ׳תְּנֵם לִי בְּשִׁשִּׁים לוֹג מְתֻקָּנִין וּמַעֲשְׂרוֹת שֶׁלִּי׳ - מַעֲשְׂרוֹת שֶׁלּוֹ, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ לֹא מִשּׁוּם שְׁבִיעִית, וְלֹא מִשּׁוּם רִבִּית, וְלֹא מִשּׁוּם מְחַלֵּל אֶת הַקָּדָשִׁים:

כא. מַפְרִישִׁין תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר מִמָּקוֹם הַיָּקָר לְמָקוֹם הַזּוֹל, אוֹ מִמָּקוֹם הַזּוֹל לְמָקוֹם הַיָּקָר. כֵּיצַד? הָיוּ לוֹ תִּשְׁעָה כּוֹרִין בִּיהוּדָה וְאֶחָד בַּגָּלִיל, אוֹ תִּשְׁעָה כּוֹרִין בַּגָּלִיל וְאֶחָד בִּיהוּדָה - אוֹמֵר: ׳כּוֹר שֶׁבִּיהוּדָה עָשׂוּי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עַל תִּשְׁעָה כּוֹרִין שֶׁבַּגָּלִיל׳, אוֹ ׳כּוֹר שֶׁבַּגָּלִיל עָשׂוּי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עַל תִּשְׁעָה כּוֹרִין שֶׁבִּיהוּדָה׳. יֶתֶר עַל כֵּן אָמְרוּ: יֵשׁ לוֹ שְׁנֵי חֲבֵרִים, אֶחָד בִּיהוּדָה וְאֶחָד בַּגָּלִיל. וְלוֹ שְׁנֵי כּוֹרִין, אֶחָד בִּיהוּדָה וְאֶחָד בַּגָּלִיל. אוֹמֵר לָזֶה שֶׁבִּיהוּדָה: ׳בֹּא וְטוֹל לְךָ כּוֹר שֶׁבַּגָּלִיל׳. וְלָזֶה שֶׁבַּגָּלִיל: ׳בֹּא וְטוֹל לְךָ כּוֹר שֶׁבִּיהוּדָה׳, וְחוֹזֵר וְנוֹטֵל מֵהֶם כְּשֵׁעַר הַזּוֹל:

כב. אֵין פּוֹדִין מַעֲשֵׂר שֵׁנִי בְּמָקוֹם הַיָּקָר כְּשֵׁעַר הַזּוֹל, אֵין פּוֹדִין מִכֶּסֶף לֵוִי בְּמָקוֹם הַיָּקָר כְּשֵׁעַר הַזּוֹל:

כג. כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם שֶׁהָיוּ מְסַיְּעִין בֵּין הַגְּרָנוֹת - אֵין נוֹתְנִין לָהֶם תְּרוּמוֹת וּמַעֲשְׂרוֹת בְּשָׂכָרָן. וְאִם נְתָנָן - הֲרֵי זֶה חִלּוּל. שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבַּר יח, לב): "וְאֶת קָדְשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא תְחַלְּלוּ" - [כְּבָר הֵן חֲלִין]. וְאָמַר (מַלְאָכִי ב, ח): "שְׁחַתֶּם בְּרִית הַלֵּוִי אָמַר ה׳ צְבָאוֹת". יֶתֶר עַל כֵּן אָמְרוּ: תְּרוּמָתָן - אֵין תְּרוּמָה, וּמַעֲשְׂרוֹתֵיהֶן - אֵינָן מַעֲשְׂרוֹת. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁבְּקְשׁוּ חֲכָמִים לְקוֹנָסָן לִהְיוֹת פֵּירוֹתֵיהֶן צְרִיכִין לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה מִשֶּׁלָּהֶן.

---

[9] בְּנוּסְחַת הַסְּפָרִים מוּבֵאת פִּסְקָה זוֹ כָּאן: ׳אַף בְּמַתָּנוֹת מְקֻדָּשׁ בַּכֹּהֲנִים בֵּן. כֵּיצַד? הֲרֵי עָלַי מָאתַיִם זוּז׳.

הַשָּׁלֵם

וַעֲלֵיהֶן הַכָּתוּב אוֹמֵר (מִיכָה ג, יא): "רָאשֶׁיהָ בְּשֹׁחַד יִשְׁפְּטוּ וְכֹהֲנֶיהָ" וְגוֹ', לְפִיכָךְ הֵבִיא עֲלֵיהֶן הַמָּקוֹם שָׁלֹשׁ פְּרָעָנִיּוֹת כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ עֲבֵרוֹת שֶׁבִּיְדָם, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם ג, יב): "לָכֵן בִּגְלָלְכֶם צִיּוֹן שָׂדֶה תֵּחָרֵשׁ" וְגוֹ':

כד. מְעַשְּׂרִין מִשֶּׁל יִשְׂרָאֵל עַל שֶׁל כּוּתִי, וּמִשֶּׁל כּוּתִי עַל שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וּמִשֶּׁל יִשְׂרָאֵל עַל שֶׁל נָכְרִי, וּמִשֶּׁל נָכְרִי עַל שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וּמִן הַכֹּל עַל הַכֹּל; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה, וְרַבִּי יוֹסֵי, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים: מְעַשְּׂרִין מִשֶּׁל יִשְׂרָאֵל עַל שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וּמִשֶּׁל כּוּתִים עַל שֶׁל כּוּתִים, וּמִשֶּׁל נָכְרִים עַל שֶׁל נָכְרִים. אֲבָל לֹא מִשֶּׁל יִשְׂרָאֵל עַל שֶׁל כּוּתִים, וְלֹא מִשֶּׁל כּוּתִים עַל שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְלֹא מִשֶּׁל נָכְרִים עַל שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְלֹא מִשֶּׁל יִשְׂרָאֵל עַל שֶׁל נָכְרִים. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן שְׁזוּרִי: מַעֲשֶׂה שֶׁנִּתְעָרְבוּ לִי פֵּרוֹת טְבָלִין, בָּאתִי וְשָׁאַלְתִּי אֶת רַבִּי טַרְפוֹן, אָמַר לִי: צֵא וְקַח פֵּרוֹת מִן הַשּׁוּק וְעַשֵּׂר עֲלֵיהֶן. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹסֵר אַף מִשֶּׁל כּוּתִים, כְּשֵׁם שֶׁעָשׂוּ פֵּרוֹת יִשְׂרָאֵל דְּמַאי אַחַר רַבָּן, וְאֵין תּוֹרְמִים וּמְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה - כָּךְ עָשׂוּ פֵּרוֹת כּוּתִים וַדַּאי אַחַר רַבָּן, וְאֵין תּוֹרְמִים וּמְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה:

כה. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בְּמָקוֹם שֶׁעָשׂוּ פֵּרוֹת כּוּתִים וַדַּאי כְּגוֹן יֶרֶק שֶׁבִּכְפָר עוֹתְנַי - מְעַשֵּׂר מֵהֶן עַל הַטְּבָלִין, אֲבָל לֹא מִן הַטְּבָלִין עֲלֵיהֶן. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּלוֹקֵחַ מִן הַשּׁוּק, אֲבָל הַמּוֹצֵא פֵּרוֹת בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, אוֹ שֶׁשִּׁלַּח לוֹ חֲבֵרוֹ פֵּרוֹת - נוֹהֵג בָּהֶן דְּמַאי:

כו. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: שָׁלֹשׁ גְּזֵרוֹת גָּזְרוּ בְּדְמַאי. מַעֲשֶׂה שֶׁנִּתְכַּנְּסוּ רַבּוֹתֵינוּ לָעֲלִיָּרוֹת שֶׁל כּוּתִים שֶׁעַל יַד הַיַּרְדֵּן, וְהֵבִיאוּ לִפְנֵיהֶם יֶרֶק. קָפַץ רַבִּי עֲקִיבָה וְעָשְׂרוֹ וַדַּאי. אָמַר לוֹ רַבָּן גַּמְלִיאֵל: ׳עֲקִיבָה! הֵיאַךְ מְלָאֲךָ לִבֶּךָ לַעֲבֹר עַל דִּבְרֵי חֲבֵרֶךָ? אוֹ מִי נָתַן לְךָ רְשׁוּת לְעַשֵּׂר׳? אָמַר לוֹ: ׳וְכִי הֲלָכָה קָבַעְתִּי בְּיִשְׂרָאֵל? יֶרֶק שֶׁלִּי עִשַּׂרְתִּי׳! אָמַר לוֹ: ׳תֵּדַע לְךָ שֶׁקָּבַעְתָּ הֲלָכָה בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁעִשַּׂרְתָּ

תּוֹסֶפְתָּא

יֶרֶק שֶׁלְּךָ׳. כְּשֶׁהָלַךְ רַבָּן גַּמְלִיאֵל לְבִיניֵהֶן עָשָׂה תְּבוּאוֹת וְקִטְנִיּוֹת - דְּמַאי, וּשְׁאָר כָּל פֵּירוֹתֵיהֶן - וַדַּאי. כְּשֶׁחָזַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל לְבִיניֵהֶן, וְרָאָה שֶׁנִּתְקַלְקְלוּ, עָשָׂה כָּל פֵּירוֹתֵיהֶן - דַּאי׃

כז. עָצִיץ שֶׁאֵינוֹ נָקוּב - חַיָּב בַּמַּעַשְׂרוֹת, אֵין תְּרוּמָתָן מְדַמַּעַת, וְאֵין חַיָּבִין עֲלֵיהֶן חֹמֶשׁ׃

מַסֶּכֶת דְּמַאי פֶּרֶק שִׁישִׁי

א. הַמְקַבֵּל שָׂדֶה מִן הַכּוּתִי - תּוֹרֵם וְנוֹתֵן לוֹ. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל׃ מָה אִם יִרְצֶה הַכּוּתִי הַזֶּה שֶׁלֹּא לְתָרֵם פֵּרוֹתָיו - אֵינוֹ רַשַּׁאי, אֶלָּא חוֹלֵק וְנוֹתֵן לוֹ׃

ב. הַשּׂוֹכֵר שָׂדֶה מִן הַנָּכְרִי - מְעַשֵּׂר וְנוֹתֵן לוֹ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר׃ תּוֹרֵם וְנוֹתֵן לוֹ. לְפִיכָךְ, אִם חָזַר הַנָּכְרִי וְנִתְגַּיֵּר, אוֹ שֶׁמָּכַר לְיִשְׂרָאֵל - מְעַשֵּׂר וְנוֹתֵן לוֹ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר׃ תּוֹרֵם וְנוֹתֵן לוֹ. שָׂכַר מִמֶּנּוּ שָׂדֶה - מְעַשֵּׂר וְנוֹתֵן לוֹ. מַה בֵּין שׂוֹכֵר לְחוֹכֵר? הַשּׂוֹכֵר - בְּמָעוֹת, וְהַחוֹכֵר - בִּפְרוֹת׃

ג. הַחוֹכֵר שָׂדֶה מִן הַנָּכְרִי - מְעַשֵּׂר וְנוֹתֵן לוֹ. לְפִיכָךְ׃ אִם חָזַר הַנָּכְרִי וְנִתְגַּיֵּר, אוֹ שֶׁמָּכְרָהּ לְיִשְׂרָאֵל אַחֵר - נוֹהֵג בָּהּ דְּמַאי׃

ד. הַשּׂוֹקֵל לָאוֹצָר[10] הַשּׂוֹקֵל לְקִטְרוֹן[11] - מְעַשֵּׂר וְנוֹתֵן לוֹ׃

ה. לֹא יֹאמַר יִשְׂרָאֵל לְכוּתִי וּלְנָכְרִי וּלְמִי שֶׁאֵינוֹ נֶאֱמָן עַל הַמַּעַשְׂרוֹת׃ ׳הֵילֵךְ מָאתַיִם זוּז וּשְׁקוֹל תַּחְתַּי מִן הָאוֹצָר׳. אֶלָּא אוֹמֵר׃ ׳פּוֹטְרֵנִי מִן הָאוֹמָנוּת׳׃

ו. הַמְקַבֵּל שָׂדֶה מִיִּשְׂרָאֵל - תּוֹרֵם וְנוֹתֵן לוֹ. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר׃ מְעַשֵּׂר וְנוֹתֵן לוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר׃ אִם נָתַן לוֹ מֵאוֹתָהּ הַשָּׂדֶה וּמֵאוֹתוֹ הַמִּין - תּוֹרֵם וְנוֹתֵן לוֹ. מִשָּׂדֶה אַחֶרֶת וּמִמִּין אַחֵר - מְעַשֵּׂר וְנוֹתֵן לוֹ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים׃ אִם מֵאוֹתָהּ שָׂדֶה נָתַן לוֹ, בֵּין מֵאוֹתוֹ הַמִּין בֵּין מִמִּין אַחֵר - תּוֹרֵם וְנוֹתֵן לוֹ. אִם מִשָּׂדֶה אַחֶרֶת נָתַן לוֹ, בֵּין מֵאוֹתוֹ הַמִּין בֵּין מִמִּין אַחֵר - מְעַשֵּׂר וְנוֹתֵן לוֹ. קִבֵּל הֵימֶנּוּ זֶרַע לְתֵת לוֹ פֵּרוֹת בַּגֹּרֶן - מְעַשֵּׂר וְנוֹתֵן לוֹ. מָקוֹם שֶׁחוֹלְקִין עַל הַגֹּרֶן - חוֹלֵק לוֹ בְּפָנָיו. קִבֵּל הֵימֶנּוּ מָעוֹת לְתֵת לוֹ פֵּרוֹת - לְעוֹלָם מְעַשֵּׂר וְנוֹתֵן לוֹ׃

ז. יִשְׂרָאֵל שֶׁקִּבֵּל שָׂדֶה מֵחֲבֵרוֹ לְקָצֵר שִׁבֳּלִין, כְּרָמוֹ לְבָצֵר בֲּעֲנָבִים, זֵיתָיו לִמְסוֹק בַּזֵּיתִים - נוֹתֵן לוֹ כְּמוֹת שֶׁהֵן. שָׂדֶהוּ לְקָצֵר בַּחִטִּין, כַּרְמוֹ לְבָצֵר בַּיַּיִן, זֵיתָיו לִמְסוֹק בַּשֶּׁמֶן - מְעַשֵּׂר וְנוֹתֵן לוֹ׃

ח. הֵעִיד רַבִּי יוֹסֵי בֶּן הַמְּשֻׁלָּם מִשּׁוּם רַבִּי נָתָן אָחִיו, שֶׁאָמַר מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן חִסְמָא׃ הַמְקַבֵּל שָׂדֶה אֲבוֹתָיו מִן הַנָּכְרִי לִמּוֹסְקוֹ לְזֵיתִים - נוֹתֵן לוֹ כְּמוֹת שֶׁהֵן׃

ט. חָבֵר וְעַם הָאָרֶץ שֶׁיָּרְשׁוּ אֶת אֲבִיהֶן עַם הָאָרֶץ - רַשַּׁאי שֶׁיֹּאמַר לוֹ׃ ׳טוֹל אַתָּה חִטִּים שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, וַאֲנִי חִטִּים שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי׳; ׳אַתָּה יַיִן שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, וַאֲנִי יַיִן שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי׳. אֲבָל לֹא יֹאמַר לוֹ׃ ׳טוֹל אַתָּה חִטִּין וַאֲנִי שְׂעוֹרִים׳; ׳טוֹל אַתָּה הַלַּח וַאֲנִי הַיָּבֵשׁ׳, אֶלָּא חוֹלְקִין בְּשָׁוֶה. חוֹלֵק לוֹ בִּפְנֵי חָבֵר. חָבֵר - אוֹכֵל אֶת הַיָּבֵשׁ, וְשׁוֹרֵף אֶת הַלַּח, מִפְּנֵי שֶׁאָמְרוּ׃ כָּל טָהֳרוֹתָיו שֶׁל עַם הָאָרֶץ נִשְׂרָפוֹת׃

י. יָרְשׁוּ אֶת אֲבִיהֶן חָבֵר - רַשַּׁאי שֶׁיֹּאמַר׃ ׳טוֹל אַתָּה חִטִּין שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי וַאֲנִי חִטִּין שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי׳; ׳אַתָּה יַיִן שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, וַאֲנִי יַיִן שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי׳, אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ׃ חָבֵר שָׁמַת וְהִנִּיחַ בָּנִים חֲבֵרִים לְאֻמְנוּת׳. אֶלָּא אוֹמֵר לוֹ׃ ׳פּוֹטְרֵנִי מִן הָאוֹמָנוּת׳׃

---

[10] מִי שֶׁשּׁוֹקֵל לְאוֹצַר הַמֶּלֶךְ מַה שֶּׁנּוֹתְנִים תְּבוּאָה עֲבוּר מַס לְאוֹצַר הַמֶּלֶךְ - צָרִיךְ גַּם כֵּן לְעַשֵּׂר תְּחִלָּה.

[11] שֵׁם שַׂר שֶׁנּוֹתְנִים לוֹ מַס, וְהוּא שַׂר הָעִיר.

[12] וְהַכֶּנֶס.

תּוֹסֶפְתָּא

וְעַמִּי הָאָרֶץ - לֹא יוֹרִישׁ טָהֳרוֹתָיו לְעַמֵּי הָאָרֶץ, אֶלָּא לַחֲבֵרִים בִּלְבַד. הִנִּיחַ מַעֲשֵׂר שֵׁנִי - אֵין רַשַּׁאי שֶׁיֹּאמַר לוֹ: ׳טוֹל אַתָּה חִטִּים, וַאֲנִי אֶטֹל שְׂעוֹרִים׳; ׳אַתָּה יַיִן, וַאֲנִי שֶׁמֶן׳, אֶלָּא אוֹמֵר לוֹ: ׳טוֹל אַתָּה מָעוֹת שֶׁל חִטִּים, וַאֲנִי מָעוֹת שֶׁל שְׂעוֹרִין׳; ׳טוֹל אַתָּה מָעוֹת שֶׁל יַיִן, וַאֲנִי מָעוֹת שֶׁל שֶׁמֶן׳:

יא. חָבֵר וּמִי שֶׁאֵינוֹ נֶאֱמָן עַל הַמַּעֲשְׂרוֹת שֶׁלָּקְחוּ פֵּרוֹת, שֶׁיָּרְשׁוּ, אוֹ שֶׁנִּשְׁתַּתְּפוּ - רַשַּׁאי שֶׁיֹּאמַר לוֹ: ׳טוֹל אַתָּה חִטִּין, וַאֲנִי שְׂעוֹרִין׳; ׳אַתָּה יַיִן, וַאֲנִי שֶׁמֶן׳, שֶׁכָּל דָּבָר שֶׁמָּתָר לְמוֹכְרוֹ דְּמַאי - רַשַּׁאי לַעֲשׂוֹת כֵּן. לָקְחוּ גְּדִישׁ שֶׁל תְּבוּאָה, עֵבִיט שֶׁל עֲנָבִים, וּמַעֲטָן שֶׁל זֵיתִים - זֶה מְעַשֵּׂר אֶת שֶׁלּוֹ וְזֶה מְעַשֵּׂר אֶת שֶׁלּוֹ. אִם לָקְחוּ וְאַחַר כָּךְ שִׁתְּפוּ - צָרִיךְ לְעַשֵּׂר עַל הַכֹּל. זֶה הֶבִיא עוֹמְרֵי שִׁבֳּלִין שֶׁלּוֹ, וְזֶה הֵבִיא עוֹמְרֵי שִׁבֳּלִין שֶׁלּוֹ. זֶה הֵבִיא סַלֵּי זֵיתִים מִשֶּׁלּוֹ, וְזֶה הֵבִיא סַלֵּי זֵיתִים מִשֶּׁלּוֹ. זֶה הֵבִיא סַלֵּי עֲנָבִים מִשֶּׁלּוֹ, וְזֶה הֵבִיא סַלֵּי עֲנָבִים מִשֶּׁלּוֹ. אוֹ שֶׁבָּצְרוּ אֶת כַּרְמֵיהֶם בְּתוֹךְ גֹּת אַחַת. אֶחָד מְעַשֵּׂר, וְאֶחָד שֶׁאֵינוֹ מְעַשֵּׂר, הַמְעַשֵּׂר - מְעַשֵּׂר אֶת שֶׁלּוֹ וַדַּאי, וַחֲצִי חֵלְקוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ דְּמַאי:

יב. גֵּר וְנָכְרִי שֶׁיָּרְשׁוּ אֶת אֲבִיהֶן נָכְרִי, רַשַּׁאי שֶׁיֹּאמַר לוֹ: ׳טוֹל אַתָּה צָלָמִים, וַאֲנִי כֵּלִים׳; ׳אַתָּה יַיִן, וַאֲנִי פֵּרוֹת׳. אוּנְקְלוּס הַגֵּר חָלַק מֵאֲחִיו, וְהֶחְמִיר עַל עַצְמוֹ, הוֹלִיךְ חֶלְקוֹ לַיָּם הַמֶּלַח. יָרְשׁוּ אֶת הַמֶּרְחָץ - רַשַּׁאי שֶׁיֹּאמַר לוֹ: ׳תְּהֵא שַׁבָּת בְּחֶלְקְךָ, וְחוֹל בְּחֶלְקִי׳:

יג. יִשְׂרָאֵל וְנָכְרִי שֶׁלָּקְחוּ בֵּיתוֹ שֶׁל נָכְרִי, אֵין רַשַּׁאי שֶׁיֹּאמַר לוֹ: ׳טוֹל אַתָּה צָלָמִים וַאֲנִי כֵּלִים׳; ׳אַתָּה יַיִן, וַאֲנִי פֵּרוֹת׳. לָקְחוּ מֶרְחָץ, אֵין רַשַּׁאי שֶׁיֹּאמַר לוֹ: ׳תְּהֵא שַׁבָּת בְּחֶלְקְךָ, וְחוֹל בְּחֶלְקִי׳. וְאִם הִתְנָה עִמּוֹ מִתְּחִלָּה עַל מְנָת לַעֲשׂוֹת כֵּן - מֻתָּר:

יד. עִיר שֶׁיֵּשׁ בָּהּ יִשְׂרָאֵל וְנָכְרִים, שׁוֹמְרֵי יִשְׂרָאֵל וְשׁוֹמְרֵי נָכְרִים, מְתַקְּנִין וְשֶׁאֵין מְתַקְּנִין, שׁוֹמְרִין מְתַקְּנִין וְשׁוֹמְרִין אֵין מְתַקְּנִין - רַשַּׁאי לוֹמַר זֶה לָזֶה: ׳צְפוֹן הָעִיר

הַשָּׁלֵם

בְּחֶלְקֵנוּ, וּדְרוֹמוֹ בְּחֶלְקֶכֶם׳. אִם בָּאוּ לְחֻשְׁבּוֹן - אָסוּר:

מַסֶּכֶת דְּמַאי פֶּרֶק שְׁבִיעִי

א. יִשְׂרָאֵל שֶׁקִּבֵּל שָׂדֶה מִיִּשְׂרָאֵל, וְכֹהֵן מִכֹּהֵן, וְלֵוִי מִלֵּוִי - חוֹלְקִין בֵּיניֵיהֶם. יִשְׂרָאֵל וְכֹהֵן שֶׁקִּבֵּל שָׂדֶה מִלֵּוִי, אוֹ יִשְׂרָאֵל וְלֵוִי שֶׁקִּבֵּל שָׂדֶה מִכֹּהֵן - רַשָּׁאִין לְהַתְנוֹת בֵּיניֵהֶן שֶׁהַמַּעֲשֵׂר לָאֶמְצַע:

ב. יִשְׂרָאֵל שֶׁקִּבֵּל שָׂדֶה מִכֹּהֵן - תְּרוּמָה לַכֹּהֵן, מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי - חוֹלְקִין בֵּיניֵהֶם. קִבֵּל שָׂדֶה מִלֵּוִי - מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן לַלֵּוִי, תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי - חוֹלְקִים בֵּיניֵהֶן. לֵוִי שֶׁקִּבֵּל שָׂדֶה מִכֹּהֵן - תְּרוּמָה לַכֹּהֵן, וּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי - חוֹלְקִין בֵּיניֵהֶן. כֹּהֵן שֶׁקִּבֵּל שָׂדֶה מִלֵּוִי - מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן לַלֵּוִי, תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי - חוֹלְקִין בֵּיניֵהֶם. יִשְׂרָאֵל שֶׁקִּבֵּל שָׂדֶה מִכֹּהֵן, אָמַר לוֹ: ׳עַל מְנָת שֶׁהַמַּעֲשְׂרוֹת שֶׁלִּי׳; ׳עַל מְנָת שֶׁהַמַּעֲשְׂרוֹת שֶׁלְּךָ׳. ׳עַל מְנָת שֶׁהַמַּעֲשְׂרוֹת שֶׁלִּי וְשֶׁלְּךָ׳ - מֻתָּר. כֹּהֵן שֶׁקִּבֵּל שָׂדֶה מִיִּשְׂרָאֵל, וְאָמַר: ׳עַל מְנָת שֶׁהַמַּעֲשְׂרוֹת שֶׁלִּי׳ - אָסוּר. ׳עַל מְנָת שֶׁהַמַּעֲשְׂרוֹת שֶׁלְּךָ׳ - מֻתָּר. ׳עַל מְנָת שֶׁהַמַּעֲשְׂרוֹת שֶׁלִּי וְשֶׁלְּךָ׳, אִם קִבֵּל עָלָיו כְּדֶרֶךְ הַמְּקַבְּלִים - מֻתָּר, וְאִם לָאו - אָסוּר:

ג. יִשְׂרָאֵל שֶׁקִּבֵּל שָׂדֶה מִיִּשְׂרָאֵל[13], וְאָמַר: ׳עַל מְנָת שֶׁיִּהְיוּ הַמַּעֲשְׂרוֹת לְפִלּוֹנִי׳ - אָסוּר. יִשְׂרָאֵל שֶׁקִּבֵּל שָׂדֶה מִיִּשְׂרָאֵל, וְאָמַר: ׳עַל מְנָת שֶׁאֲטֹל אֲנִי וְאֶתְּנֵם לְפִלּוֹנִי׳ - מֻתָּר. כֹּהֵן וְלֵוִי שֶׁשָּׁכְרוּ וְשֶׁחָכְרוּ מִכֹּהֵן וּמִלֵּוִי - הַמַּעֲשְׂרוֹת לַשּׁוֹכֵר וְלַחוֹכֵר:

---

[13] תַּקַּן בְּפָנִים כְּפִי נֻסְחַת הַגְּרַ"א, אֲבָל שָׁם אִיתָא עוֹד: שֶׁכְּבָר יָד הַגִּירְקָא: **כֹּהֵן וְלֵוִי שֶׁחָכַר פֵּרוֹת שָׂדֶה מִיִּשְׂרָאֵל, וְאָמַר: עַל מְנָת שֶׁאֲטֹל אֶת הַמַּעֲשְׂרוֹת וְאֶתֵּן לִפְלוֹנִי - אָסוּר. עַל מְנָת שֶׁאֲטֹל אֲנִי וְאַתָּה, נְתָנָם לַכֹּהֵן - מֻתָּר.**

תּוֹסֶפְתָּא

ד. כֹּהֵן וְלֵוִי שֶׁחָכַר פֵּרוֹת שָׂדֶה מִיִּשְׂרָאֵל. בִּמְחָבָּר לַקַּרְקַע - מַעֲשְׂרוֹת שֶׁלָּהֶן. בְּתָלוּשׁ מִן הַקַּרְקַע, עַד שֶׁלֹּא מֵירְחוּ - מַעֲשְׂרוֹת שֶׁלָּהֶן, מְשֻׁמֵּירְחוּ - מַעֲשְׂרוֹת שֶׁלּוֹ. מַפְרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר וְנוֹתֵן לַכֹּהֵן, וְהַשְּׁאָר - שֶׁלּוֹ:

ה. חָכַר הוּא מֵהֶן פֵּרוֹת, עַד שֶׁלֹּא מֵירְחוּ, מַעֲשְׂרוֹת - הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ. מַפְרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר וְנוֹתֵן לְכָל כֹּהֵן שֶׁיִּרְצֶה. מְשֻׁמֵּירְחוּ, מַעֲשְׂרוֹת - הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלָּהֶן. מַפְרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשְׂרוֹת וְנוֹתְנָן לְכָל כֹּהֵן שֶׁיִּרְצֶה:

ו. יִשְׂרָאֵל שֶׁקִּבֵּל מָעוֹת מִכֹּהֵן לִקַּח בָּהֶן פֵּרוֹת לְמַחֲצִית שָׂכָר, אָמַר לוֹ: ׳פָּחֲתוּ אוֹ הוֹתִירוּ הֲרֵי הֵן שֶׁלִּי, מַעֲשְׂרוֹת שֶׁלְּךָ׳ - מָתָר. כֹּהֵן שֶׁקִּבֵּל מָעוֹת מִיִּשְׂרָאֵל לִקַּח בָּהֶן פֵּרוֹת לְמַחֲצִית שָׂכָר, אָמַר לוֹ: ׳פָּחֲתוּ אוֹ הוֹתִירוּ הֲרֵי הֵן שֶׁלְּךָ, וְהַמַּעֲשְׂרוֹת שֶׁלִּי׳, אִם נָתַן לוֹ שְׂכָרוֹ - מָתָר, וְאִם לָאו - אָסוּר:

ז. יִשְׂרָאֵל שֶׁקִּבֵּל שָׂדֶה מִכֹּהֵן - תְּרוּמָה לַכֹּהֵן. מְכָרָהּ לְיִשְׂרָאֵל - חוֹלְקִין בֵּינֵיהֶם. קִבֵּל שָׂדֶה מִיִּשְׂרָאֵל - חוֹלְקִין בֵּינֵיהֶן. מְכָרָהּ לַכֹּהֵן - חוֹלְקִין. קִבֵּל שָׂדֶה מִבֵּת יִשְׂרָאֵל - חוֹלְקִין בֵּינֵיהֶן. נִשֵּׂאת לַכֹּהֵן - חוֹלְקִין בֵּינֵיהֶן. קִבֵּל שָׂדֶה מִבַּת כֹּהֵן - תְּרוּמָה לְבַת כֹּהֵן. נִשֵּׂאת לְיִשְׂרָאֵל - חוֹלְקִין בֵּינֵיהֶן. נִתְאַרְמְלָה אוֹ נִתְגָּרְשָׁה - חֲזָרָה לִתְחִלָּתָהּ:

ח. פֵּרָתוֹ שֶׁל כֹּהֵן שֶׁהָיְתָה שׁוֹמֶמֶת[14] אֲצֶל יִשְׂרָאֵל, וְיָלְדָה בְּכוֹר, הַבְּכוֹר - לַכֹּהֵן; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: הַבְּכוֹר - לִשְׁנֵיהֶן. אָמַר לָהֶן רַבִּי יְהוּדָה: אִי אַתֶּם מוֹדִים בְּפֵרוֹת שֶׁהֵן שֶׁלּוֹ? ! אָמְרוּ לוֹ: שָׂדֶה - גּוּפָהּ שֶׁלּוֹ, וּפֵרָה - גּוּפָהּ לִשְׁנֵיהֶן. אַף פֵּרָה, אִם הָיְתָה גּוּפָהּ שֶׁלּוֹ - בְּכוֹר לַכֹּהֵן:

ט. הַנּוֹתֵן שָׂדֵהוּ בְּקַבָּלָה לְכוּתִי וּלְנָכְרִי, וּלְמִי שֶׁאֵינוֹ נֶאֱמָן עַל הַמַּעֲשְׂרוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ רַשַּׁאי לַעֲשׂוֹת כֵּן, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא בָּא לְעוֹנַת הַמַּעֲשְׂרוֹת - צָרִיךְ לְעַשֵּׂר עַל יָדוֹ. הַנּוֹתֵן שָׂדֵהוּ בְּקַבָּלָה לְעַם הָאָרֶץ, עַד שֶׁלֹּא בָּאוּ לְעוֹנַת הַמַּעֲשְׂרוֹת - אֵין צָרִיךְ לְעַשֵּׂר עַל יָדוֹ. מִשֶּׁבָּאוּ לְעוֹנַת הַמַּעֲשְׂרוֹת - צָרִיךְ לְעַשֵּׂר. כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה? עוֹמֵד עַל הַגָּרֶן וְנוֹטֵל, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ לְמַה שֶּׁאָכְלוּ, שֶׁאֵין אַחֲרָיוּת לְרַמָּאִין:

י. כֹּהֵן שֶׁמָּכַר שָׂדֶה לְיִשְׂרָאֵל, וְאָמַר: ׳עַל מְנָת שֶׁהַמַּעֲשְׂרוֹת שֶׁלּוֹ לְעוֹלָם׳ וָמֵת - אֵין לְבָנָיו בַּמַּעֲשְׂרוֹת. ׳עַל מְנָת שֶׁמַּעֲשְׂרוֹת לוֹ וְלִבְנוֹ׳ וָמֵת - מַעֲשְׂרוֹת לַבָּנִים. ׳עַל מְנָת שֶׁהַמַּעֲשְׂרוֹת שֶׁלִּי כָּל זְמַן שֶׁשָּׂדֶה לְפָנֶיךָ׳, מְכָרָהּ לְאַחֵר, אַף עַל פִּי שֶׁחָזְרָה וְלָקְחָהּ מִמֶּנּוּ - אֵין לְבָנָיו בַּמַּעֲשְׂרוֹת כְּלוּם:

יא. יִשְׂרָאֵל שֶׁקִּבֵּל שָׂדֶה מִכֹּהֵן, אָמַר לוֹ: ׳עַל מְנָת שֶׁהַמַּעֲשְׂרוֹת שֶׁלִּי אַרְבַּע אוֹ חָמֵשׁ שָׁנִים׳ - מָתָר. ׳לְעוֹלָם׳ - אָסוּר, שֶׁאֵין כֹּהֵן עוֹשֶׂה כֹּהֵן. וְכֵן בֶּן לֵוִי שֶׁהָיָה חַיָּב מָעוֹת לְיִשְׂרָאֵל - לֹא יֵהֵא גּוֹבֶה מֵאֲחֵרִים וּמְפָרֵשׁ עָלָיו, שֶׁאֵין לֵוִי עוֹשֶׂה לֵוִי:

יב. מַפְרִישׁ יִשְׂרָאֵל בֵּין בִּרְשׁוּת לֵוִי בֵּין בִּרְשׁוּת עָנִי, וְעוֹשֶׂה חֶשְׁבּוֹן בָּאַחֲרוֹנָה; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹסְרִין, אֶלָּא אִם כֵּן נוֹתֵן לוֹ מָעוֹת בָּרִאשׁוֹנָה:

יג. כֹּהֵן שֶׁמָּכַר שָׂדֶה לְיִשְׂרָאֵל, אָמַר לוֹ: ׳עַל מְנָת שֶׁהַמַּעֲשְׂרוֹת שֶׁלִּי אַרְבַּע וְחָמֵשׁ שָׁנִים׳ - אֵין רַשַּׁאי לִיטַּע כָּרֶם, וּלְזוֹרְעָהּ אִסְטִיס[15], וְלַעֲשׂוֹתָהּ שְׂדֵה קָנִים. ׳לְעוֹלָם׳ - רַשַּׁאי לִיטְּעָהּ כֶּרֶם, וּלְזוֹרְעָהּ אִסְטִיס, וְלַעֲשׂוֹתָהּ שְׂדֵה קָנִים:

מַסֶּכֶת דְּמַאי פֶּרֶק שְׁמִינִי

א. עַם הָאָרֶץ שֶׁאָמַר לֶחָבֵר: ׳קַח לִי אֲגַדַּת יֶרֶק אֶחָד, גְּלוּסְקִין אֶחָד׳ - רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר:

---

[14] שֶׁנָּתַן לוֹ אֶת הַפָּרָה בְּשׁוֹמֶמֶת, כַּמָּה הִיא שָׁוָה, וּמַה שֶּׁיִּהְיֶה רֶוַח אוֹ הֶפְסֵד יֵחָלְקוּ.

[15] מִין שֶׁצּוֹבְעִים בּוֹ וְאֵין דֶּרֶךְ לְלַקְּטָם אֶלָּא אַחַר אַרְבַּע שָׁנִים.

תּוֹסֶפְתָּא

אֵין צָרִיךְ לְעַשֵּׂר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: צָרִיךְ לְעַשֵּׂר. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אִם הֶחְלִיף אֶת הַמָּעָה - צָרִיךְ לְעַשֵּׂר:

ב. חֲמִשָּׁה שֶׁאָמְרוּ לְאֶחָד: 'צֵא וְהָבֵא לָנוּ עֶשֶׂר גְּלוּסְקִין, עֶשֶׂר אֲגַדּוֹת שֶׁל יָרָק'. הֵבִיא לְכָל אֶחָד וְאֶחָד בִּפְנֵי עַצְמוֹ - אֵין צְרִיכִין לְעַשֵּׂר אֶלָּא עַל חֶלְקָן בִּלְבַד. הֵבִיא לָהֶן מְעֹרָבִין - חֲבֵרִין שֶׁבָּהֶן צְרִיכִין לְעַשֵּׂר עַל הַכֹּל. נָתְנוּ לוֹ אַחַת יְתֵרָה - רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לַשֶּׁלִיחַ. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: לָאֶמְצַע:

ג. הַמַּזְמִין אֶת חֲבֵרוֹ שֶׁיֹּאכַל אֶצְלוֹ, וְהוּא אֵין מַאֲמִינוֹ עַל הַמַּעֲשְׂרוֹת, אוֹמֵר מְעֹרָב שַׁבָּת: 'מַה שֶּׁאֲנִי עָתִיד לְהַפְרִישׁ מָחָר - הֲרֵי הוּא מַעֲשֵׂר, וּשְׁאָר מַעֲשֵׂר סָמוּךְ לוֹ. זֶה שֶׁעָשִׂיתִי מַעֲשֵׂר - עָשׂוּי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עָלָיו, מַעֲשֵׂר שֵׁנִי - בִּצְפוֹנוֹ אוֹ בִּדְרוֹמוֹ, וּמְחֻלָּל עַל הַמָּעוֹת'. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: הֵיאַךְ זֶה מְעַשֵּׂר דָּבָר שֶׁלֹּא בָא לְתוֹךְ יָדוֹ? מוֹדָה רַבִּי יְהוּדָה בְּהוֹלֵךְ וְלוֹקֵחַ מִמָּקוֹם שֶׁלָּקַח זֶה. מָזְגוּ אֶת הַכּוֹס, אָמַר: 'מַה שֶּׁאֲנִי עָתִיד לְשַׁיֵּר בְּשׁוּלֵי הַכּוֹס - הֲרֵי זֶה מַעֲשֵׂר. וּשְׁאָר מַעֲשֵׂר סָמוּךְ לוֹ. זֶה שֶׁעָשִׂיתִי מַעֲשֵׂר - עָשׂוּי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עָלָיו. מַעֲשֵׂר שֵׁנִי - בִּצְפוֹנוֹ אוֹ בִּדְרוֹמוֹ, וּמְחֻלָּל עַל הַמָּעוֹת':

ד. פּוֹעֵל שֶׁהָיָה עוֹשֶׂה אֵצֶל בַּעַל הַבַּיִת, וְהוּא אֵינוֹ מַאֲמִינוֹ עַל הַמַּעֲשְׂרוֹת - רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: תְּנֵאי בַּיִת דִּין הוּא שֶׁתְּהֵא תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר מֻשָּׂל בַּעַל הַבַּיִת, וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי מֻשָּׂל פּוֹעֵל:

ה. הַלּוֹקֵחַ יַיִן מִבֵּין הַכּוּתִים מֵעֶרֶב שַׁבָּת, וְשָׁכַח וְלֹא הִפְרִישׁ, אוֹמֵר: 'שְׁנֵי לוֹגִין מַה שֶּׁאֲנִי עָתִיד לְהַפְרִישׁ - הֲרֵי הֵן תְּרוּמָה. וַעֲשָׂרָה הַבָּאִין אַחֲרֵיהֶן - מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן. וְתִשְׁעָה הַבָּאִין אַחֲרֵיהֶן - מַעֲשֵׂר שֵׁנִי'. מֵחֵל וְשׁוֹתֶה מִיָּד; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹסְרִין. אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי מֵאִיר: אִי אַתָּה מוֹדֶה שֶׁמָּא יִבָּקַע הַנּוֹד וְנִמְצָא שׁוֹתֶה טֶבֶל! אָמַר לָהֶם: לְכִשֶׁיִּבָּקַע:

הַשָּׁלֵם

ו. הָיוּ לוֹ תְּאֵנִים שֶׁל טֶבֶל בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְהוּא בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ אוֹ בַּשָּׂדֶה - אוֹמֵר: 'שְׁנֵי תְּאֵנִים שֶׁאֲנִי עָתִיד לְהַפְרִישׁ - הֲרֵי הֵן תְּרוּמָה. וְעֶשֶׂר הַבָּאוֹת אַחֲרֵיהֶן - מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן. וְתִשַּׁע הַבָּאוֹת אַחֲרֵיהֶן - מַעֲשֵׂר שֵׁנִי'. הָיוּ דְּמַאי, אוֹמֵר: 'מַה שֶּׁאֲנִי עָתִיד לְהַפְרִישׁ מָחָר - הֲרֵי הוּא מַעֲשֵׂר. וּשְׁאָר מַעֲשֵׂר סָמוּךְ לוֹ. זֶה שֶׁעָשִׂיתִי מַעֲשֵׂר - עָשׂוּי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עָלָיו. מַעֲשֵׂר שֵׁנִי - בִּצְפוֹנוֹ אוֹ בִּדְרוֹמוֹ, וּמְחֻלָּל עַל הַמָּעוֹת':

ז. נוֹטֵל תְּרוּמָה וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר וּמְנִיחָהּ בְּמָקוֹם הַמָּצְנָע, אַחַת תְּרוּמָה טְהוֹרָה וְאַחַת תְּרוּמָה טְמֵאָה:

ח. הֲרֵי שֶׁהָיָה טוֹעֵן כַּדֵּי יַיִן וְכַדֵּי שֶׁמֶן, וְרָאָה שֶׁהֵן מִשְׁתַּבְּרוֹת - לֹא יֹאמַר: 'הֲרֵי זֶה תְּרוּמוֹת וּמַעֲשְׂרוֹת עַל פֵּרוֹת שֶׁיֵּשׁ לִי בְּתוֹךְ בֵּיתִי'. וְאִם אָמַר - לֹא אָמַר כְּלוּם. אֲבָל קוֹרֵא שֵׁם לְתְרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁבָּהּ עַד שֶׁלֹּא יַגִּיעַ לָאָרֶץ. לֹא יַטִּיף אָדָם שֶׁמֶן, לֹא לְתוֹךְ נֵר חָדָשׁ, וְלֹא לְתוֹךְ הַמְּדוּרָה, וְלֹא לְתוֹךְ דָּבָר הַמַּאֲבִיד. אֲבָל קוֹרֵא שֵׁם לְתְרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁבָּהּ עַד שֶׁלֹּא תַּגִּיעַ לָאָרֶץ. כֵּיוֹצֵא בּוֹ: מִי שֶׁהָיוּ לוֹ עֶשֶׂר חֲבִיּוֹת שֶׁל מַעֲשֵׂר טֶבֶל טָמֵא, וְשֶׁל מַעֲשֵׂר טֶבֶל טָהוֹר, רָאָה אַחַת מֵהֶן שֶׁנִּשְׁפְּכָה אוֹ שֶׁנִּתְגַּלְתָּה - אוֹמֵר: 'הֲרֵי זוֹ עֲשׂוּיָה תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עַל תֵּשַׁע אֵלּוּ'. בְּשֶׁמֶן - אָסוּר מִפְּנֵי הֶפְסֵד כֹּהֵן. וְאִם אָמַר: 'הֲרֵי זוֹ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר' - לֹא אָמַר כְּלוּם:

ט. רָאָה אֶחָד שֶׁהִפְרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשְׂרוֹת, וְאָמַר: 'הֲרֵינִי כָּמָה שֶׁאָמַר זֶה' - דְּבָרָיו קַיָּמִין. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: בְּסָמוּךְ תּוֹךְ כְּדֵי דִּבּוּר הוּא:

י. הַמַּמְעִיט בְּמַעֲשְׂרוֹתָיו - מַעֲשְׂרוֹתָיו וּפֵרוֹתָיו מְקֻלְקָלִין. הַמַּרְבֶּה בְּמַעֲשְׂרוֹתָיו - מַעֲשְׂרוֹתָיו מְקֻלְקָלִין וּפֵרוֹתָיו מְתֻקָּנִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: סוֹמֵךְ עַל תְּנֵאי בֵּית דִּין:

יא. הַקּוֹרֵא שֵׁם לְשׁוּלֵי חָבִית - לֹא יִשְׁתֶּה מִפִּיהָ. לְפִיהָ - לֹא יִשְׁתֶּה מִשּׁוּלֶיהָ, מִפְּנֵי

תּוֹסֶפְתָּא

שֶׁהַמַּשְׁקִין מְעָרְבִין. אֲבָל הַקּוֹרֵא שָׁם לְשׁוּלֵי מְגוּרָה - אוֹכֵל מִפִּיהָ. לְפִיהָ - אוֹכֵל מִשּׁוּלֶיהָ:

יב. הָיוּ לְפָנָיו שְׁתֵּי כַלְכָּלוֹת שֶׁל טֶבֶל, בְּזוֹ מֵאָה וּבְזוֹ מֵאָה. נִטְלָה תְּרוּמָתָן וְאוֹמֵר: ׳מַעֲשְׂרוֹת זוֹ בְּזוֹ, הָרִאשׁוֹנָה - מְעֻשֶּׂרֶת. ׳שֶׁל זוֹ בְּזוֹ וְשֶׁל זוֹ בְּזוֹ׳ - אֵין הָרִאשׁוֹנָה מְעֻשֶּׂרֶת. נוֹטֵל שְׁנֵי תְּאֵנִים, שְׁנֵי עִשָּׂרִין, וְעִשְּׂרוֹ שֶׁל עִשָּׂר. ׳מַעֲשְׂרוֹתֵיהֶן מַעֲשְׂרוֹת כַּלְכָּלָה בַּחֲבֶרְתָּהּ׳ - קוֹרֵא שָׁם. נוֹטֵל עֶשְׂרִים תְּאֵנִים מֵאֵיזֶה מֵהֶן שֶׁיִּרְצֶה. בְּזוֹ מֵאָה וּבְזוֹ מָאתַיִם, אִם מֵהַגְּדוֹלָה הוּא נוֹטֵל - אֶחָד מֵעֶשְׂרָה. וְאִם מִקְּטַנָּה הוּא נוֹטֵל - עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם. בְּזוֹ מֵאָה וּבְזוֹ אֶלֶף, אִם מִגְּדוֹלָה נוֹטֵל - אַחַד עֶשֶׂר. וְאִם מִקְּטַנָּה - נוֹטֵל אֶת כָּלָּהּ וְלֹא הִשְׁלִים, מִכָּאן וְאֵילָךְ - לְפִי הַחֶשְׁבּוֹן:

יג. הָיְתָה בְיָדוֹ כַלְכָּלָה שֶׁל פֵּרוֹת שֶׁאֵינָהּ מְתֻקֶּנֶת, נוֹטֵל שְׁנֵי תְּשִׁיעַ, הָאֶחָד וּתְשִׁיעַ הָאֶחָד שֶׁל תְּשִׁיעַ, בֵּין שֶׁהַטֶּבֶל מְרֻבֶּה עַל הַחֻלִּין, וּבֵין שֶׁהַחֻלִּין מְרֻבִּין עַל הַטֶּבֶל, נוֹטֵל אֶת כָּל הַחֻלִּין כְּדֵי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁבַּטֶּבֶל, בֵּין שֶׁהַמַּעֲשֵׂר טֶבֶל מְרֻבֶּה עַל הַחֻלִּין, בֵּין הַחֻלִּין מְרֻבִּין עַל הַמַּעֲשֵׂר טֶבֶל - נוֹטֵל אֶת כָּל הַחֻלִּין, כְּדֵי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁבַּמַּעֲשֵׂר טֶבֶל. מֵאָה טֶבֶל וְתִשְׁעִים טָבֵל - נוֹטֵל מֵאָה וְאֶחָד חֶסֶר עִשּׂוּר אֶחָד. תִּשְׁעִים טֶבֶל וּשְׁמוֹנִים טָבֵל - נוֹטֵל תִּשְׁעִים וְאֶחָד חֶסֶר שְׁנֵי עִישּׂוּרִים. שְׁמוֹנִים טֶבֶל וְשִׁבְעִים טָבֵל - נוֹטֵל שְׁמוֹנִים וְאֶחָד חֶסֶר שְׁלֹשָׁה עִשּׂוּרִים. מִכָּאן וְאֵילָךְ - לְפִי הַחֶשְׁבּוֹן[16].

יד. הַמַּפְקִיד לוֹג טֶבֶל, אוֹכֵל עָלָיו תִּשְׁעִים וְתִשַּׁע. הוּא אוֹמֵר: ׳לוֹג שֶׁבְּשׁוּלֵי חָבִית הֲרֵי

הַשָּׁלֵם

הוּא חֻלִּין, וּשְׁאָר תְּרוּמָה עַל הַכֹּל׳. נָטַל לֶאֱכוֹל נָטַל לִשְׁתּוֹת, אוֹמֵר: ׳לוֹג שֶׁבְּשׁוּלֵי חָבִית עָשׂוּי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עַל יַיִן שֶׁמֶן שֶׁבַּחָבִית וּשְׁאָר מַעֲשֵׂר סָמוּךְ לוֹ, זֶה שֶׁעָשִׂיתִי מַעֲשֵׂר, עָשׂוּי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עָלָיו, מַעֲשֵׂר שֵׁנִי בִּצְפוֹנוֹ אוֹ בִּדְרוֹמוֹ מְחֻלָּל עַל הַמְּעוֹת׳. כֵּיצַד? הַמַּפְקִיד עֲשָׂרָה לוֹג מַעֲשֵׂר, אוֹכֵל עָלָיו תִּשְׁעִים, אוֹמֵר: ׳לוֹג שֶׁמֶן שֶׁבְּשׁוּלֵי חָבִית - הֲרֵי הֵן חֻלִּין. וּשְׁאָר תְּרוּמָה עַל הַכֹּל׳. נָטַל לֶאֱכוֹל וְנָטַל לִשְׁתּוֹת, אוֹמֵר: ׳מַעֲשֵׂר בִּדְרוֹמוֹ - עָשׂוּי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עַל יַיִן שֶׁבַּחָבִית׳. גֶּמֶרְן וַדַּאי - נוֹתְנָן לַכֹּהֵן. סָפֵק גֶּמֶרְן סָפֵק לֹא גֶּמֶרְן - מְעֻשָּׂר עֲלֵיהֶן וְקוֹרֵא שָׁם לְמַעֲשְׂרוֹתֵיהֶן. כֵּיצַד קוֹרֵא שָׁם לְמַעֲשְׂרוֹתֵיהֶן? אִם הָיוּ שֶׁל טֶבֶל, אוֹמֵר: ׳מַעֲשָׂרָן בִּדְרוֹמָן, וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר בִּדְרוֹם דְּרוֹמָן׳. אִם הָיוּ שֶׁל מַעֲשֵׂר טֶבֶל אוֹמֵר: ׳תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר בִּדְרוֹם דְּרוֹמָן׳:

טו. מִי שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁתֵּי חָבִיּוֹת, אַחַת שֶׁל מַעֲשֵׂר טֶבֶל טָמֵא, וְאַחַת שֶׁל מַעֲשֵׂר טֶבֶל טָהוֹר - מֵבִיא שְׁנֵי לֻגִּין, וּמְמַלֵּא מִזֶּה כְּדֵי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עַל שְׁתֵּיהֶן, וּמִזֶּה כְּדֵי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עַל שְׁתֵּיהֶן. הוֹלֵךְ אֵצֶל הָרִאשׁוֹן וְאוֹמֵר: ׳אִם זֶה מִין טָמֵא - אֵין בְּדָבָרַי כְּלוּם, וְאִם זֶה מִין טָהוֹר - עָשׂוּי כְּדֵי תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר עַל שְׁתֵּיהֶן׳. וְהוֹלֵךְ אֵצֶל הַשֵּׁנִי וְאוֹמֵר: ׳אִם זֶה מִין טָמֵא - אֵין בְּדָבָרַי כְּלוּם, וְאִם זֶה מִין טָהוֹר, מִזֶּה עָשׂוּי כְּדֵי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עַל שְׁתֵּיהֶן׳. וְקוֹרֵא שָׁם לָרִאשׁוֹן, וְחוֹזֵר וְקוֹרֵא שָׁם לַשֵּׁנִי. נִמְצְאוּ חָבִיּוֹת מְתֻקָּנִין. הַלְּגִינִין אֶחָד שֶׁל מַעֲשֵׂר טֶבֶל טָמֵא, וְאֶחָד שֶׁל מַעֲשֵׂר טֶבֶל טָהוֹר - שׁוֹתֶה מִזֶּה וְטוֹבֵל וְשׁוֹתֶה מִזֶּה וְטוֹבֵל - דִּבְרֵי רַבִּי. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֵינוֹ צָרִיךְ. שׁוֹתֶה מִשְּׁנֵיהֶם כְּאַחַת. וְטוֹבֵל בָּרִאשׁוֹנָה וְצָרִיךְ טְבִילָה בָּאַחֲרוֹנָה.

טז. מִי שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁתֵּי חָבִיּוֹת, אַחַת שֶׁל מַעֲשֵׂר טֶבֶל טָמֵא, וְאַחַת שֶׁל חֻלִּין טְהוֹרִין - מֵבִיא שְׁנֵי לֻגִּינִין וּמְמַלֵּא מִזּוֹ כְּדֵי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עָלֶיהָ, וּמִזֶּה כְּדֵי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עָלֶיהָ, הוֹלֵךְ אֵצֶל הָרִאשׁוֹן וְאוֹמֵר: ׳אִם זֶה

---

[16] בְּהַגָּהוֹת הַגְּרַ״א מוּבֵאת כָּאן גִּירְסָא נוֹסֶפֶת בְּשֵׁם ׳כְּתַב יָד׳: **מֵאָה טֶבֶל וְתִשְׁעִים טָבֵל – נוֹטֵל תִּשְׁעִים וְאֶחָד חֶסֶר עִשּׂוּר אֶחָד. מֵאָה טֶבֶל וּשְׁמוֹנִים טָבֵל – נוֹטֵל שְׁמוֹנִים וְאֶחָד.**

תּוֹסֶפְתָּא

מִן טָמֵא - אֵין בִּדְבָרֵי כְלוּם, וְאִם זֶה מִן טָהוֹר - עָשׂוּי כְּדֵי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עָלָיו׳. וְהוֹלֵךְ אֵצֶל הַשֵּׁנִי וְאוֹמֵר: ׳אִם זֶה מִן טָמֵא - אֵין בִּדְבָרֵי כְלוּם. וְאִם זֶה מִן טָהוֹר - עָשׂוּי כְּדֵי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עָלָיו׳. קוֹרֵא שֵׁם לָרִאשׁוֹן, וְחוֹזֵר וְקוֹרֵא שֵׁם לַשֵּׁנִי. נִמְצְאוּ חֲבִיּוֹת מְתֻקָּנוֹת, וְהַלָּגִינִין, אֶחָד שֶׁל מַעֲשֵׂר טֶבֶל טָמֵא, וְאֶחָד שֶׁל חֻלִּין טְהוֹרִים, שׁוֹתֶה מִזֶּה וְטוֹבֵל, וְשׁוֹתֶה מִזֶּה וְטוֹבֵל; דִּבְרֵי רַבִּי. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: שׁוֹתֶה מִשְּׁנֵיהֶם כְּאֶחָד, וְטוֹבֵל בַּאֲחֲרוֹנָה:

מַסֶּכֶת כִּלְאַיִם פֶּרֶק רִאשׁוֹן

א. כָּל הַזּוֹגוֹת שֶׁמָּנוּ חֲכָמִים מִין בְּמִינוֹ - אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה, וּשְׁאָר יְרָקוֹת הַשָּׂדֶה וְיַרְקוֹת הַגִּנָּה, מִין בְּמִינוֹ - אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה:

ב. הַשֶּׂבֶת וְהַגּוּפְנִין, הַכְּסְבָּר וְהַכַּרְפַּס, אַף עַל פִּי שֶׁדּוֹמִין זֶה לָזֶה - כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה. הַקִּשּׁוּאִין, וְהַדְּלוּעִין, וְהָאֲבַטִּיחִין וְהַמְּלְפְּפוֹנוֹת - אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה, וְתוֹרְמִין וּמְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים: כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה, וְאֵין תּוֹרְמִין וּמְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה. הוֹסִיף רַבִּי עֲקִיבָה: הַשּׁוּם וְהַשּׁוּמָנִית, וְהַבָּצָל וְהַבְּצַלְצוּל, וְהַתּוּרְמוּס וְהַפְּלוֹסְלוֹס. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: לֹא הָיָה רַבִּי עֲקִיבָא שׁוֹנֶה בְּזוּגוֹת אֵלּוּ, אֶלָּא הַתּוּרְמוּס וְהַפְּלוֹסְלוֹס - אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה:

ג. בִּתְחוּם אָרִיחַ, הָיוּ מַרְכִּיבִין תַּפּוּחַ עַל גַּבֵּי חַזָּרָד. מְצָאָן תַּלְמִיד אֶחָד, אָמַר לָהֶם: אֲסוּרִין אַתֶּם. הָלְכוּ וְקָצְצוּם, וּבָאוּ וְשָׁאֲלוּ בְּיַבְנֶה, אָמְרוּ: יָפֶה אָמַר אוֹתוֹ תַּלְמִיד. בְּשׁוּקֵי שֶׁל צְפּוֹרִי הָיוּ מַרְכִּיבִין קְרִיסְתָּמִין עַל גַּבֵּי אֲגָסִים. מְצָאָן תַּלְמִיד אֶחָד, אָמַר לָהֶן: אֲסוּרִין אַתֶּם. הָלְכוּ וְקָצְצוּם, וּבָאוּ וְשָׁאֲלוּ בְּיַבְנֶה, אָמְרוּ: מִי שֶׁפָּגַע בָּכֶם, אֵינוֹ אֶלָּא מִתַּלְמִידֵי שַׁמַּאי:

ד. רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר: דִּלַּעַת אֲרָמִית, וּמִצְרִית, וְיָוָנִית - כִּלְאַיִם עִם הַיָּוָנִית, וְכִלְאַיִם עִם הָרִמּוֹצָה. חֲמִשָּׁה דְּבָרִים נֶאֶמְרוּ בְּדִלַּעַת יְוָנִית: אֲסוּרָה לְסַכֵּךְ עַל גַּבֵּי זֵרָעִים. עַקָּצָהּ טָפַח. אוֹסֶרֶת כָּל שֶׁהִיא. וּמְבִיאָה אֶת הַטֻּמְאָה וְחוֹצֶצֶת בִּפְנֵי הַטֻּמְאָה. וְהַנּוֹדֵר מִן הַדְּלוּעִין - אֵין אָסוּר אֶלָּא בְּדִלַּעַת יְוָנִית בִּלְבַד:

ה. תַּרְנְגוֹל טָוָס, וְתַרְנְגוֹל פְּסָאנִי, אַף עַל פִּי שֶׁדּוֹמִין זֶה לָזֶה - כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: פִּרְדָּה שֶׁתָּבְעָה זָכָר - אֵין מַרְבִּיעִין עָלֶיהָ, לֹא מִן הַסּוּס וְלֹא מִן הַחֲמוֹר, אֶלָּא מִן הַפֶּרֶד. שׁוֹר וְשׁוֹר הַבָּר, חֲמוֹר וַחֲמוֹר הַבָּר, חֲזִיר וַחֲזִיר הַבָּר, אַף עַל פִּי שֶׁדּוֹמִין זֶה לָזֶה - כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה:

ו. חֲמִשָּׁה דְּבָרִים נֶאֶמְרוּ בְּשׁוֹר הַבָּר: אָסוּר מְשׁוּם ״אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ״. וְחֶלְבּוֹ אָסוּר. וְקָרֵב לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ. וְחַיָּב בַּמַּתָּנוֹת. וְנִקַּח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר לְזִבְחֵי שְׁלָמִים אֲבָל לֹא לִבְשַׂר תַּאֲוָה. וַחֲרֵי הוּא כַּבְּהֵמָה לְכָל דָּבָר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: זֶהוּ ״תְּאוֹ״ הָאָמוּר בַּתּוֹרָה. וּמָתָר מְשׁוּם ״אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ״, וְחֶלְבּוֹ מָתָר, וּפָסוּל לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ, וּפָטוּר מִן הַמַּתָּנוֹת, וְנִקַּח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר לִבְשַׂר-תַּאֲוָה, אֲבָל לֹא לִזְבְחֵי שְׁלָמִים. וַחֲרֵי הוּא כְּחַיָּה לְכָל דָּבָר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: תְּאוֹ - בְּרִיָּה לְעַצְמוֹ. שׁוֹר הַבָּר - בְּרִיָּה לְעַצְמוֹ:

ז. אֵין נוֹטְעִין שַׂרְבִיט שֶׁל רִמּוֹן, וְלֹא עֻקָּצִים שֶׁל רִמּוֹן בְּתוֹךְ סַדָּן שֶׁל שִׁקְמָה. וְאֵין נוֹתְנִין זְמוֹרָה בֵּין שְׁתֵּי קוֹרוֹת כְּדֵי שֶׁתִּרְבַּע בֵּינֵיהֶן. וְאֵין נוֹתְנִין שְׁנֵי מִינִין בִּשְׁפוֹפֶרֶת אַחַת כְּדֵי שֶׁיִּבְלְעוּ זֶה מִזֶּה. וְאֵין מַרְכִּיבִין זֵיתִים בְּרֶכֶב שֶׁל תְּמָרָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא אֵילֵן בָּאֵילָן. וְאֵין מַרְכִּיבִין קְשׁוּת עַל גַּבֵּי הָאִיזְמָא, וְלֹא תֵּרֶד עַל גַּבֵּי יַרְבּוּז, מִפְּנֵי שֶׁהוּא יָרָק בְּיָרָק:

ח. אֵין מַרְכִּיבִין כִּשּׁוּת עַל גַּבֵּי הָאִיגָּא, מִפְּנֵי שֶׁהוּא יָרָק בְּאֵילָן. רַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר יָרָק בְּאֵילָן. אֵילָן בְּיָרָק - רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מַתִּיר מְשׁוּם רַבִּי יְהוּדָה בֶּן אַגְרָא אִישׁ כְּפַר עַכּוֹ:

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

הַשָּׁלֵם

ט. הַנּוֹתֵן מִינָהּ שֶׁל תּוּרְמוּס בְּצַד מִינָהּ שֶׁל דְּלַעַת כְּדֵי שֶׁתִּבָּקַע הָאָרֶץ מִפָּנֶיהָ – חַיָּב. הַזּוֹרֵעַ דָּבָר הַמַּצְמִיחַ עַל גַּבֵּי בֵּצִים, וְעַל גַּבֵּי חִילְתּ – חַיָּב. עַל גַּבֵּי סֶלַע, וְעַל גַּבֵּי אֲמַת הַמַּיִם – פָּטוּר:

י. הַזּוֹרֵעַ, וְהַמְנַכֵּשׁ, וְהַחוֹפֶה – עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אַף הַמְקַיֵּם – עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה. וְזוֹרְעִין זֶרַע וְזֶרְעוֹנֵי אִילָן כְּאַחַת. הַזּוֹרֵעַ חַרְצַנִּים עִם הַחִטִּים – הֲרֵי זֶה לוֹקֶה אֶת הָאַרְבָּעִים:

יא. כָּל סְאָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ רֹבַע זֶרַע מִמִּין אַחֵר – יְמַעֵט. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּדְבָרִים הַנּוֹפְלִים שְׁלֹשָׁה וְאַרְבַּע קַבִּין בְּבֵית סְאָה. זֶרְעוֹנֵי הַגִּנָּה – מִצְטָרְפִין אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה; בְּנוֹפֶל לְמִינוֹ. בֵּין שֶׁנָּפַל לְתוֹךְ אֲחֵרִים, בֵּין שֶׁנָּפְלוּ אֲחֵרִים לְתוֹכָהּ:

יב. הָיְתָה שָׂדֵהוּ זְרוּעָה חִטִּין, וְנִמְלַךְ לְזָרְעָהּ שְׂעוֹרִין – לֹא יִזְרַע עַד שֶׁיּוֹפֵךְ. לֹא יָפִיךְ – עַד שֶׁתִּתְלַע. עַד כַּמָּה הִיא מַתְלַעַת? עַד שְׁיִשָּׁהֶ שְׁלֹשָׁה יָמִים בְּמָקוֹם הַצִּנָּה, אֲבָל לֹא בְּמָקוֹם הַגָּרִיד, וּמִקָּצָת הַיּוֹם כְּכֻלּוֹ. אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לְהֱיוֹת חוֹרֵשׁ דַּק, אֶלָּא חוֹרֵשׁ חָרִישׁ גַּסָּה כְּתַלְמֵי הָרְבִיעָה. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: זְנַב הַסּוּס הָיְתָה נִקְרֵית. סוֹף עֲפָרָהּ שֶׁל זוֹ נוֹגֵעַ בַּעֲפָרָהּ שֶׁל זוֹ, אִם צִמְּחָה וְהוֹרִיד לְתוֹכָהּ בְּהֵמָה וְלִקְּטָתוֹ – הֲרֵי זֶה מָתָר:

יג. נָטוּעָה וְנִמְלַךְ לְזוֹרְעָהּ – גּוֹמֵם עַד פָּחוֹת מִטֶּפַח, וְזוֹרֵעַ, וְאַחַר כָּךְ מְשָׁרֵישׁ. גּוֹמֵם עַד פָּחוֹת מִטֶּפַח, וּבָא וּמָצָא עָלִין עַל גַּבֵּי תְּבוּאָה – מָתָר לְשָׁעָבַר, וְאָסוּר לָעָתִיד לָבֹא. עוֹקֵר אֵיזֶה מֵהֶן שֶׁיִּרְצֶה, וּמְקַיֵּם אֵיזֶה מֵהֶן שֶׁיִּרְצֶה:

יד. שָׂדֶה שֶׁעָלוּ בוֹ עֲשָׂבִים – אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לְהַפֵּךְ, אֶלָּא חוֹרֵשׁ וּמְחַפֶּה וּמְכַסֶּחַ, וְנוֹטֵל אֶת הַגַּס מִלִּפְנֵי פּוֹעֲלִין, וְאֵין בָּזֶה מִשּׁוּם מְקַיֵּם:

שופטים פרק י

[היה חסר בחוברת של שבוע שעבר של יום שב"ק ו' כסליו]

א וַיָּקָם֙ אַחֲרֵ֣י אֲבִימֶ֔לֶךְ לְהוֹשִׁ֖יעַ אֶת־יִשְׂרָאֵ֑ל
תּוֹלָ֗ע בֶּן־פּוּאָה֙ בֶּן־דּוֹדוֹ֙ אִ֣ישׁ יִשָּׂשכָ֔ר וְה֥וּא־יֹשֵׁ֖ב
בְּשָׁמִ֑יר בְּהַ֖ר אֶפְרָֽיִם׃ **ב** וַיִּשְׁפֹּ֖ט אֶת־יִשְׂרָאֵ֑ל
עֶשְׂרִ֣ים וְשָׁלֹ֔שׁ שָׁנָ֖ה וַיָּ֥מָת וַיִּקָּבֵ֖ר בְּשָׁמִֽיר׃ {פ}
ג וַיָּ֥קָם אַחֲרָ֖יו יָאִ֣יר הַגִּלְעָדִ֑י וַיִּשְׁפֹּ֖ט אֶת־יִשְׂרָאֵ֑ל
עֶשְׂרִ֥ים וּשְׁתַּ֖יִם שָׁנָֽה׃ **ד** וַיִּהְי֣וּ לּ֗וֹ שְׁלֹשִׁ֤ים בָּנִים֙
רֹכְבִ֣ים עַל־שְׁלֹשִׁ֣ים עֲיָרִ֔ים וּשְׁלֹשִׁ֥ים עֲיָרִ֖ים לָהֶ֑ם
לָהֶ֣ם יִקְרְא֔וּ | חַוֹּ֥ת יָאִ֖יר עַ֣ד הַיּ֑וֹם הַזֶּ֕ה אֲשֶׁ֖ר
בְּאֶ֥רֶץ הַגִּלְעָֽד׃ **ה** וַיָּ֥מָת יָאִ֖יר וַיִּקָּבֵ֥ר בְּקָמֽוֹן׃ {פ}
ו וַיֹּסִ֣פוּ | בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֗ל לַעֲשׂ֛וֹת הָרַ֥ע בְּעֵינֵ֖י יְהוָ֑ה
וַיַּעַבְד֣וּ אֶת־הַבְּעָלִ֔ים וְאֶת־הָעַשְׁתָּר֖וֹת וְאֶת־אֱלֹהֵ֣י
אֲרָ֑ם וְאֶת־אֱלֹהֵ֣י צִיד֔וֹן וְאֶת | אֱלֹהֵ֖י מוֹאָ֑ב וְאֵת֙
אֱלֹהֵ֣י בְנֵֽי־עַמּ֔וֹן וְאֶת אֱלֹהֵ֖י פְּלִשְׁתִּ֑ים וַיַּעַזְב֥וּ אֶת־
יְהוָ֖ה וְלֹ֥א עָבָדֽוּהוּ׃ **ז** וַיִּֽחַר־אַ֥ף יְהוָ֖ה בְּיִשְׂרָאֵ֑ל
וַיִּמְכְּרֵ֙ם֙ בְּיַד־פְּלִשְׁתִּ֔ים וּבְיַ֖ד בְּנֵ֥י עַמּֽוֹן׃ **ח** וַיִּרְעֲצ֥וּ
וַיְרֹצְצ֖וּ אֶת־בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֑ל בַּשָּׁנָ֣ה הַהִ֔יא שְׁמֹנֶ֥ה
עֶשְׂרֵ֖ה שָׁנָ֑ה אֶת־כָּל־בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֗ל אֲשֶׁ֛ר בְּעֵ֥בֶר
הַיַּרְדֵּ֖ן בְּאֶ֣רֶץ הָאֱמֹרִ֑י אֲשֶׁ֖ר בַּגִּלְעָֽד׃ **ט** וַיַּעַבְר֥וּ
בְנֵֽי־עַמּ֛וֹן אֶת־הַיַּרְדֵּ֖ן לְהִלָּחֵ֣ם גַּם־בִּיהוּדָ֑ה
וּבְבִנְיָמִ֥ין וּבְבֵ֖ית אֶפְרָ֣יִם וַתֵּ֥צֶר לְיִשְׂרָאֵ֖ל
מְאֹֽד׃ **י** וַיִּזְעֲק֥וּ בְנֵֽי יִשְׂרָאֵ֖ל אֶל־יְהוָ֑ה לֵאמֹ֗ר
חָטָ֙אנוּ לָ֔ךְ וְכִ֥י עָזַ֖בְנוּ אֶת־אֱלֹהֵ֑ינוּ וַנַּעֲבֹ֖ד אֶת־
הַבְּעָלִֽים׃ {פ}
יא וַיֹּ֥אמֶר יְהוָ֖ה אֶל־בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֑ל הֲלֹ֗א מִמִּצְרַ֙יִם֙
וּמִן־הָאֱמֹרִ֔י וּמִבְּנֵ֥י עַמּ֖וֹן וּמִן־
פְּלִשְׁתִּֽים׃ **יב** וְצִידוֹנִ֣ים וַעֲמָלֵ֔ק וּמָע֖וֹן לָחֲצ֣וּ
אֶתְכֶ֑ם וַתִּצְעֲק֥וּ אֵלַ֖י וָאוֹשִׁ֥יעָה אֶתְכֶ֖ם
מִיָּדָֽם׃ **יג** וְאַתֶּ֣ם עֲזַבְתֶּ֔ם אוֹתִ֖י וַתַּעַבְד֣וּ אֱלֹהִ֣ים
אֲחֵרִ֑ים לָכֵ֛ן לֹֽא־אוֹסִ֥יף לְהוֹשִׁ֖יעַ אֶתְכֶֽם׃ **יד** לְכ֥וּ
וְזַעֲק֖וּ אֶל־הָאֱלֹהִ֣ים אֲשֶׁר־בְּחַרְתֶּ֣ם בָּ֑ם הֵ֚מָּה
יוֹשִׁ֣יעוּ לָכֶ֔ם בְּעֵ֖ת צָרַתְכֶֽם׃ **טו** וַיֹּאמְר֥וּ בְנֵֽי־
יִשְׂרָאֵ֖ל אֶל־יְהוָ֑ה חָטָ֙אנוּ֙ עֲשֵׂה־אַתָּ֣ה לָּ֔נוּ כְּכָל־
הַטּ֥וֹב בְּעֵינֶ֖יךָ אַ֣ךְ הַצִּילֵ֔נוּ נָ֖א הַיּ֥וֹם
הַזֶּֽה׃ **טז** וַיָּסִ֣ירוּ אֶת־אֱלֹהֵ֤י הַנֵּכָר֙ מִקִּרְבָּ֔ם וַיַּעַבְד֖וּ
אֶת־יְהוָ֑ה וַתִּקְצַ֥ר נַפְשׁ֖וֹ בַּעֲמַ֥ל יִשְׂרָאֵֽל׃ {פ}
יז וַיִּצָּעֲק֣וּ בְנֵֽי עַמּ֔וֹן וַיַּחֲנ֖וּ בַּגִּלְעָ֑ד וַיֵּאָסְפ֥וּ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵ֖ל וַיַּחֲנ֥וּ בַּמִּצְפָּֽה׃ **יח** וַיֹּאמְר֣וּ הָעָ֔ם שָׂרֵי
גִלְעָ֖ד אִ֣ישׁ אֶל־רֵעֵ֑הוּ מִי֩ הָאִ֨ישׁ אֲשֶׁר֙ יָחֵ֣ל לְהִלָּחֵ֔ם
בִּבְנֵ֖י עַמּ֑וֹן יִֽהְיֶ֥ה לְרֹ֖אשׁ לְכֹ֥ל יֹשְׁבֵ֖י גִּלְעָֽד׃ {פ}

שופטים פרק יא

א וְיִפְתָּח הַגִּלְעָדִי הָיָה גִּבּוֹר חַיִל וְהוּא בֶּן־אִשָּׁה
זוֹנָה וַיּוֹלֶד גִּלְעָד אֶת־יִפְתָּח: **ב** וַתֵּלֶד אֵשֶׁת־גִּלְעָד
לוֹ בָּנִים וַיִּגְדְּלוּ בְּנֵי־הָאִשָּׁה וַיְגָרְשׁוּ אֶת־יִפְתָּח
וַיֹּאמְרוּ לוֹ לֹא־תִנְחַל בְּבֵית־אָבִינוּ כִּי בֶן־אִשָּׁה
אַחֶרֶת אָתָּה: **ג** וַיִּבְרַח יִפְתָּח מִפְּנֵי אֶחָיו וַיֵּשֶׁב
בְּאֶרֶץ טוֹב וַיֵּתְלַקְּטוּ אֶל־יִפְתָּח אֲנָשִׁים רֵיקִים
וַיֵּצְאוּ עִמּוֹ: {פ}
ד וַיְהִי מִיָּמִים וַיִּלָּחֲמוּ בְּנֵי־עַמּוֹן עִם־
יִשְׂרָאֵל: **ה** וַיְהִי כַּאֲשֶׁר־נִלְחֲמוּ בְּנֵי־עַמּוֹן עִם־
יִשְׂרָאֵל וַיֵּלְכוּ זִקְנֵי גִלְעָד לָקַחַת אֶת־יִפְתָּח מֵאֶרֶץ
טוֹב: **ו** וַיֹּאמְרוּ לְיִפְתָּח לְכָה וְהָיִיתָה לָּנוּ לְקָצִין
וְנִלָּחֲמָה בִּבְנֵי עַמּוֹן: **ז** וַיֹּאמֶר יִפְתָּח לִזְקְנֵי גִלְעָד
הֲלֹא אַתֶּם שְׂנֵאתֶם אוֹתִי וַתְּגָרְשׁוּנִי מִבֵּית אָבִי
וּמַדּוּעַ בָּאתֶם אֵלַי עַתָּה כַּאֲשֶׁר צַר
לָכֶם: **ח** וַיֹּאמְרוּ זִקְנֵי גִלְעָד אֶל־יִפְתָּח לָכֵן עַתָּה
שַׁבְנוּ אֵלֶיךָ וְהָלַכְתָּ עִמָּנוּ וְנִלְחַמְתָּ בִּבְנֵי עַמּוֹן
וְהָיִיתָ לָּנוּ לְרֹאשׁ לְכֹל יֹשְׁבֵי גִלְעָד: **ט** וַיֹּאמֶר
יִפְתָּח אֶל־זִקְנֵי גִלְעָד אִם־מְשִׁיבִים אַתֶּם אוֹתִי
לְהִלָּחֵם בִּבְנֵי עַמּוֹן וְנָתַן יְהוָה אוֹתָם לְפָנָי אֲנֹכִי
אֶהְיֶה לָכֶם לְרֹאשׁ: **י** וַיֹּאמְרוּ זִקְנֵי־גִלְעָד אֶל־
יִפְתָּח יְהוָה יְהִיֶה שֹׁמֵעַ בֵּינוֹתֵינוּ אִם־לֹא כִדְבָרְךָ
כֵּן נַעֲשֶׂה: **יא** וַיֵּלֶךְ יִפְתָּח עִם־זִקְנֵי גִלְעָד וַיָּשִׂימוּ
הָעָם אוֹתוֹ עֲלֵיהֶם לְרֹאשׁ וּלְקָצִין וַיְדַבֵּר יִפְתָּח
אֶת־כָּל־דְּבָרָיו לִפְנֵי יְהוָה בַּמִּצְפָּה: {פ}
יב וַיִּשְׁלַח יִפְתָּח מַלְאָכִים אֶל־מֶלֶךְ בְּנֵי־עַמּוֹן
לֵאמֹר מַה־לִּי וָלָךְ כִּי־בָאתָ אֵלַי לְהִלָּחֶם
בְּאַרְצִי: **יג** וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ בְּנֵי־עַמּוֹן אֶל־מַלְאֲכֵי
יִפְתָּח כִּי־לָקַח יִשְׂרָאֵל אֶת־אַרְצִי בַּעֲלוֹתוֹ
מִמִּצְרַיִם מֵאַרְנוֹן וְעַד־הַיַּבֹּק וְעַד־הַיַּרְדֵּן וְעַתָּה
הָשִׁיבָה אֹתָהֶן בְּשָׁלוֹם: **יד** וַיּוֹסֶף עוֹד יִפְתָּח
וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל־מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן: **טו** וַיֹּאמֶר לוֹ
כֹּה אָמַר יִפְתָּח לֹא־לָקַח יִשְׂרָאֵל אֶת־אֶרֶץ מוֹאָב
וְאֶת־אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹן: **טז** כִּי בַּעֲלוֹתָם מִמִּצְרָיִם
וַיֵּלֶךְ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר עַד־יַם־סוּף וַיָּבֹא
קָדֵשָׁה: **יז** וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים | אֶל־מֶלֶךְ
אֱדוֹם | לֵאמֹר אֶעְבְּרָה־נָּא בְאַרְצֶךָ וְלֹא שָׁמַע
מֶלֶךְ אֱדוֹם וְגַם אֶל־מֶלֶךְ מוֹאָב שָׁלָח וְלֹא אָבָה
וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּקָדֵשׁ: **יח** וַיֵּלֶךְ בַּמִּדְבָּר וַיָּסָב אֶת־
אֶרֶץ אֱדוֹם וְאֶת־אֶרֶץ מוֹאָב וַיָּבֹא מִמִּזְרַח־שֶׁמֶשׁ
לְאֶרֶץ מוֹאָב וַיַּחֲנוּ בְּעֵבֶר אַרְנֹן וְלֹא־בָאוּ בִּגְבוּל
מוֹאָב כִּי אַרְנֹן גְּבוּל מוֹאָב: **יט** וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל
מַלְאָכִים אֶל־סִיחוֹן מֶלֶךְ־הָאֱמֹרִי מֶלֶךְ חֶשְׁבּוֹן
וַיֹּאמֶר לוֹ יִשְׂרָאֵל נַעְבְּרָה־נָּא בְאַרְצְךָ עַד־
מְקוֹמִי: **כ** וְלֹא־הֶאֱמִין סִיחוֹן אֶת־יִשְׂרָאֵל עֲבֹר
בִּגְבֻלוֹ וַיֶּאֱסֹף סִיחוֹן אֶת־כָּל־עַמּוֹ וַיַּחֲנוּ בְּיָהְצָה
וַיִּלָּחֶם עִם־יִשְׂרָאֵל: **כא** וַיִּתֵּן יְהוָה אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל
אֶת־סִיחוֹן וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ בְּיַד יִשְׂרָאֵל וַיַּכֻּם וַיִּירַשׁ
יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל־אֶרֶץ הָאֱמֹרִי יוֹשֵׁב הָאָרֶץ
הַהִיא: **כב** וַיִּירְשׁוּ אֶת כָּל־גְּבוּל הָאֱמֹרִי מֵאַרְנוֹן
וְעַד־הַיַּבֹּק וּמִן־הַמִּדְבָּר וְעַד־הַיַּרְדֵּן: **כג** וְעַתָּה
יְהוָה | אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הוֹרִישׁ אֶת־הָאֱמֹרִי מִפְּנֵי
עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְאַתָּה תִּירָשֶׁנּוּ: **כד** הֲלֹא אֵת אֲשֶׁר
יוֹרִישְׁךָ כְּמוֹשׁ אֱלֹהֶיךָ אוֹתוֹ תִּירָשׁ וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר
הוֹרִישׁ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מִפָּנֵינוּ אוֹתוֹ
נִירָשׁ: **כה** וְעַתָּה הֲטוֹב טוֹב אַתָּה מִבָּלָק בֶּן־צִפּוֹר
מֶלֶךְ מוֹאָב הֲרוֹב רָב עִם־יִשְׂרָאֵל אִם־נִלְחַם
נִלְחַם בָּם: **כו** בְּשֶׁבֶת יִשְׂרָאֵל בְּחֶשְׁבּוֹן וּבִבְנוֹתֶיהָ
וּבְעַרְעֹר וּבִבְנוֹתֶיהָ וּבְכָל־הֶעָרִים אֲשֶׁר עַל־יְדֵי

אַרְנוֹן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וּמַדּוּעַ לְא־הִצַּלְתֶּם בָּעֵת
הַהִיא: **כז** וְאָנֹכִי לְא־חָטָאתִי לָךְ וְאַתָּה עֹשֶׂה אִתִּי
רָעָה לְהִלָּחֶם בִּי יִשְׁפֹּט יְהוָה הַשֹּׁפֵט הַיּוֹם בֵּין בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וּבֵין בְּנֵי עַמּוֹן: **כח** וְלֹא שָׁמַע מֶלֶךְ בְּנֵי
עַמּוֹן אֶל־דִּבְרֵי יִפְתָּח אֲשֶׁר שָׁלַח אֵלָיו: {פ}
כט וַתְּהִי עַל־יִפְתָּח רוּחַ יְהוָה וַיַּעֲבֹר אֶת־הַגִּלְעָד
וְאֶת־מְנַשֶּׁה וַיַּעֲבֹר אֶת־מִצְפֵּה גִלְעָד וּמִמִּצְפֵּה
גִּלְעָד עָבַר בְּנֵי עַמּוֹן: **ל** וַיִּדַּר יִפְתָּח נֶדֶר לַיהוָה
וַיֹּאמַר אִם־נָתוֹן תִּתֵּן אֶת־בְּנֵי עַמּוֹן
בְּיָדִי: **לא** וְהָיָה הַיּוֹצֵא אֲשֶׁר יֵצֵא מִדַּלְתֵי בֵיתִי
לִקְרָאתִי בְּשׁוּבִי בְשָׁלוֹם מִבְּנֵי עַמּוֹן וְהָיָה לַיהוָה
וְהַעֲלִיתִיהוּ עֹלָה: {פ}
לב וַיַּעֲבֹר יִפְתָּח אֶל־בְּנֵי עַמּוֹן לְהִלָּחֶם בָּם וַיִּתְּנֵם
יְהוָה בְּיָדוֹ: **לג** וַיַּכֵּם מֵעֲרוֹעֵר וְעַד־בֹּאֲךָ מִנִּית
עֶשְׂרִים עִיר וְעַד אָבֵל כְּרָמִים מַכָּה גְּדוֹלָה מְאֹד
וַיִּכָּנְעוּ בְּנֵי עַמּוֹן מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: {פ}
לד וַיָּבֹא יִפְתָּח הַמִּצְפָּה אֶל־בֵּיתוֹ וְהִנֵּה בִתּוֹ
יֹצֵאת לִקְרָאתוֹ בְּתֻפִּים וּבִמְחֹלוֹת וְרַק הִיא יְחִידָה
אֵין־לוֹ מִמֶּנּוּ בֵּן אוֹ־בַת: **לה** וַיְהִי כִרְאוֹתוֹ אוֹתָהּ
וַיִּקְרַע אֶת־בְּגָדָיו וַיֹּאמֶר אֲהָהּ בִּתִּי הַכְרֵעַ
הִכְרַעְתִּנִי וְאַתְּ הָיִית בְּעֹכְרָי וְאָנֹכִי פָּצִיתִי פִי אֶל־
יְהוָה וְלֹא אוּכַל לָשׁוּב: **לו** וַתֹּאמֶר אֵלָיו אָבִי
פָּצִיתָה אֶת־פִּיךָ אֶל־יְהוָה עֲשֵׂה לִי כַּאֲשֶׁר יָצָא
מִפִּיךָ אַחֲרֵי אֲשֶׁר עָשָׂה לְךָ יְהוָה נְקָמוֹת מֵאֹיְבֶיךָ
מִבְּנֵי עַמּוֹן: **לז** וַתֹּאמֶר אֶל־אָבִיהָ יֵעָשֶׂה לִי הַדָּבָר
הַזֶּה הַרְפֵּה מִמֶּנִּי שְׁנַיִם חֳדָשִׁים וְאֵלְכָה וְיָרַדְתִּי
עַל־הֶהָרִים וְאֶבְכֶּה עַל־בְּתוּלַי אָנֹכִי ורעיתי
(וְרֵעוֹתָי): **לח** וַיֹּאמֶר לֵכִי וַיִּשְׁלַח אוֹתָהּ שְׁנֵי
חֳדָשִׁים וַתֵּלֶךְ הִיא וְרֵעוֹתֶיהָ וַתֵּבְךְּ עַל־בְּתוּלֶיהָ
עַל־הֶהָרִים: **לט** וַיְהִי מִקֵּץ | שְׁנַיִם חֳדָשִׁים וַתָּשָׁב
אֶל־אָבִיהָ וַיַּעַשׂ לָהּ אֶת־נִדְרוֹ אֲשֶׁר נָדָר וְהִיא
לֹא־יָדְעָה אִישׁ וַתְּהִי־חֹק בְּיִשְׂרָאֵל: **מ** מִיָּמִים |
יָמִימָה תֵּלַכְנָה בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל לְתַנּוֹת לְבַת־יִפְתָּח
הַגִּלְעָדִי אַרְבַּעַת יָמִים בַּשָּׁנָה: {פ}

שופטים פרק יב

א וַיִּצָּעֵק אִישׁ אֶפְרַיִם וַיַּעֲבֹר צָפוֹנָה וַיֹּאמְרוּ
לְיִפְתָּח מַדּוּעַ | עָבַרְתָּ | לְהִלָּח�ֵם בִּבְנֵי־עַמּוֹן וְלָנוּ
לְא קָרָאתָ לָלֶכֶת עִמָּךְ בֵּיתְךָ נִשְׂרֹף עָלֶיךָ
בָּאֵשׁ: **ב** וַיֹּאמֶר יִפְתָּח אֲלֵיהֶם אִישׁ רִיב הָיִיתִי
אֲנִי וְעַמִּי וּבְנֵי־עַמּוֹן מְאֹד וָאֶזְעַק אֶתְכֶם וְלֹא־
הוֹשַׁעְתֶּם אוֹתִי מִיָּדָם: **ג** וָאֶרְאֶה כִּי־אֵינְךָ מוֹשִׁיעַ
וָאָשִׂימָה נַפְשִׁי בְכַפִּי וָאֶעְבְּרָה אֶל־בְּנֵי עַמּוֹן
וַיִּתְּנֵם יְהוָה בְּיָדִי וְלָמָּה עֲלִיתֶם אֵלַי הַיּוֹם הַזֶּה
לְהִלָּחֶם בִּי: **ד** וַיִּקְבֹּץ יִפְתָּח אֶת־כָּל־אַנְשֵׁי גִלְעָד
וַיִּלָּחֶם אֶת־אֶפְרָיִם וַיַּכּוּ אַנְשֵׁי גִלְעָד אֶת־אֶפְרַיִם
כִּי אָמְרוּ פְּלִיטֵי אֶפְרַיִם אַתֶּם גִּלְעָד בְּתוֹךְ אֶפְרַיִם
בְּתוֹךְ מְנַשֶּׁה: **ה** וַיִּלְכֹּד גִּלְעָד אֶת־מַעְבְּרוֹת הַיַּרְדֵּן
לְאֶפְרָיִם וְהָיָה כִּי יֹאמְרוּ פְּלִיטֵי אֶפְרַיִם אֶעֱבֳרָה
וַיֹּאמְרוּ לוֹ אַנְשֵׁי־גִלְעָד הַאֶפְרָתִי אַתָּה וַיֹּאמֶר |
לֹא: **ו** וַיֹּאמְרוּ לוֹ אֱמָר־נָא שִׁבֹּלֶת וַיֹּאמֶר סִבֹּלֶת
וְלֹא יָכִין לְדַבֵּר כֵּן וַיֹּאחֲזוּ אוֹתוֹ וַיִּשְׁחָטוּהוּ אֶל־
מַעְבְּרוֹת הַיַּרְדֵּן וַיִּפֹּל בָּעֵת הַהִיא מֵאֶפְרַיִם
אַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם אָלֶף: **ז** וַיִּשְׁפֹּט יִפְתָּח אֶת־
יִשְׂרָאֵל שֵׁשׁ שָׁנִים וַיָּמָת יִפְתָּח הַגִּלְעָדִי וַיִּקָּבֶר
בְּעָרֵי גִלְעָד: {פ}
ח וַיִּשְׁפֹּט אַחֲרָיו אֶת־יִשְׂרָאֵל אִבְצָן מִבֵּית
לָחֶם: **ט** וַיְהִי־לוֹ שְׁלֹשִׁים בָּנִים וּשְׁלֹשִׁים בָּנוֹת
שִׁלַּח הַחוּצָה וּשְׁלֹשִׁים בָּנוֹת הֵבִיא לְבָנָיו מִן־
הַחוּץ וַיִּשְׁפֹּט אֶת־יִשְׂרָאֵל שֶׁבַע שָׁנִים: **י** וַיָּמָת

אִבְצָן וַיִּקְבֹּר בְּבֵית לָחֶם: {פ}
יא וַיִּשְׁפֹּט אַחֲרָיו אֶת־יִשְׂרָאֵל אֵילוֹן הַזְּבוּלֹנִי
וַיִּשְׁפֹּט אֶת־יִשְׂרָאֵל עֶשֶׂר שָׁנִים: **יב** וַיָּמָת אֵילוֹן
הַזְּבוּלֹנִי וַיִּקָּבֵר בְּאַיָּלוֹן בְּאֶרֶץ זְבוּלֻן: {פ}
יג וַיִּשְׁפֹּט אַחֲרָיו אֶת־יִשְׂרָאֵל עַבְדּוֹן בֶּן־הִלֵּל
הַפִּרְעָתוֹנִי: **יד** וַיְהִי־לוֹ אַרְבָּעִים בָּנִים וּשְׁלֹשִׁים
בְּנֵי בָנִים רֹכְבִים עַל־שִׁבְעִים עֲיָרִם וַיִּשְׁפֹּט אֶת־
יִשְׂרָאֵל שְׁמֹנֶה שָׁנִים: **טו** וַיָּמָת עַבְדּוֹן בֶּן־הִלֵּל
הַפִּרְעָתוֹנִי וַיִּקָּבֵר בִּפְרִעָתוֹן בְּאֶרֶץ אֶפְרַיִם בְּהַר
הָעֲמָלֵקִי: {פ}

שופטים פרק יג

א וַיֹּסִפוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה
וַיִּתְּנֵם יְהוָה בְּיַד־פְּלִשְׁתִּים אַרְבָּעִים שָׁנָה: {פ}
ב וַיְהִי אִישׁ אֶחָד מִצָּרְעָה מִמִּשְׁפַּחַת הַדָּנִי וּשְׁמוֹ
מָנוֹחַ וְאִשְׁתּוֹ עֲקָרָה וְלֹא יָלָדָה: **ג** וַיֵּרָא מַלְאַךְ־
יְהוָה אֶל־הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ הִנֵּה־נָא אַתְּ־
עֲקָרָה וְלֹא יָלַדְתְּ וְהָרִית וְיָלַדְתְּ בֵּן: **ד** וְעַתָּה
הִשָּׁמְרִי נָא וְאַל־תִּשְׁתִּי יַיִן וְשֵׁכָר וְאַל־תֹּאכְלִי כָּל־
טָמֵא: **ה** כִּי הִנָּךְ הָרָה וְיֹלַדְתְּ בֵּן וּמוֹרָה לֹא־יַעֲלֶה
עַל־רֹאשׁוֹ כִּי־נְזִיר אֱלֹהִים יִהְיֶה הַנַּעַר מִן־הַבֶּטֶן
וְהוּא יָחֵל לְהוֹשִׁיעַ אֶת־יִשְׂרָאֵל מִיַּד
פְּלִשְׁתִּים: **ו** וַתָּבֹא הָאִשָּׁה וַתֹּאמֶר לְאִישָׁהּ לֵאמֹר
אִישׁ הָאֱלֹהִים בָּא אֵלַי וּמַרְאֵהוּ כְּמַרְאֵה מַלְאַךְ
הָאֱלֹהִים נוֹרָא מְאֹד וְלֹא שְׁאִלְתִּיהוּ אֵי־מִזֶּה הוּא
וְאֶת־שְׁמוֹ לֹא־הִגִּיד לִי: **ז** וַיֹּאמֶר לִי הִנָּךְ הָרָה
וְיֹלַדְתְּ בֵּן וְעַתָּה אַל־תִּשְׁתִּי | יַיִן וְשֵׁכָר וְאַל־
תֹּאכְלִי כָּל־טָמְאָה כִּי־נְזִיר אֱלֹהִים יִהְיֶה הַנַּעַר
מִן־הַבֶּטֶן עַד־יוֹם מוֹתוֹ: {פ}
ח וַיֶּעְתַּר מָנוֹחַ אֶל־יְהוָה וַיֹּאמַר בִּי אֲדוֹנָי אִישׁ
הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר שָׁלַחְתָּ יָבוֹא־נָא עוֹד אֵלֵינוּ וְיוֹרֵנוּ
מַה־נַּעֲשֶׂה לַנַּעַר הַיּוּלָד: **ט** וַיִּשְׁמַע הָאֱלֹהִים
בְּקוֹל מָנוֹחַ וַיָּבֹא מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים עוֹד אֶל־הָאִשָּׁה
וְהִיא יוֹשֶׁבֶת בַּשָּׂדֶה וּמָנוֹחַ אִישָׁהּ אֵין
עִמָּהּ: **י** וַתְּמַהֵר הָאִשָּׁה וַתָּרָץ וַתַּגֶּד לְאִישָׁהּ
וַתֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה נִרְאָה אֵלַי הָאִישׁ אֲשֶׁר־בָּא
בַיּוֹם אֵלָי: **יא** וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ מָנוֹחַ אַחֲרֵי אִשְׁתּוֹ וַיָּבֹא
אֶל־הָאִישׁ וַיֹּאמֶר לוֹ הַאַתָּה הָאִישׁ אֲשֶׁר־דִּבַּרְתָּ
אֶל־הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אָנִי: **יב** וַיֹּאמֶר מָנוֹחַ עַתָּה
יָבֹא דְבָרֶיךָ מַה־יִּהְיֶה מִשְׁפַּט־הַנַּעַר
וּמַעֲשֵׂהוּ: **יג** וַיֹּאמֶר מַלְאַךְ יְהוָה אֶל־מָנוֹחַ מִכֹּל
אֲשֶׁר־אָמַרְתִּי אֶל־הָאִשָּׁה תִּשָּׁמֵר: **יד** מִכֹּל אֲשֶׁר־
יֵצֵא מִגֶּפֶן הַיַּיִן לֹא תֹאכַל וְיַיִן וְשֵׁכָר אַל־תֵּשְׁתְּ
וְכָל־טֻמְאָה אַל־תֹּאכַל כֹּל אֲשֶׁר־צִוִּיתִיהָ תִּשְׁמֹר:
{ס} **טו** וַיֹּאמֶר מָנוֹחַ אֶל־מַלְאַךְ יְהוָה נַעְצְרָה־נָּא
אוֹתָךְ וְנַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ גְּדִי עִזִּים: **טז** וַיֹּאמֶר מַלְאַךְ
יְהוָה אֶל־מָנוֹחַ אִם־תַּעְצְרֵנִי לֹא־אֹכַל בְּלַחְמֶךָ
וְאִם־תַּעֲשֶׂה עֹלָה לַיהוָה תַּעֲלֶנָּה כִּי לֹא־יָדַע מָנוֹחַ
כִּי־מַלְאַךְ יְהוָה הוּא: **יז** וַיֹּאמֶר מָנוֹחַ אֶל־מַלְאַךְ
יְהוָה מִי שְׁמֶךָ כִּי־יָבֹא דבריך (דְבָרְךָ)
וְכִבַּדְנוּךָ: **יח** וַיֹּאמֶר לוֹ מַלְאַךְ יְהוָה לָמָּה זֶּה
תִּשְׁאַל לִשְׁמִי וְהוּא־פֶלְאִי: {פ}
יט וַיִּקַּח מָנוֹחַ אֶת־גְּדִי הָעִזִּים וְאֶת־הַמִּנְחָה וַיַּעַל
עַל־הַצּוּר לַיהוָה וּמַפְלִא לַעֲשׂוֹת וּמָנוֹחַ וְאִשְׁתּוֹ
רֹאִים: **כ** וַיְהִי בַּעֲלוֹת הַלַּהַב מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ
הַשָּׁמַיְמָה וַיַּעַל מַלְאַךְ־יְהוָה בְּלַהַב הַמִּזְבֵּחַ וּמָנוֹחַ
וְאִשְׁתּוֹ רֹאִים וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם אָרְצָה: **כא** וְלֹא־
יָסַף עוֹד מַלְאַךְ יְהוָה לְהֵרָאֹה אֶל־מָנוֹחַ וְאֶל־
אִשְׁתּוֹ אָז יָדַע מָנוֹחַ כִּי־מַלְאַךְ יְהוָה
הוּא: **כב** וַיֹּאמֶר מָנוֹחַ אֶל־אִשְׁתּוֹ מוֹת נָמוּת כִּי

אֱלֹהִים רָאִינוּ: **כג** וַתֹּאמֶר לֹו אִשְׁתֹּו לוּ חָפֵץ יְהוָה לַהֲמִיתֵנוּ לֹא־לָקַח מִיָּדֵנוּ עֹלָה וּמִנְחָה וְלֹא הֶרְאָנוּ אֶת־כָּל־אֵלֶּה וְכָעֵת לֹא הִשְׁמִיעָנוּ כָּזֹאת: **כד** וַתֵּלֶד הָאִשָּׁה בֵּן וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמֹו שִׁמְשֹׁון וַיִּגְדַּל הַנַּעַר וַיְבָרְכֵהוּ יְהוָה: **כה** וַתָּחֶל רוּחַ יְהוָה לְפַעֲמֹו בְּמַחֲנֵה־דָּן בֵּין צָרְעָה וּבֵין אֶשְׁתָּאֹל: {פ}

שופטים פרק יד

א וַיֵּרֶד שִׁמְשֹׁון תִּמְנָתָה וַיַּרְא אִשָּׁה בְּתִמְנָתָה מִבְּנֹות פְּלִשְׁתִּים: **ב** וַיַּעַל וַיַּגֶּד לְאָבִיו וּלְאִמֹּו וַיֹּאמֶר אִשָּׁה רָאִיתִי בְתִמְנָתָה מִבְּנֹות פְּלִשְׁתִּים וְעַתָּה קְחוּ־אֹותָהּ לִי לְאִשָּׁה: **ג** וַיֹּאמֶר לֹו אָבִיו וְאִמֹּו הַאֵין בִּבְנֹות אַחֶיךָ וּבְכָל־עַמִּי אִשָּׁה כִּי־אַתָּה הוֹלֵךְ לָקַחַת אִשָּׁה מִפְּלִשְׁתִּים הָעֲרֵלִים וַיֹּאמֶר שִׁמְשֹׁון אֶל־אָבִיו אֹותָהּ קַח־לִי כִּי־הִיא יָשְׁרָה בְעֵינָי: **ד** וְאָבִיו וְאִמֹּו לֹא יָדְעוּ כִּי מֵיְהוָה הִיא כִּי־תֹאֲנָה הוּא־מְבַקֵּשׁ מִפְּלִשְׁתִּים וּבָעֵת הַהִיא פְּלִשְׁתִּים מֹשְׁלִים בְּיִשְׂרָאֵל: **ה** וַיֵּרֶד שִׁמְשֹׁון וְאָבִיו וְאִמֹּו תִּמְנָתָה וַיָּבֹאוּ עַד־כַּרְמֵי תִמְנָתָה וְהִנֵּה כְּפִיר אֲרָיֹות שֹׁאֵג לִקְרָאתֹו: **ו** וַתִּצְלַח עָלָיו רוּחַ יְהוָה וַיְשַׁסְּעֵהוּ כְּשַׁסַּע הַגְּדִי וּמְאוּמָה אֵין בְּיָדֹו וְלֹא הִגִּיד לְאָבִיו וּלְאִמֹּו אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה: **ז** וַיֵּרֶד וַיְדַבֵּר לָאִשָּׁה וַתִּישַׁר בְּעֵינֵי שִׁמְשֹׁון: **ח** וַיָּשָׁב מִיָּמִים לְקַחְתָּהּ וַיָּסַר לִרְאֹות אֵת מַפֶּלֶת הָאַרְיֵה וְהִנֵּה עֲדַת דְּבוֹרִים בִּגְוִיַּת הָאַרְיֵה וּדְבָשׁ: **ט** וַיְרִדֵהוּ אֶל־כַּפָּיו וַיֵּלֶךְ הָלוֹךְ וְאָכֹל וַיֵּלֶךְ אֶל־אָבִיו וְאֶל־אִמֹּו וַיִּתֵּן לָהֶם וַיֹּאכֵלוּ וְלֹא־הִגִּיד לָהֶם כִּי מִגְוִיַּת הָאַרְיֵה רָדָה הַדְּבָשׁ: **י** וַיֵּרֶד אָבִיהוּ אֶל־הָאִשָּׁה וַיַּעַשׂ שָׁם שִׁמְשֹׁון מִשְׁתֶּה כִּי כֵן יַעֲשׂוּ הַבַּחוּרִים: **יא** וַיְהִי כִּרְאוֹתָם אֹותֹו וַיִּקְחוּ שְׁלֹשִׁים מֵרֵעִים וַיִּהְיוּ אִתֹּו: **יב** וַיֹּאמֶר לָהֶם שִׁמְשֹׁון אָחוּדָה־נָּא לָכֶם חִידָה אִם־הַגֵּד תַּגִּידוּ אוֹתָהּ לִי שִׁבְעַת יְמֵי הַמִּשְׁתֶּה וּמְצָאתֶם וְנָתַתִּי לָכֶם שְׁלֹשִׁים סְדִינִים וּשְׁלֹשִׁים חֲלִיפֹות בְּגָדִים: **יג** וְאִם־לֹא תוּכְלוּ לְהַגִּיד לִי וּנְתַתֶּם אַתֶּם לִי שְׁלֹשִׁים סְדִינִים וּשְׁלֹשִׁים חֲלִיפֹות בְּגָדִים וַיֹּאמְרוּ לֹו חִידָתְךָ וְנִשְׁמָעֶנָּה: **יד** וַיֹּאמֶר לָהֶם מֵהָאֹכֵל יָצָא מַאֲכָל וּמֵעָז יָצָא מָתֹוק וְלֹא יָכְלוּ לְהַגִּיד הַחִידָה שְׁלֹשֶׁת יָמִים: **טו** וַיְהִי | בַּיֹּום הַשְּׁבִיעִי וַיֹּאמְרוּ לְאֵשֶׁת־שִׁמְשֹׁון פַּתִּי אֶת־אִישֵׁךְ וְיַגֶּד־לָנוּ אֶת־הַחִידָה פֶּן־נִשְׂרֹף אֹותָךְ וְאֶת־בֵּית אָבִיךְ בָּאֵשׁ הֲלְיָרְשֵׁנוּ קְרָאתֶם לָנוּ הֲלֹא: **טז** וַתִּבְךְּ אֵשֶׁת שִׁמְשֹׁון עָלָיו וַתֹּאמֶר רַק־שְׂנֵאתַנִי וְלֹא אֲהַבְתָּנִי חִידָה חָדְתָּ לִבְנֵי עַמִּי וְלִי לֹא הִגַּדְתָּה וַיֹּאמֶר לָהּ הִנֵּה לְאָבִי וּלְאִמִּי לֹא הִגַּדְתִּי וְלָךְ אַגִּיד: **יז** וַתֵּבְךְּ עָלָיו שִׁבְעַת הַיָּמִים אֲשֶׁר־הָיָה לָהֶם הַמִּשְׁתֶּה וַיְהִי | בַּיֹּום הַשְּׁבִיעִי וַיַּגֶּד־לָהּ כִּי הֵצִיקَתְהוּ וַתַּגֶּד חִידָה לִבְנֵי עַמָּהּ: **יח** וַיֹּאמְרוּ לֹו אַנְשֵׁי הָעִיר בַּיֹּום הַשְּׁבִיעִי בְּטֶרֶם יָבֹא הַחַרְסָה מַה־מָּתֹוק מִדְּבַשׁ וּמֶה עַז מֵאֲרִי וַיֹּאמֶר לָהֶם לוּלֹא חֲרַשְׁתֶּם בְּעֶגְלָתִי לֹא מְצָאתֶם חִידָתִי: **יט** וַתִּצְלַח עָלָיו רוּחַ יְהוָה וַיֵּרֶד אַשְׁקְלֹון וַיַּךְ מֵהֶם | שְׁלֹשִׁים אִישׁ וַיִּקַּח אֶת־חֲלִיצוֹתָם וַיִּתֵּן הַחֲלִיפֹות לְמַגִּידֵי הַחִידָה וַיִּחַר אַפֹּו וַיַּעַל בֵּית אָבִיהוּ: **כ** וַתְּהִי אֵשֶׁת שִׁמְשֹׁון לְמֵרֵעֵהוּ אֲשֶׁר רֵעָה לֹו: {פ}

שופטים פרק טו

א וַיְהִי מִיָּמִים בִּימֵי קְצִיר־חִטִּים וַיִּפְקֹד שִׁמְשׁוֹן
אֶת־אִשְׁתּוֹ בִּגְדֵי עִזִּים וַיֹּאמֶר אָבְאָה אֶל־אִשְׁתִּי
הֶחָדְרָה וְלֹא־נְתָנוֹ אָבִיהָ לָבוֹא: **ב** וַיֹּאמֶר אָבִיהָ
אָמֹר אָמַרְתִּי כִּי־שָׂנֹא שְׂנֵאתָהּ וָאֶתְּנֶנָּה לְמֵרֵעֶךָ
הֲלֹא אֲחוֹתָהּ הַקְּטַנָּה טוֹבָה מִמֶּנָּה תִּהְיֶנָּא לְךָ
תַּחְתֶּיהָ: **ג** וַיֹּאמֶר לָהֶם שִׁמְשׁוֹן נְקִיתִי הַפַּעַם
מִפְּלִשְׁתִּים כִּי־עֹשֶׂה אֲנִי עִמָּם רָעָה: **ד** וַיֵּלֶךְ
שִׁמְשׁוֹן וַיִּלְכֹּד שְׁלֹשׁ־מֵאוֹת שׁוּעָלִים וַיִּקַּח לַפִּדִּים
וַיֵּפֶן זָנָב אֶל־זָנָב וַיָּשֶׂם לַפִּיד אֶחָד בֵּין־שְׁנֵי
הַזְּנָבוֹת בַּתָּוֶךְ: **ה** וַיַּבְעֵר־אֵשׁ בַּלַּפִּידִים וַיְשַׁלַּח
בְּקָמוֹת פְּלִשְׁתִּים וַיַּבְעֵר מִגָּדִישׁ וְעַד־קָמָה וְעַד־
כֶּרֶם זָיִת: **ו** וַיֹּאמְרוּ פְּלִשְׁתִּים מִי עָשָׂה זֹאת
וַיֹּאמְרוּ שִׁמְשׁוֹן חֲתַן הַתִּמְנִי כִּי לָקַח אֶת־אִשְׁתּוֹ
וַיִּתְּנָהּ לְמֵרֵעֵהוּ וַיַּעַל פְּלִשְׁתִּים וַיִּשְׂרְפוּ אוֹתָהּ
וְאֶת־אָבִיהָ בָּאֵשׁ: **ז** וַיֹּאמֶר לָהֶם שִׁמְשׁוֹן אִם־
תַּעֲשׂוּן כָּזֹאת כִּי אִם־נִקַּמְתִּי בָכֶם וְאַחַר
אֶחְדָּל: **ח** וַיַּךְ אוֹתָם שׁוֹק עַל־יָרֵךְ מַכָּה גְדוֹלָה
וַיֵּרֶד וַיֵּשֶׁב בִּסְעִיף סֶלַע עֵיטָם: {פ}
ט וַיַּעֲלוּ פְּלִשְׁתִּים וַיַּחֲנוּ בִּיהוּדָה וַיִּנָּטְשׁוּ
בַּלֶּחִי: **י** וַיֹּאמְרוּ אִישׁ יְהוּדָה לָמָּה עֲלִיתֶם עָלֵינוּ
וַיֹּאמְרוּ לֶאֱסֹור אֶת־שִׁמְשׁוֹן עָלִינוּ לַעֲשׂוֹת לּוֹ
כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לָנוּ: **יא** וַיֵּרְדוּ שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים אִישׁ
מִיהוּדָה אֶל־סְעִיף סֶלַע עֵיטָם וַיֹּאמְרוּ לְשִׁמְשׁוֹן
הֲלֹא יָדַעְתָּ כִּי־מֹשְׁלִים בָּנוּ פְּלִשְׁתִּים וּמַה־זֹּאת
עָשִׂיתָ לָּנוּ וַיֹּאמֶר לָהֶם כַּאֲשֶׁר עָשׂוּ לִי כֵּן עָשִׂיתִי
לָהֶם: **יב** וַיֹּאמְרוּ לוֹ לֶאֱסָרְךָ יָרַדְנוּ לְתִתְּךָ בְּיַד־
פְּלִשְׁתִּים וַיֹּאמֶר לָהֶם שִׁמְשׁוֹן הִשָּׁבְעוּ לִי פֶּן־
תִּפְגְּעוּן בִּי אַתֶּם: **יג** וַיֹּאמְרוּ לוֹ לֵאמֹר לֹא כִּי־
אָסֹר נֶאֱסָרְךָ וּנְתַנּוּךָ בְיָדָם וְהָמֵת לֹא נְמִיתֶךָ
וַיַּאַסְרֻהוּ בִּשְׁנַיִם עֲבֹתִים חֲדָשִׁים וַיַּעֲלוּהוּ מִן־
הַסֶּלַע: **יד** הוּא־בָא עַד־לֶחְיִ וּפְלִשְׁתִּים הֵרִיעוּ
לִקְרָאתוֹ וַתִּצְלַח עָלָיו רוּחַ יְהוָה וַתִּהְיֶינָה
הָעֲבֹתִים אֲשֶׁר עַל־זְרוֹעוֹתָיו כַּפִּשְׁתִּים אֲשֶׁר
בָּעֲרוּ בָאֵשׁ וַיִּמַּסּוּ אֱסוּרָיו מֵעַל יָדָיו: **טו** וַיִּמְצָא
לְחִי־חֲמוֹר טְרִיָּה וַיִּשְׁלַח יָדוֹ וַיִּקָּחֶהָ וַיַּךְ־בָּהּ אֶלֶף
אִישׁ: **טז** וַיֹּאמֶר שִׁמְשׁוֹן בִּלְחִי הַחֲמוֹר חֲמוֹר
חֲמֹרָתָיִם בִּלְחִי הַחֲמוֹר הִכֵּיתִי אֶלֶף אִישׁ: **יז** וַיְהִי
כְּכַלֹּתוֹ לְדַבֵּר וַיַּשְׁלֵךְ הַלְּחִי מִיָּדוֹ וַיִּקְרָא לַמָּקוֹם
הַהוּא רָמַת לֶחִי: **יח** וַיִּצְמָא מְאֹד וַיִּקְרָא אֶל־יְהוָה
וַיֹּאמַר אַתָּה נָתַתָּ בְיַד־עַבְדְּךָ אֶת־הַתְּשׁוּעָה
הַגְּדֹלָה הַזֹּאת וְעַתָּה אָמוּת בַּצָּמָא וְנָפַלְתִּי בְּיַד
הָעֲרֵלִים: **יט** וַיִּבְקַע אֱלֹהִים אֶת־הַמַּכְתֵּשׁ אֲשֶׁר־
בַּלֶּחִי וַיֵּצְאוּ מִמֶּנּוּ מַיִם וַיֹּשְׁתְּ וַתָּשָׁב רוּחוֹ וַיֶּחִי עַל־
כֵּן | קָרָא שְׁמָהּ עֵין הַקּוֹרֵא אֲשֶׁר בַּלֶּחִי עַד הַיּוֹם
הַזֶּה: **כ** וַיִּשְׁפֹּט אֶת־יִשְׂרָאֵל בִּימֵי פְלִשְׁתִּים
עֶשְׂרִים שָׁנָה: {פ}

שופטים פרק טז

א וַיֵּלֶךְ שִׁמְשׁוֹן עַזָּתָה וַיַּרְא־שָׁם אִשָּׁה זוֹנָה וַיָּבֹא
אֵלֶיהָ: **ב** לָעַזָּתִים | לֵאמֹר בָּא שִׁמְשׁוֹן הֵנָּה וַיָּסֹבּוּ
וַיֶּאֶרְבוּ־לוֹ כָּל־הַלַּיְלָה בְּשַׁעַר הָעִיר וַיִּתְחָרְשׁוּ כָּל־
הַלַּיְלָה לֵאמֹר עַד־אוֹר הַבֹּקֶר וַהֲרַגְנֻהוּ: **ג** וַיִּשְׁכַּב
שִׁמְשׁוֹן עַד־חֲצִי הַלַּיְלָה וַיָּקָם | בַּחֲצִי הַלַּיְלָה
וַיֶּאֱחֹז בְּדַלְתוֹת שַׁעַר־הָעִיר וּבִשְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת
וַיִּסָּעֵם עִם־הַבְּרִיחַ וַיָּשֶׂם עַל־כְּתֵפָיו וַיַּעֲלֵם אֶל־
רֹאשׁ הָהָר אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי חֶבְרוֹן: {פ}
ד וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן וַיֶּאֱהַב אִשָּׁה בְּנַחַל שֹׂרֵק וּשְׁמָהּ
דְּלִילָה: **ה** וַיַּעֲלוּ אֵלֶיהָ סַרְנֵי פְלִשְׁתִּים וַיֹּאמְרוּ לָהּ

פַּתִּי אוֹתוֹ וּרְאִי בַּמֶּה כֹחוֹ גָּדוֹל וּבַמֶּה נוֹכַל לוֹ
וַאֲסַרְנוּהוּ לְעַנּוֹתוֹ וַאֲנַחְנוּ נִתַּן־לָךְ אִישׁ אֶלֶף
וּמֵאָה כֶּסֶף: **ו** וַתֹּאמֶר דְּלִילָה אֶל־שִׁמְשׁוֹן הַגִּידָה־
נָּא לִי בַּמֶּה כֹּחֲךָ גָּדוֹל וּבַמֶּה תֵּאָסֵר
לְעַנּוֹתֶךָ: **ז** וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ שִׁמְשׁוֹן אִם־יַאַסְרֻנִי
בְּשִׁבְעָה יְתָרִים לַחִים אֲשֶׁר לֹא־חֹרָבוּ וְחָלִיתִי
וְהָיִיתִי כְּאַחַד הָאָדָם: **ח** וַיַּעֲלוּ־לָהּ סַרְנֵי פְּלִשְׁתִּים
שִׁבְעָה יְתָרִים לַחִים אֲשֶׁר לֹא־חֹרָבוּ וַתַּאַסְרֵהוּ
בָּהֶם: **ט** וְהָאֹרֵב יֹשֵׁב לָהּ בַּחֶדֶר וַתֹּאמֶר אֵלָיו
פְּלִשְׁתִּים עָלֶיךָ שִׁמְשׁוֹן וַיְנַתֵּק אֶת־הַיְתָרִים
כַּאֲשֶׁר יִנָּתֵק פְּתִיל־הַנְּעֹרֶת בַּהֲרִיחוֹ אֵשׁ וְלֹא
נוֹדַע כֹּחוֹ: **י** וַתֹּאמֶר דְּלִילָה אֶל־שִׁמְשׁוֹן הִנֵּה
הֵתַלְתָּ בִּי וַתְּדַבֶּר אֵלַי כְּזָבִים עַתָּה הַגִּידָה־נָּא לִי
בַּמֶּה תֵּאָסֵר: **יא** וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אִם־אָסוֹר יַאַסְרוּנִי
בַּעֲבֹתִים חֲדָשִׁים אֲשֶׁר לֹא־נַעֲשָׂה בָהֶם מְלָאכָה
וְחָלִיתִי וְהָיִיתִי כְּאַחַד הָאָדָם: **יב** וַתִּקַּח דְּלִילָה
עֲבֹתִים חֲדָשִׁים וַתַּאַסְרֵהוּ בָהֶם וַתֹּאמֶר אֵלָיו
פְּלִשְׁתִּים עָלֶיךָ שִׁמְשׁוֹן וְהָאֹרֵב יֹשֵׁב בֶּחָדֶר
וַיְנַתְּקֵם מֵעַל זְרֹעֹתָיו כַּחוּט: **יג** וַתֹּאמֶר דְּלִילָה
אֶל־שִׁמְשׁוֹן עַד־הֵנָּה הֵתַלְתָּ בִּי וַתְּדַבֶּר אֵלַי כְּזָבִים
הַגִּידָה לִּי בַּמֶּה תֵּאָסֵר וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אִם־תִּארְגִי
אֶת־שֶׁבַע מַחְלְפוֹת רֹאשִׁי עִם־
הַמַּסָּכֶת: **יד** וַתִּתְקַע בַּיָּתֵד וַתֹּאמֶר אֵלָיו
פְּלִשְׁתִּים עָלֶיךָ שִׁמְשׁוֹן וַיִּיקַץ מִשְּׁנָתוֹ וַיִּסַּע אֶת־
הַיְתֵד הָאֶרֶג וְאֶת־הַמַּסָּכֶת: **טו** וַתֹּאמֶר אֵלָיו אֵיךְ
תֹּאמַר אֲהַבְתִּיךְ וְלִבְּךָ אֵין אִתִּי זֶה שָׁלֹשׁ פְּעָמִים
הֵתַלְתָּ בִּי וְלֹא־הִגַּדְתָּ לִּי בַּמֶּה כֹּחֲךָ גָּדוֹל: **טז** וַיְהִי
כִּי־הֵצִיקָה לוֹ בִדְבָרֶיהָ כָּל־הַיָּמִים וַתְּאַלְּצֵהוּ
וַתִּקְצַר נַפְשׁוֹ לָמוּת: **יז** וַיַּגֶּד־לָהּ אֶת־כָּל־לִבּוֹ
וַיֹּאמֶר לָהּ מוֹרָה לֹא־עָלָה עַל־רֹאשִׁי כִּי־נְזִיר
אֱלֹהִים אֲנִי מִבֶּטֶן אִמִּי אִם־גֻּלַּחְתִּי וְסָר מִמֶּנִּי כֹּחִי
וְחָלִיתִי וְהָיִיתִי כְּכָל־הָאָדָם: **יח** וַתֵּרֶא דְלִילָה כִּי־
הִגִּיד לָהּ אֶת־כָּל־לִבּוֹ וַתִּשְׁלַח וַתִּקְרָא לְסַרְנֵי
פְלִשְׁתִּים לֵאמֹר עֲלוּ הַפַּעַם כִּי־הִגִּיד לה (לִי)
אֶת־כָּל־לִבּוֹ וְעָלוּ אֵלֶיהָ סַרְנֵי פְלִשְׁתִּים וַיַּעֲלוּ
הַכֶּסֶף בְּיָדָם: **יט** וַתְּיַשְּׁנֵהוּ עַל־בִּרְכֶּיהָ וַתִּקְרָא
לָאִישׁ וַתְּגַלַּח אֶת־שֶׁבַע מַחְלְפוֹת רֹאשׁוֹ וַתָּחֶל
לְעַנּוֹתוֹ וַיָּסַר כֹּחוֹ מֵעָלָיו: **כ** וַתֹּאמֶר פְּלִשְׁתִּים
עָלֶיךָ שִׁמְשׁוֹן וַיִּקַץ מִשְּׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אֵצֵא כְּפַעַם
בְּפַעַם וְאִנָּעֵר וְהוּא לֹא יָדַע כִּי יְהוָה סָר
מֵעָלָיו: **כא** וַיֹּאחֲזוּהוּ פְּלִשְׁתִּים וַיְנַקְּרוּ אֶת־עֵינָיו
וַיּוֹרִידוּ אוֹתוֹ עַזָּתָה וַיַּאַסְרוּהוּ בַּנְחֻשְׁתַּיִם וַיְהִי
טוֹחֵן בְּבֵית האסירים (הָאֲסוּרִים): **כב** וַיָּחֶל
שְׂעַר־רֹאשׁוֹ לְצָמְחַ כַּאֲשֶׁר גֻּלָּח: {פ}
כג וְסַרְנֵי פְלִשְׁתִּים נֶאֶסְפוּ לִזְבֹּחַ זֶבַח־גָּדוֹל לְדָגוֹן
אֱלֹהֵיהֶם וּלְשִׂמְחָה וַיֹּאמְרוּ נָתַן אֱלֹהֵינוּ בְּיָדֵנוּ אֶת
שִׁמְשׁוֹן אוֹיְבֵנוּ: **כד** וַיִּרְאוּ אֹתוֹ הָעָם וַיְהַלְלוּ אֶת־
אֱלֹהֵיהֶם כִּי אָמְרוּ נָתַן אֱלֹהֵינוּ בְּיָדֵנוּ אֶת־אוֹיְבֵנוּ
וְאֵת מַחֲרִיב אַרְצֵנוּ וַאֲשֶׁר הִרְבָּה אֶת־
חֲלָלֵינוּ: **כה** וַיְהִי כי טוב (כְּטוֹב) לִבָּם וַיֹּאמְרוּ
קִרְאוּ לְשִׁמְשׁוֹן וִישַׂחֶק־לָנוּ וַיִּקְרְאוּ לְשִׁמְשׁוֹן
מִבֵּית האסירים (הָאֲסוּרִים) וַיְצַחֵק לִפְנֵיהֶם
וַיַּעֲמִידוּ אוֹתוֹ בֵּין הָעַמּוּדִים: **כו** וַיֹּאמֶר שִׁמְשׁוֹן
אֶל־הַנַּעַר הַמַּחֲזִיק בְּיָדוֹ הַנִּיחָה אוֹתִי והימשני
(וְהָמִישֵׁנִי) אֶת־הָעַמֻּדִים אֲשֶׁר הַבַּיִת נָכוֹן עֲלֵיהֶם
וְאֶשָּׁעֵן עֲלֵיהֶם: **כז** וְהַבַּיִת מָלֵא הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים
וְשָׁמָּה כָּל סַרְנֵי פְלִשְׁתִּים וְעַל־הַגָּג כִּשְׁלֹשֶׁת
אֲלָפִים אִישׁ וְאִשָּׁה הָרֹאִים בְּשִׂחוֹק
שִׁמְשׁוֹן: **כח** וַיִּקְרָא שִׁמְשׁוֹן אֶל־יְהוָה וַיֹּאמַר אֲדֹנָי
יְהוִה זָכְרֵנִי נָא וְחַזְּקֵנִי נָא אַךְ הַפַּעַם הַזֶּה

הָאֱלֹהִים וְאִנָּקְמָה נְקָם־אַחַת מִשְׁתֵּי עֵינַי
מִפְּלִשְׁתִּים: **כט** וַיִּלְפֹּת שִׁמְשׁוֹן אֶת־שְׁנֵי | עַמּוּדֵי
הַתָּוֶךְ אֲשֶׁר הַבַּיִת נָכוֹן עֲלֵיהֶם וַיִּסָּמֶךְ עֲלֵיהֶם
אֶחָד בִּימִינוֹ וְאֶחָד בִּשְׂמֹאלוֹ: **ל** וַיֹּאמֶר שִׁמְשׁוֹן
תָּמוּת נַפְשִׁי עִם־פְּלִשְׁתִּים וַיֵּט בְּכֹחַ וַיִּפֹּל הַבַּיִת
עַל־הַסְּרָנִים וְעַל־כָּל־הָעָם אֲשֶׁר־בּוֹ וַיִּהְיוּ הַמֵּתִים
אֲשֶׁר הֵמִית בְּמוֹתוֹ רַבִּים מֵאֲשֶׁר הֵמִית
בְּחַיָּיו: **לא** וַיֵּרְדוּ אֶחָיו וְכָל־בֵּית אָבִיהוּ וַיִּשְׂאוּ
אֹתוֹ וַיַּעֲלוּ | וַיִּקְבְּרוּ אוֹתוֹ בֵּין צָרְעָה וּבֵין
אֶשְׁתָּאֹל בְּקֶבֶר מָנוֹחַ אָבִיו וְהוּא שָׁפַט אֶת־
יִשְׂרָאֵל עֶשְׂרִים שָׁנָה: {פ}

שופטים פרק יז

א וַיְהִי־אִישׁ מֵהַר־אֶפְרַיִם וּשְׁמוֹ
מִיכָיְהוּ: **ב** וַיֹּאמֶר לְאִמּוֹ אֶלֶף וּמְאָה הַכֶּסֶף אֲשֶׁר
לֻקַּח־לָךְ ואתי (וְאָתְּ) אָלִית וְגַם אָמַרְתְּ בְּאָזְנַי
הִנֵּה־הַכֶּסֶף אִתִּי אֲנִי לְקַחְתִּיו וַתֹּאמֶר אִמּוֹ בָּרוּךְ
בְּנִי לַיהוָה: **ג** וַיָּשֶׁב אֶת־אֶלֶף־וּמְאָה הַכֶּסֶף לְאִמּוֹ
וַתֹּאמֶר אִמּוֹ הַקְדֵּשׁ הִקְדַּשְׁתִּי אֶת־הַכֶּסֶף לַיהוָה
מִיָּדִי לִבְנִי לַעֲשׂוֹת פֶּסֶל וּמַסֵּכָה וְעַתָּה אֲשִׁיבֶנּוּ
לָךְ: **ד** וַיָּשֶׁב אֶת־הַכֶּסֶף לְאִמּוֹ וַתִּקַּח אִמּוֹ מָאתַיִם
כֶּסֶף וַתִּתְּנֵהוּ לַצּוֹרֵף וַיַּעֲשֵׂהוּ פֶּסֶל וּמַסֵּכָה וַיְהִי
בְּבֵית מִיכָיְהוּ: **ה** וְהָאִישׁ מִיכָה לוֹ בֵּית אֱלֹהִים
וַיַּעַשׂ אֵפוֹד וּתְרָפִים וַיְמַלֵּא אֶת־יַד אַחַד מִבָּנָיו
וַיְהִי־לוֹ לְכֹהֵן: **ו** בַּיָּמִים הָהֵם אֵין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל
אִישׁ הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה: {פ}
ז וַיְהִי־נַעַר מִבֵּית לֶחֶם יְהוּדָה מִמִּשְׁפַּחַת יְהוּדָה
וְהוּא לֵוִי וְהוּא גָּר־שָׁם: **ח** וַיֵּלֶךְ הָאִישׁ מֵהָעִיר
מִבֵּית לֶחֶם יְהוּדָה לָגוּר בַּאֲשֶׁר יִמְצָא וַיָּבֹא הַר־
אֶפְרַיִם עַד־בֵּית מִיכָה לַעֲשׂוֹת דַּרְכּוֹ: **ט** וַיֹּאמֶר־
לוֹ מִיכָה מֵאַיִן תָּבוֹא וַיֹּאמֶר אֵלָיו לֵוִי אָנֹכִי מִבֵּית
לֶחֶם יְהוּדָה וְאָנֹכִי הֹלֵךְ לָגוּר בַּאֲשֶׁר
אֶמְצָא: **י** וַיֹּאמֶר לוֹ מִיכָה שְׁבָה עִמָּדִי וֶהְיֵה־לִי
לְאָב וּלְכֹהֵן וְאָנֹכִי אֶתֵּן־לְךָ עֲשֶׂרֶת כֶּסֶף לַיָּמִים
וְעֵרֶךְ בְּגָדִים וּמִחְיָתֶךָ וַיֵּלֶךְ הַלֵּוִי: **יא** וַיּוֹאֶל הַלֵּוִי
לָשֶׁבֶת אֶת־הָאִישׁ וַיְהִי הַנַּעַר לוֹ כְּאַחַד
מִבָּנָיו: **יב** וַיְמַלֵּא מִיכָה אֶת־יַד הַלֵּוִי וַיְהִי־לוֹ
הַנַּעַר לְכֹהֵן וַיְהִי בְּבֵית מִיכָה: **יג** וַיֹּאמֶר מִיכָה
עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי־יֵיטִיב יְהוָה לִי כִּי הָיָה־לִי הַלֵּוִי
לְכֹהֵן: {פ}

לוח מוהרא"ש

לפי אופק יבנאל עיר ברסלב - עיר השמחה

פרשת וישלח

יום **ראשון**	**8** / **ז**	**לימוד יומי:** **בבלי:** בבא בתרא קס"ו **ירושלמי:** תענית י"ט **תוספתא:** דמאי ג **נ"ך:** שופטים יא **משניות:** כתובות יא **זהר:** חלק א עמ' שעט-שפ	**עלות השחר** (72 דק) ... 5:10 **נץ החמה** ..... 6:28 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:11 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 8:59 **סו"ז תפילה** ..... 9:49 **חצות היום** ..... 11:30 **שקיעה** ..... 4:31 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 5:44
יום **שני**	**9** / **ח**	**לימוד יומי:** **בבלי:** בבא בתרא קס"ז **ירושלמי:** תענית כ' **תוספתא:** דמאי ד **נ"ך:** שופטים יב **משניות:** כתובות יב **זהר:** חלק א עמ' שפא-שפב	**עלות השחר** (72 דק) ... 5:11 **נץ החמה** ..... 6:29 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:11 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:00 **סו"ז תפילה** ..... 9:50 **חצות היום** ..... 11:30 **שקיעה** ..... 4:31 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 5:44
יום **שלישי**	**10** / **ט**	**לימוד יומי:** **בבלי:** בבא בתרא קס"ח **ירושלמי:** תענית כ"א **תוספתא:** דמאי ה **נ"ך:** שופטים יג **משניות:** כתובות יג **זהר:** חלק א עמ' שפג-שפד	**עלות השחר** (72 דק) ... 5:12 **נץ החמה** ..... 6:30 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:12 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:00 **סו"ז תפילה** ..... 9:50 **חצות היום** ..... 11:31 **שקיעה** ..... 4:31 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 5:44
יום **רביעי**	**11** / **י**	**לימוד יומי:** **בבלי:** בבא בתרא קס"ט **ירושלמי:** תענית כ"ב **תוספתא:** דמאי ו **נ"ך:** שופטים יד **משניות:** נדרים א **זהר:** חלק א עמ' שפה-שפו	**עלות השחר** (72 דק) ... 5:12 **נץ החמה** ..... 6:30 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:13 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:01 **סו"ז תפילה** ..... 9:51 **חצות היום** ..... 11:31 **שקיעה** ..... 4:31 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 5:44
יום **חמישי**	**12** / **יא**	**לימוד יומי:** **בבלי:** בבא בתרא ק"ע **ירושלמי:** תענית כ"ג **תוספתא:** דמאי ז **נ"ך:** שופטים טו **משניות:** נדרים ב **זהר:** חלק א עמ' שפז-שפח	**עלות השחר** (72 דק) ... 5:13 **נץ החמה** ..... 6:31 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:13 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:01 **סו"ז תפילה** ..... 9:52 **חצות היום** ..... 11:32 **שקיעה** ..... 4:32 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 5:45
יום **שישי**	**13** / **יב**	**לימוד יומי:** **בבלי:** בבא בתרא קע"א **ירושלמי:** תענית כ"ד **תוספתא:** דמאי ח **נ"ך:** שופטים טז **משניות:** נדרים ג **זהר:** חלק א עמ' שפט-שצ	**עלות השחר** (72 דק) ... 5:13 **נץ החמה** ..... 6:32 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:14 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:02 **סו"ז תפילה** ..... 9:52 **חצות היום** ..... 11:32 **שקיעה** ..... 4:32 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 5:45
			הדלקת נרות (40 דק): 3:52 (20 דק): 4:12
שב"ק	**14** / **יג**	**לימוד יומי:** **בבלי:** בבא בתרא קע"ב **ירושלמי:** תענית כ"ה **תוספתא:** כלאים א **נ"ך:** שופטים יז **משניות:** נדרים ד **זהר:** חלק א עמ' שצא-שצב	**שבת קודש פרשת וישלח** **עלות השחר** (72 דק) ... 5:14 **נץ החמה** ..... 6:32 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:14 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:03 **סו"ז תפילה** ..... 9:53 **חצות היום** ..... 11:33 **שקיעה** ..... 4:32 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 5:45
			מוצש"ק לשיטת ר"ת: 5:45

אָדָם צָרִיךְ לַחֲרֹט בְּתוֹךְ נַפְשׁוֹ שֶׁכָּל זִיז שֶׁהוּא צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת זֶה רַק בְּכֹחַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּבְלִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אִי אֶפְשָׁר לוֹ לַעֲשׂוֹת כְּלוּם ! כָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו בַּחַיִּים - אֵיזוֹ בְּעָיָה, אֵיזֶה מַצָּב קָשֶׁה, אֵיזֶה דָּבָר שֶׁעֲדַיִן מְכַסֶּה מִמֶּנּוּ פִּתְרוֹנוֹ, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ לְשִׁית עֵצָה בְּנַפְשׁוֹ, מַהִי הָעֵצָה ? 'עֵצָתוֹ אֱמוּנָה' - הָעֵצָה לְכָל דָּבָר זֶה אֱמוּנָה ! (משיחותיו של מו"ר הרה"צ שליט"א)